

Uluslararası Durum Üzerine Değerlendirmeler

TKİP Kuruluş Kongresi Belgeleri

Uluslararası Durum Üzerine Değerlendirmeler

E K S E N Y A Y I N C I L I K

TKİP Kuruluş Kongresi Belgeleri

**Uluslararası Durum
Üzerine Değerlendirmeler**

EKSEN

YAYINCILIK

EKSEN Basım Yayın Ltd. Şti.

Laleli Caddesi, No:52/5

Aksaray/İstanbul

Tel: (212) 638 28 83

Fax: (212) 517 39 49

Baskı tarihi : Mart 2000

Baskı : Berdan Matbaacılık

ISBN : 975-7271-25-X

TKİP Kuruluş Kongresi Belgeleri

**Uluslararası Durum
Üzerine Değerlendirmeler**

İÇİNDEKİLER

7 Sunuş

I. KISIM

Uluslararası Durum Üzerine Rapor

11 Giriş

13 I- Uluslararası sermaye egemenliğinin genel tablosu

42 II- Sistemin jandarması ABD'nin konumu

56 III- Sistemin iç çelişkileri ve emperyalist rekabet

61 IV- Devrimci mücadele dinamikleri

II. KISIM

Uluslararası Durum Üzerine Değerlendirmeler

71 1. Bölüm

89 2. Bölüm

113 3. Bölüm

III. KISIM

Bölgesel Durum Üzerine Değerlendirmeler

141 1. Bölüm

170 2. Bölüm

SUNUŞ

Elinizdeki kitap üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü oluşturan “Üluslararası Durum Üzerine Rapor” ilk kez burada yayınlanmaktadır. Uluslararası Durum ve Bölgesel Durum üzerine değerlendirmeler ise daha önce *Kızıl Bayrak*'ta dizi metinler halinde yayınlanmıştı.

“Üluslararası Durum Üzerine Rapor”, dört ana başlık altında, günümüz dünyasını zengin bir olgusal malzemeye dayanarak canlı bir tablo halinde sunmaktadır. Raporun özellikle ilk bölümü, günümüz kapitalizminin yeni görünümleri konusunda son derece ilginç gözlem ve değerlendirmeler içermektedir.

Uluslararası Durum ve Bölgesel Durum üzerine değerlendirmelerden oluşan diğer iki bölüm ise, TKİP Kuruluş Kongresi'nde yapılan canlı ve zengin tartışmaların kayıtlarından oluşmaktadır. Bu tartışmalarda dikkat çeken

yön, konjonktürel ve geçici görünüm ve eğilimlerden çok, temel ilişkiler, eğilimler ve sorunlar üzerinde durulmuş olmalıdır. Ve daha da önemlisi, bunlardan mümkün mertebeye uluslararası devrimci sınıf mücadelesi ve partinin enternasyonal görevleri konusunda sonuçlar çıkarılmaya çalışılmış olmalıdır.

Buradaki yönetsel ve siyasal tutum, EKİM 1. Genel Konferansı'nın bugün hala tüm canlılığını koruyan "*Dünyada Durum*" başlıklı temel değerlendirmesindeki yönetsel ve siyasal tutumun bir devamıdır.

Bir başka dikkat çeken yön, Türkiye'yi üç yandan çevreleyen kriz bölgeleri üzerinde daha özel bir tarzda durulmuş ve bundan Türkiye devrimi için gerekli sonuçların çıkarılmaya çalışılmış olmalıdır.

Okurların kitabı bir bütün olarak özel bir ilgiyle karşılayacağına inanıyoruz.

Şubat 2000

I. KISIM

**Uluslararası Durum
Üzerine Rapor**

Giriş

Ulaş: Bugünün uluslararası durumu karmaşık ve çok boyutlu bir sorun. Sorunun bu karmaşıklığından hiç değilse temel noktaları süzüp ortaya koymak, zamanın sınırlılığı da düşünüldüğünde, pek kolay değil. Bu konuda aslında genel çerçevesiyle yazılı bir rapor taslağı hazırlamıştım. Fakat düşündüğüm gibi işleme fırsatı bulamadığım için, raporu sözlü olarak sunmaya karar verdim. Bu çerçevede, işlevsel olduğunu düşündüğüm birkaç bölümden oluşan bir anlatım planı hazırladım.

Planın ilk bölümü, sermayenin uluslararası egemenliğine ilişkin. Sermayenin iktisadi, sosyal, politik, ideolojik, askeri, kültürel vb. alanlardaki egemenliği, somut olgulara ve gerektiğinde rakamlara dayanılarak ortaya konulacak.

İkinci bölüm, ABD'nin bugünkü konumuna ve stratejisine ilişkin olacak. Buna nispeten geniş bir yer ayrılacak. Zira

ABD, günümüzde emperyalist-kapitalist sistemin lideri durumunda. Hala da uluslararası arenada, onun izni alınmadan bir şey yapılamıyor. Egemen sistemin dünya ölçeğindeki gündemini belirleyen hala da ABD emperyalizmidir. ABD politikasından hareketle kapitalist sistemin iç çelişkilerini, sistemin kendisini en geri ülkelerde nasıl ürettiğini ortaya koymaya çalışacağım. Ortadoğu'dan Balkanlar'a dünyanın neresine gidersek gidelim, yaşanan gelişmelerin gerisinde mutlaka ABD'nin parmağı ya da doğrudan kendisi var. Bu nedenle her alana ve konuya ilişkin bölümde ABD emperyalizmine mutlaka özel bir yer ayırmak, ABD politikalarına döne döne işaret etmek ve başvurmak bir zorunluluk olarak ortaya çıkıyor.

Üçüncü bölüm, emperyalist-kapitalist sistemin iç çelişkilerine ilişkindir. Emperyalist-kapitalist düzenin iç çelişkilerini, ABD, Japonya, Almanya eksenli üçlü kutuplaşma şahsında ele almak mümkün, genellikle de böyle bir yöntem kullanılıyor. Ama ben bu yöntemi seçmedim. Zira örneğin Latin Amerika'dan bahsedince, Almanya'dan pek bahsedemiyoruz. Ortadoğu ya da örneğin Afrika için de aynı durum sözkonusu. Oysa ABD emperyalizminin konumu bu açıdan çok farklı ve benzersiz.

Dördüncü ve son bölümde ise, emperyalist-kapitalist sisteme karşı dünyanın çeşitli bölgelerinde gelişen değişik mücadele dinamikleri ve bunlara yön veren perspektifler özetlenecek.

I- Uluslararası sermaye egemenliğinin genel tablosu

Günümüzün uluslararası ilişkilerini irdelemek ve tanımlamak, '90'lı yılların başlarına göre bugün artık çok daha kolay. Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Bloku'nun çökmesi, beraberinde tek eksenli bir dünya sisteminin egemenliğini getirdi. Bugün Kuzey Kore, Küba gibi farklı konumda bazı ülkeler mevcut olsa da, bunlar sistem açısından bir problem oluşturmuyorlar.

Sovyetler Birliği'nin ayakta olduğu dönemde, uluslararası planda yaşanan olayları ve sorunları farklı cephelerden ele almak ve irdelemek zorundaydık. Şimdi öyle değil, tek bir sistem var. Bu sistemin kendi içinde çelişkileri derinleşmiş olmakla birlikte, sistem şu an için henüz iç bütünlüğünü koruyor. Gelişmelerin görülmesi ve anlaşılması bugün düne göre daha kolay oluyor.

Ekonomik bağlamda da bu böyledir, bir berraklaşma sözkonusudur. Şu an kapitalizm dünyanın hemen her yerine ege-

men durumdadır; girmediği, egemen olmadığı pazar yoktur. Eskiden Doğu Avrupa ülkelerini herşeye rağmen farklı bir kategori saymak mümkündü. Şimdi dünyanın hiçbir tarafında böyle bir durum sözkonusu değil. Buna Küba ekonomisi de dahil, orada bile dolar egemenliğini kurma yolunda. Kuzey Kore'deki durumu ve gelişmeleri yeterince bilemiyoruz, fakat bu ülkenin hasasiyet gerektirecek bir istisna oluşturduğunu sanmıyorum.

Mevcut iktisadi kriz süreci

İktisadi planda günümüz dünyasmda yaşanan gelişmeleri anlatabilmek için, ikinci savaş sonrası sürece kısaca bakmak gerekiyor. İkinci emperyalist dünya savaşının bitimi paralel iki süreç başlattı. Birincisi, Sovyetler Birliği'nin savaştan güçlenerek çıkması ve bir sosyalist kampın oluşmasıdır. İkincisi ise, savaşta büyük bir yıkım yaşayan Batı Avrupa ülkeleri ve Japonya'da başlatılan yeniden inşa sürecidir. 1945-50 döneminde başlayan bu süreçte Almanya, Fransa, İngiltere ve Japonya'yı, vb. ülkeleri yeniden inşa etmek gerekti. Bilindiği gibi, bu yeniden inşa süreci kapitalizme büyük bir nefes aldırttı, ona yeni bir gelişme gücü kazandırdı. ABD bunu önemli ölçüde finanse etti. Çünkü savaşta kendisi böyle bir yıkım yaşamamıştı, kayıpları son derece sınırlıydı ve muazzam bir sermaye birikimi ve fazlasına sahipti. Yeniden inşa sürecini finanse ederek, ABD, bugün hala süren dünya jandarmalığı konumunun temellerini döşedi.

1945-50'den '70'li yılların ortalarına kadar geçen süreci, burjuva iktisatçılar, kapitalizmin altın otuz yılı olarak tanımlamaktadırlar. '70'li ilk yılları krizin başlangıç tarihi sayarsak, gerçekten de aradan geçen süre yaklaşık 30 yıldır. '70'lerin başında patlak veren iktisadi kriz, kapitalizmin özünden kaynaklanan tipik bir aşırı üretim krizidir. Savaş sonrası başlayan kapitalizmin yeniden inşa dinamiği, '60'lı yılların sonlarına doğru

kilitlenmiştir. Ve bu kilitlenme '70'lerin başına doğru bir krize dönüşerek açığa çıkmıştır. Bu uzun bir genişleme döneminden benzer uzunlukta bir durgunluk dönemine geçiştir.

Ancak bu kriz bugüne kadar yönetilebildi, kısmen de olsa kontrol altında tutulabildi. Krizin bugüne kadar yönetilebilmiş olmasının kuşkusuz bazı nedenleri var. Son bir yıldır yaşanan borsa çöküşü bir çorap söküğü gibi ilerliyor, 24 saat içerisinde dünyanın bir ucundan öteki ucuna yayılabiliyor. Oysa '70'li yılların başında patlak veren kriz yaklaşık 30 yıldır sürmekte, bir türlü genel bir çöküşe yol açmamaktadır. Kriz sürecinin böyle yavaş gelişmesinde, kontrol altında tutulabilmesinde, iki kutuplu bir sistemin varlığı önemli bir rol oynadı. Çift kutuplu bir sistemin varlığı koşullarında, uluslararası sermaye kendi içinde bir uzlaşma dönemi yaşıyordu. Sovyetler Birliği'nin varlığı, emperyalist sermayeyi kendi içinde barışa zorluyordu. Bu, krizi uluslararası planda koordineli olarak yönetme olanağı sağladı. Bunalım yoğun ve kronik işsizlik, enflasyonun yükselişi biçiminde ilerledi, fakat bugüne kadar genel bir çöküşe varmadı. Öte yandan, yine Doğu Bloku'nun varlığından ötürü, emperyalist metropollerde sermaye krizin faturasını çok katı bir biçimde kendi işçilerinden ve emekçilerinden çıkarmaya da cesaret edemedi. Krizin yıkıcı etkileri çok büyük ölçüde bağımlı ülkelere aktarıldı, faturayı bu ülke halkları ödediler. Sonuçta kriz, derinleşip yayılmakla birlikte, büyük bir sıçrama kaydetmedi. En azından '90'lı yılların başlarına kadar, yani Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar...

Kapitalizmin iktisadi krizinin bugün kazandığı düzey çok daha farklıdır. Bunu şöyle tanımlamak gerekiyor. Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun dağılması, kapitalizmi zincirlerinden boşanmasına yolaçan bir sürece soktu. Bu süreç önceden varolan, ama dizginlenen dinamiklerin daha hızlı işlemeye başlamaları sonucu doğdu. Kapitalizmin tarihi son yüz, yüzelli yıldır sürekli biçimde tekelleşmenin tarihidir. Ama günümüzde tekell-

leşme çok farklı boyutlar, devasa boyutlar kazanmıştır. Tekelleşmede ölçek olarak artık bütün bir dünya pazarı hedef alınmaktadır. Tekellerin büyüklük ölçeği dünya pazarnın toplamına göre hesaplanmaktadır. Eğer bir tekelin pazarı bir kıta ile sınırlıysa, o hep yutulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ford otomobil tekelinin yıllık cirosu Türkiye'nin GSMH'sından daha yüksektir. Bir başka tekelin Afrika kıtası ve Ortadoğu'nun toplam GSMH'sından daha fazla cirosu vardır. Chrysler tekeli, 200 milyonu aşkın nüfusu olan Endonezya'dan çok daha fazla mali olanağa sahiptir.

Bu süreç yalnız üretim ve ticaretteki tekelleşme ile de sınırlı değil. Hizmet sektörü de tekelleşiyor ve bu alandaki tekelleşme de dünya ölçeğine uyarlanmış durumda. Yineliyorum, artık bütün bir dünya pazarı, tekelleşmede temel kıstas durumunda.

Son dönemde tekelleşme dev uluslararası şirketlerin birbirlerini yutmasıyla ilerliyor. Yani tekelleşme sadece rakibini pazardan eleme olarak işlemiyor. Resmen borsada rakiplerini satın alarak, mümkünse en büyüklerini yutarak, tekellerin hacmi genişletiliyor. Eskiden genellikle tekeller fiyat kırarak bir pazara giriyor, kazanılan mevzilerden hareketle rakiplerini iflasa sürüklüyorlardı. Şimdi bir tekeli rakibini satın alarak, böylece onu çok kaba bir tarzda yok ediyor.

Bu sürecin dinamikleri Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun dağılmasının öncesinde de mevcuttu. Sistem kilitlenmek üzere idi. Sovyetler Birliği'nin dağılması kapitalist sisteme biraz nefes aldırttı, ona yeni bir pazar açıldı. Bu pazar Doğu Avrupa ülkeleri ve Sovyetler Birliği şahsında, genellikle hammadde kaynaklarına ve yeni tüketime yönelikti. Ama sonuçta görüyoruz ki, bu nefes pek öyle uzun vadeli değil. '90 yılını çıkmış noktası kabul edersek, yalnızca sekiz yıllık bir zaman kazanılmış oluyor.

Buradan şu sonuç çıkarılabilir: Demek ki kapitalizmin krizi '90 öncesi süreçte öylesine ileri bir düzeye ulaşmıştı ki, birkaç yıllık zaman içerisinde yeni açılan pazar olanakları da, krizin

dinamiklerinin dengelenmesine yetmedi. Kafkaslar'da ve Orta Asya'da uçsuz bucaksız hammadde kaynakları açıldı. Sovyetler Birliği'nde yine aynı açılımlar sözkonusu. Doğu Avrupa ülkeleri birer taşeron konumuna düştüler, bir kısmı iktisadi ve mali açıdan adeta sömürgeleşti. Kısacası kapitalist sisteme binbir türlü olanak aynı anda açıldı. Fakat bu olanaklar bile günümüzde açığa çıkan krizin patlamasını engelleyemedi. Bu demektir ki, kapitalizmin daha önceki durumu hiç de parlak değildi, yıkılışlar ona bir parça nefes aldırttı, buna rağmen aradan daha 8 yıl bile geçmeden soluğu yeniden tükendi. Sonuçta sistem bugün büyük ölçüde kilitlenmiş bulunuyor.

Üretimin yanısıra finans alanında da dev boyutlarda bir tekelleşme sözkonusu. Dünyada dev bir finans sermayesi dolaşiyor. Ve kapitalizmin esas motor gücünü günümüzde mali sermaye oluşturmaktadır. Önümde bazı rakamlar var. Mesela '90'lı yılların ortalarında, dünya borsalarında, günde ortalama 1.5 trilyon dolar el değiştiriyordu.

Sermayenin etkinlik alanındaki değişimin diğer bir göstergesi, istihdam alanında yaşanan evrimdir. Hizmet sektöründeki istihdam ile sanayi sektöründeki istihdam arasındaki farkı kıyaslarsak, sanayinin ne kadar geri plana düştüğünü görürüz. Mesela, 16 OECD ülkesinde hizmet sektörünün istihdamdaki payı, 1870 verilerine göre ortalama %24'tür. Bu oran 1950 yılında %38'e, '73 yılında %53'e, '87 yılında da %63'e çıkmıştır.

Sonuç olarak, spekülasyonla uğraşan mali sermaye tüm iktisadi yaşamı belirliyor bugün. İktisadi yaşam tümüyle borsaya endeksli olarak ilerliyor.

Dev mali sermaye birikiminin kaynağı nedir?

Bunu tek cümle ile tekellerin sömürünün dozunu görülmemiş ölçülerde arttırmış olmaları olarak özetleyebiliriz. Sağlanan kârların

bir bölümü yeniden yatırıma dönüşüyor. Ama sözkonusu kârlar o kadar yüksektir ki, onun yeniden yatırıma dönüşen payı gitikçe düşüyor. İkincisi, tekellerin bir de süreç içinde oluşan kendi finansman kaynakları mevcuttur. Bunların kârları normal yatırıma dönüştürmeleri gereken miktardan çok daha fazla düzeyde gerçekleştiği için, önemli bir bölümü mali spekülasyona yönlendirilen finans sermayesi olarak iş görüyor.

Bunun dışında, özellikle ABD’de ve son yıllarda da Batı Avrupa ülkelerinde yaygınlaşan özel fonlar vardır. Özel fon sermayesi, işçi ve emekçilerin ücretlerinden emeklilik ödenekleri, sigorta, ek sigortalar vb. için yapılan kesintilerden oluşmaktadır. ABD’de kamu sigorta sistemi olmadığı ve herkes özel fonlara para yatırarak özel sigorta yapmak zorunda bırakıldığı için, bu fonlar aracılığı ile dev bir sermaye birikimi gerçekleşmektedir. Ancak bu dev sermaye birikimi yatırıma dönüşmemekte, istihdam olanağı açmamaktadır. Çünkü kapitalizmin krizi, yani aşırı üretimin sistemi bir noktadan itibaren kilitlemesi sonucu, üretime yatırım yapmayı gereksizleştiriyor. Üretici sanayi yatırımından elde edilen kâr oranı daha az olduğu için, bu durum spekülatif sermayenin daha büyük bir hızla birikimine yolaçıyor.

Böylece sürekli biriken spekülatif bir finans sermayesi dünya piyasalarında dolaşp durmakta, borsalar üzerinden kendisine pazar aramaktadır. Aranan pazar vurgun vurma pazarıdır. Fon işletme kurumları bir ülkeye giriyorlar, orada zinde gördükleri bir şirketin rakiplerini batırıyorlar. Böylece hisselerini ellerinde bulundurdukları şirketin değeri, yani kendi kârları artıyor. Eğer o ülkeye ilişkin başka hesapları yoksa, hedef seçtikleri şirketleri batırdıktan sonra geri çekiliyorlar. Ama batırdıktan sonra, eğer bu ülkenin hükümeti bir özelleştirme programı açıklarsa, orada bekliyorlar ve bir de özelleştirme vurgunundan faydalanıyorlar. Böylece mali sermaye dünya ölçeğinde başlı başına bir sömürü mekanizması oluşturuyor.

Bu kendine özgü spekülâtif mali sermayenin bileşimi sigorta şirketleri, fonlar ve banka sermayesinden oluşuyor. Genelde sıralaması böyle. Bu sıralamada ilk sırayı sigorta şirketleri alıyor. İkincisini fonlar, üçüncüsünü bankalar alıyor. Ama, ABD’de bu sıralama değişiyor. İlk sırayı fonlar alıyor, ikincisini sigorta şirketleri, üçüncüsünü bankalar. Mali sermaye bileşiminin sıralamasında birinci ya da ikinci ağırlıklı yeri tutan sigorta şirketleri sermayesinin bu konumu, ilk bakışta biraz tuhaf görünüyor.

Sorunun anlaşılabilmesi için bir-iki somut örnek vereceğim. Örneğin, Fransa’da kiracısınız; ev sahibi dayanıyor kapıya, sigorta yaptırdınız mı? diye soruyor. Yaptıracağım diyorsunuz. Bir ay sonra tekrar geliyor, yaptırmadıysanız evden atıyorum diyor. Daha bu aşamaya gelmeden, yeni eve taşındıktan sonra mahalle karakoluna gidip adresinizi değiştirmek istiyorsunuz. Polis sizden kira sözleşmesinin aslını, son kira makbuzunun aslını ve ev sigortası yaptırdığınıza dair bir belge istiyor. Sigorta şirketine gidiyorsunuz, sizin en ufak bir pazarlık hakkınız yok, tarifeyi dayatıyor. Yoksa ev sahibi sizi evden atmakla tehdit ediyor, adresinizi değiştiremiyorsunuz, sonuçları tahmin edilebilir yığınla idari işleminiz kilitleniyor ve devletle karşı karşıya bir konuma düşüyorsunuz.

Çocuğunuzu okula götürürken, sosyal sigortanız ev ile anaokulu arasındaki güzergahı garantiliyor. Ama onun dışındaki riskleri düşünerek, ayrı bir sigorta daha yaptırmak zorundasınız. Normal sosyal sigortalar kurumu hastalık, kaza vb. masrafları karşılıyor, ama bu yeterli değil. Sağlık giderleri dolayısıyla sigorta masrafları arttığı için, durumu dengelemek için bir ek sigorta yaptırmak durumundasınız, vb...

Düzen öyle kurulmuş ki, herkesin cebinden sigorta şirketlerinin kasalarına sürekli bir para akışı var. Direnme durumunda, devletin önce icra memuru, ardından polisi ve nihayet mahkemeleri ile yüzyüze geliyorsunuz. Nüfusun bu sayısız sigorta

fonuna zorunlu olarak bağımlı hale getirilmesi, sigorta fonlarında biriken muazzam sermayenin de kaynağını açıklıyor.

Rasyonalizasyon, taşeronlaştırma, özelleştirme vb., kapitalist sistemi yetkinleştirme yöntemleri

Burjuvazi krizde bulunan iktisadi sistemi yetkinleştirmeye de devam ediyor. Yetkinleştirmeyi üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinin rasyonalize edilmesiyle yapıyor. Ama üretimi rasyonelleştirme, hiç de üretim sürecinin tamamını kapsamıyor. Üretim sürecinin yalnızca sermayeye kâr getiren bölümü rasyonelleştiriliyor. Emeğin istihdamı ve sömürüsü rasyonalize ediliyor. Bunu üretimi geri kalmış ülkelere transfer etme anlamında söylemiyorum. Bir metayı en düşük maliyetle üretmek için son derece ileri tekniklerden yararlanılıyor. Burjuvazi bunu sadece teknolojik imkanları kullanarak yapmıyor. Bir insanı nasıl daha çok çalıştırabilirim diye başta sosyal bilimler olmak üzere bir dizi bilim dalını da seferber ediyor. Bir örnek vereceğim. Bir işçiye makina bağlıyorlar, sırtına kabloları döşeyerek, böylece çalışma kapasitesini ölçüyorlar. Günde sekiz saat çalışması gereken bir işçinin ne kadar dayanabildiği böylece saptanıyor. O zamana kadar mola süresi 15-20 dakika idiyse, şimdi beş dakikaya indirilmiş oluyor. Bilim ve teknolojiyi kullanarak insanın en fazla nasıl çalıştırılabileceğinin, dolayısıyla sömürülebileceğinin yollarını bulup uyguluyorlar.

Üretim süreciyle eşgüdümlü olarak dağıtım süreci de rasyonalize ediliyor. Bir ürünü küçük esnaflar aracılığı ile pazarlamak yerine Metro, Carrefour gibi büyük dağıtım şirketleri aracılığıyla, en kısa zamanda ve en az aracıyla tüketiciye ulaştırma yolunu seçiyorlar. Küçük esnaf yok edilirken, aracı sayısının azalması sayesinde kâr oranı da yükseliyor.

Tüketim süreçleri de aynı. Neyi, hangi markayı tüketmek gerektiğini de onlar belirliyorlar. Siz bir tüketici olarak ihtiyaç-

larnızı kendiniz saptamıyorsunuz. İhtiyaçlar önce üretici uzman kadrolar tarafından saptanıyor. Sonuçlar, kamuoyu araştırmaları, sosyal bilim uzmanları tarafından değerlendiriliyor. Bir tüketiciye en fazla ne satılabilir, bu önceden tesbit ediliyor, ona göre üretim yapılıyor.

Tekeller bir dizi alandaki üretimlerini geri kalmış ülkelere transfer ediyorlar. Üretimin geri kalmış ülkelere transferine “delokalizasyon” diyorlar. Yani bir lokalden alıp başka bir lokale götürmek anlamına geliyor bu. Bu yöntem son yıllarda epeyce yaygınlaştı.

Eskiden Avrupa ülkelerinde bir işçiyi rastgele işinden atmak zordu. İş mahkemesine başvurmak, çalışma müfettişliğinin iznini almak gibi bir sürü formalite gerekiyordu. (Şimdi bu zorunluluğu bir dizi ülkede kaldırdılar. Çalışma müfettişliğinin müsaadesini almadan işçileri işten atabiliyorlar, sadece bazı üst düzey sendikacıların kısmi güvencesi var.) Bu nedenle de bir işyeri sürekli işçi buldurmak yerine bazı işlerini taşeronluk yöntemi ile bir başka firmaya yaptırıyordu. Sonradan bunun ölçeğini büyüttüler, taşeronluk ulusal düzeye sıçradı. Son yıllarda uluslararası düzeyde bir norma dönüştü. Örneğin, Ford Almanya'nın Köln kentinde araba üretiyor. Tekerini bir başka firmaya yaptırma da elde edeceği kâr fazla yüksek değil. Ama götürüp Hindistan'da yaptırma, çok daha fazla kârlı çıkar. Doğal olarak bu yol seçiliyor. Taşeronluk sisteminin uluslararası bir norma dönüşmesiyle birlikte, tekeller fabrikalarını götürüp başka yerlerde monte ediyorlar. Volkswagen Doğu Avrupa ülkelerine ve Brezilya'ya taşındı. Ford başka yerlere gitti.

Üretim üniteleri transfer edilmeden önce, sözkonusu ülkenin siyasi istikrarına bakıyorlar. İç barış var mı? Siyasi tehlike var mı? Örneğin Arnavutluk'a gidip kimse fabrika kurmaz. Bir banker meselesi yaşandı, hemen silahlarını alıp ayaklandılar. Orada siyasi istikrar bulamazlar. Doğu Avrupa ülkelerinin bir kısmına, Polonya'ya, Çek Cumhuriyetine, Macaristan'a epeyce

transfer gerçekleşti. Ama Rusya'ya fazla giden olmadı. Latin Amerika'da, Kuzey Afrika'daki Arap lkelerinde, Hindistan'da, Pakistan'da ise çok yaygın. Uzak Asya ülkelerine de gerçekleşti bu transfer olayı. Ama şimdi madalyonun ters tarafı görünmeye başladı, borsa iflasları ve toplumsal kaynaşmalar başlayınca oradan da kaçmaya başladılar.

Bunun yanısıra tekeller gittikleri devletlerden önemli imtiyazlar koparıyorlar. Fabrika kuracağımız yerdeki arazi bize hibe edilsin ki yoksullarınıza iş sahası açalım diyorlar. Beşon yıl size gelir vergisi demeyelim, elde ettiğimiz kn olduğu gibi istediğimiz yere transfer edebilelim, benzer birçok vergiden bizi muaf tutun; dahası bize kredi olanağı tanıyın, faizi düşük olsun, mümkünse bedava olsun krediler, ki biz de gönül rahatlığı ile size yatırım yapalım. Bu tür bir sürü avantajı dayatıyorlar ve karşılığında istihdam olanağı yaratıyoruz diyorlar. Eğer bu avantajları tanımazsanız ve parayı vermezseniz, komşunuza gideriz diyorlar. Kocaeli SEKA fidanlığını Ford tekeli bildiğiniz gibi böyle kapattı, yoksa İspanya'ya giderim dedi. Sonuçta, Dünya Bankası'ndan, İMF'den borç alınarak, toplumun geleceği ipotek edilerek, tekellere muazzam olanaklar sunuluyor.

Üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinin rasyonelleştirilmesi, emeğin sömürüsünün yeniden biçimlendirilmesine yol açıyor. Bu da sorunun bir başka boyutu. Taşeronluğun sağladığı avantajlar biliniyor. Taşeron firmalarda sendika yoktur, çalışma saatleri belli değildir, ücretler düşüktür. İşçiler en temel haklardan yoksundurlar. Bir gün işbaşı yaparken, akşam yarın gelme diyebiliyorlar. Yanısıra, pazar günlerinin iş günü sayılması, bayram günlerinde alıştırma, gece alıştırma, çalışma yasalarının değiştirilmesi vb. dayatılıyor.

Emeğin sömürüsünün yeniden biçimlendirilmesi diye tanımladığımız bu saldırı hergün yeni önlemlerle takviye ediliyor. Uyguladıkları yeni bir strateji, gerilim stratejisidir. Elli kişinin

çalıştığı bir kimya fabrikasında, personel şefi giriyor içeriye, yüzü bir karış asık. İlk gördüğüne bozuk atıyor, o ötekine bozuk atıyor ve durduk yere bir gerilim doğuyor. Sekiz saat boyunca gerilim devam ediyor. Sonradan anlaşılıyor, bu yeni bir politikaymış. İşyerinde gerilim yaratarak insanların sohbet etmeleri, birbirlerine iyi davranmaları engellenmek isteniyor.

Bazı sektörleri tüketicinin faydası için özelleştirelim diyorlar. Bu propaganda, Margaret Thatcher zamanında, İngiltere’de zirveye tırmandırıldı. Elektrik işletmesini parçalayıp özelleştirelim ki tüketiciler istedikleri elektrik kurumlarına abone olabilsinler. Böylece rekabet doğsun ve rekabetin baskısı sonucu fiyatlar düşsün. Bu sıradan insanlar üzerinde doğrudan etkisi olan son derece güçlü bir demagojik retoriktir. Ama özelleştirmeden yalnızca altı ay sonra, İngiltere’de elektrik tüketim ücreti % 26 arttı. Devrimci basında kamu malını peşkeş çekmek denilir. Bu deyim bile yapılanı anlatmaya yetmiyor. İşin arka planına baktığınızda, özelleştirmenin, birikmiş olanın gaspından da beter bir şey olduğu ortaya çıkıyor.

Fransa’da devlet demiryolu işçileri ‘95 sonundaki özelleştirmeye karşı greve gittiler. Fransa devlet demiryolları Avrupa’nın, belki de dünyanın en gelişkin devlet demiryolları. Fransa dünyada en fazla turistini ziyaret ettiği bir ülke. Kuzeyden güneye yoğun iç dolaşım demektir bu. Akdeniz’e uçakla gitmek masraflı olur, en iyisi trenle gitmektir. Dolayısıyla devlet demiryolları çok kârlı bir sektör. Mevcut kamu işletmesini parçalayıp dostlara dağıtmak gerekiyor. Onun için mevcut işlerliği bozmaya çalışıyorlar. Ondan sonra kamu sektörü çalışmıyor, her tarafı bürokrat dolu, bunu devredelim özel sektöre de doğru dürüst çalışsın ve bu şirket de nihayet para kazansın, diyecekler. Bunu dedirtebilmek için devlet demiryollarıyla uğraşıp duruyorlar yıllardır. Bu uğraşmalar, önceki yıl patlak veren ve dünya ölçüsünde yankılanan büyük grevle sonuçlandı. Eylemin basıncı sonucu proje şimdilik biraz ertelenmiş bulun-

yor. Ama bir gün mutlaka bir yerinden başlayacaklar özelleştirmeye.

Posta işletmesine yönelik bir başka özelleştirme oyunu yaşandı Fransa'da. Sektörden sorumlu bakan kızının adıyla bir şirket kuruyor. Bu şirket postane ile rekabet halinde ucuz fiyata koli dağıtıyor ve dev bir şirkete dönüşüyor. Bu arada postane çalışmıyor, postaneyi özelleştirelim diye kampanya başlatıldı. Kamu harcamalarıyla altyapısı döşenmiş, pazarı hazır bir şirket. Özelleştirme hazıra konma demek oluyor. Postane, telefon işletmesi, gaz idaresi aynı şekilde, benzer yöntemlerle özelleştirilmeye çalışılıyor.

Sermayenin, pazarın dünya genelinde entegre olmasını kolaylaştıran diğer bir gelişme de, serbest dolaşımın sağlanmış olması. Serbest dolaşım kişiler için değil. Ama öyle başlıyorlar işe. AET üyesi ülkelerin iç sınırlarını kaldıralım, nedir bu, bir ülkeden öbürüne geçerken pasaport soruluyor, diyerek başladılar işe. Ama sonuçta sınırların aslında sermayenin dolaşımı için kaldırıldığı ortaya çıktı. Halen sınırlarda pasaport soruluyor, ama sermayeye sormuyorlar.

Diyelim Amerika'nın Ford şirketi Endonezya'da bir fabrika açıyor, üretimin birkaç ünitesini oraya yerleştirmiş, orayı idare ediyor. Bütün kârı çekiyor Amerika'ya, ama üretim Endonezya'da. Bu mekanizmayı kolaylaştıran nedir? Bu sömürü mekanizmasının uluslararası ölçekte daha iyi dönmesini kolaylaştıran, iletişim olanaklarının ve ulaşım teknolojisinin kazandığı düzeydir. Bunu sermaye kendisi için, kendi egemenliğini pekiştirmek, kâr oranını yükseltmek için kullanıyor. Mesela Fransız otomobil tekeli Peugeot, yedek parçalarının çoğunu Kuzey Afrika ülkelerine üretiriyor. Hergün oradan fren balatası geliyor ve Fransa'da monte ediliyor. ABD tekelleri aynı işi Brezilya'da, Meksika'da yapıyorlar. Bu kolaylık, iletişim ve ulaşım olanaklarının sağladığı avantajlardan kaynaklanıyor.

Son dönemde en çok sözü edilen diğer bir gelişme de in-

ternet. New York borsasında oynamak için bir Japon sermaye sahibinin gidip New York'da mekan tutmasına gerek yok. Oturduğu yerden internet ya da bilgisayar ağı vasıtasıyla işini görüyor. Eskiden gidip New York borsasında bu işlemi yapmak gerekiyordu, şimdi öyle değil. ABD'li ünlü spekülâtör George Soros, bu olanaklar sayesinde dünyanın tüm borsalarında anında vurgun vurabiliyor.

Bu tür işlemleri kolaylaştıran teknolojik gelişme, iletişim olanaklarının bu kadar yaygın, bu kadar büyük bir hızla gelişmesi, mekan farkını ortadan kaldırıyor. Dünyanın küçülmesi de budur zaten. Ama dünya halihazırda önemli ölçüde sermaye için küçülmüş bulunuyor.

Dünyanın globalleşmesi de buna tekabül ediyor. İstedığınız ürünü istediğiniz yerde pazarlayabiliyorsunuz. İletişim ve ulaşım teknolojisinin sermayeye sunduğu olanaklar, ünlü sıfır stok teorisinin uygulanmasına yol açtı. Sıfır stok teorisi aracılırları ortadan kaldırmak için, depolamayı bertaraf etmek için uygulanıyor. Örneğin firmanın birisi bilgisayar üretiyor, pazara sürüyor, ama bir gün lazım olacak olan yedek parçasını vermiyor beraberinde. Diyelim ki sözkonusu bilgisayar ABD'de üretil-di, Japonya'da satıldı ve orada bir tarafı bozuldu. Yedek parçasını Japonya'da bulmak mümkün değildir. Ama ekran başına geçilip bize şu parça lazım denildiğinde, parça 24 saat içerisinde geliyor. Nasıl olsa doğrudan iletişim olanakları mevcut ve hergün uçak seferleri var. Bir parçanın ABD'den Japonya'ya gelmesi daha ucuza mal oluyor. Tek bir parça olarak çok pahalı, ama bir bütünlük içinde düşünüldüğünde çok ucuz. Sıfır stok teorisi bu.

Gelişmiş ülkelerin bir diğer gelir kaynağı da geri kalmış ülkeleri talan etmek. Geri ülkelerin talanı birkaç alanda gerçekleşiyor.

Birincisi, hammaddelerine el konuluyor. Venezuela'yı örnek alacak olursak. Venezuela'da büyük petrol kaynakları mevcut.

ABD tekelleri bu petrolü alıp götürüyorlar. Petrol fiyatlarını zaten hiçbir zaman OPEC ülkeleri saptamıyor; görünürde öyle, ama aslında fiyatları belirleyen OPEC değildir. Tekeller fiyatı kendi aralarında saptıyor, malı alıp götürüyorlar.

İkincisi, bunlara borç para veriliyor, borcun faizi alınıyor, faizin faizi oluyor ve bunlar sürekli birikiyor. Arasına da hibe ediliyor belli bir bölümü. Borç sistemi yine aynı şekilde, zorla borçlandırılıyor.

Üçüncüsü ise üretimin geri kalmış ülkelere transfer edilmesi ile sağlanıyor. Fazla emek gücü gerektiren üretim bu ülkelere kaydırılıyor. Örneğin Alman burjuvazisi, Volkswagen aracılığı ile Macaristan'da emekçilerin sömürüsüne aracısız katılıyor, orada emeğin sömürüsünü doğrudan kendisi örgütüyor. Brezilya, Meksika başta olmak üzere Latin Amerika'nın önemli ülkeleri ise, ABD emperyalizminin arka bahçesi durumundalar, sınırı geçen fabrikayı kuruyor Meksika'ya. Nitekim General Motors grevinde işçilerin temel talebi, üretimin Meksika'ya veya başka bir ülkeye taşınmasına karşı çıkmaktı.

Bir başka örnek. Eskiden beri Paris modanın merkezidir. Ama giyim malzemesi genellikle Kuzey Afrika'da, Fas'ta, Tunus'ta üretiliyor. Yves Saint Laurent piyasada 100 marka sattığı bir gömleği orada belki de 5 marka yaptırıyor. Üretimin geri kalmış ülkelere transferi sözkonusu ülke için bir soygun anlamına geliyor. Fakat bu bazı sonuçlar da yaratıyor. Mesela, Meksika'nın iflas ettiği, ABD ve İMF'nin 50 milyar dolar yardımıyla Meksika'yı "kurtardıkları" dönemde, Meksika işçi sınıfından Güney Kore'ye benzer bir tepki gelmemiştir. Zira fabrika açıyoruz, istihdam olanağı yaratıyoruz propagandası geçici de olsa etkili oluyor. İşçi sınıfı hareketini dizginleyen bir rol oynuyor. Günümüzde Asya ülkelerinde genelleşmiş bir kriz yaşanıyor. Ayaklanmalar, işçi grevleri birbirini izliyor, ama Latin Amerika'da, özellikle Meksika ve Brezilya'da bu yok. Ford fabrika açtı, bu sayede çalışıyoruz, buna şükür türünden bir eğilim ağır bası-

yor. Bu kuşkusuz geçici bir durum, ama geçici de böyle bir fonksiyonu oluyor.

Dördüncü ve son olarak, geri kalmış ülkeler üzerinde iktisadi alanda oynanan oyunlar var. Tekeller girdikleri pazarı kendi çıkarlarına göre biçimlendirmeye çalışıyorlar. Bu bir yenilik değil, ama kazandığı boyut açısından önemli. Rusya bunun en somut örneği. Dev bir ülke, şimdi yiyecek ihtiyacının %60'ını dışarıdan karşılıyor. Bu demektir ki, Rus pazarına giren Batılı tekeller sadece sanayi ürünlerini götürmüyorlar. Yiyecek üretimi alanına da yöneliyorlar. Basit bir örnek; Mc Donald's lokantalarında kullanılan salatalık Kaliforniya'dan, et Amerika'dan geliyor. Amaç yerli üretimi yıkıma uğratmak. Sovyetler Birliği yalnız Doğu Avrupa ülkelerine değil, Afrika'ya, Küba'ya ilaç satıyordu düne kadar. Bugün ilaç ihtiyacının %80'ini dışarıdan karşılıyor. Bu dört-beş yıl içerisinde katedilen mesafeyi, yaşanan yıkımı gösteriyor. Bu yıkım gerçekleştikten sonra da tekeller istedikleri ürünü istedikleri fiyata dayatıyorlar.

Kapitalist entegrasyonun kazandığı düzey ve açığa çıkan zayıflıkları

Tüm dünyada ekonomik ilişkiler birbirlerine çorap ipliği gibi bağlantılı. Domino taşı gibi, bir taraftan birisi düştüğünde, öteki taraftaki düşme bile sallanıyor. Tüm dünya pazarının bu birbirine bağımlılığı, Amerika'nın Latin Amerika'ya, Latin Amerika'nın Afrika'ya, Afrika'nın Avrupa'ya, Avrupa'nın Asya'ya bağımlılığı, tam entegre bir yapı oluşturuyor. Bu entegre yapıda emperyalist sermayenin dolaşımı serbest, üretimin taşınması ve metaların dolaşımı serbest, kârın transferi serbest... Kısacası sermayenin önünde tam bir özgürlük alanı var.

Dünya ölçeğinde piyasaya anında hükmetmenin olanaklarının varlığı, beraberinde düzenin tüm parçalarının birbirlerine bağımlılığını artırıyor. Geçtiğimiz günlerde bir Amerikan fon

işletmesi, bir Fransız iletişim araçları tekeli olan Alcatel'deki hisselerini aniden satarak sermayesini çekiyor. Fon sermayesinin geri çekildiği günkü borsa seansının kapanışında Alcatel'in hisse senetleri %40 oranında değer kaybediyor. Hisse senetlerinin satışıyla çekilen sermaye nereye gitti? Kuşkusuz sermayeye ihtiyaç duyulan başka bir yere. Latin Amerika'da fonlar para kaybettiler. Bu açığı kapatmak için gitmek zorundalar. Gittiğinde de Fransa'nın en önemli telekomünikasyon şirketlerinden birisine ait hisse senetleri 8 saat içerisinde değerinin %40'ını kaybediyor. Alcatel'in eli kolu bağlı kalır mı? O da kendisinden daha zayıf birisinin sermayesinden çekilerek onu batırmak zorunda. Alcatel dünyanın her tarafında kolları olan büyük bir tekel. Açılan gediği kapatmak için örneğin Endonezya veya Cezayir'deki bir sektörde sahip olduğu hisse senetlerini satar. Dolayısıyla faturayı bir başkasına, kendisinden zayıf olana devreder. Bu yapı içinde ulusal sermaye, ulusal sınır diye bir şey yok.

Dünya genelinde bütünleşmiş, tek biçim kazanmış bir yapı sözkonusu. Belli odaklardan hareketle bu yapının her yerine zaman kaybetmeden müdahale etme olanakları mevcut. Bu yapının dengeleri İMF, Dünya Bankası, Paris Klübü, vb. aracılığıyla sağlanıyor. Organizma bir bütün, aynı bir vücut gibi. Bir tarafı yara alınca her tarafı ağrımaya başlıyor. Asya çöktü, orada Suharto'ya faturayı kestiler. Bu sorunu çözmedi, kriz biraz daha büyüdü. Sorumluluğu Japonya'ya yüklediler. Japonya yapacağı bir şey yok, diyor.

Kapitalist sistem dünyanın her tarafına hükmediyor. Krizin sancıları '70'li yıllardan önce, daha '60'ların sonunda hissediliyordu. '70'lerdeki petrol kriziyle birlikte bir bunalıma dönüştü. Bunalım dünyadaki güçler dengesi ve blok politikasından ötürü bir süre dizginlenebildi. Blokların ortadan kalkmasıyla birlikte artık işbirliği yapmanın gereği kalmadı. Bu arada kriz dinamiklerinin ölçeği de, sayıları da arttı. Doğu Bloku'nun

yıkılmasıyla birlikte açılan pazanın verdiği nefes de kapitalizmi bu krizden kurtarmaya yetmedi. Malezya'da, Ağustos '87'de, paranın aniden değer kaybetmesiyle patlak veren mali kriz, hemen büyük ölçekli bir iktisadi krize dönüştü ve çevre ülkelere yayıldı. Kasırganın merkezi şu anda Rusya, ardından Latin Amerika ülkelerine yayılacaktır. Bunun nasıl bir seyir izleyeceğini önümüzdeki günlerde göreceğiz.

Krizin kazanacağı hız onun sonuçlarına karşı gelişecek toplumsal dinamiklerin ölçeğine de bağlı. Şu anda uzak Asya ülkelerine kimse yatırım yapmak istemiyor. O bölgedeki sermayelerini çektiler. Güney Kore'de militan işçi eylemleri gerçekleşiyor. Endonezya'da Suharto'yu götürdüler. Şimdi batan gemiden kurtulmak için Malezya'da Başbakan Mahatir Muhtar, reform istedikleri için kendi bakanlarını içeri atmaya başladı. Düne kadar reform istemek soylu politika yapmanın kıstasıydı. Şimdi reform istemek en kaba suçlamalarla hapishaneye atılmayı getirebiliyor.

Sistemin çivisi çıkmış durumda, her yanından parça parça dökülüyor. Ama bu kendi başına elbette sistemin çökmesi anlamına gelmiyor. Çöküşün gerçekleşmesi için başka faktörlere ihtiyaç var.

Egemen sınıflar yönetmede zorluk çekiyorlar

Derin bir bunalım içerisinde debelenen bir iktisadi altyapıya üstten hükmetmek kolay olmuyor. Egemen sınıfların politik güçsüzlüğü '70'li yıllardan bu yana giderek derinleşiyor. Eskiden genel seçim sonrasında kurulan hükümetlerin ömrü 4-5 yıldır. En azından seçim tarihini izleyen ilk 1-2 yıl içerisinde hükümetlerin bir ciddiyeti olurdu. Herkes önemli bakanların isimlerini bilirdi. Şimdi ciddi düzeyde itibarsızlaşma var. Ama yine de ayakta duruyorlar. Bu nasıl mümkün oluyor?

En etkili yöntemlerden biri böl yönet politikasıdır. Memlekette işsizlik var, çalışanlar çalışmayanların durumunu gözeterek hak talep etsinler, deniliyor. Kamu sektöründe çalışanlara, sizin iş güvenceniz var, hak talep etmeyin, maaş zammı istemeyin, grev yapmayın, deniliyor. Bu tür inceltilmiş politikalar toplumun her kesimine dayatılıyor.

Sermaye politik bağlamda kitleleri yönetmekte zorluk çektiği ölçüde değişik yöntemlere başvuruyor. Almanya'da Yeşiller hükümete ortak oldular. SPD onların politikasını kopyaladı '80'li yıllarda, başarılı olamadı. Bu kez kendileri hükümete ortak edildiler. Düzenin itibarsızlığı sorunu, bu tür sözde "sol" hükümetlerle aşılma çalışılıyor. Fransa'da Fransız Komünist Partisi'ni hükümete ortak ettiler. Amerika'da zamanında Vietnam Savaşı'na karşı çıkmış birisini, Clinton'ı seçtiler. Güney Afrika'da Apartheid rejiminden çatlak sesler çıkmaya başlayınca, Mandela'yı cezaevinden çıkarıp devlet başkanı yaptılar. Görülmemiş bir şey, adam cezaevinden çıkıyor cumhurbaşkanı oluyor. Sonuç şimdi ortada. Arafat bir başka örnek; yıllar boyu, sadece Ortadoğu'da değil, tüm dünyada devrimci direnişin sembollerinden birisiydi Arafat ve FKÖ. Geçenlerde 24 bakanından 18'ine işten el çektirmek zorunda kaldı. Şimdi bakanlık yapan eski FKÖ komutanları hırsızlık ve yolsuzluk yapıyorlar.

Sistem artık ayar tutmuyor. Hükümetlerin temel fonksiyonu kriz yönetmek, onun dışında yapacakları bir şey yok. Hükümet yatırım yapamıyor, ekonomik politika saptayamıyor, sosyal politika saptayamıyor. Hızla gidilen istikamet Amerikan modelidir. ABD'de devletin temel fonksiyonu yargılama, polis, diplomasi ve elbette dünya jandarmalığıdır. Bunun dışında devletin bir yetkisi ya da sosyal işlevi yoktur. Devletin iktisadi yaşama müdahalesi, serbest rekabeti bozan bir faktör olarak görülür.

Egemen sınıflar erken seçime, bir sürü manevraya başvuruyorlar, yine de olmuyor. Bu kez başka yöntemlere başvuruyorlar. Örneğin, ırkçılığı teşvik ediyorlar. Fransa, Almanya,

İspanya ve İsviçre'de her siyasi partinin programında neredeyse aynı madde vardır: Yabancılara hayır! Almanya'da faşistler bazı eyaletlerde %12'ye ulaştılar, Fransa'da %16'ya. Önceki genel seçimlerde Fransa'da tartışılan esas politik sorun yabancılar meselesi oldu. Yabancılar meselesini tartışarak, böylece düzenin çıkmazlarını tartışma dışında tutmuş oluyorlar. Almanya'da, Fransa'da, belli başlı Avrupa ülkelerinde yabancılar sorunu kirliliği bir siyasal silah olarak sürekli kullanılıyor.

Amerika'da daha değişik yöntemler kullanılıyor. Bugün ırkçılık kitle muhalefetini, düzene karşı tepkiyi başka kanallara akıtmanın yoludur. Dinci akımlar, tarikatlar her yerde güçleniyorlar. Burjuva basında pek sözedilmiyor, Amerika'da çok yaygın tarikatlar var ve çok güçlüler, üstelik yer yer silahlanıyorlar.

Bu politikaların uluslararası düzeydeki yansıması ise yine "böl-yönet" politikasıdır. Hindistan'la Pakistan, Hint-Müslüman çelişkisi ekseninde birbirine düşürülmeye çalışılıyor. İslam dünyasında Hristiyanlara karşı düşmanlık körükleniyor. Taliban meselesi, Usame bin Laden olayı vb. senaryoların hepsi hedef saptırmaya yöneliktirler. Kafkaslar'da, Balkanlar'da yaşananları biliyoruz. Yugoslavya parça parça bölündü. Afrika'da aynısı yapılıyor. Krizler, çatışmalar sadece oradaki iç çıkamazlardan, iç bölünme dinamiklerinden kaynaklanmıyor. Gelişmelerin seyrini belirleyen dış müdahaledir. Sovyetler Birliği'nde böl ve yönet politikası etkin bir biçimde uygulanmaya konuldu. Sovyetler Birliği'nin parçalanması ve bir daha birleşmemeleri için ne gerekiyorsa o yapıldı. Yoksa yönetemiyor, zira biraraya gelince güç oluyorlar.

Askeri alanda yaşanan değişiklikler

Yakın döneme kadar dünyadaki askeri mevzilenmenin manzarası çok netti. NATO ve Varşova Paktı. NATO Varşova

Paktı'nın dağılmasından sonra askeri alanda ciddi değişikliklere gitti. Ama bundan pek bahsedilmiyor. Bir savaş tehlikesi yokmuş gibi davranılıyor. Ama tam tersine, hızlı bir silahlanma var.

Konuyu kendi alt başlıkları altında şöyle sıralamak mümkün: Savaş teknolojisi çok büyük bir hızla geliştiriliyor, ordu yetkinleştiriliyor, profesyonelleştiriliyor. Önceki günkü tartışmalarda Fransa ordusu örneği verildi, bunlar artık İngiliz ordusunu örnek alıyorlar. Fransa'da askerlik yapılmayacak bundan sonra, düzenli ordu yerine bir lejyoner birliği kurulacak. Bunun gerekçelendirilmesi şöyle; birilerine maaş verelim askerlik yapsınlar, daha iyi savaşırlar.

Fakat bunun gerisinde başka bir şey yatıyor. Sıradan askeri Afrika'da savaştırırken eğer kayıp verilirse metropolde yürüyüş yapılır, teşhir kampanyası başlatılır ve savaşa karşı tepkiler gelişir. Ne işi var bizim gençlerin orada denilir. Ama bir kiralık asker orada savaştırılırken aynı şey olmaz. Adam maaşını alıyor, gidiyor ve ölüyor denilir. Diğer bir olgu ise, kiralık askerin topluma karşı çok rahat kullanabilmesidir. Bu ileriye dönük çok daha hesaplı bir yatırımdır. Bunlar öyle yetiştiriliyorlar ki, kısa sürede vahşi yaratıklar çıkıyor ortaya. Masrafı azaltalım, ordumuz profesyonel olsun propagandası çok somut ve hesaplı bir amacı anlatıyor. Bunu sadece Fransa açısından söylemiyorum. Almanya da, başka ülkeler de aynı modeli takip ediyorlar. Militarist gücü daha iyi kullanma, daha iyi dış müdahalelerde bulunma, içte sorun çıktığında daha rahat bastırabilme... Klasik ordu kullanırsa, yarın sosyal bir ayaklanma karşısında ne olacağının güvencesini kimse veremez. Ama bir lejyoner birliğini kullanırsan, önüne geleni kırıp geçer.

Askeri alanda '90 yılından bu yana ABD birçok saldırı gerçekleştirdi. Körfez Savaşı bunun ilkiydi. ABD, Sovyetler Birliği'nin dağılmasını hızlandırmak, onun zayıflıklarını açığa çıkarmak istiyordu. Körfez Savaşı'nın açıklanmayan nedenlerin-

den birisi de buydu. Kuşkusuz temel neden Körfez'e yerleşmek, Saddam'ı Kuveyt'ten kovmaktı, ama bu müdahale Sovyetler Birliği'nin ne durumda olduğunu açıkça gözler önüne sermenin de bir vesilesi oldu. ABD orada hem savaş yaptı, hem de deneme...

Bu denemeyi sonra başka alanlarda, Somali'de yaptı. Kısa sürede ne kadar asker seferber edebileceğini; böyle bir operasyonu nasıl yürüteceğini, bunu yaparken ne tür aksaklıklar çıktığını, askeri amaçla ileride yapılacak bir operasyonun eksiklerini tespit edebilmek için de yaptı bunu. Müdahalenin başka boyutları elbette vardır, ama önemli yönlerinden biri de budur. Dünyanın her yerine müdahale etme araçlarını geliştiriyor. Silahların düzeyini ölçüyor. Körfez Savaşı'nda kullanılan silahların pek fazla bahsi geçmedi. Nükleer silah kullandılar. Bir eski general, Irak tanklarına karşı mavzer mermisi büyüklüğünde nükleer mermi kullanıldığını yazdı. Bu mermi tankın bir tarafından giriyor öbür tarafından çıkıyor. Minyatürleştirilmiş bir nükleer başlık!

Fransa nükleer denemeleri yeniden başlattı. Aslında Fransa'nın nükleer deneme yapmasının hiçbir gereği yok. Belli sayıda nükleer silaha zaten sahip. En yakın muhabı Almanya'nın nükleer silahı yoktur. Hedef eskiden Sovyetler Birliği idi. Fakat Fransa ne kadar deneme yaparsa yapsın, Rusya ile aynı seviyeye gelemes. ABD'nin seviyesine hiç gelemes. Geriye kalan tek neden, minyatürleşmiş nükleer silah yapma teknolojisine hakim olmak. Böylece düşük yoğunluklu çatışmalara hazırlanmak!

Sosyal alanda neler oluyor?

Dünyada kapitalizmin gelişmesine paralel olarak sosyal bir değişim yaşanıyor. Bunu şöyle ifade etmek mümkün: İktisadi alandaki tekelleşme sosyal alanda da kendi sonuçlarını üretiyor. Köyden kente göç hızlanıyor, dünyanın her ülkesinde bu

böyledir. Mesela, tüm Latin Amerika ülkelerinde büyük kentlere bir akın var. Afrika kıtasında da aynı şey yaşanıyor, Asya'da da bu böyle, her tarafta köyler boşalıyor. Kırsal kesimde giderek daha az insan yaşıyor, kapitalizm insanları kente çekiyor. Bu beraberinde başka sorunlar yaratıyor. Kapitalizm kentlere dolan işgücünü istihdam edemiyor. Bu sadece geri kalmış ülkelerde yaşanmıyor. Örneğin bugün Fransa demek Paris demektir. Paris ve çevresinde 20 milyon civarında insan yaşıyor. Marsilya, Lyon gibi birkaç kenti saymazsak, ülkenin diğer yöreleri boşalmış durumda.

Kıtalar arası dengesizlik de gittikçe derinleşiyor. Afrika kıtasında taş üstünde taş kalmamış durumda. Güney Afrika gibi birkaç ülkenin dışında kıta bugün bir savaş alanı. Periyodik katliamların yaşandığı bir bölge Afrika. Bu ülkelerin yoksullaşmaları ile başkalarının servetlerinin artması arasında doğrudan bir ilişki var. ABD'de kişi başına düşen gayri safi milli hasıla '75 yılında 1.700 dolar iken '94'te 26.000 dolara yükseliyor. Bu demektir ki, bir yerden çalıp-çırpıldılar, sömürüp yağmaladılar, kendi ülkelerine getirdiler. Çalınan ve yağmalanan yerlerde yaşayan insanlar aç-susuz kaldılar.

İkincisi, hem gelişmiş, hem de geri kalmış ülkelerde bugün dev bir işsizler ordusu mevcut. Çok geçmeden işsizlik babadan oğula geçerek yaşanacak. '70'li yılların ortasında doğan ve bugün çalışma yaşına gelmiş bir gencin babası işsizse kendisi de büyük bir ihtimalle işsizdir. Büyük metropollerin çektiği işgücü, bunun istihdam edilememesi, beraberinde başka sorunlar getiriyor. Bu sorunlar geri kalmış ülkeler ile gelişmiş ülkelerde ayni biçimde, aynı ölçekte yaşanmıyor. En uç düzeyde yaşandığı ülke Amerika'dır. Orada sorunlar Avrupa'ya göre tam tersi yaşanıyor. Avrupa ülkelerinde kentlerin merkezleri burjuvazinin elindedir. Varlıklı aileler oturur kent merkezlerinde. Yoksul kesim ise şehirlerin dışına, varoşlara sürülür. Avrupa'da kent merkezleri güvenliğe alınmış, varoşlar kendi hallerine terk

edilmiştir.

ABD'de tam tersine, varlıklı aileler, orta sınıflar kent merkezlerinin dışına çekiliyor, şehir merkezleri sefaletin kol gezdiği bir alana dönüşüyor. Mesela, Beyaz Saray çevresinde gece geç saatlerde can güvenliği yoktur, her an birisi vurulabilir. Başkanlık Sarayı'nın karşısında durum böyledir.

Bu beraberinde yığınla başka sorunu getiriyor. Uyuşturucu ticaretini ve tüketimini, fuhuşu ve kör şiddeti yaratıyor. Bu durum oraya yatırım yapmayı gereksizleştiriyor. Ulaşım çalışmıyor, telefon çalışmıyor, konutlara bakım yok, altyapı parça parça dökülüyor.

Yani toplumsal yıkım sadece Afrika ülkelerine özgü bir sorun olmaktan çıkıyor. Amerika'da yılda binlerce insan silahla öldürülüyor. Toplumsal yozlaşma, konut sorunu, beslenme sorunu, sağlık sorunu, eğitim sorunu, uyuşturucu sorunu, kent şiddeti sorunu, birbirine eklenerek ve birbirini karşılıklı besleyerek büyüyor.

Söylemek istediğim özet olarak şudur: Son yıllarda işçi sınıfının tarihe karışmakta olduğu iddia ediliyordu. Teknolojik gelişme gelişmiş ülkelerde işçi gereksinimini ortadan kaldırmıştır; herkes kravatlı çalışıyor, işçi sınıfının sonu geldi, deniliyordu. Hatta bu kitaplaştırıldı yıllar önce, "*Elveda Proletarya*" denildi adına. Ama dünyanın genelinde bir nüfus var. Bu nüfusun yaptığı bir üretim var. Onun coğrafik bir mevzilenişi var. '70'li yıllardan bu yana sürekli kardan kente bir göç yaşanmış. Şehirlerde yoğunlaşan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak bir istihdam yok.

Genel olarak, dünya ölçeğinde baktığımızda, ileri düzeyde gelişmiş ülkelerde, ABD'de, Almanya'da, Japonya'da, Fransa'da işçi oranında belli bir düşüş yaşanıyor. Ama bunun yanında, Brezilya'da, Meksika'da, Arjantin'de, uzak Asya ülkelerinin hepsinde toplumun nüfus bileşimindeki işçi payında hızlı bir yükselme var. Globalizasyon deniliyor, dünya küçülmüştür

deniliyor. Fakat işçi sınıfına ilişkin sorunları incelemeye gelince, mikroskopla bakmaya, emperyalist metropollerdeki eğilimle sınırlı olgulara özel bir özen gösteriliyor, globalleşme unutuluyor. Oysa dünyada işçi sınıfının yüzde oranı hızla artmakta, bunun ağırlık merkezi ileri gelişmiş ülkelerden orta kuşak ülkelere doğru kaymaktadır.

Orta sınıflara gelince, gelişmiş ülkelerde geçmişte bunlara imtiyazlar tanındı. Bir avukatın, bir doktorun yaşam standartları çok yüksekti '70'li yıllarda. Orta sınıflara dayanılarak, işçi sınıfının tüm hakları gaspedildi. Şimdi işçi sınıfından kırılacak doğru dürüst hak kalmamıştır. Dolayısıyla '80'li yılların ortalarında, bu kez sıra bu ayrıcalıklı orta sınıfa geldi. Onlar da pek çok haklarını kaybettiler, hızlı bir toplumsal kutuplaşma yaşandı. Ya bir üst sınıfa ya da bir alt sınıfa yaklaştılar. Küçük bir kısmı yükseldi, geniş bir kesim ise daha aşağılara düştü.

İdeolojik planda sermayenin barutu tükeniyor

'90'lı yıllar bizim için bir dönüm noktası. O döneme kadar Sovyetler Birliği ve komünizm hakkında söylenenleri biliyoruz: Sovyetler Birliği'ne her gidenin peşine bir-iki polis takılıyor, özgürlükler yok, insanlar açlıktan ölüyorlar, Gulaklar'a kapatılıyorlar, ömürleri kuyruklarda beklemekle geçiyor, vb... Elbette Sovyetler Birliği'nde çok ciddi sorunlar vardı, ama sürdürülen kampanya bu sorunların istismarı ve abartmasına dayanıyordu.

O dönem sona erdi, son yaşanan gelişmeler ışığında o dönemin değerlendirmesi bugün çok daha kolay. Sermayenin '90'lı yılların başlarına kadar yürüttüğü ideolojik saldırı kampanyası artık dayanaksız kaldı. Genellikle iddialar Sovyetler Birliği'nden dışarıya kaçan rejim aleyhtarlarının suçlamalarını dayanak alıyordu. Soljenitsin, Sakharov, şu anda İsrail'de ultra-

nasyonalist bir grubun başım çeken Anatolij Şaransky vb... Uluslararası burjuvazinin ideolojik saldırısı bunların dedikodularına dayanarak sürdürüldü. Onların argümanları temel alındı.

Sovyetler Birliği çöktü. Adına "pazar ekonomisi" denilen çıplak kapitalist ilişkilere geçildi. Sosyalizme saldırıyı aynı zeminde sürdürmenin maddi temeli ortadan kalktı. Şimdi saldırının argümanlarını inceltmeye çalışıyorlar. Bunun en somut göstergesi, geçen yıl Fransa'da yayımlanan "*Komünizm'in Kara Kitabı*"dır. Yazarları Sovyetler Birliği ve komünizm aleyhine bir bilanço çıkarmışlar. Bu gerici ve kin dolu kitapta komünizm onmilyonlarca insanın ölümüne neden olmuş bir ideoloji olarak tanıtılıyor. Nerede ve hangi sebeple bir katliam yapılmışsa, sebep-sonuç ilişkisi kurularak nihai faturası Moskova'ya kesiliyor. Şaşıracaksınız ama buna Nazi katliamları da dahil. Öylesine bir mantık ki, devrimci sınıf mücadelesinin ölümler bilançosu da komünizme fatura ediliyor. Öyle ya, devrim istemeseydiniz, çatışmalar ve ölümler de olmazdı! Bunu da sözümlerine böylece bilimsel bir temele oturtuyorlar. Ama bu "kara kitap"ın dışında, yeni bir şey eklenemedi '90 yılından bu yana. Anti-komünist kampanya özellikle son bir-iki yıldır, Rusya'da yaşanan olayların ardından tamamen nefessiz kaldı. Mezar taşı saymanın ötesine gidemiyorlar, yeni bir şey söyleyemiyorlar.

Bu bağlamda Fidel Kastro örneğini verelim. Fidel Kastro dün de Fidel Kastro'ydu, bugün de aynı Fidel Kastro'dur. Bugün istisnasız her ziyareti bir olaya dönüşüyor, denebilir ki bugünün dünyasının en popüler, en karizmatik lideri. Rusya'da çöküşün faturası kabardıkça, Kastro'ya ilgi de artıyor. Geçenlerde Saint Domingue'a gitti, beraberinde 600 kadar muhafız götürmüş, gazeteci ya da daha değişik görünüm altında. Orada batılı gazeteciler devletin üst düzey yetkililerinden birisine soruyorlar; bu ne iştir, Fidel Kastro size güvenmiyor mu ki bu kadar askeri getirdi beraberinde? Yanıt çok ilginç: Bizim ordumuz ABD tarafından yetiştirilmiştir, Fidel Kastro'nun bize

güvenmemesini anlamak mümkün, diyor. Açıkça Kastro'nun ağırlığı karşısında kendi uşaklıklarını teyid ediyorlar.

Latin Amerika ülkelerinde yapılan zirve toplantılarında hep aynı şeyler yaşanıyor. Fidel Kastro orada mesajlar veriyor; kapitalizm budur, siz bunu değiştiremezsiniz dünyanın sonu böyle olacak diyor, Rusya'yı örnek veriyor. Muhatapları önlerine bakmaktan başka çare bulamıyorlar, ezilip büzülüyorlar. Bu sosyalizmi karalamada artık sermayenin barutunun tükendiğini, yeni bir şeyler uydurmasının kolay olmadığını gösteriyor. Bunda Rus halkının da katkısı var. Yürüyüşlerde orak-çekeçli kızıl bayraklar, Lenin'in, Stalin'in posterlerini görüyoruz her seferinde. Yani ideolojik saldırıda artık dayanak kalmadı, çünkü takke düştü kel göründü. Walesa örneğini biliyoruz, Nobel Barış Ödülü verdiler, şimdi Walesa'nın adını anan var mı? Vaclav Havel tarihin yarattığı ender yöneticilerden birisi denildi, şimdi adını anan yok. Çünkü emperyalizm ve uşaklık dışında fazla bir marifeti olmayan bu gerici takımı her geçen gün geçmişi aratıyorlar.

Bu başlığı burada noktalıyorum. Öteki ana konuya geçmeden, varsa sorular yanıtlayabilirim.

Sigorta şirketleri, fonlar, bankalar...

Osman: Sigorta şirketlerinin uluslararası düzeyde bağlı oldukları "Réassurance" denilen bir sistem var. Bunun işleyişi nasıl?

Ulaş: Sigorta şirketlerinin birbirlerini yutmaları nedeniyle her ülkede birkaç tane kaldı. Bu sigorta şirketleri pazar arıyorlar, ittifak kuruyorlar. Bankalar için de öyle. Genellikle Avrupalı sigorta şirketleri ABD pazanına girmek istiyorlar. Herşey özel olduğu için en büyük vurgunu ABD pazanında vurmak mümkün. Yalnız ABD sigorta şirketleri Avrupalıların önüne engel koydular. Siz ikinci emperyalist savaş döneminde Yahudilerin mal varlığına el koydunuz, önce onu ödeyin, sonra bizim pazara

girin diyorlar. ABD pazarna çok daha güçlü biçimde girebilmek için ittifaklar geliştiriliyor. Ama bu Yahudi sorunu nedeniyle sonuç ne olur, bilemiyorum. İtalyanlar biz ödeyeceğiz dediler, zira onlarınki fazla tutmuyor.

“Réassurance”, yeniden sigorta demektir. Bu sistemi İs- viçreliler geliştirdiler. Örneğin bir gayrimenkulü sigorta etti- riyorsunuz, ama sigortanın iflas durumunda ne olacak? Sigorta da kendisini bir başkasına sigorta ettiriyor. Sigortanın sigortası oluyor.

Fon sermayesi ise daha farklı. Bu sermayeyi George Soros gibi fon işletmecileri çalıştırıyorlar. Sigorta şirketlerinin serma- yesi ayrı, banka sermayesi ile karıştırmamak gerekiyor.

Fonların kaynağı ABD. ABD’de kamuya ait sigorta şirket- leri yok. Herşey özeldir. Herkes kendisini sigorta ettirmek zo- rundadır. Kamuya ait emeklilik kasası yok. Özel emeklilik ka- saları var. Her alanda böyle özel sosyal kasalar mevcut. Bu kasalarda biriken aidatlar fona dönüşüyor. Sonuçta dev bir ser- maye birikimi oluşuyor. Bu sermaye birikmiş haliyle durduğun- da değer kaybediyor, bu nedenle çalıştırılması gerekiyor. Bunu özel fon işletmelerine devrediyorlar. Özel fon işletmeleri bunları uygun gördüğü alanlarda kullanıyorlar. Mekanizmanın gerisin- de fon sahipleri duruyor. Onlar ivedi biçimde gelirlerin artması- nı talep ediyorlar. Uzun vadeli istemiyorlar. Dolayısıyla en çılgın vurgun vuranlar fonlardır. Hiç gözünün yaşına bakmadan bir ülkeyi batırabilirler. Çünkü geride duran fon işletmeleri somut ve acil sonuç istiyorlar.

Mali sermayenin bileşiminde ABD’de fonlar ilk sırayı alı- yor, ondan sonra sigorta şirketleri, ondan sonra da bankalar geliyor. Bankalar üçüncü konuma düşmüş durumda. Ama Av- rupa’da kamu sigorta kurumları, emeklilik kasaları olduğu için, fonlar ikinci konuma düşüyor.

Tuna: Bankalar sigorta şirketleriyle ortak değil mi?

Cihan: Olabilir. Sigorta şirketi kendi fonlarını sigorta kasa-

ları üzerinden oluşturuyorlar. Demek ki sigorta daha geniş kaynaklar emiyor. Sigorta bankanın olabilir, ama toplamı içerisinde en büyük fon sigortaya aittir.

Osman: Bunların  arasında bağlantı var aslında.

Ulaş: Bu bağ her zaman organik değil. Bankalar da sigorta şirketlerinin pazarına el attılar. Hangi bankaya gitseniz, kapısında “arabanızın sigortasını bizde yaptırın” yazdığını görürsünüz. Normal olarak bunu sigorta şirketi yapıyor. Bu aynı zamanda bir rekabeti anlatıyor.

Semih: Doğrudan bankalara ait sigorta şirketleri de var.

Cihan: Bu ayrı tanımlama biraz da şuradan geliyor; sigorta primleriyle oluşan sermaye birikimi, ya da mevduat toplamakla oluşan sermaye birikimi. Bu onun formunu gösteriyor sadece. Varsanız baksanız, bankanın da, fonun da, sigortanın da arkasında pekala tek bir tekel de olabilir. Sadece sermaye merkezleşmesini sağlayan formun farklılığını anlatır. Sigorta bunu sigorta primleriyle oluşturuyor, banka bunu mevduat toplayarak oluşturuyor. Sigorta fonları toplayıp bankaya yatırıyor, ya da banka yatırıma aktarıyor, ya da devlete borç veriyor, devlet başkasına kredi olarak veriyor...

Osman: Bankalar sigorta şirketleri kurabiliyorlar. Türkiye’de de böyle bir gelişme var...

Cihan: Türkiye’yi örnek almayın. Mesela Almanya’da bankalar önemli bir role sahiptir. Hatta yakın dönemin marksist ekonomistleri şunu söylerler: Lenin ya da emperyalizm üzerine teori yapan öteki yazarlar, daha çok Almanya’yı model almışlardır. Almanya’daki dört büyük bankanın sanayi üzerinde ve genel olarak ekonomide özel bir ağırlık olduğu için, banka sermayesi önplana çıkmıştır. Ama Amerika’da bu böyle değildir, aslolan tekelci şirket formudur. Bankalar ona tabidirler, yine banka sermayesi ve sanayi sermayesinin organik bileşiminden oluşan bir mali sermaye var. Ama burada şirket daha ağırlıklı. Türkiye’ye bakıyorsunuz, en büyük holding Koç Holding’dir,

ama bankacılık alanında belirgin bir ağırlığı yoktur. Fakat en büyük şirketin Koç Holding olduğuna da kuşku yoktur.

Tuna: Almanya ve Japonya'nın askeri alanda son dönemki girişimleri nelerdir?

Ulaş: Japonya üzerine yeterli rakam yok, yalnız eldeki bir rakamdan bir yükselme olduğu belli. '93 verilerine göre askeri bütçe 40 milyar dolar. Kıyaslama gerekirse, Çin'inki 7 milyar dolar. Bu hızlı bir silahlanmanın yaşandığını anlatıyor. Bu sadece miktar olarak değil, kalite olarak da böyle. Almanya'nın '90 yılında dünya silah ticaretindeki payı % 5.4, bu oran '94 yılında, yani dört yıl sonra % 14.6'ya yükselmiş. Sovyetler Birliği'nin '90 yılındaki payı % 30.9, onun yerini alan Rusya'nın '94'teki payı ise % 3.9. Bu aynı zamanda bu ülkenin üretiminin nasıl tahrip edildiğinin de somut bir göstergesi. Sovyetler Birliği eskiden fazla bir şey satmıyordu, daha çok silah satıyordu.

Bayram: Sigorta şirketlerinde iflas durumları yaşanıyor mu?

Ulaş: İngiltere'de yaşandı. Orada emeklilik için biriken birkaç milyar sterlini alıp kaçtılar. Bir milyonu aşkın memur emekliliklerini alamadılar. Amerika'da benzer bir olay yaşandı, tasarruf kasaları çöktü. Bunun bir bölümü George Bush'un oğlu tarafından gaspedilmiş...

Osman: "Réassurance" aynı zamanda ulusal düzeydeki iflaslara bir çözüm mü?

Ulaş: Bir örnek vereyim. Credit Lyonnais, Fransa'nın ikinci ya da üçüncü büyük bankası. Mitterand döneminde, '81 yılında kamulaştırılmış. Bu banka aracılığıyla büyük vurgunlar vurdular. Ruanda'ya silah sattılar. Fransa devlet garantisi veriyor. Ruanda'da hükümet düştü, para tahsil edilemedi, bankanın kasaları boşaldı, zor durumda kaldı. Bankanın Paris'in göbeğinde tarihi bir dev binası var. Bina bir gecede yandı... Binayı yak-tılar, sigortadan parasını aldılar, muhtemelen sigortayla da paylaştılar. İki sene sonra gazeteler yazdı; bu bir sabotaj!

II- Sistemin jandarması ABD'nin konumu

ABD hala sistemin lideri durumunda

Bu rapor çerçevesinde en fazla ABD'ye yer ayırdım. Bunun sebebini konuşmamın başında da açıklamıştım. Çünkü ABD mevcut sistemin belkemiğini oluşturuyor, en azından şimdilik. Kimse bunun tersini iddia edemez. ABD tek kutuplu dünyanın jandarması, belkemiği, vb. Bu nedenle dünyadaki mevcut gelişmeleri bir de Amerika şahsında görmek gerekiyor.

ABD 1945'ten bu yana fiilen dünyaya önderlik ediyor. Herkes onun vesayeti altında. Bunun böyle olmasının bir başka nedeni, ABD'nin siyasi rejimi. Burjuvazi için rejimlerin en iyisi ABD rejimidir. Bugün biraz çamura batmış gibi görünse de, bunun üzerinden bakmamak gerekir. İki partili bir sistem ve bu iki parti arasında fark bulmak mümkün değil. Demokrat

Parti ile Cumhuriyetçi Parti'den hangisinin işbaşına geldiğinin hiçbir önemi yok. Kim gelirse gelsin, aynı politika uygulanacak. Bu sistem sayesinde toplum tamamen apolitikleşmiş. Dünya genelinde politikacılar hep ABD'yi örnek gösterirler. Böyle bir baskınlığı var ABD'nin siyasi rejiminin. Bu 1945'ten bu yana ABD'nin egemenliğini fiilen oturtmasıyla başladı.

ABD iktisadi bakımdan da çok güçlü bir ülke. Japonya bazı alanlarda ABD'yi geçti, ama buna rağmen ABD halen iktisadi bakımdan son derece güçlü bir ülke. Fonlar, en büyük mali sermaye ABD'de. Bugün dünya ticaretinin %21'ini ABD temsil ediyor. ABD bir ülke değil, bir kıta, bu gözle bakmak gerekiyor. Kendi iç pazarı daha rahat hareket etmeyi olanaklı kılıyor.

Cihan: Ama 1971'e göre de bir gerileme var. 70'li yıllarda %30 küsur payı varken, şimdi %20'lere düştü...

Ulaş: Bu rakam ikinci emperyalist savaş döneminde %50 civarındaydı. Ama bu istisnai bir durumdu. Japonya ile ABD arasında '93 yılı verilerine göre bir kıyaslama yapalım. 100 kişiye düşen bilgisayar sayısı Japonya'da 5.7, ABD'de 15.2. Bireysel bilgisayar sayısı 100 kişi başına; Japonya'da 10, ABD'de 42. Aynı işyerinde iletişim ağına bağlı ordinatör oranı; Japonya'da 9, ABD'de 52. İnternete bağlı bilgisayar sayısı; Japonya'da 39.000, ABD' de 1.180.000. Cep telefonları; Japonya'da 1.4, ABD'de 4.4. CD-ROM'lar; Japonya'da 1000, ABD'de 4000. Bu veriler sadece bir sektöre ilişkin. Kablo bağlantısıyla yayın yapan şirket sayısı; Japonya'da 149, ABD'de 11.075.

Farklılığı gösteren başka rakamlar da var. ABD'deki şirket sayısında azalma yaşanıyor. Dünya ekonomisini denetleyen en büyük 200 şirket içinde ABD'nin payında bir düşüş var. Japonya'nın payı yükseliyor. Fakat bu değişim şirket sayısına ilişkin. Ciro açısından bakıldığında, fark o kadar büyük değil. Mesela General Motors, Epson, Ford, IBM Amerika'nındır.

Üçüncü sırada Royal Dutch-Shell var, İngiliz-Hollanda ortaklığı. Toyota son sıralarda yer alıyor.

Bu ve benzer veriler, ABD'nin iktisadi olarak halen çok güçlü bir ülke olduğunu gösteriyor. Sıçramalı, eşitsiz gelişim nedeniyle ABD biraz yorgun düştü. Japonya ve Almanya dinamik yapılara sahipler, savaş yıkımından sonra büyük bir sıçrama kaydettiler. Mesela ABD'de bazı alanlarda istihdam yapılamıyor, buna uygun işgücü yok. Dışarıdan insan alıyorlar. ABD'de 40 milyon insan okuma-yazma bilmiyor. Yaşlanmış ve yıpranmış bir ülke. Bu durum, Japonya'nın, Almanya'nın, yani ABD'nin rakiplerinin hızla ileri sıçramalarını kolaylaştırıyor. Bir de ABD masraflı bir toplum. Almanya beş kuruş para harcamıyor dışarıya. Ne asker gönderiyor, ne başka bir şey yapıyor. Son dönemlerde başladı, ileride yapacaktır, bu ayrı bir şey. Ama bugün ABD'nin her tarafta masraf kapısı vardır. Ama bu gerilemeye rağmen de konumunu koruyor.

Dünyanın gayri safi hasılasının %21'i ABD'nin. İhracatının %32'sini Meksika, Kanada ve ALENA ülkelerine, %9'unu Latin Amerika'nın diğer ülkelerine, %27'sini Japonya'ya, %22'sini Avrupa ülkelerine yapmaktadır.

ABD mali alanda çok daha farklı bir konuma sahip. Dünya mali piyasası dolara endeksli. Dolar, referans döviz. ABD dolarının değeriyle oynayarak dış borçlarını düşürüyor ve bir rakibini güç duruma sokuyor. ABD dışında başka bir güç bunu asla yapamaz. Almanya markın değeriyle oynadığında Frankfurt borsası çöker. Ama ABD bunu yapıyor ve bir şey olmuyor. Yani mali bakımdan da ABD hala kapitalizmin kiblesi durumunda. Bütün gözler New York borsasında. New York borsası çökerse her taraf çöker, ama bir başkası çökse diğer taraflar sadece sallanır. Bu konumu sayesinde ABD dünyayı talan ediyor, zenginlik transferi yapıyor.

Askeri alanda da ABD dünyanın her tarafına hükmeden bir devlet. Hükmedebilme olanaklarına sahip bir güç. Dünya-

da başka hiçbir devlet istediği yerde istediği anda bir askeri müdahale planlayamaz, gerçekleştiremez, bunun olanaklarına sahip değildir. Yan tarafına müdahale eder, o kadar. Ve tarihte hiçbir zaman bir güç tek başına dünyanın en ücra köşelerine hükmetme olanağına kavuşmamıştır. '90 yılında yaşanan değişim, Sovyetler Birliği'nin çöküşü, böyle bir sonucu ortaya çıkarmıştır. ABD NATO'yu paravana olarak kullanıyor. Bazıları 1990'da, Varşova Paktı dağılınca, NATO'nun işlevsiz kalacağını ve dağılma akıbetiyle karşı karşıya kalacağını düşünüyorlardı. Tam tersine, NATO şimdi genişliyor.

ABD'yi bu kadar egemen kılan bir diğer etken şudur. Biraz daha tali olmakla birlikte önemli bir etkidir. Ben üç-dört örnek aldım. İnternet deyince Amerika akla gelir. Sinema sanayisinden bahsedilince Hollywood düşünülür. Coca Cola için de öyle. Japonya'nın, Almanya'nın bir Michael Jackson'ı yoktur. Kot pantolon için de öyledir. Yani ABD emperyalizminin kültürel egemenlik araçları var ve bunları zamanında dayatmıştır. Coca Cola dünyanın dört bir yanında bilinir. Microsoft günlük yaşamımızın bir parçası olmuştur.

ABD'nin dünya egemenliğini güvenceye alabilmek için yöneldiği politikalar

ABD bu egemenliğini sürdürebilecek midir? ABD'nin dünyadaki egemenliğinin coğrafi dağılımı nedir? Fazla detaylandırmadan hızlı geçeceğim. Bu egemenliğin en yakın basamağı Latin Amerika'dır. Latin Amerika ülkelerindeki çeteleşmiş devletlere sağlanan destek ABD egemenliğini döne döne üretiyor. Venezuela'nın, Meksika'nın petrolüne el konulmuştur. ABD bu bölgeyi kendi arka bahçesi olarak yıllardır elinde tutmaya devam ediyor. Şimdi tek tek çatlak sesler çıkmaya başladı. Ama bunlar ABD'nin egemenliğine bayrak açacak türden girişimler değil. ABD bunun yanısıra Latin Amerika'yı kendi

taşeronluk alanına çevirdi. Özellikle Meksika ve Brezilya üzerinden bölgeyi kendi iş sahasına dönüştürdü.

İkincisi Avrupa. Dünyanın en önemli mekanı Avrupa'dır. Dünyanın kalbi Avrupa'da atmaktadır. Dünyanın en kanlı savaşları Avrupa'da patlak vermiştir. En büyük icatlar Avrupa'da yapılmıştır. Almanya, Fransa, İngiltere vb. birbirleriyle anlaşmıyorlar. Görüntüye aldırılmamak gerekir, AB oluşumu aslında bir kurbağa gölüdür. AET ülkelerinin toplam nüfusu 320 milyon. ABD'ninkinden çok daha fazla. AB ülkelerinin toplam GSMH'sı yine çok yüksektir. Buradaki sermaye birikimi de çok daha yüksektir. Parçalara bölündüğü için bir güç olarak ağırlığını hissettirememektedir. AET girişimi bu nedenle gündeme geldi. Dünya pazarını denetleyen en önemli 200 tekelin yarısına yakın bir bölümü Avrupa kökenlidir. Geri kalan 100'ünü de ABD, Japonya, G. Kore arasında paylaşmak gerekiyor.

ABD Avrupa'yı kendi denetiminden çıkarmak istemiyor. Buna büyük bir özen gösteriyor. Sovyet tehlikesine karşı Avrupa ülkelerinin biraraya gelmelerini, AET çatısı altında toplanmalarını, Sovyetler Birliği'ne karşı blok oluşturmalarını ABD teşvik etti. Fakat bu sınırlı bir teşvik. Kulak boynuzu geçmesin diye, Avrupalılar özerk bir inisiyatifte bulduklarında, ABD bu inisiyatifi İngiltere üzerinden köstekliyor. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra ABD Avrupa'ya yönelik politikasını mevcut döneme uyarlamak zorunda. NATO'yu bu nedenle genişletiyor. NATO'yu genişletmenin ardında başka şeyleri gündeme getirecektir. AB'ye baskı yapıyor, Türkiye'yi üye yapmıyorsunuz, diyor. Türkiye üzerinden AB içinde kendi ağırlığını hissettirecek. Doğu Avrupa ülkelerinin bazıları için de böyle. Polonya NATO'ya üye edildi. Fakat, Romanya'yı Fransa ile yakınlığı nedeniyle NATO'ya üye etmediler. ABD Avrupa'yı bu şekilde kendi denetimi altında tutmaya özel bir çaba gösteriyor.

Ayrıca ABD Balkanlar'a el atıyor. Balkanlar'da bir ham-

madde yatağı yok. Arnavutların el konulacak birşeyi yok, Kosova'da hiçbir şey yok. Ama ABD büyük bir özenle oraya ilgi gösteriyor. ABD'nin Balkanlar'a girmeye heveslenmesi başka stratejik ihtiyaçlardan kaynaklanıyor. ABD önce Yugoslavya'daki iç savaşa doğrudan karışmadı, savaşın kıvamına gelmesini bekledi. Avrupalılar, biz yapamıyoruz siz gelin diye davetiye çıkardıklarında ABD geldi ve Balkanlar'a bir ayağını oturttu. ABD Batı Avrupa'yı yakın takibe almak için Balkanlar'a yerleşiyor. Diğer bir ayağı da Rusya'ya karşı mevzilenmek içindir. Balkanlar'dan hareketle ABD Rusya'yı denetlemek, bu potansiyel rakibinin Ukrayna üzerinden Batı'ya doğru yayılmasını engellemek istiyor. NATO'nun doğruya doğru genişletilmesinin gerekçelerinden biri budur.

ABD'nin diğer iki stratejik hedefi Rusya ve onun geleneksel nüfuz alanıdır. ABD'nin Rusya'ya karşı çok ince bir politikası mevcut. Ne pahasına olursa olsun, eski Sovyet Cumhuriyetlerinin Rusya etrafında birleşmelerini engellemek. Çünkü Rusya bir muz cumhuriyeti değildir. Körfez krizinde bir-iki sefer gördük, vetosunu koyunca ABD bir şey yapamadı. Körfez'de Saddam'a saldıramadı. Diyelim ki Rusya etrafında Kazakistan, Azerbaycan vb. eski Sovyetler Birliği'ni oluşturan cumhuriyetler bir ittifak oluştursunlar, AB'ye benzer bir oluşuma girişinler. Rusya büyük bir güç kazanır. ABD emperyalizminin resmi ideoloğu Brzezinski diyor ki, ne pahasına olursa olsun Rusya'yı diğer komşu ülkelerden tecrit etmek, bunlar arasına nifak tohumları ekerek birleşmelerini engellemek lazımdır. Rusya ABD için politik açıdan önemli bir potansiyel rakip. Eğer Rusya herhangi bir nedenden ötürü ABD'ye bayrak açarsa, arkasından irili ufaklı bir sürü hoşnut olmayan devleti de sürükleyebilir. Bunun için Rusya'nın zayıf kalmasına, ittifak oluşturacak bir kamplaşmaya gitmemesine dikkat ediyorlar.

Bir de Rusya'nın nüfuz alanına giren Kafkasya meselesi var. Kafkasya zengin bir hammadde yatağı, başta petrol ve doğal

gaz olmak üzere. Bu zenginlikler bugüne kadar işlenmemiş. Şimdi kendilerinin işletme olanakları yok. Rusya'nın hiç yok. İşçilerine maaş veremeyen bir devlet gidip Kazakistan'da petrol kuyusu açamaz. Bunu paylaşacak olan emperyalist güçlerdir, ABD'dir, Japonya'dır, Almanya'dır, Fransa'dır, İngiltere'dir. ABD bu bölgeyi denetimine alarak en büyük payı koparmaya çalışıyor. Azerbaycan için Türkiye üzerinden ittifaklar oluşturuluyor. Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan için Talibanlar aracılığıyla bölgeye el atılmaya çalışılıyor.

Rusya'nın tecrit edilmesini ve denetim altında tutulmasını garantilemek için NATO kullanılıyor. NATO Doğu Avrupa ülkelerine doğru genişletilerek, güney kanadı Türkiye üzerinden sağlama alınarak, Rusya ablukaya alınıyor. Türkiye'nin NATO içerisindeki rolü hep Sovyetler Birliği'ne karşı örülmüş bir anti-komünist duvar olarak tanımlandı. Sovyetler Birliği dağıldığında Türkiye'nin ABD gözündeki değerinin düştüğü sanıldı, kendimizi nasıl pazarlayabiliriz türünden bir endişe doğdu. Bu ciddiyeti olmayan bir endişedir. Çünkü Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ABD'nin çıkarlarının sonu gelmiş değil. ABD Türkiye'yi kullanarak hem Kafkaslar'da, hem Balkanlar'da, hem Ortadoğu'da söz sahibi olabilir. Bunun için Türkiye'nin NATO içerisinde sadece misyonu değişmiştir.

Yine Rusya'ya yakın mevzilenmek için ABD İran ile ilişkilerini düzeltmeye çalışıyor. Sadece İran'ın petrolüne, doğal gazına el koymak için değil, orada stratejik bir mevzilenme için de yakınlık arıyor. Çünkü İran Basra Körfezi'nden Orta Asya'ya dayanan, Pakistan'a, Afganistan'a, Kafkaslar'a sınırı olan bir ülke. Bu nedenle ABD İran'a sürekli düşman muamelesi yaparak karşısında tutmak istemiyor.

Taliban-ABD ilişkisinin arkasında da bu ihtiyaç yatıyor. Çünkü ABD petrol tekelleri Orta Asya'daki petrolün işletme hakkını satın aldılar, el koydular. Bu petrolün denize kadar taşınması gerekiyor. Bu nereden taşınabilir? Kafkasya

üzerinden gelirse Rusya söz sahibi olur. İran'la bilinen sorunlar var. CİA bu nedenle Talibanları Pakistan'da eğitti, silahlandırdı, ondan sonra iktidara taşıdı. Afganistan Talibanlar aracılığıyla güvenceye alınınca, petrol hattı kısa yoldan Pakistan'a kadar döşenebilir. Pakistan ABD'nin stratejik bir müttefiki, son dönemde anlaşmazlık yaşıyor gibi görünse de böyle. Kısacası, Talibanların bu kadar kolay iktidara oturmasının nedeni, ABD'nin Orta Asya'daki doğal zenginlikleri rahatça gaspedip, petrol transferini kolaylaştırmaktır. Talibanlar ilkel yasalar çıkararak islami kuralları uyguluyorlar. ABD dalga geçiyor; siz onu yapın, biz nasıl olsa petrolü, doğal gazı götüreceğiz, diyor. Talibanlar televizyon, teyp kırmakla meşgulken, ABD bölgenin zenginliklerini talan etmenin adımlarını atıyor. ABD'nin Çin'le ilişkilerini iyi tutmasının nedenlerinden birisi de bu. Çin ile Rusya arasında bir ittifak kurulmasını engellemeye çalışıyor.

Rusya'ya ilişkin bölümü biraz uzun tuttum. Sorunun bir ucu Çin'den, Pakistan'dan, Talibanlardan gelip Balkanlar'a kadar dayanıyor. Bunun nedeni, ABD'nin potansiyel rakibi olabilecek güçte bir ülkenin, Rusya'nın önemini anlatmak içindir. ABD Rusya'yı tecrit ederek onun etrafında mevzilenmek istiyor.

Ortadoğu hakkında fazla bir şey söylemek gerekmiyor. Emperyalizmin "böl ve yönet" politikasının sonuçlandığı ve uygulandığı coğrafyalardan birisi Ortadoğu'dur. Bölgede Kuveyt gibi yapay devletler oluşturuldu. Birisi şeyh, birisi emir, birisi sultan yönetiminde, bölge parça parça bölünmüş durumda. Emperyalistler bölgede istedikleri anda istedikleri piyonu ileri-geri oynatarak, bölge petrolünü yağmalıyorlar.

Değnilmesi gereken bir diğer nokta, Lübnan'da, Arap ülkelerinde faaliyet yürüten islamcı grupların konumu. Bunların ABD, batı karşıtı anti-emperyalist bir politik cereyan oldukları iddia ediliyor. Bunun gerçekle bir alakası yok. Hamas, İslami Cihat vb.'lerinin kökenlerine bakıldığında, aynı Talibanlar gibi oldukları görülür. Talibanlar Hristiyan düşmanı

olduklarını, temel misyonlarının İslamı yaymak olduğunu iddia ederler. Ama biraz kökenine inince, CIA ürünü bir yaratık oldukları ortaya çıkar. Ortadoğu'daki durum da genelde böyle. Sözkonusu örgütler hep İsrail'le ABD'nin birlikte, FKÖ devrimci iken, onun etkisini kırmak için piyasaya sürdükleri ve destekledikleri örgütlerdir. Nitekim bunların basıncı sonucu FKÖ'nün devrimci yönleri zamanla törpülenmiş, bilinen konuma sürüklenmiştir.

ABD emperyalizminin resmi ideoloğu, sözü en çok dinlenen bir strateji uzmanı olan Zbigniew Brzezinski bu ilişkileri şöyle itiraf ediyor:

"Soru: İslami irticayı desteklemiş olmaktan, geleceğin teröristlerine silah ve akıl vermiş olmaktan da mı pişmanlık duymuyorsunuz?"

Brzezinski: Dünya tarihi bakımından en önemli olan nedir? Talibanlar mı yoksa Sovyet imparatorluğunun çöküşü mü? Önemli olan birkaç kızgın islamist mi yoksa orta Avrupa'nın kurtuluşu ve soğuk savaşın sonu mu?"

Soru: 'Bir kaç kızgın islamist' diyorsunuz, ama islami irticanın bugün dünya için bir tehlike oluşturduğu söylenmekte ve tekrar edilmektedir.

Brzezinski: Bu iddia bir budalalıktır. Batının islama ilişkin toplu bir politikasının gerekliliğinden bahsedilmektedir. Bu da bir aptallıktır. Çünkü toplu bir islamizm yoktur. İslama, demagogik ya da duygusal değil, akılcı bir biçimde bakalım. İslam 1,5 milyar müridi ile dünyanın en önemli dinidir. Ama fundamentalist Suudi Arabistan ile ılımlı Fas, militarist Pakistan, batı yanlısı Mısır ya da yüzyıllara dayanan geçmişi olan Orta Asya arasında ne gibi ortak yanlar vardır? Hristiyan ülkeleri birleştiren faktörler dışında hiçbir şey."

Brzezinski'nin bu değerlendirmesi, Cezayir'deki FİS, GİA ve onların başka alanlardaki benzerlerinin durumuna da açıklık getirmektedir.

Ortadoğu'da ABD'nin çıkarları nelerdir? Hammadde ve enerji kaynağıdır. Geniş bir tüketici pazarı, jeo-stratejik bir alan olmasıdır. Akdeniz'de, Basra Körfezi'nde konumlanmış bir ABD gücü dünyanın önemli bölgelerine hızla müdahale edebilir. Bunu sadece ABD'nin kendi dar çıkarları açısından değil, devrim süreçlerini bastırma olanakları açısından da görmek gerekir. Ortadoğu kadar stratejik bir yere nadir rastlanır dünyada.

ABD Asya'ya nasıl bakıyor? Çin ile ilişkilerine çok dikkat ediyor. Clinton Çin'e ziyarete gitti. Jiang Zemin Amerika'ya gittiğinde şatafatlı bir karşılama töreni düzenlendi. Çin sıradan bir ülke değil. İktisadi-teknolojik bakımdan geri, ama çok büyük olanakları var. Hem bölgede büyük bir güç, hem de bir milyardan fazla nüfusa, dev bir iç pazara, yoğun işgücüne sahip. Bir de hızla restorasyon sürüyor. Asya'daki iktisadi krizin patlak vermesinin nedenlerinden birisi Çin'dir. Çin pazarını ve ucuz işgücünü sömürüye açınca, bu konudaki samimiyetini Hong Kong'u yutarak kanıtlayınca, oradaki sermaye sahipleri Çin'e doğru koşmaya başladılar. Endonezya, G. Kore vb. gözden düştüler. Dolayısıyla Çin ABD için önemli bir muhataptır. Onunla ilişkilerini iyi tutması, Rusya ile ittifaka girmesini engellemesi gerekiyor. Dev bir iç pazarı ve işgücünün yanısıra, elinde bugüne kadar birikmiş, Büyük Çin Devrimi'nin kazanımları olan tasarruflar da bulunuyor. Bu tasarruflar 220 milyar dolar olarak tahmin ediliyor.

Böyle olanakları olan bir ülke ile ticari ilişkileri geliştirmek gerekiyor. ABD'de satılan ayakkabıların büyük bölümü Çin'de üretiliyor. Gülünç maliyet rakamı ABD için iyi bir kâr kaynağı. Öte yandan Japonya'ya karşı Çin'i kullanmak mümkün. Japonya ekonomik alanda bir dev, fakat politik alanda bir cüce. Karşısına Çin'i koyarsanız, Japonya'yı iyi bir biçimde dengelemiş olursunuz. ABD onları birbirlerine karşı kullanarak bölgedeki varlığını teminat altına almaya çalışıyor.

Sonuç olarak ABD hem bunlarla iyi geçinip bölgede var-

lığını güvenceye almayı, hem de pazannı elinde tutmayı hesaplıyor. Bunların gelişmesini engellemek de bir başka hesabı.

Afrika kıtası hakkında söyleyeceklerim çok kısa olacak. ABD ve diğer emperyalistler Afrika kıtasına fazla önem vermiyorlar. Elbette diğer alanlara verilen önemle kıyasla. Çünkü Afrika kıtası taş üstünde taş kalmamış bir savaş alanı. Afrika'da hammadde dışında bir şey yok. Kongo'nun sömürülecek emek gücü yok. Siz Kongo işçilerini götürüp bir fabrikada çalıştıramazsınız, çünkü sömürülmeye hazır bir işgücü değil. Kıtaya böyle bir yatırım yapılmadı. Hammaddesi var. Bu hammaddenin işletilmesi, limanlara taşınması veya hava yoluyla transfer edilmesi gerekiyor. Ne yol var, ne başka bir şey. Yatırım gerekiyor, bu nedenle tali planda kalıyor.

Sovyetler Birliği döneminde durum daha farklıydı. İki blok arasında rekabet vardı. Diğerleri kıtayı Fransa'ya terkettiler. Fransa kıtayı bir arpalık gibi kullandı ve anti-komünist seferin Afrika'daki neferliğini yaptı. Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrasında yeniden paylaşma sorunu gündeme geldi. Bu paylaşımın ilk sancısı evvelki sene Ruanda'da, bir-iki ay içerisinde bir milyon insanın boğazlanmasıyla yaşandı.

Osman: Cezayir'de de Fransa ile ABD arasında ciddi çatışmalar var.

Ulaş: Cezayir'de var, Ruanda'da var, Kongo-Brazzaville'de var, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde var. Bir paylaşım savaşıdır gidiyor. Ama kısa vadede kâr getirecek bir zenginlik yok bu ülkelerde. Hepsinin yeraltı zenginlikleri var, ama işletilmesi gerekiyor. Zaten petrole el konulmuş. Diğer zenginlikler ise kısa sürede işletmeye pek uygun değil.

**ABD dünya üzerindeki egemenliğini
sürdürmeyi başaramayacaktır**

Genel çizgilerini vermeye çalıştığımız tablo, ABD'nin

dünyaya her bakımdan hükmettiğini gösteriyor. ABD'nin bu hegemonyasına iktisadi alanda Almanya ve Japonya bazı önemli güçlükler çıkarmaktadır. Ama yine de ABD halen ipleri elinde tutuyor. Mali sermayenin önemli bir bölümü ABD kökenli. Sanayi üretimi her ne kadar Japonya ve Almanya'da yoğunlaşıyor ve ABD sürekli bir gerileme yaşıyorsa da, toplamında bakıldığında, ABD yine de hükmedebiliyor. ABD askeri alanda zaten tek rakipsiz güçtür. Politik olarak ise tartışmasız önderdir.

Ancak ABD bu egemenliğini uzun süre devam ettiremez. Bugünkü gücü dünyanın geneline yayılmış bir hegemonyayı sürdürmesi için yeterli değildir. Zira bu hegemonyanın aracı şiddettir, baskıdır, askeri güçtür, iktisadi güçtür, mali güçtür. Bunun ise yüklü bir faturası vardır. Körfez Savaşı'nda ABD kendi silah stoklarını tüketti. Parasını da Arap şeyhlerinden aldı. Petrol kaynaklarını garantiye alıyoruz diye Japonya'dan, Almanya'dan da para aldı. Fakat bu böyle devam etmez.

Ortadoğu'yu kırıp döktüler, Kuveyt'i kasten kırıp döktüler, pazar açılın diye. Ama pazarı paylaşmada sorun var. Nitekim Fransızlar pay talep ettiler. Bir ABD sorumlusu, binaları biz yapıyoruz, kapılarını, pencerelerini biz takıyoruz, herşeyini biz yapacak değiliz, ampülleri ve prizleri de Fransızlar taksın, dedi. Dolayısıyla, bugünkü durum böyle devam edemez. Gelecekte Fransa, biz gelmiyoruz, bizi priz işi için çağırılıyorsunuz, diyecektir. ABD kendi kaynaklarıyla böyle bir hegemonyanın finansmanını karşılayamaz. Zaten borçla yaşayan bir ülke. Dolar politikasıyla, borsa oyunları, dış borçlanmayla kendi bütçe açığını başkalarının üzerine yıkıyor. İMF'ye ve BM'ye ödemesi gereken aidatı ödemiyor. Bu tür uluslararası kuruluşların en kabadayı üyesi, istediği gibi kullanıyor, ama aidatını ödemeye gelince, ödemem diyor. BM ABD politikasının dünya genelinde uygulanması için bir yasama organı işlevi görüyor. İMF mali jandarma, NATO askeri kol. Ama ABD bu tür kuruluşların sabit giderlerini ödemek istemiyor.

Çünkü ödeme olanağı fazla yok. Dünyanın en borçlu devleti. ABD hazine bonolarını piyasaya sürüyor. 320 milyar dolar değerinde ABD hazine bonusu Japon burjuvazisinin elinde. Önemli bir oranı da Çin'in elinde. ABD dışarıdan borç alıyor. Rezerv Federal'in doların değeriyle oynamasıyla borç rakamları aşağı çekiliyor. Böylece ABD borcunun bir kısmını ödemiş sayılıyor. Avrupa ülkeleri Afrika ülkelere borç para veriyorlar. Diyelim 100 milyon dolar verdiler, ama o ülkeler bir devalüasyon yapmak zorunda kalıyorlar ve verdikleri 100 milyon dolar 200'e çıkıyor. ABD aynı sistemi kendi lehine bugüne kadar kullandı. Bundan sonra da kullanabilecek mi, belli değil. Kısacası, dünyayı haraca bağlayıp zorla egemenlik sürdürmek çok kolay değil.

Bir de ABD'nin rejimi içten çürümüş bir rejim. Kaç aydır ABD'nin nabzı Clinton'ın bir skandalıyla atıyor. Bu ABD'nin bu olaya önem vermesinden kaynaklanmıyor. Başka yapacak bir şey yok. Clinton'ı harcamak istiyorlar. Onu harcamak isteyenler tütün tekelleri. Bunun içinde petrol tekelleri de, silah tekelleri de olabilir. Biriken silahları kullanmak gerekiyor. Silahlar üstüste yığılmak için üretilmiyor ki. Bu üretime pazar açma görevi icraya, icranın başı başkana düşüyor. Birisine satış, bir yerde bir savaş çıksın, silahlarımızı elden çıkaralım deniliyor. Ama icra bunu yapamayınca da gözden düşüyor. Clinton'ın da durumu budur. Sistem kilitlenmiş olduğu gibi sanayi üretimi düşüyor, üretici güçler darmadağın. 1980'li yılların verilerine göre 40 milyon kişi okuma-yazma bilmiyor. ABD ekonomisi bazı alanlarda istihdam sıkıntısı çekiyor. Bilgisayar teknolojisinin yoğunlaştığı Silicon Valley'de Hindistan'dan getirilen elemanlar çalıştırılıyor. Göçmen kotasını yükselttiler. Kalifiye eleman bulamadıkları için internet üzerinden iş ilanı veriyorlar. Çürümüşlüğü bundan daha somut bir kanıtı olamaz. ABD gibi bir ülkede kalifiye eleman bulunamıyor. Bir işveren, okuma-yazma bilmeyen, iki dişi düşmüş, alkolik bir insanı

çalıştıramam, diyor. Yani toplumun önemli bir bölümü açıkça çürümeye bırakılmış.

ABD kendi iç sorunlarının ağırlığı altında dünya jandarmalığı rolünü uzun süre sürdüremez. ABD hegemonyasının çöküşünü hazırlayan nedenlerden birisi ABD'nin kendi iç dengelerinin hassaslığıdır. İkinci neden ise kapitalist-emperyalist sistemin kendi iç çelişkileridir.

III- Sistemin iç çelişkileri ve emperyalist rekabet

Derinleşen kriz emperyalistler arası rekabeti kızıştırıyor

Emperyalist-kapitalist sistem ikinci emperyalist savaş sonrasında kendi iç çelişkilerini dizginlemeyi ve üstünü örtmeyi başardı. Ekim Devrimi'nden sonra bunu başaramamışlardı. Birleştirici bir güç yoktu. Savaş hegemonya sorununu çözememişti.

İkinci emperyalist savaşın sonunda Ekim Devrimi'nin açtığı cephe genişledi. Bundan sonra aynı hataya düşmenin pahalıya mal olacağını gördüler. 1945'ten bu yana çok akıllıca davrandılar. Sürekli zirveler düzenliyorlar, kapalı kapılar arkasında konuşuyorlardı. İyi anlaşıyorlar, birbirlerinin ayağına basmıyorlardı. Afrika kıtasında Fransa'nın yaptıklarına kimse sesini

çıkarmadı. ABD Latin Amerika kıtasında günübirlik askeri darbeler düzenliyordu. Fransa insan hakları adına en fazla görevelik yapan güçlerden biriydi, hiçbir şey söylemedi.

Şimdi bu dönem geride kaldı. Bu dönemin geride kalması Sovyetler Birliği'nin dağılmasına tekabül etmiyor. Bu çelişkilerin politik bağlamdaki tezahürü yeni. Daha '60'lı yılların sonlarında ticari anlaşmazlıklar dışa vurdu. Ancak uzlaşma ortamı yaratabildiler, birbirine taviz vererek işi geçiştirdiler. Ama bugün ticari ve ekonomik düzeydeki rekabet keskinleşti. Krizin derinleşmesiyle birlikte rekabet daha da kızışıyor. Buna bir de son dönemde politik çelişkiler eklendi. Sorunun askeri boyutuna henüz gelinmedi, ama gelişmelerin mantığının son aşaması budur. Şu anda politik olarak birbirleriyle anlaşamıyorlar. Yani aralarındaki çelişkiler bir aşama daha yükseldi.

Japonya ayrı bir baş çekiyor, Almanya ayrı bir baş çekiyor, ABD ayrı bir baş çekiyor. Bir de Rusya var, ama Rusya tek başına henüz bir baş çekemiyor. Çin iddialı. Latin Amerika'nın bir gücü yok. Özellikle son birkaç aydır, krizin etkilerinin hissedilmesiyle birlikte, gruplaşmalara niyetleniyorlar. ABD bize vaadlerde bulunmuştu, ALENA antlaşması şunları öngörüyordu, hiçbir şey olmadı diye sitem ediyorlar. Fakat bu gruplaşmalardan da bir şey çıkmaz. Sonuçta her biri ABD'nin piyonu.

Afrika kıtasının durumuna daha önce değinmiştim. Güney Afrika dışında sözü edilebilir bir güç yok bu kıtada.

Japonya önemli bir güç. Ama politik ve askeri bir güç değil, sadece iktisadi bir güç. Özellikle ABD ile sorunları olan kutuplardan biri. Japonya salt ihracata dönük üretim yapıyor, ABD pazarını doğrudan hedefliyor. Bu nedenle ABD'nin ticari dengeleri bozulmuş durumda. ABD bu açığın kapanması için Japonya'ya baskı yapıyor, mal almasını istiyor. Fakat Japonya iç pazarını kapalı tutuyor. ABD savaş sonrası dönemde buna göz yummak zorunda kaldı, ancak artık başa çıkamıyor. Japonya

ekonomisi ihracat temeline dayanıyor ve yavaş yavaş yayılıyor. Asya kıtasında önemli yatırımlar gerçekleştirdi, kendisine pazar açtı. Endonezya, G.Kore, Tayland, Singapur, Malezya, Çin vb. gibi ülkelerle yoğun ilişkileri mevcut. İran'a kadar uzandı ve Rusya'da da yatırımları var. Ama bu yayılmayı politik alanda ses çıkarmadan yapıyor. Hep iktisadi alan üzerinden yayılıyor. Komşularının çökmesi sonucu Japonya zor duruma düştü. Endonezya ve G. Kore'den, yaptığı yatırımların, verdiği borçların karşılığı geri gelmiyor. Yaptığı yatırımlar zaten sekteye uğradı, oradaki pazarlar kilitlendi. Bu üç neden biraraya gelince, Japonya zor duruma düştü. Birçok banka iflas etti, bunları birleştirmek zorunda kaldılar. ABD Japonya'nın bu sıkışmış durumundan faydalanmaya çalışıyor. Madem sıkıntıdaşın, pazarını benim ürünlerime aç diyor. Zor durumda olmasına rağmen Japonya, kapitalist düzenin genel selameti için, elindeki 320 milyar değerindeki ABD bonosunu satmıyor. Eğer satarsa sistem dünya genelinde çöker. Bu nedenle Tokyo anlaşma yoluna gitmek zorunda kalıyor.

Almanya uzun süre AET'nin arkasına gizlenerek yayıldı. Ve uzun bir dönem politik ve diplomatik alanda Fransa'yı ileri sürüyordu. Bu alanda siz bir şeyler yapın, iktisadi alanda biz geliyoruz diyordu. Almanya Doğu Almanya ile birleşerek reşit bir ülke haline gelince, Fransa'yı öne sürmekten kurtuldu. Bu arada Fransa da epey gerilemiş durumda. Dolayısıyla Almanya kendisine ayak bağı olan komşularından sıyrılmaya aday bir ülke.

Çelişkiler sık sık kendisini dışa vuruyor

Emperyalist güçler arası çelişkiler kendisini sık sık dışa vuruyor. Buna birkaç örnek verilebilir. Tek başına hiçbir emperyalist güç ABD'ye karşı çıkamıyor. Şerh düşüyorlar, biraz sert diplomatik açıklamalar yapıyorlar. Ama hiçbirini açıkça

ABD'yi karşısına almıyor. Körfez Savaşı'nda tümü ABD'nin peşinden gitti. Sonuçta pişman oldular. Geçen Şubat ayında yeniden Saddam ile ABD arasında sorun çıkınca çelişkiler tüm çiplaklığıyla ortaya çıktı. ABD saldırmak istiyor, kendi kamuoyu açısından bu saldırıya ihtiyacı var, fakat bir türlü yapamıyor. ABD'nin karşısında Rusya, Fransa ve Çin zımni bir blok oluşturuyorlar. Bu açıktan oluşturulmuş bir blok değil. Kulislerde anlaşarak değişik noktalarda şerh koyuyorlar, sonuçta çelişkilerin benzerliği ortak bir tavra yol açıyor. Yeltsin çıkıyor, yapamazsınız bunu diyor. Fransa ise açıkça ifade etmeye cesaret edemiyor. Açık tutum olsa, ABD yaptırım uygular ve Fransa'yı kendi iç politikasında zora sokar. Fakat ABD bunu Rusya'ya yapamaz. Rusya'yı daha güç duruma düşürürse, başına bela açar.

Afrika kıtasında Fransa ile ABD arasında çetin bir mücadele var. ABD Fransa'yı bu kıtadan kovmaya, Fransa da direnmeye çalışıyor. Bu çekişme '94 yılında Ruanda'da bir milyonu aşkın insanın katledilmesine neden oldu. Onu izleyen başka katliamlar oldu. Cezayir'de günübirlik insanlar kesiliyor. Bunların gerisindeki güçlerden biri ABD, diğeri Fransa'dır. Bu açıktan ifade de ediliyor. Eskiden biz başkalarının iç işlerine karışmayız denilir, müdahale kapalı kapılar arasında gerçekleşirdi. Şimdi açıktan ifade ediliyor. ABD, Cezayir'de bütün güçleri bir masa etrafında toplamak, orta yolu bulmak gerekir, diyor. Fransa, Cezayir'de dincilere geçit yok, diyor. ABD dinsel gericiler üzerinden, Fransa iktidardaki askeri oligarşi üzerinden, mevzilerini korumak istiyor.

Kongo'da da böyle oldu. ABD Che'nin sözde eski silah arkadaşı Kabila'yı destekledi. Fransa bu eski marksisttir dedi, onu böyle teşhir etmeye çalıştı. Yani orada da iki güç arasında bir çıkar çatışması yaşanıyor. Sonra ne yaptıysa, Kabila ABD'nin de gözünden düştü, yeni bir kamplaşma gerçekleşti. Geçenlerde Kabila'yı neredeyse düşürüyorlardı, zor kurtuldu.

Tanzanya ve Uganda isyancıların tarafını tuttular. Zimbabve ile Angola Kabila'yı desteklediler. Bunların tümü de anglofon ülkeler olmasına rağmen, garip bir çıkar ilişkisi, bir saflaşma sözkonusu.

Üçüncü bir örnek Talibanlar. Burjuva basında bugüne kadar sözümona objektif değerlendirmeler yapıldı. Katı bir islam getirmek istiyorlar, kadın haklarını şöyle çiğniyorlar, böyle çiğniyorlar, vb. Geçenlerde Tanzanya ve Kenya'daki ABD elçiliklerine bombalı suikast düzenlenince, ABD tuttu, Afganistan'ı ve Sudan'ı bombaladı. O zaman Fransız basını, ABD'nin uluslararası terörizmin bir numarası ilan ettiği Usame bin Laden'in ABD'nin yakın dostu olduğunu açıklayarak, bu işbirliğini teşhir etti. ABD Riyad'da dünyanın en lüks otellerini yapıyor, inşaatı üstlenen ise Usame bin Laden'in şirketi. Yani ABD ile Usame bin Laden arasında ticari bir ortaklık sözkonusu.

Fransızlar Talibanların da tarihçesini yazdılar. Bu ABD'nin teşhiri demektir. Talibanların CIA tarafından Pakistan'da nasıl eğitildiklerini, nasıl silahlandırıldıklarını, iktidara nasıl bu kadar rahat geldiklerini açık açık yazıyorlar. Rekabetin ve çelişkilerin kızıışmanın bir başka göstergesi de budur.

Dördüncü örnek Rusya'nın iflası ile ilgili. Bugüne kadar Rusya'da reformlar ilerliyor, pazar ekonomisine geçildi, eski enkaz kaldırıldı, mağazalarda üründen geçilmiyor, eski karne sistemi kalktı, vb., diye yazılıyordu. Rusya çöktü ve söylem değişti. Fransız basını başladı yazmaya. Rusya'nın çöküşünün esas sorumlusu Harvard mezunlarıdır, ultra liberalizmdir, New York Borsasıdır, vb. Fransızlar Rusya'ya acıdıkları için bunu söylemiyorlar. ABD ile Fransa arasındaki rekabetin derinleşmesi bunları söylettiriyor.

IV- Devrimci mücadele dinamikleri

Dünyada gerilla hareketleri genelde ciddi bir gerileme, bir çöküş yaşıyor. Filipinler'de gerilla hareketi epeyce kan kaybetti. Sri Lanka'da Tamil gerillalarının eylemliliğinin devam etmesine karşın büyük kayıplar veriliyor. Ortadoğu ülkelerinde PKK dışındaki gerilla hareketlerinin perspektifleri Oslo Antlaşması ile köreltildi.

Latin Amerika'da gerilla hareketinin girdiği teslimiyet süreci tüm hızıyla devam etmektedir. Latin Amerika'nın birçok ülkesinde sınıf mücadelesinin bayrağını genellikle gerilla hareketleri taşıdılar. Bu durum bir özgünlüğe değil toplumsal bir nesnellığe tekabül ediyordu. İktisadi bakımdan geri, dolayısıyla köylülüğün toplumsal bileşimin esasını oluşturduğu bu ülkelerde gerilla hareketleri kendilerini genellikle maocu, guevaracı bir ideolojik cereyan üzerinden ifade ediyorlardı. Günümüzde gerilla

hareketi gerilemekte, ama sınıf hareketi de henüz doğan boşluğu dolduramamaktadır. Chiapas'daki Zapatacı gerilla hareketi çıkış yaptığı dönemde büyük bir ilgi görmüştü. İliklerine kadar çürümüş olan Meksika rejimi, gerillaların eylemi karşısında, hem içerde hem de uluslararası planda zor durumda kalmıştı. Zapatistler bugün diplomatik hamlede bulunma adı altında bir ehlileşme süreci yaşıyorlar.

Kitle hareketinde ciddi ve militan bir kabarma var. Endonezya'daki eylemlilik en somut ve en son örneği oluşturmaktadır. Bu ülkedeki halk ayaklanmasının dinamiği henüz kırılmamıştır. İktisadi kriz ortamında ve Suharto'nun kovulmasıyla prangalarından kurtulan yüzbinlerin katıldığı gösterilere sık sık rastlanmaktadır. Suharto diktatörlüğünün her bakımdan olanaksız ve önderliksiz bıraktığı kitleler, henüz eylemlerine biçim vermekte, perspektif kazandırmakta zorlanmaktadırlar. Ama buna rağmen, düzen kitlelerin en temel taleplerini cevaplayacak durumda olmadığı için, hareketin dinamiği kırılmamaktadır.

Geçen yıl Arnavut halkı örnek bir direniş sergilemişti. Arnavut ayaklanmasının esas önemi eylemin berraklığında ve dolaşımsız oluşunda yatmaktadır. Banker skandalına tepki olarak silah elde politik iktidarın zirvesi, Berişa hedeflenmiştir. Bu yönüyle Arnavutluk örneği ilerde kısmen de olsa başka halk ayaklanmalarında yöntem olarak kullanılacaktır. Zira eylem günlerce gündemde kalmış, dünya ölçeğinde bir dikkat merkezi haline gelmişti. Hafızalarda iz bırakmaması imkansızdır.

'97 ilkbaharında Bulgaristan'da bir kitle ayaklanması yaşanmış, insanlar devlet kurumlarının kapılarına dayanmışlardı. Bu patlamanın önüne hükümet değişikliğine gidilmek suretiyle geçilmişti. 19 Nisan '97 günü düzenlenen erken genel seçimlerde Birleşik Demokratik Güçler etiketi arkasına gizlenen ultra liberal ve anti-komünist koalisyon parlamentoda salt çoğunluğu elde etti.

Bunlar dışında Latin Amerika ülkelerinde, özellikle de

Meksika ve Brezilya'da topraksız köylü eylemlerine sık sık rastlanmaktadır. Yıllar boyu bu kıtada kitle hareketi kendisini kilise üzerinden, Vatikan'ın açık sermaye uşağı politikasına tavrı alan ilerici papazların oluşturdukları "Théologie de Liberation" (Kurtuluş Teolojisi) aracılığıyla ifade etti.

Cezayir'de ülkenin tamamına yayılmış bir kirli savaş yıllardır sürmektedir. Toplumun geneli üzerinde estirilen devlet terörüne ve buna karşılık veren dinci-islamcı örgütlerin sürdürdükleri suikast ve toplu katliamlara rağmen, kitleler yer yer sokaklara çıkmaya başladılar. Şarkıcı Matoub Lunes'in katledilmesi ve Arapçanın zorunlu tek dil olarak ilan edilmesi, kitlelerin tepkilerini ortaya koymalarına vesile oldu.

Bazı ~~tekil~~ örnekler dışında Kara Afrika kıtasında neredeyse gününbirlik yaşanan toplumsal kaynaşmalar genellikle farklı bir kategoriye girmektedir. Bunun nedeni, Afrika kıtasındaki kitle muhalefetinin kolayca saptırılmasıdır. Bunun sayısız örnekleri mevcuttur. İnsanlar ayaklanıyor, isyan ülkenin tamamına yayılıyor, hanedanlar yıkılıyor. Ama yerlerine bir öncekini aratır klikler gelebiliyorlar. Ya da kaba bir biçimde bastırılıyorlar. Örneğin, '97 yılı sonlarında Zimbabve'de önce topraksız köylülerin eylemleri başgösterdi. Çok geçmeden, 19 Ocak '98'de, hükümetin iktisadi kriz edebiyatı eşliğinde temel tüketim maddelerine fahiş oranlarda zam yapmasına karşı başlayan yoksul emekçi ayaklanması kısa sürede bir iç savaş atmosferi yarattı. Hükümet zamları geri çekti. Ama ardından parça parça yürürlüğe koydu.

Şubat '98'de, ABD'nin yeniden Irak'a saldırmaya hazırlandığında günlerde, sadece Arap ülkeleri ile sınırlı kalmayan yaygın bir protesto dalgası kabardı. Geçen Ağustos ayında ise, ABD'nin Afganistan ve Sudan'a karşı giriştiği saldırılara karşı, Arap ülkelerinde protesto gösterileri gerçekleştirildi, ABD bayrakları yakıldı.

Geçen yılın Aralık ayının ortalarında Fransa'da işsizler

hareketi patlak verdi ve bu eylemlilik kısa sürede Almanya'da benzer bir cereyanın doğmasına yolaçtı. İşsizliğin başgösterdiği '70'li yılların ortalarından bu yana, işsizler ilk kez, ileri düzeyde gelişmiş bir ülkede güçlü bir biçimde seferber olabildiler. Bu hareket Almanya'da Fransa'daki kadar güçlü bir düzey kazanmadı. Ama yeniden patlak vermesinin ve Avrupa ölçeğinde güçlenen bir cereyana dönüşmesinin dinamikleri mevcuttur.

İşçi sınıfı mücadelesinin dinamikleri dünya genelinde çoğalmaktadır. İşçi sınıfı, iktisadi koşulların baskısı ve sermayenin her gün yeni boyutlar kazanan saldırıları sonucu mücadeleye atılmaktadır. İşçi sınıfının dünya genelinde yeşeren bu yeni mücadele dinamiklerinde politik boyut nerdeyse yok gibidir. Ama mücadelenin ateşi içerisinde, kapitalist soyguna karşı birikmiş olan yılların öfkesinin boşalmasıyla oluşan ortamda, politik filizlere rastlanmaktadır.

Amerika'da geçen yılki UPS grevi ile bir yıl sonra gerçekleşen General Motors grevi önemli gelişmelerdir. Eylemi başlatan sendikalardır. Örgütlü bir suç şebekesi olan kamyoncular ve otomobil sektörü sendikaları bu eylemler sayesinde prestijlerini ve işçiler üzerindeki egemenliklerini restore ettiler. Bu arada işçiler bazı maddi kazanımları elde etseler de, bunlar eylemin ardından çeşitli bahanelerle uygulanmadı. Ancak bu eylemlerin esas önemli yanı, işçilerin öne sürdükleri temel taleplerin bilince çıkması, tartışılması ve teşhir edilmesidir. Amerikan işçilerinin esnek çalışma yöntemine ve taşeronluğa hayır diyerek harekete geçmeleri ve uluslararası planda dikkat merkezine dönüştürmeleri önemli bir gelişmedir.

Danimarka'da 27 Nisan '98 tarihinde gerçekleştirilen genel grev ise, bu ülke açısından tarihsel bir öneme sahiptir. '85 yılından bu yana katılımın en yoğun olduğu bu eylem, sendika bürokratlarına, onların teslimiyetçi ve işbirlikçi politikalarına karşı patlak vermiştir. Bu bakımdan tarihsel bir özelliğe sahiptir. Danimarka'da yıllık paralı izin süresi beş haftadır. Emekçi-

ler uzun süredir bu sürenin altı haftaya çıkartılmasını talep etmekteydiler. 1999-2000 yıllarını kapsayan toplu sözleşme pazarlıklarında sendika temsilcileri emekçilerin bu talebini işverene dayatmak için görevlendirilmişlerdi. Ancak sendika bürokrasisinin işverenlerle yürüttüğü pazarlıklar sonucunda yıllık paralı izin süresi sadece bir gün uzatıldı. Üstelik bu yeni izin günü 24 Aralık'a, yani Danimarkalıların çoğunluğu için zaten tatil olan bir güne denk getirilmişti. İşçiler bu ihanete genel grevle cevap verdiler.

Rusya ve Ukrayna'da kesikli dalgalar halinde güçlü emekçi direnişlerine tanık olundu. Geçen Haziran ayı ortalarında 8 aydır maaşlarını alamayan Ukraynalı onbinlerce maden işçisi 21 gün süren 521 kilometrelik bir yürüyüşten sonra başkent Kiev'e vardılar. Rusya'da maden işçileri ve eğitim emekçileri, birbirlerinden kopuk da olsalar, anlamlı direnişler sergiliyorlar. Bu direnişin en radikalini Sibiryada maden işçileri verdiler. Madenciler bu ülkede mücadelenin başını çekiyor ve batılı gözlemcilerin de belirttikleri gibi, *"acayip ve aynı zamanda korkunç bir mücadele yöntemi keşfetmiş durumdadır, 'kötü' örnek"* oluyorlar. Zira madenciler demiryollarını trafiğe kapatmakta, sadece yolcu trenlerini bırakmaktadırlar. Böylece, zaten can çekişen ekonominin arta kalan sayılı can damarlarını da sıkırmakta, merkezi iktidarı zor durumda bırakmaktadırlar. Sibiryadaki demiryollarını trafiğe açmak için başbakan yardımcısı Beretzov 300 milyon rubleyi çuvallara doldurarak Sibiryada yolunu tutmak zorunda kalmıştı.

Avrupa kıtasında yaşanan işçi eylemleri ise yeni bir eksen oturma eğilimi göstermektedir. Mücadelenin kıta genelinde birleşik bir nitelik kazanması eğilimi gelişmektedir. Geçenlerde ilk denemesi yapılan bu eğilimin ilk örneğini, başını Fransızların çektiği kamyoncuların direnişi oluşturmaktadır. Bu eylem Avrupa'da aynı sektörde çalışan emekçiler arası dayanışmada bir harç işlevi görmüştür. Bunun ilk ürünleri alınmaya

başlandı ve gerisi başka sektörlere de yayılarak gelecektir. Nitekim İspanya'da da benzer ölçekte olmasa da kamyoncu eylemlerine tanık olundu. İspanyol kamyoncularının Şubat '97'nin ilk haftasında başlattıkları eylem ülkenin tamamına yayılmıştır. Onlar da Fransızlar gibi, 60 değil 55 yaşında emekli olma ve daha iyi çalışma koşulları istemiyle direnişe geçtiler. Villevorde vesilesiyle patlak veren Euro-grevler ise son yılların en önemli gelişmelerinden birisi sayılmalıdır. Avrupa'da düzenlenen ortak eylemler enternasyonalist dayanışmanın ilk deneyimleridir.

ABD'de ve Avrupa'nın zengin ülkelerinde patlak veren işçi eylemleri, direnişleri, politik bir karakterde olmasalar da, bazı açılardan geri kalmış ülkelerin işçi sınıflarına cesaret veren ve perspektif kazandıran eylemlerdir.

Güney Kore emek sömürsünün en yüksek düzeyde olduğu ülkelerin başında gelmektedir. İşçi sınıfı hep zor kullanılarak sömürüldü. Ancak dayatılan ekonomik modelin geçen yıl çökmesiyle, kendilerine sürekli vaadedilen tünelin ucunu asla göremeyecekleri net bir biçimde ortaya çıktı. Güney Kore işçileri artık bugüne kadar yaptıkları fedakarlıkların kimlerin elmeğine yağ sürdüğünü görmekteydiler. Bu nedenle son birkaç yıldır bu ülkede ciddi bir işçi sınıfı hareketi mevcuttur. Krizin patlak vermesiyle birlikte bu hareket hem nitel, hem de nicel olarak büyük bir sıçrama kaydetti. Her işçi eylemi toplumun önemli bir bölümünü etkileyen militan bir cereyan estirmektedir.

Arjantin dışında Latin Amerika işçi mücadeleleri nispeten sakin durumda. Porto Rico'da Telekom şirketinin özelleştirilmesine, ABD tekelleri tarafından yutulmasına karşı genel greve gidildi. Bu ülkelerin çoğunda sınıf mücadelesi gerilla mücadelesine endekslenmişti. Günümüzde gerilla hareketi gerilemekte, ama sınıf hareketi doğan boşluğu halihazırda dolduramamakta, ciddi bir kabarış yaşayamamaktadır. Ayrıca bu kıtaya Asya'yı sarsan kriz nedeniyle yoğun bir sermaye akışı yaşanması sosyal gerginliği kısmen yatıştırmış durumda. Fakat

kıtayı vurmaya başlayan iktisadi kriz, çok geçmeden, bu kıtadaki toplumları sert bir biçimde sarsacak ve taşeronluğun gerçek yüzünü tahribatları ile birlikte ortaya serecektir. Böylece, bugüne kadar zorla veya başka yöntemlerle düzenin cendesinde tutulan sınıf hareketinin ufku berraklaşacak, tercihleri daha açık bir ifade kazanacaktır.

II. KISIM

Uluslararası Durum Üzerine Değerlendirmeler

I. BÖLÜM

Cihan: Uluslararası durum üzerine Ulaş yoldaşın sunduğu hayli ayrıntılı raporu dinledik. Bugünün dünyasındaki gelişmeleri, ilişkileri, bir dizi temel ve taktik etkeni geniş bir olgusal malzemeyle birlikte sunan bir rapor bu. Bizim, bu olgusal malzemenin sağladığı imkanlardan da yararlanarak, tartışmayı bazı temel noktalar üzerinden toparlamamız ve özellikle politik sonuçları açısından belli bir değerlendirmeye bağlamamız gerekiyor.

Az önceki konuşmamda da söyledim (*bu konuşma kaydedilmemiştir -Red.*), aslında bir yönüyle bakıldığında, dünyada durumu, uluslararası olayları temel değerlendirmelere konu etmemişiz gibi görünüyor, ama gerçekte öyle değil. Tersine, temel değerlendirmelerimizi alt alta koyduğumuzda, hayli anlamlı bir genel çizgiler tablosu çıkıyor. Az önce sözünü ettiğim

temel önemde metinlerin en belirgin özelliği bu.

Bir yıkılış evresinde, 1989 yıkılışını kastediyorum, ortalığın karıştığı, ilişkilerin karmaşıklaştığı, düşünce ve inançların sarsıldığı bir evrede, biz, temel önemde noktalarda herhangi bir yanıl-gı taşımamışız. Bu, marksist dünya görüşüne, onun çağa, çağın temel ilişki ve çelişkilerine, temel süreçlerine ilişkin tezlerine, tahlillerine bağlılıktan gelmiyor yalnızca. Elbette bunun sağla-dığı bir imkan var. Fakat sorun, somutta başarı, bundan öteye-dir. Başarı günümüz dünyasına doğru bakmaktan ve her türlü burjuva, küçük-burjuva ideolojik cereyana göğüs germekten kaynaklanıyor gerçekte ve temelde. Ben örneğin '90 yılı başın-da yapılmış bir değerlendirmeyi bugünün gözüyle baktığımda, hayli anlamlı bulabiliyorum. Herhangi bir ilkesel ya da ideolo-jik kusur ya da değerlendirme hatası görmek bir yana, o gün bu meselelerin böyle görülebilmesinin bizim payımıza önemli bir başarı olduğunu söyleyebilirim.

Uluslararası durum değerlendirmesi sözkonusu olduğunda, bu alandaki üstünlük bizim bir takım değerlendirmelerimizden de ibaret değil. Çok daha önemli ve anlamlı bir düşünsel-politik etkinlik ve davranış alanımız daha var. Biz siyasal yaşamımız boyunca, daha en baştan itibaren, yaşanmakta olan dünya olay-larına özel bir ilgi gösterdik. Merkez Yayın Organı'mız bunun somut tanıklığını yapmaktadır. Merkez Yayın Organı'mız yasa-dışı bir yayın organıydı, ama bu yayın organımızı yayın çeşit-lemesine girdiğimiz aşamaya kadar izlerseniz eğer, orada dün-ya olaylarının hep yer aldığını, zaman zaman da genişçe yer aldığını göreceksiniz. Dünyada yaşanan her olaya çok yakın bir ilgi gösterdik. Dönem zaten bir yıkılış dönemiymiş, yıkılışın kendi sorunları vardı. Bunun sorunlarına ilişkin tartışmaları-mız, tarihsel sorunlara ilişkin değerlendirmelerin ötesinde, *Mo-dern Revizyonizmin Çöküşü* başlığı altında kitaplaştırabildiği-miz hayli büyük bir yekun tutabilmektedir. Düşünün ki bu der-leme Haziran '90 tarihi taşımaktadır, yani '89 çöküşünü hemen

izleyen günlere aittir. Kaldı ki biz bu derlemeye dünya olaylarına ilişkin siyasal yazılarımızın tümünü değil, yalnızca Doğu Avrupa'daki gelişmelere ilişkin olanları aldık. *Dünya'da Yeni Düzen ve Ortadoğu* başlıklı derlemeyi de bir yana koyuyorum. Onun da ötesinde, dünyanın çeşitli bölgelerindeki, çeşitli ülkelerindeki olaylara çok yakın bir ilgi gösterdik. Her aşamada yayınlarımız bunun taşıyıcısı olabildiler. Ve politik yayına geçtiğimizden itibaren de bu çok daha sistematik bir tarzda yapılmaya başlandı ve halen de yapılıyor.

Dünya gerçekten çok küçülmüş bulunuyor. Yüzyılın başına bakıyoruz, dünyanın henüz büyük görüldüğü, iletişim ve ulaşımın bugünkü düzeyde olmadığı, halklar arası, ülkeler arası ilişkinin bu derece yakınlaşmadığı bir dönemde, marksistlerin dünya olaylarını çok büyük bir dikkatle izlediğini ve değerlendirdiğini görüyoruz. Lenin'in yazıları buna tanıktır. Komintern dönemine bakıyoruz, gerçi bir dünya partisi dönemidir bu, dünya partisinin dünya olaylarını izlemesi zaten normaldir, ama çeşitli ülkelerin komünistlerinin her dönemde dünya olaylarına çok büyük bir ilgi gösterdikleri de bir gerçektir. Bu marksistler payına, 19. yüzyıldan itibaren ticaretin uluslararasılaşması, dünya pazarının oluşması, kapitalist ilişkiler sayesinde halkların ve ülkelerin kaderlerinin giderek birbirine bağlanması maddi zemini üzerinde ortaya çıkan bir davranış tarzı oluyor. Daha 1848 devrimleri zinciri oluşmadan önce, *Komünist Manifesto*, proletaryanın sınıf mücadelesinin biçimi açısından ulusal olsa bile özü itibariyle uluslararası olduğunu tespit ediyor. Söz konusu olan marksistler olunca, dünya olaylarına yakın bir ilgi göstermek zaten bu enternasyonalist bakışın, proletaryanın kuruluşunun uluslararası bir dava olduğu ilkesinin bir gereğidir. Program tartışmaları vesilesiyle bunun üzerinde ayrıntılı olarak ayrıca durduk.

Daha o zamandan gösterilmiş bu davranışı 20. yüzyılın son yıllarında bizim göstermemiz son derece olağan. Bunu ken-

di payımıza, genel planda marksist konumumuz açısından bakıldığında, çok özel bir üstünlük saymıyorum. Ama Türkiye sol hareketine egemen ulusal dargörürlük sözkonusu olduğunda, bu apayrı bir önem kazanıyor. Bu topraklarda bizim dünya olaylarına bu kadar yakın ilgi göstermemiz özel bir önem taşıyor.

İşin şurasından bakıldığında bu çok daha özel bir önem ve anlam kazanıyor. Türkçe sapa bir dil, Türkiye’de genel olarak kültür düzeyi geri, özel olarak devrimci sol kesimde kültür düzeyi geri, yabancı dil bilgisi çok zayıf, dil bilenlerin oranı çok çok düşük. Medya, iletişim araçları üzerinde tekellerin tam bir denetimi var. Dolayısıyla dünya olayları ancak çok sansürlü bir biçimde, ancak çok sınırlı bir biçimde ve alabildiğine eksik ve çarpıtılmış olarak yansıyabiliyor, çoğu kere olaylar, gelişmeler hiç yansımayabiliyor. Bu açıdan bakıldığında, ‘94 Türkiye’si ‘70’lerin Türkiye’siyle kıyaslanmayacak kadar geri bir noktada. ‘70’lerde günlük yayın organlarının düzenli dış sayfaları oluyordu ve bu sayfalarda genişçe haber bulmak mümkündü, şimdi bu da mümkün değil. Bir günlük gazeteye bakıyorsanız, özel bir olay yoksa, büyük çarpıcı bir gelişme olmamışsa, dünya olaylarıyla ilgili sistematik bir sayfa yayını göremiyorsunuz. Tekeller Türkiye’de de toplumsal yaşamın tüm öteki alanlarında olduğu gibi iletişim üzerinde de tam bir tekel kurdular. Neyi uygun görüyorlarsa, ne kadar uygun görüyorlarsa onu yansıtıyorlar ve elbette ki kendi yorumlarıyla, çarpıtılmış biçimde yansıtıyorlar. Böyle olunca, dünyayı kendi imkanlarıyla izlemek çok daha özel bir önem kazanıyor devrimci siyasal hareketler için.

Devrimci akımların bunu çok yapamadığını biliyoruz. İşin ilginç yanı, devrimci saflarda dünya olaylarına belirgin bir ilgisizlik de var. Biz büyük bir emekle her hafta dört sayfalık bir dış dünya düzenliyoruz, ama bunun bizim saflarımızda da ne kadar özel bir ilgiyle okunabildiği konusunda benim tam bir fikrim yok. Bazı işaretler bizim saflarımızda bile bu konuda

bir zaafiyet olduğunu gösteriyor. Bunu anlamak mümkün değil. Türkiye'deki olaylar insanın gözü önünde geçiyor, bunları toplumun bir bireyi olarak iyi-kötü izleyebiliyoruz. Bizim kendi siyasal kültürümüz, kendi dilimiz, kendi toplumsal ilişkilerimiz içinde yaşanan olaylar bunlar. Ama dünya böyle midir? Dünyanın küçüldüğü, ülkeler arası ilişkilerin yüz yıl öncesine, eli yüz yıl öncesine kıyaslanamayacak kadar içiçelik kazandığı, halkların kaderinin bu açıdan her zamankinden çok birbirine bağlandığı, dahası dünyanın emperyalist efendilerinin ulaşım ve iletişim alanındaki dev gelişmelerin imkanlarıyla dünyayı gündelik olarak kontrol etmeye başladıkları bir evrede, artık şu veya bu ülkede, şu veya bu bölgedeki olaylara doğrudan polislik yapma hakkını kendilerine meşru bir hak olarak görebildikleri bir evrede, dünya olaylarına ilgisizlik olacak şey değil. Örneğin benim bir yayın organında ya da kendi yayınlarımızda öncelikle okuduğum yazılar birçok durumda dış yazılar olabiliyor. Çetelere ilişkin yazılmış herhangi bir yazı benim için çok öncelikli olmayabiliyor. Çeteler olgusunu yakından bildiğim ölçüde, olsa olsa bu konu gazetede ne kadar başarıyla verilebilmiştir, bu açıdan bu yazıyı okurum. Ama örneğin Rusya'da bir işçi hareketi, Çek Cumhuriyeti'nde bir genel grev, bunlar çok önemli olaylar, bir devrimci için merak edilmesi, dikkatle okunması, bir fikir edinilmesi gereken olaylar. Devrimci olduğumuzu söylüyoruz, bir devrim gerçekleştirmeyi umuyoruz. Peki bu devrimi dünyayı anlamadan gerçekleştirmek mümkün müdür?

Dünyayı anlamayı burada özel bir anlamda, dünyadaki güncel gelişmeleri izlemek ve anlamak anlamında kullanıyorum. Bugün emperyalizm her yere müdahale etme hakkını kendinde buluyor. Basit bölgesel sorunlara, iç çelişkilere bile müdahale ediyor. Bir toplumsal devrime ise, hiç kuşku yok, bütün kuvvetiyle ve en azgın bir biçimde müdahale edecektir, ya da etmek isteyecektir. Kendine müdahale edecek kuvvetler hakkında, halkların buna karşı direnme gücü, biçimleri, olanakları hakkında,

çeşitli ülkelerdeki devrimci mücadeleler hakkında bir fikri olmayan, bunları değerlendirmeyen ve bunları kendi devrimi açısından hesaba katmayan devrimcilerin devrimcilik hedefinin bir ciddiyeti olabileceğini zannetmiyorum. Bugünkü Yugoslavya iyi-kötü kişiliği olan bir ülkedir, güçlü kültürü, tarihi olan bir ülkedir, böyle bir ülkeye emperyalisler her gün, ya bizim dediğimizi yaparsın ya da biz sana basbayağı müdahale ederiz, askeri müdahale yaparız, diye tehditler savurabiliyorlar. Kaba güç tehditlerini gündeme getirerek ve onu yer yer filli durumlara vardırarak müdahale etme hakkını kendilerinde görebiliyorlar. Bir devrim durumunda bunu haydi haydi yaparlar, bir devrim boğazlamak için ellerinden gelen herşeyi yaparlar.

Dolayısıyla bu çağda daha şimdiden dostu ve düşmanı tanıma işini enternasyonal bir boyutta ele almak gerekiyor. Yol-
daşlar akşam Chiapas gerilla hareketinden söz ettiler. Chiapas gerilla hareketi, yani Meksika'nın en geri bölgelerindeki bir sosyal mücadele, bir köylü hareketi bile dünyayla ilişkileri, Türkiye'nin modern olma iddiası taşıyan siyasal akımlarından daha ciddi bir biçimde ele alabilmiştir. Onlar daha ilk andan itibaren dünyayla internet bağlantısı kurarak, kendi durumlarını anlatmak yoluna gittiler. O bölgesel hareket, o yerel kırsal hareket dünyanın gündemine etkin bir biçimde girdi. Bu, yaptıkları beklenmedik çıkışın sarsıcı etkisinin yanısıra, aynı zamanda onların kendi öz iletişim ve enformasyon çabalarıyla oldu.

Biz burada bir kongre platformundayız. Genel olarak örgütümüzün, onun militanlarının, sempatizan çeperinin, bunun ötesinde etkileyebildiğimiz emekçi kesimlerin dünya olaylarına ilgisizliğinin kırılması, bunun sağlam bir ideolojik perspektif ve bu çerçevede bir pratik ilgi olarak gerçekleşmesi için sistemli bir çaba harcamak durumundayız. Mesela açık alanda dış sayfalar fazla oluyor diyenler olabildi bir ara. Bu aklın alacağı bir şey değil. İç olaylar üzerine bir sürü boş laf yazılması problem edilmiyor da, dünyadaki şu veya bu gelişmenin özünü ve bilgi-

sini veren yazılar tartışma konusu edilebiliyor, üstelik bunu sözde akıllı geçinen bazı insanlar gündeme getirebiliyor. Böyle bir bakışın olduğu yerde insanlara onu okutmak, insanların dünya olaylarına ilgisini sürekli bir biçimde güçlendirmek tutumu hiç olmaz.

Anti-emperyalizm tartışmaları sırasında hatırlatılan bir nokta var, ki bu oldukça önemli. Bizi emperyalizme karşı mücadeleyi küçümsemekle suçlayanlara verilmiş bir yanıt bu. *Bağımsızlık ve Devrim* kitabının birinci bölümüne bakarsanız, orada biraz ince bir alay ve iğneleme de var. Emperyalizme karşı mücadele herşeyden önce emperyalizmin dünya ölçüsündeki etkinliklerine karşı mücadeledir. Kendi yayınlarında dış politika sayfasını bile beceremeyen, dünya olaylarını bile izleyemeyen, emperyalizmin dünyanın şu veya bu bölgesinde ne yaptığını, nasıl yaptığını, niye yaptığını anlamak, değerlendirmek ve buna karşı bir tutum geliştirmek yeteneği bile gösteremeyen akımların bizi emperyalizme karşı mücadeleyi küçümsemekle suçlamaları, yalnızca tebessümle karşılanabilir. Bu gerçekten de böyle. Türkiye’de emperyalist dünya sistemini, emperyalizmin bugünkü gücünü ve etkinliğini en çok ciddiye alan, emperyalist güç odaklarını devrimin önündeki en büyük engel olarak gören, gündelik siyasal yaşamında buna uygun bir ciddiyetle hareket eden bir numaralı siyasal hareket olduğumuzu düşünüyorum ve pratiğimizi, dünya olaylarını izleme, onları yorumlama ve onlardan politik sonuç ve görevler çıkarma çabamızı buna kanıt olarak gösteriyorum.

Öte yandan, dünyadaki gelişmeler üzerine yapılmış temel değerlendirmelere bakıldığında, hareketimizin daha başından itibaren bir takım temel süreçleri, ilişkileri, eğilimleri, gelişmelerin yönünü doğru tespit ettiğini rahatlıkla görebiliyoruz. Örneğin *Dünya’da Yeni Düzen ve Ortadoğu* başlıklı derlemenin girişinde kısa bir makale var, “90’lı Yıllara Girerken Kapitalist Dünya” başlığını taşıyor. İki gazete sayfalık bir *Ekim* başyazısıdır, Ocak

'90 tarihi taşıyor. Toplantıya gelmeden göz attım, temel noktalar iyi bir biçimde vurgulanmış burada. Doğu Bloku'ndaki gelişmelerin dünyanın '89 yıkılışını izleyen dönemki tablosunda ne gibi sonuçlara yolaçacağı üzerinde net değerlendirmeler var. Bugünün dünyasına baktığımız zaman, bir; temelde bir iktisadi bunalım var, bu bunalımın başlıca özellikleri bu değerlendirmede var. İki; emperyalistler arası çelişkilerin daha '70'li yılların başından itibaren iktisadi ve ticari cephede kendini gösterdiği, diğer yandan politik alana da kaydığı (ki bu Almanya-Fransa ilişkileri üzerinden vurgulanan bir nokta) değerlendirmesi var. Sovyetler Birliği'nin varlığı koşullarında çelişkilerin siyasal ve askeri alana kaymadığını, Varşova Paktı olgusunun bunu dizginlediğini, ama Doğu Avrupa'daki yıkılışın ardından artık çelişkilerin önündeki engellerin de kalktığını ve yeni dönemde emperyalistler arası mücadelenin kızışacağını söylüyoruz. Daha '90 yılında söyleniyor bunlar.

Başka ilginç gözlemler var. Örneğin, *"Amerikan emperyalizmi klasik sömürgecilik yöntemleriyle şu veya bu ülkeye müdahale etme gücü ve cüreti bulabiliyor kendinde"* deniliyor orada. '90 yılında söyleniyor bu. Yani Somali'den, Bosna'dan, Kosova'dan çok çok önce... Emperyalizmin yeni dönemde klasik sömürgecilik yöntemleriyle problemleri gördüğü ülkelere müdahale edeceği vurgulanıyor. Irak krizinden önce söyleniyor bu. Biliyorsunuz, yıkılış dünya ölçüsünde büyük bir milliyetçi-ırkçı dalga yarattı, halklar birbirine düşman edildi, kırdırıldı. Ulusal boğazlaşmalar '90'lı yılların yaygın tablosu haline geldi, özellikle de yıkılışı yaşayan bölgelerde. Salt orada da değil, Afrika'da da yaşanıyor bu. Tutsiler, Hutular vb. kabileler birbirlerine boğazlatılıyor. Mesela bunlar da bu değerlendirmede var. Örneğin deniliyor ki, *"tekellerin Avrupa'sında ırkçılık, faşizm ve yabancı düşmanlığı bizzat tekellerin sistemli desteğiyle sürekli güçleniyor. Emperyalistlerin de kışkırtmasıyla geri ülkeler arasındaki mahalli anlaşmazlıklar ve çatışmalar çoğalıyor. Dünyada*

gerici-şoven bir milliyetçi dalga yayılıyor.”

‘90’ların dünyasını yaşamış insanlar olarak bugün çok alışılmış bir tablo oluşturuyor bu söylenenler. Ama, dikkatinizi çekerim, bu daha ‘89 sonunda, yeni yıla girerken kaleme alınmış bir değerlendirme, bu açıdan hayli önemli ve anlamlı.

Bugünkü tablo nedir? Bugünkü tablo nedir sorusunu yanıtlamaya girişip girişmemekte biraz zorlanıyorum. Zira metinleri sizlere yeniden sunulmuş eski değerlendirmelerde bu fazlasıyla var. Ancak bu değerlendirmelerin özü, temel noktaları tekrarlanabilir. Ulaş yoldaş uluslararası durum üzerine raporunda bugünkü krizi olgusal malzemeye de besledi. Ben, yoldaşın raporuna değinmişken, şunu söyleyebilirim: Zaman zaman yoldaşlar; dünya kapitalizminin yeni gelişme düzeyi, bu düzeyin ortaya çıkardığı yeni ilişkiler, yöntemler, sorunlar nelerdir, bunları incelemek çok önemli değil midir? türünden sorular sorabiliyorlar. Program üzerine ön tartışmaların başlangıç evrelerinde de karşılaştık bu tür sorularla. Yoldaş raporunda çeşitli yeni olguları ve bunların anlamının sınırlarını çok sade bir biçimde ortaya koydu. Bizim temel değerlendirmelerimize bakılırsa, bu olgusal malzemeyi kucaklayan çok şey var orada. Kapitalizmin yeni yöntemleri olarak sunulanların çoğu, son yirmi yılda tam da kapitalist ekonominin bunalımıyla birlikte gündeme getirilmiş krizi yönetme politikasının bir uzantısı olan uygulamalardan başka şeyler değil. Esnek üretim de, özelleştirmeler de yeni bir yöntem. Bunlar kriz yönetim politikalarıdır aynı zamanda ve bizim erken tarihli değerlendirmelerimiz buna fazlasıyla değiniyor. Ekonomik bunalımın yalnızca bunun faturasını emekçi sınıfların sırtına yıkmaya yolaçmadığı, yanısıra emperyalist burjuvazinin bunu ekonomide yeni bazı yapılanmalara geçişin vesilesi haline getirdiği de belirtiliyor. Gerçekten de son yirmi yıllık dönemde burjuvazi, üretimin daha da rasyonelleştirilmesi, esnek üretim vb. gibi bunalımın riskini, yükünü, tahribatını kendi cephesinde en aza indirecek bir

dizi önlemi gündeme getirdi ve yeni diye sunulanların hiç de-
ğilse bir kısmı bunlardan oluşmaktadır. Mesela klasik sektörleri
tasfiye ediyorlar. Neden? Bu maliyeti düşürmenin ve bunalımın
yükünü hafifletmenin bir parçası. Örneğin Almanya ülkesindeki
kömürü işletmekten vazgeçiyor, Polonya'nın kömürünü getiri-
yor. Çok çok daha ucuza, daha az maliyete getiriyor. Sanayi
için daha kârlı bir girdi maddesi oluşturuyor. Bu arada onbin-
lerce kömür işçisinin işsiz kalması ise emperyalist tekellerin
umrunda değil.

Konferans hazırlık sürecinde, program üzerine ön tartışma-
lar vesilesiyle de çok tartışıldı, ama gene de bir çarpıcı olgu
olarak belirtmek istiyorum. Deniliyor ki, artık kapitalizmin ya-
pısı değişiyor, artık bildiğimiz türden klasik kol gücünün sa-
nayideki payı azalıyor, vb. Oysa gerçekleşen ne? Bunalım patlak
veriyor, bazı sanayi kollarım başka yerlere aktarıyorlar, ki bu
Ulaş yoldaşın fabrikaların ya da üretimin transferi dediği olgu.
İşte bu da krizi yönetme politikasının bir parçası oluyor. Kendi
ülkesinde artık çünkü sosyal kazanımlarla, yüksek ücret düze-
yiyle üretim yapmak işine gelmiyor. Bunu başka yerlere aktar-
dığı zaman, hem daha ucuza getirmiş oluyor, hem de bunalım-
dan etkilediği anda o üretimi kısıtlamak, daraltmak onun için
çok daha imkanlı hale geliyor. Ve bu üretim birimleri transferi
arttığı, geri ülkelere doğru kaydırıldığı ölçüde, metropollerde
sanayi işçisinin toplam çalışanlar içindeki oranı görelî olarak
azalıyor, hizmet istihdam oranı ise tersinden artıyor. Neden?
Çünkü o idari ve teknik yönetim işlerini, işin o ince teknik
yanını, deyim uygunsu kafa emeği yanını kendi tekelinde tutu-
yor emperyalizm. Bu, bilimi, tekniği, üretimin yönetimini,
planlanmasını kendi tekelinde tutması anlamına geliyor. Ben-
ce İstanbul'daki bir takım fabrikaların Anadolu'ya kaydırılma-
sı Türkiye'deki sanayi işçisi sayısını ne kadar azaltıyorsa, em-
peryalist metropollerden bağımlı ülkelere fabrika aktarımı da
dünyada işçi sınıfının sayısını ve oranını o ölçüde azaltıyor.

Bazı klasik sanayi dallarını dünyanın geri bölgelerine kaydırıyorlar, çok değişik avantajlardan dolayı. Böylece oradaki sanayi işçisi sayısını ve dolayısıyla oranını artırmış oluyorlar. Dünya kapitalist ekonomisinin toplamı içinde işçi sınıfının sayısal gücü sürekli olarak artıyor. Metropollerdeki nispi azalma bağımlı ülkelere çok daha yüksek oranlarda bir artış olarak yansıyor.

Tekrar ediyorum, genel bir tablo sunmakta biraz tereddüt taşıyorum, zira bu tablo halihazırdaki değerlendirmelerimizde çok iyi bir biçimde zaten var.

Dünya kapitalist sisteminde '70'lerin sonlarında başlayan bir iktisadi bunalım var. Doların dünya para sistemi içindeki egemenliği '60'ların sonunda son buldu. İkinci emperyalist savaş sonrasında beri resmen dolara endeksli bir sistem vardı, bu sistem çöktü. Çünkü savaş sonrası sürecin genel birikimleri, artı Vietnam savaşının biriktirdiği fatura ve bu faturanın dolar basarak karşılanması, dolara bağlı uluslararası para sisteminin sonunu getirdi. Bu, ABD hegemonyasının sarsılmasının iktisadi alandaki en simgesel göstergesiydi. Dikkat ediniz, ekonomik bunalımın ilk belirtilerinin ortaya çıkması ile ABD'nin dünya emperyalist sistemi üzerindeki hegemonyasının sarsılması üst-üste düşüyor. Yirmibeş yıllık bir bunalım yaşanıyor, bir iktisadi durgunluk dönemi bu aslında. 20. yüzyıl bunalımları incelenmesi gereken bir konu. Bunalımların dinamikleri ve karakterleri kendine özgülük taşıyabiliyor. Gerçi iktisat tarihçileri 1873'le başlayıp 1895'e kadar süren bir uzun süreli durgunluktan söz ediyor ve örneğin bugünkü bunalımı o bunalımla kıyaslayabiliyorlar. Demek ki daha 19. yüzyılda yirmi sene sürebilen ve bu süre içinde genel iktisadi çöküşe varmayan bir durgunluk yaşanabilmiş. (Engels 1878 tarihli ünlü eserinde her on yılda bir tekrarlanan iktisadi bunalımlar diyor. Buna kendinden önceki zaman dilimleri içerisinde baktığında haklıdır ama, kendi eserini kaleme aldığı dönemdeki bunalım hiç de on senelik bir çevrimin başladığı ya da bittiği bir nokta olmuyor. 1895'e kadar

bunalımın sürdüğü iktisat tarihçileri tarafından dile getiriliyor.)

Bugün yaşanan dünya ölçüsünde genel bir durgunluktur. 20-25 yıl süren genel bir yükselişin ardından gelen genel bir durgunluk bu. Belli yıllarda daralmalara belli yıllarda genişlemelere yolaçıyor, ama döneme toplamında baktığımızda, durgunluğun egemen olduğunu görüyoruz. Bu daralmalar zaman zaman acaba çöküşe mi gidiyor sorusunu gündeme getirebiliyor. Örneğin '87 borsa çöküşünde, '89 borsa çöküşünde, ve son olarak şimdiki borsa çöküşlerinde bu soru tekrar tekrar gündeme geldi. Bu durgunluk atlatılmadığı gibi, bir çöküşe yolaçabileceği konusunda özellikle son borsa krizleriyle birlikte çok ciddi kaygılar da oluştu. Bugünkü gazetelerde okudum, Amerika'da OECD ve İMF yöneticileri, bir uluslararası toplantıda, bu gerçekten önceki dönemkilere hiçbir biçimde benzermiyor ve çok vahim sonuçlar yaratabilecek gibi görünüyor, diyebiliyorlar. Bizzat emperyalizmin ekonomi yöneticileri, uzmanları bunu böyle söyleyebiliyorlar.

Bu bunalımın Türkiye için apayrı bir önemi var. Türkiye'de ekonomiden sorumlu bakanlar, bizzat başbakan, TÜSİAD, birkaç gün önce yaptıkları değerlendirmelerde, durum çok vahim, buna iyi hazırlıklı olun, bu bunalım '99'da büyük bir etki yaratacak, '94'i aşan sonuçlar yaratacak, bunun büyük bir faturası olacak, toplum üzerine düşen faturayı ödemeye hazır olmalıdır, demek durumunda kalabiliyorlar. Hatta kimileri, '99 yılında seçim olacak, ama 2000 yılında yeni bir seçim daha gerekecek, çünkü '99 yılında faturayı kitlelere ödeten hükümet bunun ardından artık dayanamayacak, değerlendirmesini bile yapabiliyorlar.

Bu türden kaygılar bu seferki krizin gücü ve etkisi konusunda bir fikir veriyor. Geçen sene başladı, Japonya'yı, Rusya'yı dolaştı, Latin Amerika'yı içine aldı ve yakında Amerika üzerinden Avrupa ve Türkiye'ye gelecek, deniliyor. Bu dünyada genel bir ekonomik çöküşe varabilecek mi? Olayı çok ayrıntılı

izleyemediğimiz, yakından bilemediğimiz için, ayrıca bir dizi karmaşık etkene dayalı olduğu için çok şey söyleyebilecek durumda değiliz. Ama kapitalizmin temellerinin çürüklüğünü göstermeye bu kadar bile fazlasıyla yetebiliyor. Bizzat emperyalist uzmanlar, bizzat bazı etkili burjuva ekonomi dergileri bile, bunun bir çöküşe yolaçabileceğini, böyle çok ciddi bir tehlike olduğunu belirtmek durumunda kalabiliyorlar.

Bu krizin bu kadar uzun sürmesi ve hala bir çöküşe varmamasının gerisinde, krizi yönetme politikaları denilen politikalar, emperyalistlerin bu konuda sağladığı başarı da var hiç kuşkusuz. Bir kez, krizin ağırlaşması ve hızlı bir çöküntüye yolaçması çoğu kere rekabetle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Kapitalist dünya bir anarşi dünyasıdır. Özel mülkiyet temeli üzerinde ve tekeli altında, bilinmeyen bir pazara, bilinmeyen bir alıcıya durmadan üretmektir ve zaten aşırı üretim bunalımının temeli, mantığı buradan doğmaktadır.

20. yüzyıl, tekeller yüzyılı, özellikle onun bugünkü safhası iki sonuç yarattı.

Birincisi, savaş sonrası dönemde Sovyetler Birliği önderliğinde oluşan kampa ve dünya halklarına karşı emperyalist dünya kendi iç bütünlüğünü kurdu. Bu sadece karşı güce karşı bir kampa değildi. Savaş bir takım ülkeleri yıkıma götürdü, öteki bir kısım ülkeleri tüketti, ABD tartışmasız hegemonya kuracak bir kuvvet olarak ortaya çıktı. Bu durum bir zorunluluk olarak öteki emperyalist devletleri ABD hegemonyası altında birleştirdi. Dolayısıyla, bunalımın başladığı dönemde, iktisadî ticari rekabet kendini belli ölçülerde göstermiş olmakla birlikte, hala kendi iç birliğini koruyabilen bir emperyalist dünya tablosu vardı. Bu, emperyalist devletlere, krize müdahalelerde birlikte davranabilme imkanı yarattı. Biz '90'lı yılların hemen başında, artık bu imkanın ortadan kalkmakta olduğunu söylemeye başladık ve gelişmeler giderek bizi doğrulamaktadır. 1. Genel Konferansımızın bildirisinde bile bu meseleye açık-seçik

bir vurgu vardır. Konferansın konuya ilişkin temel değerlendirmelerinde ise, bu, önceki tarihi dönemlerle kıyaslama ve Doğu Bloku'nun dağılması, emperyalist rekabet ve kutuplaşmanın tüm engellerinden kurtulması çerçevesinde ortaya konulup irdeleniyor. Yakın zamana kadar bu birlikte davranma, dolayısıyla krizin etkilerine karşı ortak tedbirler alma imkanı vardı, ama gelinen yerde bu imkan giderek azalıyor, bu ise krizin yıkıcı etkilerini çoğaltacaktır, deniliyor. Birinci imkanı buydu, '70'li ve '80'li yıllarda bu imkanı kullandılar ve bu krizin etkilerini hafifleten bir rol oynadı.

İkinci önemli imkan ise, her zaman olduğu gibi bunalımın yükünün belli mekanizmalarla geri ülkelere aktarılmasıydı. Bunun ne olduğunu, nasıl gerçekleştiğini, nelere yolaçtığını, metropol kapitalist ülkeyi bir parça rahatlatırken bağımlı ülkelerde nasıl bir iktisadi ve toplumsal yıkıma yol açtığını ise biliyoruz. Fakat bu yükü yalnızca bağımlı ülkelere aktarmanın da sonu çoktan geldi. Artık bizzat emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve emekçileri de gündün güne ağırlaşan bir fatura ödüyorlar. İşsizlik emperyalist ülke emekçilerinin bugün en büyük kabusu artık.

Bunalım bir aşırı üretim bunalımıdır. Bu çoğu kere sadece meta fazlalığı, yani depoların dolması olarak anlaşılıyor. Klasik dönemde, gerçekten sanayicinin küçük bir fabrikatör ya da birkaç fabrikaya sahip bir kapitalist olduğu dönemlerde bu böyleydi. Ama tekeller dönemi böyle değil. Tekeller aslında kapitalizmin bağrında planlı ekonomiye geçişin de bir örneğidir. Ama bu tekeller şahsında, her bir tekelin kendi üretim sınırları içerisinde böyle, yoksa ekonominin toplamı içinde değil. Tekeller daha 20. yüzyılın başında uluslararası çapta üretim, pazarlama ve hammadde üzerinde planlamalar yapabiliyorlar. Karteller oluşturarak, hammadde kaynaklarının kullanımı, pazarın denetimi ve paylaşılması üzerinde anlaşabiliyorlar.

Tekelci ekonomi sosyalizmin önkoşuludur, bizzat planla-

ma üzerinden de onun maddi koşullarını yaratır. Dev tekel aygıtları planlı ekonomiye nasıl geçilebileceğinin mekanizmalarını şimdiden vermektedirler. Sosyalizm ne yapacaktır? Bir, tekeller arası rekabeti de ortadan kaldırarak, genel bir planlamaya geçebilecektir. İki, bunu kapitalist özel mülkiyetin zincirlerinden kurtaracaktır. Ulaş yoldaşın önündeki tablolara bakıyoruz, bir Ford tekelinin Türkiye'nin gayri safi milli hasılası kadar ciro-su olduğunu görüyoruz. Ama Ford kendi içinde homojen bir tekel. Yani kendi planlamasını Türkiye'den çok daha iyi yapabilecek, yönetebilecek kadar örgütlü bir tekel. Neden? Çünkü Türkiye en azından dışa bağımlı, çeşitli sınıflardan oluşuyor, bir sürü karışık etkenin etkisi altında. Oysa Ford tekeli, bu uluslararası dev şirket kendi içinde homojendir. Mülkiyet onun, sermaye onun, güç onun, planlama onun... Onu zorlayan ne? Karşı tekellerin rekabeti olsa olsa. Bu ona krizi kontrol etmede geniş imkanlar, mekanizmalar sağlıyor.

Osman: Krizi kontrol etmede son tekeller arasında gerçekleşen antlaşmaların da belli bir rolü var.

Cihan: Tekeller arası evlilikler rekabette üstünlük sağlamak ya da varolan üstünlüğü korumak kadar, bunalımın yıkıcı etkilerini göğüslemek, en aza indirmek ihtiyacının da bir ürünü. Tekel birleşmelerinde bunun da belirgin bir payı var. Taşeronlaştırma, üretimi bölme, üretimi geri ülkelere aktarma vb.'nin rolü var. Örneğin, üretimin parçalanması nedir? Asıl değeri üreten, dolayısıyla asıl kâr yaratan bölümleri kendi tekeline almak kaydıyla, üretimin bütün öteki yan kollarını, angarya gerektirenleri, kâr oranı fazla olmayanları parçalayıp daha küçük şirketlere bırakmak ya da ülkeler sözkonusu olduğunda bağımlı ülkelere aktarmaktır. Bu aynı zamanda bunalımın etkileri karşısında tekelere kapanma esnekliği de yaratıyor. Bunalım taşeron firmaları çok rahat vurup dağıtabiliyor, ama tekel bu sayede kendini bunalımın etkilerine karşı korumada, belli önlemlerle savuşturmada daha özel imkanlara kavuşuyor.

Bu gerçekten bir öznel müdahaledir. Bu resmen de böyle değerlendirilerek yapılıyor. Böylece bu önlemlerle işçi sınıfının gücü ve birliği zayıflatılmış, onun örgütlülüğü de dağıtılmış oluyor. Burjuvazi sınıf mücadelesinin deneyimleri ışığında iş örgütlenmesinde, üretim sürecinin örgütlenmesinde bir dizi yolu, yöntemi, tercihi kullanıyor. Kârı azamileştirmek, riski en minimum düzeye indirmek, sınıf mücadelesinin imkanlarını mümkün merteye daraltmak, vb. bir dizi şeyi gözeterek, bu önlemleri alıyor. Burjuvazi bu açıdan 20. yüzyılın bütün deneyimini, hatta son iki yüzyılın deneyimlerini kullanarak davranıyor. Akşam yoldaş bir başka konuda, ordu meselesi üzerinden de, buna çarpıcı bir örnek verdi.

Ama temel sorun çözülüyor. Tüm bunlar yalnızca yaşlatıcı etkenler. Zaman kazanıyor, ama bu süreçte yıkıcı etkiler birikiyor birikiyor ve bu bir genelleşen uluslararası bunalım olarak patlak verebiliyor. Sözünü ettiğim mekanizmalar emperyalist metropollerin kendi iç üretim yapılarını uluslararası düzeyde ayarlamasıyla ilgili. Ama başka sorunlar da var. Az önce aşırı üretim sadece meta fazlalığı değil, temelde sermaye fazlalığı demektir, demiştim. Nedir sermaye fazlalığı? Sermaye bollaşır, ama kâr oranları düştüğü için bu sermayeyi yatırmak yoluna gidilmez. Ekonominin büyüyebilmesi için bu sermayenin yatırılabilmesi lazım, ama sermaye yatırımdan kaçıyor, zira kâr oranları sürekli düşüyor, yatırım sermaye için kârlı olmaktan çıkıyor ve bu onu yatırımdan alıkoyuyor. Fakat bu sermayenin bir biçimde de değerlendirilmesi gerekiyor. Sermayeyi bankaya istifleyerek kapitalistin kâr etmesi mümkün değil. Ona kârlı alanlar bulmak zorunda. İşte mali alana, spekülasyon alanına kayış, büyük borsa oyunları vb.'nin gerisinde, sermayenin kendine yeni bir kârlı yaşam alanı bulma eğilimi var. Bu yapay bir canlılık da yaratıyor ekonomide. Alımlar, satımlar, vb... İşin bir de böyle bir cephesi var. Spekülasyonlara dayalı bu geçici ve sahte canlılığın faturası ise da-

ha sonra çok daha yalancı etkilerle gündeme gelebiliyor. Bu yolla önden yıllar kazanıyor, ama böylece yılları aşan bir yıkımın da zemini döşenmiş oluyor.

Daha da önemli bir nokta var. Kâr oranları düştüğü ölçüde sermaye yatırımdan kaçıyor, ama bu bir sermaye fazlalığı olarak da birikiyor. '70'li yıllarda dünya ölçüsündeki büyük borçlanma olayının gerisinde bu var. Bir taraftan metropollerde yığılı bir sermaye var, üretime kolay kolay akmıyor, çünkü üretim yeterince kârlı değil. Ama öte yandan kredi ihtiyacı içinde olan bir dizi bağımlı ülke var. Kısa vadeli borçlanmalar Türkiye'de de 1970'li yıllarda gündeme geldi. Uluslararası bankalar yeterince kârlı olmadığı için üretimden kaçan ve biriken sermayeyi çok ağır koşullarda bağımlı ülkelere borç olarak veriyorlar. Bu, yeterince kârlı olamadığı için üretimden kaçan sermayenin kâr elde edebileceği bir alana akabilmesi demektir. Bir değerlendirme imkanı bulabilmesi demektir. Bu, bunalımı hafifleten bir etki yaratıyor.

Bu borçlar verildi, ama '70'li yılların sonu-'80'li yılların başında, dünya ölçüsünde İMF reçeteleri dayatılarak, bunlar eşliğinde verildi. Bu reçeteler bizim ülkemizde ve birçok ülkede askeri rejimlerle uygulandı. Ve mali polis olarak İMF, bu borçların tahsil edilebilmesinin koşullarını da dayatıyor bu toplumlara. Dışa açık ekonomiler, dışa açılma, uluslararası pazara açılma, bizim ülkemizde de bu böyle sunuldu. Bu nedir? Ucuz üretilen her malı, her değeri uluslararası pazarda pazarlamak, oluşan döviz de borç ödemeleri için kullanmak anlamına geliyor. Siz kendi temel gıda maddelerinizi içerde tüketmeyip dışarıya satıyorsunuz. Kuşkusuz satılabilen şeyler için bu böyle; yoksa öyle geniş bir uluslararası pazar da yok, tersine daralan bir pazar ve pazarda dünya ölçüsünde dışı dış, kıran kırana bir savaş da var. Ama maliyeti en ucuz olan, emperyalist ülkelerin üretmeyi zaten tercih etmediği işkollarına ağırlık verdirerek, sizi güya uluslararası piyasaya açıyorlar. Olu-

şan döviz kaynaklarıyla da siz borcunuzu ya da borcunuzun faizini ödüyorsunuz. Emek-yoğun sanayilerde kölece ücret sayesinde maliyeti en alt düzeye indirdiğiniz ölçüde çok ucuza satmış oluyorsunuz, emperyalist metropoller buradan da ayrıca kazanıyorlar, vb. Karmaşık ve özel olarak incelenmesi gereken bir sorun. Ama şu kadarı yeterince açık: Gelineen yerde artık deniz bitiyor.

II. BÖLÜM

Fatura artık emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve emekçilerine de ödettiliyor

Cihan: Aslında bunalım batılı metropollerde sonuçlarını daha '70'li yıllarda gösterdi. Kronik işsizlik, kronik enflasyon, '70'li yıllardan itibaren batılı kapitalist ekonomilerin bir özelliği haline geldi. Ama işçi sınıfının onlarca yıllık mücadeleyle elde ettiği kazanımlar, bunun toplum üzerindeki, sınıf üzerindeki yıkıcı etkilerini sınırladı. İnsanlar işsiz kalıyorlar, ama işsizlik sigortası var, gelirleri bir parça azalsa da işsizlik maaşı, bir takım başka yardımlar alabiliyorlardı. Emperyalist burjuvazi bir dönem buna katlandı. Bu bir faturaydı aslında, bunu pekala kendi emekçilerine de öddettirebilirdi, ama buna kısmen katlandı.

Katlanmasının nedenleri var. Bir yanda sınıfın kazanılmış haklar konusunda belirgin bir duyarlılığı var, bu haklara el uzatmak o kadar kolay değildi, sınıf mücadelesini göze almak gerekiyordu. İkincisi, Sovyetler Birliği'nin ayakta olduğu, dünyada henüz devrimci bir dalganın olduğu bir dönemde, '70'li yılları kastederek söylüyorum, bu göze alınabilir bir şey değildi. Ama '80'lerde bu dalga düştü. '80'lerin sonu '90'ların başına bakıyoruz; Doğu Avrupa yıkıldı, sosyalizmin karşı basıncını simgeleyen uluslararası ilişkiler alanı köklü bir altüst oluş yaşadı. Ve bu dönem, bunalımın faturasını aynı zamanda emperyalist metropollerde de işçi ve emekçilere ödettirme dönemi oldu. Bu bir zorlanmayı da anlatıyor. Bu zorlanma cephe gerisine de, kendi emekçilerine de bir fatura ödettirmeyi gerektiriyor.

Aslında fatura sadece bunalımın oluşan yüklerini ödettirmeyle de sınırlı değil. Yanısıra "yapısal değişim" programları sözkonusu. Bu yapısal değişimi uluslararası rekabet, teknikteki gelişmeler zorluyor. Üretimin örgütlenmesi, yeni teknolojilerin kullanılması, sanayilerin aktarılması, özelleştirmeler vb., bunlar hep "yapısal değişim" programları oluyor. Bunlar hep emekçilere işsizlik biçiminde fatura oluyor, kazanımların ortadan kaldırılması biçiminde fatura oluyor, örgütsüzleştirme biçiminde fatura oluyor, vb...

Bunalım her zaman sınıf mücadelesi için, emekçilerin sermayeye karşı mücadelesi için uygun bir maddi zemin yaratır. Bunun sonuçlarını '90'lı yıllarda görmekteyiz. '90'ların başında biz çok büyük bir ihtimalle böyle olacağını söyledik. Bakıyoruz '90'lı yıllara, Avrupa'da gerçekten sınıf mücadeleleri dönemi oldu. İktisadi-sosyal hak kazanımlarının korunması sınırları içinde, savunma sınırları içerisinde kuşkusuz. Ama böyle olur zaten. Sınıf mücadelesinin kendi nesnel mantığı ve kendiliğinden dinamiği, karakteri biraz da böyledir. Bakıyoruz, Fransa'da büyük mücadeleler yaşandı. Belçika'da zaten işçi mücadelelerinin ardı arkası hiçbir zaman kesilmedi, çoğu zaman militan

biçimler alabiliyor. İtalya'da dev işçi hareketleri yaşandı, Berlusconi işçi sınıfına altı ay ancak dayanabildi. "Yeni İtalya" gibi büyük bir iddiayla gelmişti, ama işçi sınıfı onu altı ayda siyasi mezarlığa gömdü. İspanya'da benzer şeyler yaşandı. Danimarka gibi beş milyon nüfusu olan bir ülkede beşyüzbin işçi (bu altmış milyon nüfusu olan bir ülkede altı milyon işçi demektir) bir genel greve gidebiliyor, vb.

Artı, yoldaşın akşam konuşmasında verdiği bazı örnekler, ikinci emperyalist paylaşım savaşı sonrasında üretici güçlerin gelişmesi ve üretimin uluslararasılaşması dediğimiz olgunun sınıf mücadelesindeki yansımalarının ne olduğu ve ne olacağı konusunda yeni ipuçlarını verdi. Euro-grev gerçekleşti. Kamyoncuların grevi, Reno grevi, işsizler hareketi vb...

Bu sonuncusu, işsizler hareketi, çok önemli, çok dikkate değer bir gelişme. '20'lerin-30'ların Komünist Enternasyonal değerlendirmelerine bakıldığı zaman, sosyal-demokratların bu kitleyi ihmal ettiği, oysa bu kitlenin sınıfın bir parçası olduğu, yedek sanayi işçisi olduğu, komünistlerin mutlaka bu kesimleri örgütlemesi ve mücadeleye seferber etmesi gerektiği üzerine yapılmış değerlendirmeler ve saptanmış görevler var. Biz özellikle faşist hareketin Almanya'da işsizleri istismar ederek nasıl kullandığını da biliyoruz. Ama bakıyoruz, bugün herhangi bir komünist partisinin, herhangi bir devrimci partinin, herhangi bir sendikanın önderliği olmaksızın, taban inisiyatifile ve sendikaları buna ancak o noktadan itibaren zorlayarak, bir uluslararası işsizler hareketi gelişebiliyor. Trenler dolusu işçi İtalya'dan kalkıp gelerek Hollanda'daki gösteriye katılabiliyor. Sınıflar mücadelesinin daha iktisadi-sosyal hakların korunması düzeyinde bile nasıl uluslararasılaştığına iyi örnekler bunlar. Burada mesele, farklı ülkelerin işçi sınıflarının kendi aralarında dayanışma kurma yeteneği ya da eğilimi değil yalnızca. Daha da önemlisi, bu direnişlerin tek tek ülke ekonomilerinin ötesinde kapitalist ekonomiyi sarsıyor olmasıdır. Fransa'-

daki bir kamyoncular grevi bütün bir Avrupa ekonomisini etkiliyor. Üretici güçlerin bu düzeyde gelişmiş olması, ekonomiyi sınırlayan ulusal çitlerin bu denli parçalanmış olması, bir kamyoncular grevinin etkilerinin bütün Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yansması sonucuna yolaçabiliyor. Ulusal bir grev ekonomiyi felç etme noktasında da uluslararası etkiler yaratabiliyor. General Motor grevi bu konuda başka bir örnek sundu. Tekelci işletmelerin “esnek üretim”in bir parçası olarak gündeme getirdiği “sıfır stok”tan sözetti Ulaş yoldaş; “sıfır stok” kuşkusuz bir avantaj, ama Amerika’daki bir fabrikada bir grev olduğu zaman da büyük bir dezavantaja dönüşüyor. Yani kapitalizmin aldığı her önlem, süreç içinde onu vuran karşıt sonuçlar da üretebiliyor. Bunalımın etkilerini hafifleten ve yüksek kârları güvenceleyen bir avantaj, belli koşullar altında bir dezavantaja dönüşebiliyor.

Üretici güçlerdeki gelişmenin, teknikteki gelişmenin sınıf mücadeleleri açısından sonuçlarını mı merak ediyoruz? İşte dikkatimizi bu olaylara yönlendirelim. Kapitalist gelişmenin ortaya çıkardığı yeni karmaşık ilişkilerin bizim için en anlamlı sonuçları tam da bu basit gibi görünen olaylarda var. İşte bu, sınıflar mücadelesinin en geri düzeyinde bile uluslararasılaşması. Ve bu, basitçe politik bilinçten gelen bir sonuç değil. Mesela Liverpool işçileri direniyorlar, kendi özel çabalarıyla dünyanın dörtbir tarafında liman işçilerini, sınıfın başka kesimlerini uyararak desteklerini almaya çalışıyorlar. Sözü ettiğim bu tür bir destek değil. Bizzat ekonominin içiçeliğinin, üretim süreçlerinin uluslararasılaşmasının yarattığı sonuçlar var. Belçika’daki Ford grevi anında Almanya’daki Ford’u etkiliyor. Bu etki, Belçika’daki Ford işçileriyle Almanya’daki Ford işçilerinin doğrudan etkileşimini ve diyaloga girmesini kolaylaştırıyor. Üretimin oradan gelmesi gereken bölümleri Almanya’ya akmadığı (çünkü farklı ülkelerdeki üretim üniteleri arasında böyle bir işbölümü de var), dolayısıyla bu ülkedeki üretimi doğrudan

etkilediğinde, Alman Ford işçileri, Belçika'daki sınıf kardeşlerinin eylemine ilgi ve yakınlık gösterebiliyorlar. İlişki bu kadar fiili.

Bu arada işsizler hareketinin bir-iki temel özelliğini daha belirteyim. Birincisi, bu uluslararası bir hareket. Hollanda'da uluslararası bir gösteri yaptılar. Belli periyodlarla uluslararası toplantılar yapıyorlar. İkincisi, bu hareket gericiliğin ve faşizmin aleti olmuyor, tersine milliyet ayrımı gözetmeksizin farklı milliyetlerden işçileri kapsıyor, enternasyonal sınıf bilinci ve dayanışmasını besliyor. Bu hareketin sürükleyicileri tepkiyi, sistemin günah keçisi haline getirdiği sahte hedeflere değil, bizzat sistemin kendisine yöneltiyorlar. Sistemin kendisine derken, doğrudan kapitalizmin temellerine yönelttiklerini kastedmiyorum kuşkusuz. Ama neticede, sorunların, bu arada işsizliğin mevcut sistemden, bunun bir parçası olarak da kapitalist hükümetlerin politikalarından doğduğunu, sorumlusunun patronlar olduğunu, hükümetler olduğunu söylüyorlar. Yabancılar ya da başkaları olduğunu söylemiyorlar, tersine, bu faşist demagojiye darbe vuruyorlar. Ve önemle belirtiyorum, bu hareketler siyasal önderlik açısından henüz sahipsiz hareketler. Çok büyük ölçüde taban inisiyatifine dayanıyorlar. Bu aynı zamanda işçi sınıfının mücadele yeteneklerine de bir gösterge. Bu hareket bir biçimde önderliğini bulmak zorunda. Yoksa umutsuzluklar, yorgunluklar başgöstererek, başka bazı güçlüklerle karşılaşacak ve bu taze dinamikler yorulup dağılacaktır. Bunu da saklı tutuyorum.

Bunalımın sonuçlarının kontrol edilmesinde muhakkak ki sosyal-demokrat partilerin, sendika bürokratlarının çok büyük bir rolü oldu. Ulaş yoldaş akşamki raporunda, burjuvazi buna rağmen nasıl yönetiyor diye sordu ve yanıt olarak bir takım etkenlerden sözetti, bazı örnekler verdi. Klasik etkenlerden biri sosyal-demokrasi, artı, onun sendika aygıtındaki izdüşümleridir. Bunlar sisteme en iyi hizmeti yapıyorlar. Örneğin dört dönem Kohl ile yönetti Alman burjuvazisi. Şimdi sosyal-demok-

rat bir hükümet var, artık onunla yönetecek, aynı politikayı uygulayacak. Alman sosyal-demokratlarının gündemdeki seçimlerde kullandığı "Farklı bir şey yapamayacağız, yalnızca daha iyisini yapacağız" sloganı bunu anlamıyor. Daha iyisini nasıl yapacak? Sol maskeyi kullanarak daha kolay yapacak, daha inceltirilmiş biçimlerde yapacak.

Dünya kapitalist sistemini genel olarak saran bunalımın faturasının geri ülkelerde çok daha ağır, daha yıkıcı yaşandığını belirtmeye bile gerek yok. Bu ekonomiler herşeyden önce kapitalist nitelikleriyle sistemin bir parçası oldukları için, kendi kapitalizmlerinin iç ve uluslararası dinamikleri temeli üzerinde zaten bir bunalım zeminine sahipler. Artı, dışa bağımlılığın getirdiği yapısal sorunlar var; dış ticaret açığı, döviz açığı, ödenikçe artan dış borçlar, vb. Bu, bir başka ek bunalım etkeni. Artı, emperyalist ülkeler tam da bu bağımlılık ilişkileri çerçevesinde belli mekanizmalarla bunalımın yükünü ayrıca bu ülkelere aktarıyorlar. Tüm bunlar geri ülkelerde çok daha yıkıcı sonuçlar yaratıyor. Bu yıkıcı sonuçlar ya sınıf mücadelelerinin gelişmesine yolaçıyor ya da yığınların tepkileri beyaz terör rejimleriyle ezilip dizginleniyor.

Öte yandan, kapitalizmin ikinci paylaşım savaşı sonrası gelişmesine ilişkin, yerinde gibi görünen, gerçekte ise yanıltıcı olan bir değerlendirme var: '45-70 arası kapitalizmin altın çağı, kapitalizmin nispeten rahat gelişme imkanı bulabildiği bir dönem diyoruz. Sınıf mücadelelerini dizginlediği, sosyal barışı bir parça oturttuğu bir evre. Ama bu tüm dünyada böyle mi acaba? Gerçekte bu yalnızca metropollerde böyle. Sistemin toplamı açısından bakarsanız, bu süreç, metropollerde böyle olmakla birlikte, sistemin nüfus olarak da toprak olarak da çok büyük bir bölümünde, bağımlı dediğimiz ülkelerde, savaşı izleyen aynı 25 yıl, bir üçüncü dünya savaşının yaratacağı tahribattan daha ağırını yaratmıştır, halklara büyük yıkımlar ve acılar yaşatmıştır. 1. Genel Konferans'ımızın değerlendirme-

sinde bu vurgulu sözlerle ortaya konuluyor. İşsizlik, yoksulluk, sefalet ve tüm öteki sosyal felaketler olarak; savaşlar, iç savaşlar, beyaz terör rejimleri, faşist askeri darbeler olarak, bu faturayı aynı zaman diliminde insanlığın asıl geniş kesimleri ödedi. Bundan biraz Sovyet halkları, Doğu Avrupa halkları kendilerini kurtarabilmişlerdir (sistemin dışındaydılar). Sistemin bağımlı geri ülkelerinde bunun nelere malolduğu bilinmektedir.

Bu bunalımın bugün daha da ağırlaştığını biliyoruz. Sistem konusunda ciddi kuşkuları ifade edebilecek, sistemin kendine olan güvenini paramparça edecek kadar etkili borsa krizleri yaşanıyor. Daha dün kapitalizmin ebediliği tartışılıyordu, şimdi yıkılışı üzerine süreler bile verilebiliyor, bu dünyaca ünlü borsa spekülâtörlerinin değerlendirmelerine bile yansiyabiliyor.

Emperyalist dünyada iç parçalanma ve rekabet güçleniyor

Bir başka temel sorun, emperyalistler arası rekabet. Bu rekabet kızışıyor. Ulaş yoldaş da sunduğu raporda, bu rekabetin kızıştığı, ikinci savaş sonrası işbirliğinin çatırdamakta olduğu üzerine anlamlı vurgular yaptı. Gerçekte '70'li yılların başından itibaren ABD'nin hegemonyası sarsılmaya, belli bakımlardan tartışmalı hale gelmeye başladı. Bununla birlikte ABD bugün hala da dev bir emperyalist güçtür. Çok büyük iktisadi ve mali kaynaklara, artı çok büyük askeri güce, artı dünya çapında buna uygun bir etki alanına sahiptir. Fakat önemli olan, emperyalist entegrasyon üzerine edilen lafların dayanaksızlığı, tarihsel evrimin ortaya çıkardığı sonuçlarla boşa çıkmış olmasıdır. Yeniden emperyalist kutuplar oluşuyor ve bunlar arasındaki ilişkiler günden güne büyüyen bir rekabet içerisinde gelişiyor. İlişkiler giderek gerginleşiyor. 1. Genel Konferans değerlendirmemize dikkat edin, "*Süreçler ve Eğilimler*" başlığı taşıyor. Önemli olan bu zaten; süreci ve onun gelişme yönünü/eğilimini görebilmek.

'90'lı yılların başındaki değerlendirmelerimizde, emperyalist güçler arasındaki rekabetin artık politik biçimler kazanmakta olduğunu, giderek askeri biçimler kazanacağını söylemiştik. Politik alanda bunu izlemek çok kolay şimdi. Politikalar farklılaşıyor. ABD artık kendi uluslararası politikalarını geçmişteki kolaylıkta dayatamıyor. Burada çıkar çelişkilerine dayalı politik farklılaşmalar, nüfuz alanlarına dayalı politik farklılaşmalar belirgin biçimde öne çıkıyor.

Yoldaş İran örneğini verdi. ABD İran'la, bu ülke bölgede etkili bir güç olduğu için değil, fakat emperyalist rekabetin basıncı ile ilişki kuruyor. Kendisinin gergin ilişkilerini fırsat bilen Almanya'nın İran'la çok iyi ilişkiler geliştiriyor olmasını rekabette bir eşitsizlik sayıyor, rakibini dengeleyebilmek için İran'la ilişkilerini normalleştirmek yoluna gidiyor. Emperyalist rekabetin temel yasalarından biri, rakibi sadece mevcut imkanlar, mevcut nüfuz alanları üzerinden sıkıştırmak ya da ona karşı mevzi kazanmak değil, aynı zamanda potansiyel imkanlar üzerinden de bunu yapabilmektir. Balkanlar'ı bir etki alanı haline getirmek Alman emperyalizminin güçlü bir eğilimidir. Bu durumda ABD, kendine özgü çıkarlarından bağımsız olarak, rakibini dengelemek için bile orada kendini göstermek durumundadır, bu emperyalist rekabetin doğası gereği böyle olmak zorundadır.

Bugün ABD hala çok güçlü, hala çok şeyi dayatabiliyor. Ama tarihsel ölçülerle baktığımızda, ABD'nin bir zamanlar sarsılmaz gibi görünen hegemonyası çoktan sarsılmış, tartışmalı hale gelmiştir. ABD'nin savaşı aslında kendi hegemonyasını koruma savaşıdır. Öteki emperyalist rakipler henüz kendisiyle aşık atacak güçte olmadıkları için derinden gidiyorlar. ABD ise serbest hareket ediyor. Onlar derinden gidiyorlar, ama 5-6 yıl öncesiyle kıyaslandığında Almanya'nın bugün nasıl bir mesafe katettiğini görmek mümkün. Bizzat gözlenebilir ölçülerle bunu görmek mümkün.

Körfez Savaşı çıktığında Alman Anayasası'nda dışarıya asker göndermek hala yasaktı, Körfez Savaşı'ndan kısa bir süre sonra kaldırdılar bu yasayı. Alman militarizmi korkunç bir hızla gelişiyor. Silah satış oranlarına baktığımız zaman (ki bu eşitsiz gelişmeyi de anlatıyor) bunu görmek mümkün. Fransa geçmişte Amerika ve Sovyetler Birliği'nden sonra en çok silah satıcısı bir ülkeydi. Ama '90 yılında 7.2 olan payı '94'de 3.2'ye düşmüş, bu dört sene içinde yarı yarıya azalmış durumda. Eşitsiz gelişme yasasının iki emperyalist devletin payı arasındaki yansıması bu. Ama Almanya'nın payı 5.4'ten aynı dört yıl içinde 14.6'ya çıkmış. Dört yılda %300 artış çok büyük bir oran. '98'de bu oranın daha da arttığını görüyoruz. Önemli olan bu oransal artıştır. ABD'nin payı dört yılda %34'ten %55'e çıkmış, ama bunu gerisinde Sovyetler Birliği'nin ani çöküşünün yarattığı boşluğu doldurmaya Amerika'nın hazır olması gerçeği yatmaktadır. Amerika bu payını durmadan parça parça kaptıracaktır. Ve bizim sürecin hakim eğilimi, gelişme yönü dediğimiz bu. Birilerinin sürekli artarken birilerinin sürekli azalıyor.

Bugün dünyadaki gayri safi milli hasılanın toplamının %21'ini elinde tutması, Amerika'nın hala dev bir güç olduğunu gösteriyor. Ama bu oran 20 sene önce %30 küsurdu. Oransal olarak burada önemli bir azalış var.

Derinleşen bunalım ve bunalıma karşı her bir emperyalist devlete göre farklılaşan tedbirler, beraberinde bloklaşmaları getirecektir. Bu, yasadır. Daha şimdiden bloklaşmalar var; NAFTA, AB, Pasifik'teki bir takım oluşumlar vb... Ama bunalımın ağırlaşması, hele de bir çöküş, bunu hızlandıracaktır. Çünkü herkes kendisini kurtarmaya çalışacaktır, kendisi için en avantajlı politikaları uygulamaya bakacaktır.

'87'lerde ve '89'larda borsalar çöktüğü zaman, Avrupa'da ve uzak Asya'da alınan belli önlemler New York borsası üzerindeki basıncı azaltabiliyordu. Örneğin Almanya ya da Japonya bu fedakarlığı bilinçli bir tutumla yapabiliyordu. Giderek bu

tür fedakarlıklarla bunalımın önünü almak hem zorlaşmaktadır, hem de kutuplaşan ilişkiler bu tercihleri ortadan kaldırmaktadır. Ekonominin kendi doğası, kendi yasaları, kendi zorlayıcı etkeleri bir biçimde geleneksel öznel tercihleri geriletmektedir. Onun gereklerine uygun yeni iradeler, yeni tutumlar, yeni tercihler ortaya çıkmaktadır. Bu da emperyalist bloklamayı artıran bir etkene dönüşecektir.

Öte yandan, emperyalistler arası çelişkilerin derinleşmesi ve şiddetlenmesi, militarizm ve savaş tehlikesini doğuracaktır. Bu tabii ki onun negatif bir sonucu olan çok ciddi bir olay. Ama pozitif bir sonucu da vardır. Bu gelişme, emperyalistlerin devrimci dinamiklere ortak müdahale etme imkanlarını da azaltacaktır. Bugün emperyalist dünyada tutum farklılaşması olmasa, ABD emperyalizmi pekala Irak halkına derin bir acıyı bir kez daha yaşatabilecekti. Bunun imkanlarına sahip, silahları var. Bu tür saldırılar ona silahlarını deneme imkanı sağlıyor. Bu tür güç gösterileri sayesinde egemenliğini ortaya koyma imkanı sağlıyor. Öte yandan bu, Amerikan halkının birikimlerinden ve dünya halklarının emilen zenginliklerinden oluşturulan fonları, kendi silah tekelleri için kullanmak anlamına da geliyor. Silah tüketmekle bir şey kaybetmiyor ki ABD. Zaten kapitalizmin mantığı bu; üret ve tüket. Sözkonusu olan, insan ihtiyaçları değil. Nihayetinde halkın vergilerinden, dünya soygunundan elde edilen fonlar, Amerikan silah tekellerinin pazarını genişletiyor. Onlar için önemli olan da bu. Ama bu müdahaleyi şu son bunalımda yapamadılar, neden? Çünkü emperyalistler artık eski davranış birliğini eskisi gibi gösteremiyorlar. Bu çelişki, bir halkı yeni bir yıkıcı müdahaleye maruz kalmaktan kurtarabiliyor. Denebilirse eğer, bu da bu gelişmenin pozitif bir sonucu. Ama militarizm ve savaşla birlikte ele alındığında, insanlığı felakete götüren de bir gelişme bu.

Biz elbette ki emperyalist barışla teselli bulamayız. Ama emperyalist iç barışın, bu bütünlüğün kaybolduğu yerde de,

militarizm ve emperyalist savaş tehlikesi vardır. Çıkar çelişkileri çerçevesinde bölgesel çatışmaların kızıştırılması vardır. Afrika halkları neden birbirlerine kırdırılıyorlar? Çünkü o kırdırılma temeli üzerinde şu veya bu emperyalist devlet bir etki sahası kuruyor kendine. ABD bir karşı kabileyi kışkırtarak Fransa karşısında bir mevzi kazanıyor, ama bu arada da bir milyon insan birkaç hafta ya da ay içinde yokediliyor.

Sınıf mücadeleleri ve dünya devrimci hareketi

Bir üçüncü temel nokta, yoldaşın konuşmasının son bölümüydü, artık sahneye yeniden işçi sınıfı ve emekçi kitleler çıkıyorlar. Bu '90'lı yılların yeni olgusu. '89 çöküşünün sınıflar mücadelesi, devrimci mücadele, işçi sınıfı hareketi aleyhine yarattığı negatif basınç ve gerici propaganda düşünülürse, bu gelişme çok büyük bir önem taşıyor. Kapitalist dünya sisteminin bütün çelişkileri kendini yeniden belirgin biçimde gösteriyor, dikkat ederseniz. Emperyalist metropollerde emek-sermaye çelişkisi kendini daha belirgin olarak gösteriyor. Emperyalistler arası çelişki aynı şekilde kendini gösteriyor. Halklarla emperyalistler arası çelişki kendini gösteriyor. Bu sonuncusu, ezilen halklarla emperyalizm arasındaki çelişkinin kapsamı geçmiştekinden farklıdır artık, yeri gelmişken bunu da vurgulamak gerekir. Geçmişte belirgin biçimde ulusal bir kapsam sözkonusuydu, şimdi belirgin biçimde sosyal bir kapsamı var bu çelişkinin. En azından kapitalist gelişmede belirgin bir mesafe almış ülkeler için bu böyle.

Emperyalizmin saldırısı, örneğin bugün için Arjantin'de kendini özelleştirme saldırısı olarak, ülke kaynaklarının emperyalist tekellere peşkeş çekilmesi olarak gösteriyor. Ama Arjantin son 10-15 yılda dünyanın en yoğun işçi hareketliliğinin yaşandığı bir ülkedir. Bu o kadar az biliniyor ki... Çünkü bu hareketlilik yansımıyor emperyalist dünya medyasından. Oysa dünyada son

10-15 yıl içinde en çok genel grevin gündeme geldiği ve bunun bazı sonuçlar da aldığı ülkelerden biri, belki de birincisi belli bakımlardan. Çok sert bir sınıf mücadelesi yaşanıyor bu ülkede. Arjantin'de örgütlenme düzeyi oldukça yükselmiştir. Ki sözünü ettiğim sınıf mücadeleleri buna uygun bir zemin oluşturuyor. Ben inanıyorum ki, mesela Ulaş yoldaş akşam bir takım rakamlar verdi, '95 Kasım-Aralık'ındaki grevlerin ardından Fransa'da sendikalaşma oranı bir parça yükselmiştir. Sınıf mücadelesi örgütlülüğün gücünü gösterdiği ölçüde, sendikalar da bir parça sınıfın tabandan gelen direnme eğilimine yaslanmak ya da onun suyundan gitmek eğilimi gösterdikleri ölçüde, bu, sendikal örgütlülüğe yeniden bir eğilim yaratabiliyor. Arjantin'de de böyle olması bu açıdan çok mantıklı.

Artık sahnede daha belirgin biçimde işçi sınıfı ve emekçi kitleler var. Ama maalesef bu tablo içinde devrimciler yok henüz. Devrimciler var, ama geride kalan dönemin devrimcileri bunlar. Dünyanın her yerinde devrimciler var, devrimci örgütler var, devrimci partiler var. Ama yaşanan tarihsel süreçler, deneyimler ve yenilenen koşulların ihtiyaçlarına yanıt verebilecek bir ideolojik-programatik yenilenmeyi yaşamış partiler yok. Ve sahnedeki en zayıf etken bu.

Emperyalizm ve ezilen halklar ilişkisini irdelerken, buradaki halk kavramını artık daha emekçi bir içerikle anlamak gerekiyor. Sosyal sınıf yapısı değiştiği ölçüde halk kavramının içeriği de değişiyor. Bugün birçok ülkede halkların omurgasını işçi sınıfı oluşturuyor, zamanında köylülük oluşturuyordu. Arjantin'de artık köylülük değil, işçi sınıfı ve onun kentsel yarı-proleter müttefikleri oluşturuyor. İşçi-emekçi hareketi diyoruz bu nedenle. Zamanında hep işçi-köylü hareketi denilirdi, şimdi işçi-emekçi hareketi diyoruz daha çok. Bu kavram köylülüğü de içine almakla birlikte, sınıf dışı kent emekçisi kategorisini içermesi bakımından daha kapsayıcı. İşçi sınıfı asıl güçlü müttefiklerini giderek birçok ülkede kent yarı-proleterleri için-

de bulacaktır. Bunu maocu Peru Komünist Partisi/Aydınlık Yol bile anladı. Bu mücadele kendi başına kırsal alan üzerinden bir sonuca götürülemez denilerek, Lima'da etkin bir çalışma gündeme getirildi, ancak bu çalışmada zorlanıldığı ölçüde büyük darbeler yenildi. Neden Lima önemliydi onlar için? Çünkü Peru'nun nüfusu 24 milyon, bunun 11-12 milyonu, yani neredeyse yarısı Lima'da yaşıyor. Bir ülke düşünün ki, toplumun yarısı bir kentte yaşıyor. Türkiye de yavaş yavaş buralara doğru gidiyor. Türkiye'de dev metropoller oluşuyor giderek. Metropollerini tutan iktidarı tutar. Rusya gibi değil bu, onunla kıyas kabul etmez ölçüde bir kent ağırlığı oluşmuş durumda bugünün dünyasında. Evet, Rusya'da metropollerini tutanlar iktidarı tuttular, ama metropoller yine de Rusya'nın o insan denizi içerisinde çok dar bir nüfusu barındırıyordu. Ülke nüfusunun neredeyse altıdabeşi kırlarda yaşıyordu. Şimdi ise birçok bağımlı kapitalist ülkede, ülke nüfusunun neredeyse yarısı, yarısından fazlası giderek metropollere yığılıyor. Rusya işçi sınıfı gibi bir örgütlü sınıf için, sanayi gibi ekonominin sürükleyici sektörü sayesinde, büyük kentleri tutmak iktidarı tutmak anlamına gelebiliyordu Rusya'da. Şimdi bu anlamda imkanlar kıyas kabul etmez ölçüde daha geniş. Birçok ülkede nüfusun geniş yığınları da artık kentlerde...

Tarihsel-toplumsal gelişmelerin sınıf mücadeleleri açısından yarattığı sonuçlar diyoruz, alın size bir başka temel sonuç. Kent yarı-proleterlerinin sınıf mücadelesi açısından taşıdığı çok özel önem, bir başka sonuç. Mesela klasik dönemde bu yoktur. Daha çok kent küçük-burjuvazisinden sözedilir. Şimdi ama, kentlerde çok yaygın bir yarı-proleter yığın var. Ve bizim kent varoşlarımızın radikal mücadeleler üretmesinin gerisinde, aynı zamanda bu var. Onlar salt öyle az-çok iyi halli ya da bir ayağı mülkiyette küçük-burjuvalar değil ki. Bunlar işsiz, yoksul yığınlar, "marjinal sektör" denilen o şekilsiz alanda hayatını zar-zor idame ettirmeye çalışan yoksul emekçiler yığını...

Peki geçmişten öğrenerek kendini geleceği kucaklamaya hazırlanmış bir dünya devrimci hareketi yoksa ne olacak? Dünya devrimci hareketi gelişen, sertleşen ve yayılan sınıf mücadeleleri içinde zamanla kendini bulacak. Yani bu biraz zaman alacak. Dünya devrimci hareketi var aslında, ama yenilenmiş bir komünist hareket yok. Ancak, bu mücadelelerin oluşturduğu uygun zeminde, bir taraftan kapitalizmin bunalımı ve onun ağır ve yıkıcı etkileri, sisteme olan güvensizliğin yaygınlaşması, egemen sistemin kendi özgüvenini kaybetmesi, muhalif güçler üzerinde bir moral etken olacaktır; öte yandan, emekçi kitlelerin bu sisteme karşı mücadelesi, bu yeni dönemin sorunlarını, mücadelelerini kucaklayabilen, bu çerçevede geçmişin deneyimlerinden en iyi biçimde yararlanan, onu özümseyen akımların ortaya çıkması için de uygun bir zemin oluşturacaktır.

Bugünkü gelişmeler şimdiden ne tür etkilere, sonuçlara yolaçmıştır? Gerçekten geçmişin deneyimleriyle, onun sonuçlarının genellenmesiyle donanan akımlar var mıdır? Muhtemelen vardır da biz bilmiyoruz. Türkiye’de biz kendimizi var kabul ediyoruz, ama acaba bizi dünyada bilen kaç siyasal parti ya da akım vardır? Bu tıpkı bunun gibidir. Ama partili kimlik dönemi, dünya sol hareketini çok yakından izlemeyi, değerlendirmeyi, onunla etkileşim içerisine girmeyi özel bir ihtiyaç haline getiriyor. Bizim bu değerlendirmenin ardından bir karar olarak ortaya koyacağımız sonuçlardan biri de bu olmalıdır.

Emperyalist ülkelerdeki bunalımın yarattığı etkilere bir-iki nokta daha eklemek istiyorum. Birincisi, burjuvazinin kontrolü desteğiyle ırkçılığın ve neo-faşist hareketin özel bir güç kazanmasıdır. Nitekim bir yoldaş bunu teorik derginin ikinci sayısında geniş bir incelemenin konusu da yaptı. Bu incelemeye yeniden bakmakta fayda var. Dünya olaylarına, dünyadaki gelişmelere ilişkin işlevsel bir değerlendirme bu. Neo-faşist hareketin yeniden güç kazanması, dosdoğru bunalım ve sınıf mücadeleleri üzerinden gerekçelendiriliyor bu değerlendirme-

de ve bu çok yerinde bir görüş. Nihayetinde toplumsal muhalefetin saptırılması ihtiyacı çerçevesinde gündeme geliyor.

İkincisi; ABD büyük bir sosyal çöküntü içinde denildi ve örneklendi. Bunu incelemek ve çözümlenmek özel bir önem taşıyor. Bir kokuşmuşluk ülkesi orası. Dibinden çürüyen, çürütülen bir toplum Amerikan toplumu. 40 milyon insanın resmi verilere göre "cahil" olması buna çarpıcı bir örnek.

Ulaş: Bir örnek vereyim. Son 1-2 yıldır Amerikalılar gidip Küba'da tedavi oluyorlar. Zira tıp Küba'da ileri düzeyde ve tedavi çok ucuza maloluyor. ABD'de bu tür olanaklardan yoksun olanlar, Küba'ya turist olarak gidip orada tedavi olup dönüyorlar.

Cihan: Burada rüşvet olayma, siyasal sistemdeki mafyalaşmaya, kokuşmaya değinilebilirdi. Mesela Belçika Emek Partisi'nin yayın organı, Belçika'nın Liege kentini "ikinci Palermo" ilan ediyor, yani Belçika'nın Sicilya'sı... Kapitalizm burada da mafyalaşmış. Çeteşme, mafyalaşma vb., Türkiye'yle sınırlı olaylar değil, tersine dünya kapitalizmine özgü bir genel durum bu. Kimisinde daha az, kimisinde daha çok, fark yalnızca burada. Belçika partisinin yayın organında sürekli olarak mafyalaşma, rüşvet, hırsızlık anlatılıyor. Üstelik bu sadece sistemin muhafazakar partilerini değil, sosyalist, sosyal-demokrat partilerini, hatta daha fazla bu sonuncuları kapsıyor. Sistem kendi sağını ve solunu çürüterek, kokuşturarak, mafyalaştırarak ilerliyor.

Değerlendirmelerden çıkarılması gereken politik sonuçlar

Yapılan değerlendirme ve tartışmaların ikili bir sonucu olmalı. Birincisi, genel planda dünya tablosunu anlamak bir ihtiyaç. İkincisi, bu tablodan çıkarılması gereken acil sonuçlar.

Eğer şiddetlenen bir bunalım ve derinleşen rekabet tespitini

yapıyorsak, bunun emekçiler için yaratacağı bir fatura var. Bir bu açıdan, sınıf mücadelesi açısından çıkarılması gereken sonuçlar var. İki; rekabetin militarizm, kutuplaşma, giderek savaş tehlikesi eğilimini geliştirdiğini söylüyoruz. Bu, yığınları uyarmak ve eğitmek bakımından temel önemde bir mücadele alanı olarak karşımıza çıkıyor. Üç; ekonominin, üretimin uluslararasılaşmasının, giderek her düzeyde sınıflar mücadelesi için her zamankinden güçlü uluslararası bir temel yarattığını biliyoruz. Bunun yarının uluslararası devrimi için de bu açıdan ne gibi sonuçlar yaratacağını düşünmek gerekiyor. Dört; (bu belki ilk maddenin özgünleştirilmesi oluyor) güncel borsa krizinin kısa dönemde yaratacağı sonuçlar üzerine bir değerlendirmeye ihtiyaç var. Türkiye üzerine tartışmayı da bu çerçevede yapacağız. Beş; uluslararası devrimci hareketi yakinen tanımak, halkların mücadelesini yakından izlemek, onlardan sürekli öğrenmek, onlarla dayanışma içinde olmak vb., bir dizi sonuç süzülebilir buradan.

Artı, bu istikrarsız ve bunalımlı dünya tablosunun bir de bizim kendi bölgemize özgü çok daha özel yansımaları var. Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya tam bir bunalım üçgeni ve biz bu bunalım üçgeninin tam merkezindeyiz. Bu çok özel sorumluluklar yüklüyor bize.

Bir tarafta Balkanlaştırma var; bu bölgedeki geleneksel devletler, Yugoslavya örneğinde olduğu gibi bölünüyor, parçalanıyor, uluslar birbirlerine boğazlatılıyor. Emperyalizm burada tüm dünya polisliği stratejisi çerçevesinde hoyratlığını sergiliyor ve bu emperyalistler arası gizli bir iç rekabetle elele gidiyor. Ortadoğu ve Kafkaslar'da denetim altında tutulması gereken ve bugünkü dünya kapitalist ekonomisi için çok özel bir önem taşıyan kaynaklar ve bu kaynaklar üzerine yoğun mücadeleler var. Ortadoğu'da bir takım ilerici devrimci dinamikler var. Emperyalist dünya için, bunların boğulması temel önemde bir ihtiyaç. Ortadoğu, aynı zamanda gerici devletlerin bir kapışma alanı. Türk-Yunan anlaşmazlığı, Türk-Suriye an-

laşmazlığı, İran-Irak anlaşmazlığı, İran-Afganistan anlaşmazlığı, Ermenistan-Azerbaycan anlaşmazlığı, Gürcistan'ın kendi iç anlaşmazlıkları (kendi içindeki öteki halklar ya da özerk bölgeler) vb. karmaşık çelişkiler, karmaşık istikrarsızlık etkenleri var. İlerici dinamikler ile gerici dinamiklerin birarada varolabildiği bir bölge burası. Biz işte böyle çok ilginç bir coğrafyanın tam göbeğindeyiz. Dünya olaylarına ve bölgesel olaylara mutlaka bu gözle bakmalıyız.

Sınıf mücadeleleri, devrimci strateji ve taktik, devrimde ilerleme süreçleri bunlardan bağımsız bir sonuca götürülemez. Kendini bölge üzerinden bir parça güvenceye almayan, onun dinamiklerini ve olanaklarını şimdiden gözetemeyen bir Türkiye devrimi bir boş hülyadır. Oysa bugün biz bu ülkelerdeki siyasal akımları bile doğru dürüst tanımıyoruz, bu ülkelerdeki siyasal mücadeleleri bile yeterince izleyemiyoruz. Oysa bunun çok özel bir ilgi alanı haline gelmesi gerekiyor. Bulgaristan'ın iç sosyal ve siyasal yaşamının bize çok yakın olması lazım, çok çok uzak oysa. Ne Bulgaristan'daki sınıf mücadelesini izleyebiliyoruz, ne oradaki siyasal akımları tanıyabiliyoruz. Halbuki bizim coğrafyamızın bir bölgesi. Yunanistan'ı bir parça izleyebiliyoruz, Türkiye iç politikasını çok yakından ilgilendirdiği ve bir parça Türkiyeli solcuların mültecilik alanı olduğu için. Kafkasya'yı çok fazla bilmiyoruz gerçekten. Ermeni gericiğini, Azerbaycan yönetimini vb.'ni biliyoruz, ama emekçi kitleler ne yapıyorlar buralarda? Devrimci örgütler, partiler var mı? Varsa ne yapıyorlar, kitleler üzerinde ne ölçüde etkililer? Yeni şekillenmekte olan bazı örgüt ve partilerin bugünkü durumlarından dolayı onları önemsiz ve marjinal sayabilir miyiz? Dışardan bakan bir gözlemci için bizim hareketimiz Türkiye için ne ifade edebilir ki? Ama dikkat edin, biz kendimize çok şey atfediyoruz. Aynı şekilde, dışardan bakıldığında çok önemsiz görünen siyasal akımların bu ülkelerin geleceği açısından çok büyük bir önemi de olabilir, ama biz bunları bilmiyo-

ruz. İnan'da neler oluyor, çok bilmiyoruz. İnan'da işçi sınıfının mücadelesi zaman zaman sertleşebiliyor, bunları yeterince izlemiyoruz.

Ama artık bir partili kimlik aşamasında, bütün bu süreçleri, bütün bu ilişkileri, bütün bu olguları öncelikle bizi kuşatan bu coğrafyada izleyebilmeliyiz. Çünkü biz öncelikle kendi ülkemizde devrim yapmakla sorumluyuz. Ve bizim ülkemizdeki devrim mücadelesini çok dolaysız olarak ilgilendiren bir coğrafya bu. Ve bu, bir bunalım coğrafyası. Emperyalizm için sürekli bir müdahale coğrafyası. Bunları yalnızca bir ön hatırlatma olarak söylüyorum, bölge tartışmasına şimdilik girmiyorum, bu tartışmayı ayrıca yapmamız gerekiyor ve asıl söyleyeceklerimi o bahse bırakıyorum.

Küçük bir not olarak şunu da eklemek istiyorum. Dünya devrimci hareketine bakarken, halihazırda komünist olmak iddiasındaki akımlara kendi içinde takılmamak, sınıf mücadelelerinin yeni dönemin ihtiyaçlarına yanıt verecek gerçek komünist akımları üretebileceğine inanmak ve güvenmek lazım. Örneğin Almanya'da gelişmelerin, kitlelerin biriken hoşnutsuzluğunun nelere yolaçacağı, neyi besleyeceği konusunda MLPD'ye bakmak size bir fikir vermiyor. Zira MLPD'nin gelişme seyri, bu ülkedeki gelişmenin tam tersi bir seyir izliyor. Siste-me olan güven azalırken, son yıllarda son 30-40 yıldır görülmemiş işçi mücadeleleri yaşanırken, MLPD'ye bakıyorsanız, kafası daralıyor, etkisi daralıyor, çalışması daralıyor. Dolayısıyla bu parti bir gösterge değil. Bu düzleşen zeminin, giderek oluşan uygun atmosferin yeni siyasal akımlar üretebileceğine, ya da bu akımları kendi içinden ayrıştırarak üretebileceğine inanmak ve güvenmek gerekiyor.

Rusya'ya da bu gözle bakmak gerekiyor. Rusya'daki büyük tahribatın ardından birkaç partinin, ya da eski partiden bazı radikal akımların geriye kalması iyidir. '96 tarihli bir değerlendirmemizde de buna özel olarak değinilmektedir. Bugün Rus-

ya'da, parlamenter hayalleri reddeden, sistemin değişmesini şiddete dayalı bir sosyalist devrime bağlayan akımların olması bir imkandır, denilmektedir. Biz bu imkanı görelim, bunu kaba biçimde reddetme yoluna gitmeyelim, ama bundan ötesine de bakmasını bilelim.

Önemli olan, sınıf yığınlarının kendi bağımsız inisiyatifleriyle mücadele sahnesine çıkabilmeleridir. Bu zemin olduktan sonra, bunun öznel ifadesi akımlar da biraz erken ya da geç ama mutlaka çıkacaklardır. Belki bugün varolan akımlar zamanla dönüşeceklerdir, belki kendi içlerinde ayrışarak ileriye dönük yenilenmiş akımlar çıkaracaklardır, belki de tümüyle yeni akımlar ortaya çıkacaktır. Bu ihtimallerin tümü de geçerli. Ama bu, bugün önderlikten yoksun olarak başgösteren kitle hareketlerinin taşıdığı büyük önemi ortadan kaldırmıyor. Tersine, ihtiyaca yanıt veren partilerin oluşmasını, işlerin artık eskisi gibi gidemeyeceğinin anlaşılmasını kolaylaştıracak bir maddi toplumsal zemin oluşuyor. Önemli olan bu. "*Proleter İsyanlarının ve Halk Hareketlerinin Yeni Dönemi*" başlıklı değerlendirmemizde biz bunu özellikle vurguladık.

Bir geçiş dönemi içindeyiz

Bir geçiş dönemi yaşanacaktır, öncelikle politik atmosferin değişmesi lazım. Son 40-50 yıldır dünya sol hareketinde büyük bir tahribat, büyük bir çürüme yaşanmış, '89'da büyük bir yıkılış yaşanmış, bu büyük bir moral yıkım ve inançsızlık dalgasını beslemiş. Emperyalist gericilik bunu dünya ölçüsünde görülmemiş bir ideolojik-psikolojik, moral haçlı seferine çevirmiş vb. Tüm bunların ardından 3-5 yılda siyasal akımların yeniden hızla toparlanması, köklü bir biçimde yenilenmesi kolay mı, mümkün mü? Ama yakın gelecekte bu alanda çok hızlı mesafeler de alınabilir. Öyle ani gelişmeler yaşanabilir ki, bu, devrimci akımların hızlı şekillenmesine, kimlik değiştirmesine,

bakış açısı değiştirmesine güçlü bir vesile de olabilir.

Bu genel planda bir ihtimal olarak reddedilemez. Zira bu çağda herşey çok hızlı akıyor. Doğu Avrupa beklenmedik biçimde çok hızlı yıkıldı. Bu yıkılışın yıkıcı etkisi dünyaya çok hızlı yayıldı, siyasal-örgütsel yıkımlar, umutsuzluk, döneklik dalga dalga büyüdü. Ama bu etki aynı hızla da ortadan kalkıyor. Yeni bir sınıf mücadeleleri dönemi aynı hızla yeniden oluşuyor. Kapitalist sistem o hızla kazandığı özgüveni aynı hızla da kaybetmeye başlıyor. Yalnızca 7-8 yıl önce, tarihin sonu, kapitalizmin ebediliği ilan ediliyordu. Şimdi bu masala artık kimse inanmıyor, tersine kapitalizmin insanlığa hiçbir gelecek perspektifi sunmadığı inancı yaygınlaşıyor. Dünyayı saran, koca koca ülke ekonomilerini yıkıma götüren borsa krizleri, onulmaz ilişkiler içindeki kapitalizmin bir geleceği olmadığını gösteriyor. Sistem özgüvenini hızla yitiriyor. Bir marksist için tüm bunların anlaşılabilir bir yanı da yok. 1. Genel Konferans'ımızda deniliyor ki; '89 yıkılışının ardından bir yanıla bakıldığında sistem çok güçlü görünüyor, ama bir başka yanıla da sistemi zaafa götüren süreçler daha şimdiden günden güne güçlenerek işliyor. Sözkonusu değerlendirmede önce sistemin lehine olan etkenler sıralanıyor, sonra da sistemi bunalıma ve yeni bir mücadeleler dönemine taşıyacak olan zemin ortaya konuluyor ve dinamikler sıralanıyor.

Doğu Avrupa'yı örnek olarak alalım, özellikle Rusya'daki büyük işçi ve kitle mücadelelerine bugün vardığı nokta üzerinden bakalım ve bizim daha '91 yılı başına ait değerlendirmelerimizden okuyalım:

"5) Doğu Avrupa'nın kapitalist dünya sistemine iktisadi ve politik bakımdan tam entegrasyonu, dünya burjuvazisine bir süre için ideolojik-politik bir açık üstünlük vermiş olmakla birlikte, bu ülkelerdeki politik istikrarsızlık ve gitgide şiddetlenen politiktoplumsal çalkantılar, kapitalist dünya sistemi için ciddi sorunlar da yaratacaktır." (EKİM 1. Genel Konferansı/Değerlendirme

ve Kararlar, Eksen Yayıncılık, s.70)

İşte bugün yaratmıyor mu? Rusya'da ve öteki Doğu Avrupa ülkelerindeki bunalım, toplumsal çalkantılar, sınıf ve kitle hareketleri kapitalist dünya sistemi için ciddi ve kaygı verici bir sorunlar yumağı oluşturmuyor mu? Bu, daha Sovyetler Birliği'nin resmen bile dağılmadığı bir evrenin değerlendirmesi, buna dikkat edelim.

"Bu ülkeler umulan düzeyde kârlı ve güvenceli pazarlar ve yatırım alanları olmadıkları gibi, yaşadıkları toplumsal çatışma ve hareketliliklerle Batılı kapitalist ülkelerin emekçi sınıflarını etkilemek potansiyelini taşımaktadırlar."

Yeterince kârlı ve istikrarlı yatırım alanları olmadıkları gibi, deniliyor. Bugün Rusya'da ancak mafyalar (Batı mafyası ya da spekülâtif sermaye) kol geziyor. Tehlikeyi görünce o bile kaçıyor. İstikrarlı olmadığı için kârlı yatırım alanı olamıyor. Çünkü toplumsal çalkantının gündeme gelmesi kaçınılmazdı bu toplumlarda. Rusya'nın 70 yıllık düzeni, 70 yıllık dengeleri, ilişkileri, kazanımları altüst ediliyor, bir toplumsal çöküntü yaratılıyor.

Bunları öngörmek belki çok özel bir güçlük taşıyordu, sadece biraz soğukkanlı olmak gerekiyordu. O günün sarsıntısı karşısında zihinsel dengeleri kaybetmemek yeterliydi bunları tespit etmek için. Bu açıdan çok önemli bir başarı sayıyorum. Yalnızca yıkılışın içinde bunları böyle söyleyebilmeyi sükunetimize, soğukkanlılığımıza iyi bir gösterge sayıyorum. O dönem okuyanlar, bunlar kendilerine ve ortama biraz moral veriyorlar, diyebilirdi. Ama şimdi öyle mi? Birkaç sene sonra bu söylenenler aynen gerçekleşiyor, aradan geçen 7-8 yıl, bu değerlendirmelerin ne denli isabetli olduğunu gösteriyor.

Kaldığım yerden okumaya devam ediyorum: *"Yaşadıkları toplumsal çatışma ve çalkantılarla, hareketliliklerle Batılı kapitalist ülkelerin emekçi sınıflarını etkileme potansiyeli taşımaktadırlar. Sovyetler Birliği ve Doğu Almanya'da bugünden görülebildiği*

gibi, bir bütün olarak Doğu Avrupa ülkeleri yeni bir işçi hareketinin şekilleneceği öncelikli alanlar arasındadır.”

Şimdi Rusya işçi sınıfı hareketiyle kıyaslanabilecek bir işçi sınıfı hareketi var mı dünyada? Belki bazı Latin Amerika ülkeleriyle bir kıyaslama yapılabilir. Aynı şekilde, Ukrayna’da, Romanya’da, Çek Cumhuriyeti’nde işçi sınıfı hareketleri uluslararası yankılar yapacak güçte. Arnavutluk’ta silahlı bir halk ayaklanması oldu. Rusya’da onbinlerce, zaman zaman yüzbinlerce insan orak-çekeçli kıvılcık bayraklarla, sosyalizmin sembolleriyle yürüyor ve bu görüntüler tüm dünyaya yansıyor ve doğal olarak dünyanın geriye kalan kısmını etkiliyor.

Daha farklı, pasif görünümlü fakat aktif ve etkili olduğundan kuşku duyulamayacak bir örnek vermek istiyorum.

Bugün PDS’in eski Doğu Almanya’da etkilediği kitle (ki seçimlerde %20’yi, yer yer %30’u bulan bir oy desteği bu) Almanya için bir problem oluşturuyor. Eski sistemin temsilcisi olarak gösterilen bir parti, Batı Almanya’da yer yer %2-3 oy alıyor kitlelerden. Bu Batı Almanya’da yakın dönemde yaşanmamış bir durum. PDS nedir ki? diyeceksiniz. Mesele PDS’in gerçekte ne olup olmadığı değil. Sistemin propagandası bu partiyi hep eskinin temsilcisi olarak sunuyor. Ve kitleler buna rağmen bu partiyi destekliyor. Bu bir tercihi anlatıyor. Doğu Berlin soğuk savaşın simgesidir, Doğu Berlin’de PDS birinci parti. 4-5 yerde milletvekillerini doğrudan gönderiyorlar parlamento-ya. Yani birinci sıradan çıkıyor bu adaylar. Soğuk savaşın ve anti-komünizmin simge haline getirdiği bir kent, eski sisteme eğilimin simgesi haline geliyor şimdi. Bu diyalektik çok ilginç. Ve bu Almanya’nın iç politik atmosferinde sorun yaratıyor.

Aynı değerlendirmeden bir başka madde okumak istiyorum: “6) Dünya komünist ve devrimci hareketinin zayıflığı açık bir olgudur. Fakat bu, yeni bir durum olmadığı gibi (yani 40 yıllık bir revizyonist tahribatın vardığı bir nokta denilmek isteniyor), asıl önemli olan onun güçsüzlüğünün en alt noktasını yavaş

yavaş geride bırakarak artık yeni bir güçlenme dönemine giriyor olmasıdır. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki gelişmeler zayıflık yaratmak bir yana, dünya komünist ve devrimci hareketini ağır bir kamburdan ve yılların yanılısamalarından kurtarmış, yenilenip gelişmesinin önünü açmıştır. Buna, tam da bu sayede ve bizzat bu ülkelerde, gerçek bir komünist hareketin yeniden şekillenmesi olanağı da eklenmelidir. (Sovyetler Birliği'nde bunun şimdiden açık belirtileri var.) Ayrıca tüm saptırıcı ve kısırlaştırıcı vesayetlerden kurtulmuş olmak, marksist-leninist hareketin özgür teorik gelişmesi ve atılımı için, paha biçilmez bir tarihsel ortam ve olanak demektir." (Tüm aktarmalar aynı kaynaktan -Red.)

Dünya ölçüsünde gerici bir ideolojik dalgaya dönüşmüş bir gelişmeyi bir imkan saymak, ancak diyalektik bir bakışaçısıyla olabilir. Akşam Ulaş yoldaş diyordu ki, anti-komünist ideolojik propagandada bir yorgunluk var, gitgide gücünü ve temellerini yitiriyor artık. Zira bu ülkelerdeki mücadeleler sisteme karşı bir etkene dönüşüyor. Rusya'daki gelişmeler, sistemi sorgulamanın bir imkanına dönüşüyor. Düne kadar Rusya'daki gelişmeler sistemi ayakta tutmanın ve Batılı işçi sınıflarını mücadeleden vazgeçirmenin bir aracı olarak kullanılıyordu. Şimdi orası tam tersi bir imkana dönüştü. İşte tarihin diyalektiği.

Ancak ben bu değerlendirmelerin, bu yaklaşımların bizim saflarımızda bile bu gözle incelendiğini ve sindirildiğini zannetmiyorum. Bu temel değerlendirmeleri kendi saflarımıza ideolojik bir kimlik olarak maletmek bizim için hala da temel bir görev olarak duruyor. Kongre ortaya böyle bir irade koymalı ve parti içi eğitimin uluslararası boyutu çerçevesinde, bu değerlendirmeler saflarımızdaki ideolojik eğitimin çok özel bir malzemesi olarak kullanılmalı.

Ve politik sonuçlarına da, konuşmamın başlangıcında yaklaştığım gibi yaklaşılmalı. Her devrim her zaman aynı zamanda uluslararası bir devrimdir. Her iç savaş aynı zamanda bir

dış savaştır. Bu ta Fransız Devrimi'nden beri bir yasadır. Fransız Devrimi bir burjuva devrimiydi, ulusal ölçekte patlak vermişti, ama dünyayı sarstı, dünyaya yayıldı ayrıca. Devrimi savunma çizgisinde bir dış savaşa dönüştü iç savaş. 1848 Devrimleri zaten uluslararası bir devrimci dalgaydı. Fransız burjuvazisi Paris Komünü'nü Prusya orduları sayesinde boğdu. Fransa-Prusya savaşı, bu dış savaş Fransa'da iç savaş üretti; iç savaş ise, Prusya ordusunun Versay'ı desteklemesi ölçüsünde ve anlamında dış savaşa dönüştü. Ekim Devrimi bu aynı gerçeği apaçık ve tüm boyutlarıyla gösterdi, gözler önüne serdi; iç savaş, çok büyük ölçüde, 14 devletin birleşik müdahalesine karşı bir dış savaştı, vb.

Bu çağda, emperyalizmin dünya polisliğine artık bir yasal statü kazandırmaya çalıştığı bir evrede, kendi ülkesindeki sınıf mücadelesini dış boyutlar içerisinde kavramayan bir devrimcilik, bakışaçısından yoksun, dar ve kısır bir devrimciliktir. Bu tam bir milliyetçi dargörüştülüktür, ulusal içe kapanıklılıktır. Günümüz dünyasında bu tür bir devrimciliğin başarı şansı yoktur.

Bugün Kosova'ya müdahale tartışmalarında (*sözkonusu olan Kosova bunalımının Ekim '98 tarihli aşamasıdır -Red.*) İngiliz Dışişleri Bakanı diyor ki, Rusya'nın destek vermemesi bir şeyi değiştirmez, zira biz hiç de Birleşmiş Milletler kararını gerekli görmüyoruz; Biz NATO olarak karar alıyoruz, NATO olarak müdahale edeceğiz. Oysa düne kadar BM bir tür dünya parlamentosu sayılıyordu, bir hukuku vardı, en azından böyle sunulabiliyordu. NATO ise daha özel bir örgütlenmeydi. Oysa şimdi Rusya'nın vetosu bizi ilgilendirmez, çünkü biz buraya NATO olarak müdahale edeceğiz diyebiliyorlar. Peki siz kimsiniz? Neye göre müdahale ediyorsunuz? Bu soruyu soramıyorsunuz, çünkü zaten arsızca klasik sömürgecilik yöntemlerine dönmüşler, dünya düzeni ve asayışı bizden sorulur diyorlar.

III. BÖLÜM

Çokuluslu tekeller ve “ulusal devlet”

Semih: ‘70’lerin başında daha çok ekonomik boyutuyla şiddetlenen rekabet, bugün artık politik bir çerçevede de ortaya çıkıyor. Sovyetler Birliği’nin ve Doğu Bloku’nun dağılması, emperyalistler arasındaki rekabetin daha açık bir biçimde dışa vurmasına yolaçtı. Artı, başka nedenler var. Ama bir de tersinden nesnel bir gelişim sürecinden bahsedilemez mi? İki emperyalist savaş yaşandı. O süreçte tekellerin yapısı, aralarındaki rekabet bugüne göre bazı farklılıklar taşıyor. İkinci emperyalist savaş sonrasında üretimin uluslararasılaşması olgusu, tekellerin birleşmesi, dev çokuluslu tekeller olgusu sözkonusu. Uluşsal devletin tekeller üzerinden dünyaya müdahalesi ilk döneme göre bazı farklılıklar taşıyor. Rekabet tartışmasını böyle bir yer-

den de yapmak mümkün değil mi?

Cihan: Anlayabildiğim kadıyla, entegrasyonun tersinden, rekabet dinamiğine karşı sağladığı bir imkan var mı? diye soruyorsun.

Uluslararası tekeller ya da çokuluslu şirketler ülkeleri aşıyorlar. Karmaşık ilişkilerle içiçe geçmiş durumdadır ve dünyayı bir ahtapot gibi sarmışlar, bunlar açık olgular. Ama ciddi iktisatçıların bu konudaki incelemeleri ve bu olgunun siyasal yaşama yansıyan sonuçları, bu tekellerin ulusal devlet kökenini hiçbir biçimde kaybetmediklerini, o kök üzerinden dünyaya hükmettiklerini de açıklıkla gösteriyor. Ulaş yoldaş dün raporu üzerinden Japonya-Amerika ilişkilerini anlattı. Amerika Japon tekelleri için önemli bir pazar ve yatırım sahası. Ve Japon devleti, Japon tekellerinin elinde bir silah durumunda. Japon devletinin uyguladığı politikalar, tekellerin çıkarları bakımından her zamankinden çok hayati bir önem taşıyabiliyor. ABD tekelleri dünyaya hükmediyorlar. ABD dünyanın her yerine serbest uluslararası ticaretin, sermayenin ve metallerin serbest akışının şampiyonluğunu yapıyor, değil mi? Ama kendisi sürekli olarak ticaret kotaları koyuyor, bu kotalar %50'lere varabiliyor. Bu kotaları koyduran ne? Amerikan tekellerinin çıkarları. Aynı şekilde bir dizi mal için yüksek gümrük duvarları örüyor, yüksek gümrük vergisi tarifeleri saptıyor. Niçin? Elbette ki ABD tekellerinin iç pazar üzerindeki denetimi için, tekellerin çıkarları için. Dikkat edin, ulusal devlet, ulusal sınır, ulusal gümrük duvarları ne kadar da işe yarıyor orada, ne kadar da geçerli oluyor.

Emperyalistler globalizmi, serbest ticareti, yani ulusal sınırların, gümrük duvarlarının, bir takım başka engellerin kalkmasını yalnızca geri ülkelere dayatıyorlar. Geri ülkelerin kapıları ardına kadar açılıyor, metalara, sermayeye, talana, görülmemiş boyutlarda sömürü ve yağmaya, ve giderek tekellerin uluslararası hukukuna... Ama aynı Amerika bazı mallara, hatta bazı hammaddelere, bazı besin maddelerine bile %50 gümrük vergisi

uygulayabiliyor. Belli ki Amerikan tekellerinin çıkarları, kendi içpazarı üzerindeki hakimiyeti bunu gerektiriyor. Aynı şekilde, dev çokuluslu ABD tekelleri, ABD devletinin dünya çapındaki gücünü, kendi çıkarları çerçevesinde bir baskı, şantaj, tehdit, gerektiğinde fiziki müdahale, istila ve işgal için kullanıyorlar. Demek ki "ulusal devlet", bu çerçevede, uluslararası tekellerin elinde geleneksel işlevini yerine getiriyor.

Çağdaş dünyada tekeller ne kadar uluslararasılaşırsa uluslararasılaşm, bu olgunun, şu veya bu ülkenin tekellerinin bir ulusal kök (ulusal terimi belki tam anlatmıyor, kendi devletleri temeli demek gerekiyor) üzerinde işgördükleri gerçeğini ortadan kaldırmadığını görüyoruz. Bir Alman devletinin kendine özgü bir politikası var. Japon devletinin kendine özgü yönü giderek gelişen bir başka politikası var.

Bunu üreten nedir? Alman devletinden yansıyan irade kimin iradesidir? Alman devleti kimin çıkarları için kendine özgü hassasiyetler gösteriyor? Soruyu buradan sorarsak, karşımıza Alman tekelci burjuvazisi denilen sınıf çıkacaktır. Ama şu veya bu Alman tekelinin çıkarı açıktır ki bazen bir Amerikan tekelinin çıkarıyla çok daha iyi uyuşabilir. Kendi devletin politikası o açıdan kendisi için sıkıntı da yaratabilir. Ama önemli olan, sınıf olarak tekelci burjuvazinin genel çıkarı, bunun bir ifadesi olarak ortak sınıf iradesidir, tek tek tekellerin şu veya bu biçimde, şu veya bu konjonktürde farklılaşan çıkarları değil.

Yoldaşın sorduğu sorunun yanıtını, bugünkü uluslararası politikadaki farklılaşmalar üzerinden de görebiliriz. Neden Fransız devletinin hep farklı bir politikası var? Örneğin Körfez'e müdahale sırasında... Varıp baksanız, Fransız sermayesiyle Amerikan sermayesi çok içiçe geçmiştir, birçok tekeli birlikte iş yapıyordur. Ulaş yoldaş anlattı, Amerika'da devlet bonolarının 320 milyar dolar değerindeki kısmı Japonya'nın elinde. Bir yanıla bakarsanız, Amerikan devletinin güçlenmesi Japonya'nın

çıkarına gibi görünüyor. Çünkü o ölçüde elindeki hazine bonoları değer kazanıyor. Ama gerçekte çıkarına değil. Bu içiçeliğe rağmen, Japonya'nın ayrı bir politikası var, Amerika'nın ayrı bir politikası var. Düne göre daha çok kutuplaşmaya doğru gidiliyor. Bugün Almanya ve Japonya BM Güvenlik Konseyi'nde doğrudan temsil edilmeyi talep edebiliyorlar. Bir Japon başbakanı, bundan 7-8 sene önce, niye biz iktisadi gücümüzle orantılı bir siyasal ve askeri güce sahip değiliz iddiasıyla ortaya çıkabildi. Şu an elimizde somut veriler, rakamlar yok ama, Japonya'nın askeri harcamalarında son 7-8 yılda çok büyük bir artış gerçekleştiğinden kuşku duymamak gerekir.

Gerçekten kapitalist dünyada öyle ilginç olgusal ilişkiler var ki, bakıyorsunuz, bir Alman tekeli bir Amerikan tekeliyle işbirliği yaparak bir başka Alman tekeli karşısında üstünlük kazanmaya çalışıyor. Bu açıdan kimliği yok, milliyeti yok sermayenin. Ama neticede örgütlü bir sınıf olarak o ulusal devlet formunu, sadece kendi çıkarlarının gerektirdiği kadarıyla ve kendi çıkarları için kullanıyor. Sonuç olarak; özgün ulusal politikalara yön veren, bu ülke tekelci burjuvazisinin kendine özgü sınıf çıkarlarıdır. Oysa bizzat bu burjuvazi, aynı zamanda, çokuluslu şirketler, uluslararası tekeller dediğimiz olgunun da, kendi "ulusal" kökü üzerinde bir ifadesinden başka bir şey değildir.

Bu konuya girmişken bir başka noktaya değineyim. Sermayeyi uluslararasılaştırmış, metayı uluslararasılaştırmış, üretim sürecinin kendisini uluslararasılaştırmış. Şu meta şurada üretiliyor dedirtemeyecek kadar uluslararasılaşmış bir üretim sözkonusu bugün. Her bir parçası bir yerde üretiliyor. Montajı Meksika'da yapıldığı için bu meta Meksika'nın üretimi diyemiyorsunuz. Ama öte yandan işgücü akışı önünde aynı ölçüde engeller var. Halkların içiçe geçmesini o noktada katı bir tutumla, buna uygun politika ve tedbirlerle engelliyor. Oysa, metanın ve sermayenin serbestçe aktığı bir dünyada işgücünün de serbestçe aka-

bilmesi lazım. Tarihsel gelişmenin, üretici güçlerdeki gelişmenin yarattığı durumun doğal bir gereği bu. Emperyalist burjuvazi bu noktada açıkça ilerici tarihsel gelişmenin olanaklı kıldığı daha ileri bir kaynaşmanın, içiçe geçmenin engelidir. Bunu, yasal engeller, yasaklar, vizeler, ırkçılık, yabancı düşmanlığı vb. yöntemlerle engellemeye çalışıyor.

Tuna: Biz bu tartışmayı bir yanıyla program tartışmaları sırasında da yaptık. Olgusal olarak bakıldığında dünyada yeni gelişmeler var. Biz bunu sadece ekonomik temelde çokuluslu şirketler üzerinden ifade etmedik. Bunun, bu gelişmeyi sınırlayan, bir noktadan sonra ekonomideki bu birleşmeyi parçalayan siyasi bir temeli olduğunu belirttik. Kapitalizmin zaten her aşamada, ekonomik temellerdeki gelişmeyi ona uygun bir siyasi yapı kuramayarak bozduğunu, her bütünleşme, ileriye çıkma eğilimini parçaladığını, geriye çevirdiğini söyledik.

Bugün çokuluslu tekellerin kontrol ettiği iktisadi temel üzerinden bütünleşme eğilimlerini uluslar arasında daha ileri düzeyde bir enternasyonalist birliğin altyapısı olarak görmek, ama bunun aynı zamanda geniş bir parçalama eğilimi doğurduğunu bilmek durumundayız. Dünya çapında, örneğin Kuzey Amerika'da bir NAFTA var. Japonya'nın Güneydoğu Asya ülkeleriyle benzer bir projesi var. Bunların en gelişmiş bir biçimi olarak, Avrupa'da AB üzerinden bir tablo var. Bu tür birliklikler üzerinden siyasi ve askeri alanlara yayılan bir kamplaşma sözkonusu.

Bu, bütün yüzyıl boyunca görmediğimiz bir olgu. Düne kadar kamplaşmalar siyasi ve askeri temelde kamplaşmalardı. Biz iki dünya savaşı sırasında da bu olguyu gördük. Ama ikinci emperyalist savaş sonrasında, güçlü bir ekonomik temel ve çok daha ileri düzeyde hukuki ve siyasi birliklik eğilimi var. Bu tür bir bütünleşmenin yaratacağı sonuç nedir? Buradan birleşik bir Avrupa devleti çıksa bile, ki pek öyle görünmüyor, dünya çapında bir bütünleşmeden çok parçalanma eğilimi söz-

konusu. Afrika dünya tarihinin dışına doğru itiliyor. Asya'da örneğin Afganistan şahsında yaşanıyor benzer bir olgu. Bu basit bir coğrafi sorun değil, dünyada bu tür bütünleşmelerin dışındaki ülkeler tam bir yıkımı yaşıyor. Doğal olarak bunlar emperyalist dünya sisteminin bağımlı ülkeleri.

Ama biz AB denilen olgunun sadece ekonomik temelde devletler arası ticari anlaşmaların genelleştirilmesi olmadığını görüyoruz. Bu siyasi bir birliğe doğru gidiyor. Bunu yarın parçalayacak eğilimler var mıdır? Bunu daha daraltacak eğilimler var mıdır? Elbette var, ve giderek belli işaretleri de görülüyor. Ama 30 yılı aşkın bir süredir gelişen bir süreç var. Gelişme kendini bir ortak para birimi olarak ifade etmeyi, Avrupa Birliği devleti ülküsü olarak siyasi planda tek devlete doğru ilerlemeyi, Fransa'yla Almanya arasında daha ileri entegrasyonla Batı Avrupa ordusunu vb. hedefliyor. En azından hala öyle görünüyor. Bunlar olgusal anlamda yeni şeyler.

Bu olguların anlaşılması ve bunun değerlendirmelerimizde ifade edilmesi son derece doğal. Bugünkü işsizler hareketi bir ülkenin sınırlarının ötesine taşıyor, Fransa ile Almanya, İtalya ile Belçika'da işçiler arasında ortak eylem olanaklarını kendiliğinden bir süreçte, bir bilinçli öncünün olmadığı bir yerde bile doğuruyor. Bizim yoldaşlarımız Avrupa çapında otomobil sanayi işçilerinin ortak toplantılarına katılıyorlar. Fransa'dan gelen işçiler Almanya'daki öncü işçilerle toplantılar yapıyorlar. Olgusal anlamda yeni bir durum bu. Böyle bakıldığı ölçüde, bazı tartışmalar yerli yerine oturur.

Yeni dönem, yeni dönem partileri ve enternasyonalist sorumluluk

Osman: İkinci paylaşım savaşı sonrası süreçte, bağımlı ülkelerin yıkımı pahasına, emperyalist-kapitalist ülkelerde bir "altın çağ" yaşandı. Ama '60'lı yılların sonlarından itibaren

bir kriz süreci var. Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun varlığı bu krizin bir ölçüde ertelenmesini getirdi. Fakat gelinen yerde bu kriz alabildiğine derinleşmiştir ve yer yer emperyalistler arasında açıkça görülebilen politik çatışmaları gündeme getirmektedir.

Ancak burada bir yeni eğilim var. Büyük tekeller arasında, özellikle otomotiv sanayiinde, General Motors'un başını çektiği tekeller arasında evlilikler yapılıyor. Emperyalist tekeller, bu evlilikler sayesinde, planlı üretim çerçevesinde önlemler almayı hesaplıyorlar. Öte yandan, derinleşen krizin kendilerini vurma ihtimaline karşı bir takım tekellerle biraraya gelerek krizin yükünü atlatmaya çalışıyorlar. Özellikle otomotiv sanayiinde bu gözleniyor.

Bir başka noktaya daha dikkat çekmek istiyorum. Gerilla hareketlerinin etkin olduğu ülkeler de dahil, dünya genelinde yeni döneme işçi sınıfının damgasını vurduğu açık bir şekilde gözüküyor. Bu bizim, daha 1. Genel Konferansımızda ortaya koyduğumuz; yeni bir dönemin eşiğindeyiz, işçi sınıfının hem ülkemizde, hem de dünyada mücadeleye damgasını vuracağı bir dönemin başındayız tespitimizi de doğruluyor. Bunun kendisi yeni dönem partilerinin/hareketlerinin oluşumu açısından önemli bir olanak.

Öte yandan, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerindeki gelişmelere özel bir dikkat göstermemiz gerekiyor. Bu ülkeler bugün kapitalizmin yıkıcı sonuçlarını yaşıyorlar. Başta Rusya olmak üzere, Doğu Avrupa ülkelerinde giderek yükselen bir işçi hareketi var. Bu hareketlilik, taban inisiyatifinin net bir şekilde görülebildiği, devrimci dinamikleri de barındıran bir hareketlilik.

Yeni dönem partileri dediğimiz noktada, bu gelişmeler önem taşıyor. Biz bugün Türkiye toprağında yeni bir partinin, TKİP'nin kuruluş kongresindeyiz. Bu yeni dönem partilerinin bir örneğini oluşturuyoruz. Partimizin, dünyada ve özellikle Doğu

Avrupa'daki gelişmeleri izleme ve müdahalede önemli rol oynayabileceğini düşünüyorum. Bu ülkelerdeki işçi hareketlerinin gelişimiyle bağlantılı devrimci hareketler var mıdır? Bunlarla ilişkiye girilmesi olanaklarını nasıl zorlayabiliriz? Bunu araştırmalı ve gereklerini yerine getirmeliyiz.

Dünyada üç kutuptan bahsedildi. ABD emperyalizmi halen hükümranlığını koruyor. Öte yandan Asya'da Japonya ve Avrupa'da Almanya'nın başını çektiği AB var. Bu kutuplar arasındaki mücadele politik bir boyut kazanmaya başlıyor. Örneğin Almanya özellikle Yugoslavya ve Balkanlar'a yönelik müdahalesini arttırıyor. Bu konuda yer yer ABD emperyalizmiyle çelişkiye de düşebiliyor.

İMF üzerine tartışmalar

Toplamında baktığımızda, sürecin bir de İMF ile ilgili bir boyutuna değinmek istiyorum. İMF emperyalistlerin para fonu. Emperyalizmin bu mali polisi, yapısal uyum programları ve reçetelerle bağımlı ülkelerde büyük yıkımlara yolaçtı. Ama gelişen noktada çok ciddi bir tehlike sözkonusu. İMF'nin kredi verdiği ve bir dönem "mucize" ülkeler diye tanımladığı Brezilya, Meksika, Asya Kaplanları gibi, Güney Kore gibi ülkelerde, çok hızlı bir mali ve giderek ekonomik çöküşler yaşanıyor. En son İMF'nin Rusya'ya verdiği 700 milyar dolar para geri ödenemiyor. Bu emperyalist-kapitalist sistemin ne denli sıkıştığını gösteriyor. Bu sıkışma artık burjuva iktisatçıları tarafından da kabul ediliyor. Ama yaşanan çöküntüyü emperyalist-kapitalist sistemin değil, İMF'nin çöküşü olarak tanımlamak işlerine geliyor. Emperyalist medyada İMF işlevsizleşiyor gibi bir tartışma var. İMF'nin yerine yıpranmamış, onun işini daha rahat yapabilecek yeni bir para fonu düşünülüyor.

Semih: İMF ile ilgili olarak şunu söylemek istiyorum. Günümüz dünyasında sermayenin rastgele hareket etmesi

kapitalist ekonominin toplamı için bir problemdir. Onun hareketini düzenleyecek kurumlaşmalara ihtiyaç var. Bu çerçevede oluşturulan kurumlardan bir tanesi Uluslararası Para Fonu. Bu kapitalist ekonominin gelişimine aykırı bir şey değil. Tersine, bu kurumun belli düzenlemelere ihtiyacı vardır, ki kapitalizmin dünya ölçüsünde derinleşen krizine müdahalede kullanılabilsin. Yani İMF'nin sonunun gelmesi bir yana, onun daha da kurumlaşması sistem için bir ihtiyaç.

Cihan: İMF'nin emekçi sınıflar için yıkıcı sonuçlar yaratması yeni bir durum değil. Bağımlı ülkelerde büyük sosyal yıkımlar yaratıyor. Bu sosyal yıkımların yolaçtığı sosyal mücadeleler ise beyaz terörle, darbelerle denetim altına alınıyor. İMF bu açıdan halkların yaşamında çok yıkıcı etkileriyle, '60'ların başından '90'ların sonuna kadar hep varolageldi. İMF 1944 doğumludur, ama ben rolünü çok daha belirgin biçimde oynadığı evre üzerinden alıyorum. Ve böyle her yıkıcı etkinin ardından, örneğin bir Brezilya, bir Türkiye'deki askeri darbenin ardından, İMF reçeteleri çok acımasızca uygulandı. İMF reçeteleri uygulandığı şu veya bu ülkede toplumsal hoşnutsuzluk yarattı ve hareketliliği kışkırttı, böyle olunca askeri darbe bir ihtiyaç haline geldi, biçiminde tartışmalar her zaman yapılır. Bunlar çok yumuşak tartışmalardır, deyim uygunsuzsa biraz yasak savılır. Sistem tabii ki kendisine yönelen yükü, belli kurumların "yanlış", "aşırı" ya da "kontROLSÜZ" politikalarına fatura edecektir, ya da yıkıcı etkilerin en ağır bir biçimde yansıdığı dönemde böyle tartışmalar yapılacaktır.

Bu tartışmalarda yeni bir boyut var: İMF, ömrü 50 yılı aşmış bir kurumdur, artık biraz gelişmenin gerisinde kalıyor, onun yapısını biraz değiştirmek, reorganize etmek lazım deniliyor. Bu daha çok Avrupa ülkelerinden geliyor. Bu tartışmaların mahiyeti tam nedir? Örneğin, ABD'nin İMF üzerindeki çok özel denetimini bir parça sınırlamaya, değiştirmeye dönük bir eğilimin de bir ifadesi midir? Tartışmaları çok yakından

izlemediğimiz için bunu çok somut olarak bilmiyoruz. Fakat böyle olması da çok muhtemeldir.

Bir ağır bunalım döneminin ardından, İMF üzerinden oluşmuş tartışmalardan giderek, İMF işlevsizleşti tespitini yapmak, politik açıdan çok isabetli değil. Neticede bu halihazırda mali polistir, yıkıcı roçetelerin planlama merkezidir, işçilerin, emekçilerin, halkların tepkilerinin yoğunlaştığı zayıf bir noktadır. Bu hedefi zayıflatacak değerlendirmeler ortaya koymakta acele etmemeliyiz. Bir kurum olarak fazlasıyla yıprandığı için, emekçilerin anti-emperyalist tepkisinin yoğunlaştığı bir hedef olduğu için, reorganize etmek adı altında bunların kılığını değiştirip, biraz daha değişik bir yapı ve değişik bir isimle gündeme de getirebilirler.

Temelde bu kurum, yoldaşın da belirttiği gibi, ekonomiler üzerinde, uluslararası sermaye hareketleri üzerinde bir mali denetim aygıtı. Emperyalistler kendi iç birliklerini korumayı muhafaza ettikleri sürece, bu genel konumunu koruyacaktır. Ama bunlar arasındaki iktisadi, ticari, mali kutuplaşmalar artarsa, bloklar oluşursa, böyle bir durumda zaten İMF'yi tehdit eden başka olgular ve adımlar ortaya çıkacaktır.

İMF, iki savaş arası dönemde, dünya ekonomisinin ticari pazar birliğini, para birliğini kaybetmesinden çıkarılan sonuçların, deyim uygunsu derslerin bir ürünü oldu. Birinci emperyalist savaş, bir hegemonya savaşıydı, hegemonya sorununu çömeden ortada bıraktı. İngiltere'nin hegemonyası sarsılmıştı, ama yerine yeni bir hegemonik güç doğamadığı ölçüde, uluslararası kapitalist dünya parçalı yapısını korudu. Ardından '29 bunalımı geldi, savaş hazırlıkları geldi, ticari gruplaşmalar, bölgeler oluştu, sterlin uluslararası bir para birimi olmaktan çıktı, altın gündeme geldi. Ardından ikinci emperyalist dünya savaşı ve nihayet sistem içi hegemonya boşluğunu mutlak bir güç ve hakimiyetle dolduran ABD emperyalizminin yeni hegemonik güç olarak ortaya çıkması. Savaş sonrasında ABD gecikmeks-

zin kolları sıvadı ve işte bu Bretton-Woods Sistemi dedikleri, dolar endeksli para sistem buradan doğdu. '69 yılında çöken bu sistemdi.

Yani, demek istiyorum ki, emperyalistler arası ilişkilerde rekabetin kızışması, kamplaşmaların oluşması, bu eğilim çerçevesinde İMF'yi doğuran koşullar ortadan kalkabilir. Bu başka bir şey. Bunun ötesinde, bu son bunalımdan dolayı, İMF'nin işlevsizleşmesinden sözedilemez. 700 milyar dolar dönmüyorsa, İMF ne yapsın? İMF, mümkün olanı en ileri düzeyde yapıyor, ona rağmen tahsilat mümkün olamıyorsa, tahsilat memuru ne yapabilir ki?

Osman: Emperyalist-kapitalist sistem yaşadığı çöküntüyü İMF üzerinden izah etmeye çalışıyor. Yoksa bizim cephemizden işlevsizleştiği yönünde bir değerlendirme sözkonusu olmaz. Sistem sorumluluğu İMF üzerine yıkmayı daha uygun görüyor.

Cihan: Çok doğru, ben de bunu söylüyorum. Brezilya halkının acılarını, Güney Kore halkının acılarını da zamanında böyle izah ediyorlardı. Şimdiki durumun farkı, bu uluslararası bir bunalım olduğu ölçüde, İMF ile bu işler gider mi tartışmasını Avrupalılar yapıyor, ve böylece faturasını Amerika'ya kesiyorlar. Yani bu, emperyalist rekabetin, İMF üzerindeki güç dengelerini değiştirmenin kışkırttığı bir tartışma. Bu yeni bir gelişmeye, İMF'nin kendi iç çözülmesine yol açar mı? Bu yarının sorunu.

Osman: Eğer emperyalist-kapitalist sistemin iktisadi yaşama müdahale noktasında yeni yöntemlere başvurma eğilimi varsa ve İMF bunu yerine getirmede bir tıkanma yaşarsa, bu noktada hem yıpranmış bir isimden kurtulma, hem de yeni düzenlemelerle oluşturulacak yeni bir kurum ihtiyacı ortaya çıkabilir.

Cihan: Muhakkak! Onu söylemiş oldum. Aslında böyle bir tıkanma '80'li yıllarda bir borç krizi doğurdu. '70'li yıllarda cömertçe verilen borçların ödenememesi gibi bir tehlike doğ-

du. Bu durum sistemi ciddi bir biçimde tehdit ediyordu. Ama İMF'nin yapısal uyum programlarıyla ve emperyalistlerin kendi cephelerinden biraz esnek davranmasıyla (ödeme planları, bir takım başka önlemlerle), birçok ülkede kriz atlatıldı. O zaman da fatura İMF'ye çakanlıyordu. Neticede o kredilerin verilmesine önayak olan, ona yeşil ışık yakan İMF'nin kendisiydi.

Osman: Son sürece kadar borçların geriye dönmemesi oranı %15-20 civarındayken, şu an neredeyse yarı yarıya.

Cihan: Ve borçlar dönmediği halde, yine de borç veriyorlar. Çünkü sistemin bir biçimde işlemesi gerekiyor. Helmuth Schmith yıllar önce bir makale yazdı, bunun teorisini yaptı (bu makale dünyanın dört büyük haftalık dergisinde aynı anda yayınlandı, bu denli önemliydi). Ne edip edip uluslararası ticaret çarkını döndürmek zorundayız, diyordu. Bize ne kadar borçlu olurlarsa olsunlar, yeni borçlar verip yeni mal almalarını sağlayalım; ticari canlılığı, dolaşımı güvence altına almak zorundayız, yoksa sistem çöker, diyordu. Bugün paralar geri dönmüyor, ama İMF gene de Kore'ye 100 milyar kredi veriyor. Veriyor ama, boşluğa bir yatırım da yapmıyor. Tamam vereceğim, ama ekonomini de artık ben yöneteceğim diyor.

Ulaş: Tartışmaların bazı kurumlar üzerinde yoğunlaşması doğru değil. İMF'nin tartışma konusu olmasının nereden kaynaklandığını biliyoruz. Avrupalı birisi yazdı; İMF'yi Rusya'dan kovmak gerekir, Rusya'daki çöküşün sorumlusu İMF'dir. Bu böyle değil. Bu kurumlar sadece birer araç. Gerisinde başka güçler var, karar verenler onlar. Bir İMF sorumlusu diyor ki; İMF yöneticileri birer memur; siz onlara ne karar al diyorsanız, onu alıyorlar.

İMF'nin gerisindeki güçler ne karar verirlerse, İMF yöneticileri de bunları uygulamaya koyar, bu konuda reçeteler hazırlarlar. İMF şöyle bir şey diyemiyor; bu kararları biz almadık, bu reçeteyi biz Boris Yeltsin'e dayatmadık. Bunu diyemiyor, çünkü onun görevi üstlenmek, o sübap işlevi görüyor.

Bugün NATO kendi başına bir anlam ifade etmiyor. Zira şu anda tam anlamıyla ABD'nin silahlı kolu. Tetiği ABD çekiyor, hiçbir kilit mevkisini başka bir güce teslim etmiyor. Fransa'yla arasında büyük sürtüşmeler çıktı son dönemde. Fransa Güney Komutanlığı'nı istedi, ABD, asla vermeyiz diyor. NATO ABD politikasının uygulayıcısı durumunda. İMF ile Dünya Bankası da öyle. Bunlar birer kurum. BM fiilen öyle. Yalnız BM'de bir oy hakkı olduğu için, ABD birkaç kez orada zorlandı. Bu nedenle BM'yi ıskartaya çıkarıyor. Son çıkarılan anlaşma da öyle. Bu aylar boyu tartışıldı. Çok Yönlü Yatırım Sigortası, MAİ, MİGA, vb... Biz yatırım yapalım, eğer yatırım geri dönmezse, bunu birilerinden tahsil edelim, diyorlar. Böylece spekülasyonun geleceğini garantiye almak istiyorlar. Almanya'da bunun sigortası var, devlet güvencesiyle ödenen Harnes sigortası. Dışarıya yapılmış bir yatırım tahsil edilemediği koşullarda, fatura Alman halkına ödettiriliyor.

İMF'nin işlevsizleşmesi meselesine geri dönecek olursak. İMF şu ülkeyi batırdı deniliyor! Zaten İMF'nin görevi bu. Birisini batırması gerekiyor. Güney Kore battı, şimdi üzerine ağıt mı yaksın İMF? İyi ki battı, ABD tekelleri orada 3-5 kuruş ödeyerek birçok şirket aldılar. Kaldı ki İMF sağa sola babasının parasını dağıtmıyor ki. Birisinin soyunduruyor, öbürünü giyindiriyor. ABD aidatlarını İMF'ye ödemiyor, İMF hep başkalarından tahsil ediyor. Götür şuna ver, şuraya yatırım yap, şurda güvencemizi al! İMF şu anda mali sermayeye, çokuluslu büyük tekellere, soygunu çok daha rahat koşullarda gerçekleştirmeleri için yolaçıyor. Özelleştirmeyi, esnek üretimi, mesai saatlerinin arttırılmasını, sendikasılaşmayı dayatıyor, vb. Ama bunu İMF aracılığıyla yaptırılar başka güçler.

Cihan: Bu tartışmanın en kritik yanı şu: Bunalım öyle bir noktaya varmış ki, en temel kurumları bile sarsıyor, yıpratıyor. Buna böyle bakmak gerekiyor.

Ulaş: İMF'nin yürüttüğü politikanın ne kadar başarılı ol-

duğunun göstergeleri mevcut. Dünya ölçüsünde sermaye transferine baktığımız zaman, Afrikalı insanlar açlıktan kınılırken, emperyalist ülkelere dev bir sermaye transferi var. Demek ki İMF orada başarılı bir iş görüyor. Sudan'da açlıktan insanlar kırılıyor. Ruanda'da 4-5 milyon insan var, 1 milyon insan katlediliyor. Ama yine de bu kıtadan emperyalist ülkelere yoğun bir sermaye transferi gerçekleşiyor. Bu, bir.

İkincisi; özelleştirmeler dünyanın her tarafında uygulanıyor. Bunun teorisini yapan OECD'dir. Geçenlerde yazılan bir raporda deniliyor ki, işsizlik oranının hızla yükselmesi gerekiyor. Bunu ciddi ciddi öneriyor. Tabii bunu ortaya attıktan sonra da sahiplenmiyor, çünkü tepkiye neden olabilecek cüretli bir açıklama. Bu nedenle de üstlenmiyor. İşsizlik oranının hızla yükselmesi gerekir, çünkü, diyor; Hindistan'daki işçi ücretleriyle Batı Avrupa ülkelerindeki işçi ücretleri arasında uçurum var, bunu kapatmak gerekir; yoksa ekonomik tıkanma gittikçe derinleşecektir. Şimdi bunu bugün söylüyor ve sahiplenmiyor. Yarın birisi bir ucundan sahiplenecek, birisi bir başka ucundan. İki gün sonra da tamamı uygulamaya konulacak. Yani kurumların gerisindeki güçlere bakmak lazım. İMF sistemin hizmetinde çok başarılı bir politika uyguladı bugüne kadar. Zira İMF kendisine yap denileni başarıyla yaptı.

Ayktut: 25 yıllık kriz süreci şunu gösteriyor. Krizine köklü bir çözüm bulamasa da, kapitalist sistem krizini yönetebiliyor. Krizi yönetme dinamikleri çok önemli bir işlev görüyor.

İki kutuplu dünya sürecinde krizi yönetmek daha kolaydı. Kendi aralarındaki rekabet ve çelişkiler temel çıkarlar çerçevesinde belli ölçülerde törpülenebiliyordu. Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun çökmesiyle birlikte, çelişki ve çatışmaları dizginleyen engel de ortadan kalktı. Artık emperyalizmin krizini sürece yaymak, sonuçlarını belli ölçülerde dizginleyebilmek için kullandığı yöntemlerde bir pervasızlık söz konusu. Bu, anti-emperyalist mücadele açısından dikkate almamız gereken

bir durum. Geçmişte emperyalizm, bağımlı ülkelere yönelik iktisadi politikalarının reddedilmesi karşısında askeri zora doğrudan başvurabiliyor, bunu beyaz terör, darbeler yoluyla yapıyordu. Ama şimdi tümüyle karşısına alabiliyor. Yeni sömürgecilik dediğimiz yöntemlere başvurmaktan çekinmiyor. Bu uluslararası planda anti-emperyalist mücadeleyi de öne çıkaracaktır. Bizim buradan bakabilmemiz gerekiyor.

Kendi bölgemiz açısından baktığımızda da, kapitalizmin derinleşen krizinin anti-emperyalist mücadeleyi öne çıkarttığını görüyoruz. Sadece İMF reçeteleri üzerinden, gizli-açık çeşitli antlaşmalar üzerinden değil, bizzat Türkiye'ye biçilen misyon üzerinden de bu ortaya çıkıyor. Bu açıdan, on yıl öncesiyle kıyaslandığında, hükümetlerin politikalarında değişiklik var. Bugün açıkça İMF ile yapılan antlaşmalar ileri sürülebiliyor, İMF %20 istiyor denebiliyor. Geçmişte bunu bu denli açık bir biçimde dile getiremiyorlardı.

Gerek yayın çizgimizde, gerekse faaliyetimizde, kapitalizmin krizinin toplam tablosunda onu zayıf noktalarından vurmamak durumundayız. Ülkemizde bunun sınıf hareketiyle ilişkisi noktasında yüklenebilmek durumundayız.

Sonuç olarak, toplam kriz tablosu siyasal faaliyetimizde, sınıf çalışmasında önümüze bir takım öncelikli görevler çıkarıyor. Bu parçayla-bütün arasındaki ilişkiyi doğru kurabilmek açısından önemli. Bir boyutu özelleştirmedi. Öbür boyutu, emperyalizme kölece bağımlılığın açık ifadeler kazanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, kendi çizgisi çerçevesinde DHKP-C'nin "vatan" söylemi üzerinden yaptığı propagandayı eleştirsek de, güncel planda anti-emperyalizmi çeşitli boyutlarıyla öne çıkarmasının bir karşılığı olduğunu unutmamalıyız. Bizim parçayla bütün arasındaki ilişkiyi siyasal çalışmada doğru kurabilmemiz gibi bir sorunumuz var. Bu yönüyle de soruna ışık tutmak gerekiyor.

Partimizin enternasyonalist eğitimi ve enternasyonal planda görevler

Cihan: Yaptığım konuşmanın girişinde, salt enternasyonal görevler çerçevesinde değil, kendi ülkesindeki devrimin kaderi bakımından da bir devrimcinin dünya olaylarını çok yakinen izlemesinin önemine ilişkin belli vurgular vardı. Bundan, öncelikle kendi saflarımızda, çok yoğun bir enternasyonal ilgi yaratmak ve bunu kendi saflarımızdaki insan kitlesinin enternasyonalist eğitimiyle birleştirmek gibi bir sonuç çıkıyor zaten.

Biz etkileyebildiğimiz tüm kesimleri, başta kendi örgüt kadrolarımız olmak üzere bizi çevreleyen sempatan militan çeperi, artı etkilediğimiz tüm emekçileri devrimci enternasyonalist bir bakışaçısıyla eğitebilmeliyiz. Bu herşeyden önce bizim programımızın gereğidir. Program temelinde eğitimin bir unsurudur. Enternasyonalist eğitime çok özel bir önem vermiyoruz. Ve bu eğitim, kendini dünya olaylarına, dünyadaki toplumsal mücadelelere ve sol akımlara ilgide somutlayabilmelidir.

Yapılan tartışmalardan çıkarılması gereken ilk önemli sonuçlardan ve dolayısıyla görevlerden biri bu. Bu, öncelikle sağlam bir bakışaçısı ve ilgi sorunu.

İkincisi, yayınlarımızın bu çizgideki faaliyetidir. Haliha-zırda yayınlarımızın izlediği çizgi asgari açıdan başanlıdır. Ama örgütlerimiz ve militanlarımız, yayınlarımızı bu gözle ele alıp bu bakışaçısıyla kullanmadığı ölçüde, amacına yeterince ulaşamayan bir durum da sözkonusudur. Biz bir yandan yayınlarımızın enternasyonalizm çizgisini güçlendirmeye bakmalıyız; öte yandan ise, bu yayınların bu açıdan da örgütün elinde etkin bir silaha, bir eğitim silahına, bir propaganda silahına ve bir enternasyonalist pratik tavır silahına dönüşebilmesi için gerekeni yapabilmeliyiz. Bu, ikinci önemli nokta, tartışmalardan çıkması gereken ikinci önemli sonuç ve görevler alanı.

Üçüncüsü, dünya sol hareketini öncelikle yakından ta-

nımalıyız ve mümkün sınırlar içerisinde yeni ilişkiler kurmayı artık pratik bir görev haline getirmeliyiz. Gerek tanıma faaliyetinde, gerekse somut ilişkilerde çok fazla bir gayret sarfetmedik bugüne kadar. Tanımaya çalıştık, çok sınırlı imkanlar içerisinde. Bize yansıdığı kadarıyla belli bilgileri almaya, belli akımlar hakkında bir fikir edinmeye çalıştık.

Bildiğiniz gibi dünyada belli sol akımlar, çeşitli sol kümelenmeler var. Bunlar hakkında kabaca bir fikrimiz var, ama bu yeterli değil. Bu bilgiyi çok özel bir tarzda almak, çeşitli ülkelerin sol akımlarını, çeşitli bölgelerdeki ya da dünya ölçüsündeki kümeleşmeleri tanımak, belli değerlendirmelere tabi tutmak ve giderek pratik ilişkilere konu etmek gibi bir görevimiz var.

Bu görevi somutlamalıyız. Bu, bunun için gerekli bilgiyi edinmek, dil engelini aşarak gerekli kaynaklara ulaşmak anlamına geliyor. Yapılabilir bir şey bu. Kongre bunu bir görev olarak saptarsa, parti bunu yurtdışı örgütünden de gerekli yardımı alarak, mutlaka yapmak durumunda kalır. Artı, çeşitli pratik ilişkilere de girebiliriz artık. Biz bugüne kadar bunu zorlamadık. Bazı enternasyonal ilişkilerimiz oldu, ama bunlar bizim kendi özel çabalarımızla geliştirdiğimiz ilişkiler olmadı. Almanya bizim için bir siyasi çalışma ortamıydı, Türkiyeli bir kitle vardı, burada yaşayan, burada çalışan yoldaşlarımız vardı. Bu, MLPD ile girilmiş belli ilişkilere vesile oldu. Bu ilişkilerin sağladığı belli imkanlarla, çeşitli ülkelere bazı siyasal akımlarla tanışmış olduk.

Bunların şu veya bu ideolojik akımlar olmasının esasa ilişkin çok fazla bir önemi yok. Bunların AEP yanlısı ya da maocu gelenekten olması, ya da bir başka gelenekten olması, esasa ilişkin bir farklılık yaratmıyor. Genelde bir darkafalılık var. Bugün sol harekette yaygın bir darkafalılık var. Çağdaş gelişmenin gerisinde olma var, bir yerlerde donup kalma var. Bu açıdan, örneğin MLPD'nin temsil ettiği maocu siyasal akım-

daki düşünüş darlığı ile AEP geleneğinden gelen partilerin düşünüşleri arasında esasa ilişkin bir farklılık yok. Bu konudaki ayrımların çok fazla bir önemi olduğunu zannetmiyorum.

Şöyle de diyebilirim; Türkiye’de diyelim TKP/Kıvılcım ya da DHKP-C ile MLKP arasında, ya da MLKP ile TKP/ML arasında ayırım yapmak ne kadar önemli ve anlamlıysa (ki bunlar bu uluslararası akımların ülkemizdeki izdüşümleri durumundalar), sözkonusu akımlar arasında ayırım yapmak da ancak o kadar önemli ve anlamlıdır. Bu nedenle bu akımlar sağlam ilkesel bir konumda duruyorlar mı, doğru bir ideolojik çizgiye sahipler mi, türünden soruların yanıtlarını ilişkiye girmede çok belirleyici faktörler olarak almamalıyız. Zira bu açıdan zaten problemlili akımlar bunlar. Deyim uygunsay, bizdeki türden geleneksel akımlar bunlar. Kendi geleneksel sol hareketimize bakışımız ne ise, onlara bakışımız da biraz zorunlu olarak bu olmak durumunda.

Ama farklı olarak, bunlar başka ülkelerin siyasal akımları, o ülkelerin ilerici birikimi. Biz kendi ülkemizde bile, ilerici devrimci birikimi hiçbir biçimde küçümsemek gibi tavra girmiyoruz. Eleştirel bir küçümsememiz var ama, neticede kendi gerçekliği içerisinde ne ise, bu akımlara o ölçüde gerekli değeri de veriyoruz. Aynı değeri öteki ülkelerin ilerici devrimci akımlarına vermek, aynı ilgiyi onlara da göstermek durumundayız. Dünya bu açıdan bizim için küçük olmalı.

Kendi ülkemizdekilere karşı biraz daha sert, yer yer daha katı olabiliriz; bu çok normal, çünkü bu ülkede artık biz varız. Bizim olduğumuz yerde bir takım başka akımların gereksiz olduğunu iddia edebiliriz. Oysa öteki ülkelerin sol akımlarına karşı bu noktada biraz daha toleranslı olabiliriz. Çünkü bizim orada kendimize yer açmak gibi bir sorunumuz yok. Biz bir yer dolduruyoruz ve biz bu yeri dolduruyorsak, bir şeyleri aşmışsak, aşarak geride bıraktıklarımızın tarihsel olarak yaşam hakkı tükenmiştir, bunlar siyasal olarak hala varlıklarını sür-

dürüyorlar olsalar bile bu böyle, diyebiliyoruz. Ama başka ülkelerin sol akımlarına bu açıdan biraz daha esnek yaklaşmak gerekiyor.

Kurulacak pratik ilişkiler, çok büyük ölçüde tanımayı, ar-tı birlikte yapılacak bir şeyler varsa yapmayı amaçlamalı. Bir-likte yapılacak şeyler derken, bugün Türkiyeli bazı grupların enternasyonal ilişkiler adı altında girdikleri faydacı, reklamcı ilişkileri, oluşturdukları bir takım ciddiyeti tartışmalı platform-ları kastedmiyorum. Bunları ciddiye de almıyorum, doğru da bulmuyorum.

Ama bizim bir yurtdışı örgütümüz, çeşitli ülkelerde yol-daşlarımız var. Orada zaten belli akımlarla şu ya da bu nedenle bir biçimde pratikte yanyana düşmek imkanları doğuyor. Bu-nu sadece Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki sol akımları kaste-derek söylemiyorum. Diyelim ki İranlı bir örgütün Avrupa'da taraftarları ya da temsilcileri var. Bunların da kendilerine göre bir siyasi yaşamı var, yapmaya çalıştıkları bir şeyler olabili-yor. Bazen katıldıkları etkinlikler olabiliyor, pratik faaliyete dön-ük platformlar olabiliyor. Platform derken, böyle enternasyo-nal parti platformlarını kastedmiyorum. Siyasal gündeme ve eyleme dönük girişimleri ve platformları kastediyorum. Bu iş yurtdışı örgütüne bırakılmayacak kadar kapsamlı ve ciddi bir iş olmakla birlikte, pratik açıdan yurtdışı örgütünden de müm-kün sınırlar içerisinde yararlanabilmek lazım. Kaldı ki belli pra-tik ilişkilerin kurulmasında yurtdışı örgütüne de önemli görev-ler düşmektedir.

Bölgesel alana, Türkiye'yi çevreleyen bölgeyi tartıştıktan sonra girmek daha doğru olur diye düşündüğüm için, sorunun örgütsel boyutuna girmedim. Ama tanımak ve somut ilişkilere girmek sözkonusu olduğunda, biz, gerek tanımak gerekse de birlikte bir şeyler yapmak planında, Türkiye'yi çevreleyen ül-kelerdeki (buna Ukrayna, Rusya, Balkan ülkeleri, Yugoslavya, Romanya vb. ülkeler de dahil, bunlar da yakın komşularımız

oluyorlar) siyasal yaşamı ve gelişmeleri, artı bu ülkelerdeki toplumsal mücadeleleri, sınıf ve kite hareketini, artı bu ülkelerin sol akımlarını izlemek, tanımak, anlamak ve ilerici devrimci muhalefetiyle mümkün olan politik ilişkilere girmek gibi son derece somut bir görev tanımlayabilmeliyiz. 10 yıllık siyasi yaşamımızda bugüne kadar böyle şeylerde acele etmedik. Ama partili aşama, artık bu konuları gündeme almamız ve pratik bir ilginin ve ilerlemenin konusu yapmamız gereken bir aşamadır da.

Bunun dışında partimizi tanıtmak diye de bir sorun var. Bu, bu ilişkilerin bir yönüdür zaten. Ama daha genel bir görev olarak bunu tanımlamak gerekiyor. Partimizi, gerek programıyla, gerek temel ideolojik konumuyla, gerekse de bugünün dünyasındaki çeşitli olaylara politik-taktik yaklaşımıyla, uluslararası planda tanıtabilmemiz lazım. Bu da herşeyden önce dil engellerini aşarak kendi görüşlerimizi, hiç değilse başta İngilizce olmak üzere birkaç temel dile aktarabilmemizi gerektiriyor. Çünkü bir Arjantinli ile karşı karşıya oturduğunuzda anlaşabilmeniz için, araya bazen iki tercümanın bile girmesi gerekebiliyor. Tabii çok fazla da bir şey anlatılamıyor. Kendinizi en iyi anlatmanızın yolu, kendi görüşlerinizi başka halkların da yararlanabildiği, biraz enternasyonal bir mahiyet kazanmış dillere aktarabilmektir.

Bizim 1. Genel Konferans'ımızın bildirisinin tarihsel sorunlara ilişkin bölümünü okuduğu ve sırf bundan etkilendiği için, Küba'nın Avrupa temsilcilerinden biri bizimle çok özel olarak görüşme yapmak istedi. Yurtdışı örgütünden yoldaşlar gidip görüştüler. Bu görüşme rapor olarak Küba Komünist Partisi MK'sına iletildi. Bununla anlatmak istediğim şu; 1. Genel Konferans bildirimimizin İngilizce metninin tarihsel sorunlar bölümünün yarattığı çok özel bir etkiyle, Küba Komünist Partisi'nin Avrupa'nın bir ülkesindeki yetkili temsilcisi bizimle görüşmek ihtiyacı duyabiliyor. Tarihsel sorunlara ilişkin

değerlendirmelerimizin kendisine çok ilginç geldiğini, bu kadar soğukkanlı, dengeli ve çok yönlü bir değerlendirme görmediğini övgüyle söyleyebiliyor. Ki sadece bildirideki 3-4 sayfalık bölüm üzerinden edinilen bir izlenim bu.

Bunun için kendimizi tanıtmak, herşeyden önce görüşlerimizi batı dillerine, özellikle de İngilizce'ye aktarabilmek demektir. Çünkü öteki diller, benim görebildiğim kadarıyla, çok fazla bilinmiyor ve kullanılmıyor. Almanca zaten çok fazla bilinmiyor, Fransızca da sanıldığı kadar yaygın bir dil değil. Örneğin Latin Amerikalı akımlar da İngilizce'yi kullanıyorlar. İyi bir parti aslında bütün temel dillerde bir biçimde bağ kurabilmeli. MLPD başka bakımlardan kusurlu ama, Rusça'dan İspanyolca'ya ve Türkçe'ye kadar bir dizi dili bilen kadroları var. Bunlar özel olarak görevlendirilmiş ve eğitilmiş. Birkaç kişiyi İspanyolca öğrenmeleri için özel olarak Peru'ya gönderiyor. Peru, Latin Amerika'da en iyi İspanyolca konuşan ülke olduğu için seçilmiş. Günümüzde biz de soruna bu kadar geniş bakabiliriz. Bugün için çok öncelikli değil demeyeceğim, ama bugün için belki çok kolay değil henüz bizim için.

Özet olarak şunları söyledim:

1) Saflarımızda sıkı bir enternasyonalizm eğitimi ve bu çerçevede dünya olaylarına yakın, yoğun, olağan bir ilginin yerleştirilmesi;

2) Yayınlarımızın buna uygun bir çizgide daha da güçlendirilmesi;

3) Dünya sol hareketini tanımak, değerlendirmek ve pratik ilişkilere girmek;

4) Partimizin uluslararası planda yaygın ve çok yönlü tanıtımı;

5) Özellikle bizi çevreleyen bölgeyi çok daha özel bir ilginin konusu yapmak gereği.

Bizi çevreleyen bölgeye daha özel bir ilgi göstermeliyiz diyorum, çünkü bu bölge bizdeki sınıf mücadelesini ve gele-

cekte devrimimizi çok doğrudan ilgilendiriyor. Bölgeyi birazdan ayrıca tartışacağız. Bölge demek, Türk burjuvazisi için de yoğun bir etkinlik sahası demektir. Türk devletinin dış politikasının, dış etkinliklerinin doğrudan yansıdığı bir alan demektir. Dolayısıyla bizi çok dolaysız olarak ilgilendiren bir alan demektir. Bir sınıfın iç politikasıyla dış politikası bir bütün olduğuna göre, Türk burjuvazisine karşı mücadelemiz, onun dış politikasına ve bütün bir uluslararası etkinliğine karşı da bir mücadele demektir.

Bugün Türk burjuvazisi İsrail ile bir askeri ittifak kuruyor, bu bizi en dolaysız biçimde ilgilendiriyor. Suriye ile savaşın eşiğine geliyor, bu iç sınıf mücadelesini en dolaysız biçimde ilgilendiriyor; Güney Kürdistan'a durmadan askeri müdahalelerde bulunuyor, bu bizi dolaysız olarak ilgilendiriyor. İran'a karşı sık sık gerilimler yaratıyor, bu bizi dolaysız olarak ilgilendiriyor. Kıbrıs sorunu, Yunanistan sorunu bizi dolaysız ilgilendiriyor. Balkanlar'da Makedonya, Arnavutluk vb. ülkeleri kendi dolaysız etkinlik alanı haline getirmeye çalışıyor, elbette Amerikan taşeronluğu çerçevesinde, bu bizi dolaysız olarak ilgilendiriyor. Bugün Arnavutluk subayları bizim ülkemizde eğitiliyorlar. Muhtemelen Makedonya ile de böyle ilişkiler var. Kafkasya'da Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan vb için yine öyle.

Dikkat ediniz, bizzat Genelkurmay Başkanı buraları turlayabiliyor. Buralar Türk devletinin fiili girişim ve etkinlik sahaları olduğuna göre, bizim siyasi yaşamımızı, gündelik faaliyetimizi çok dolaysız olarak ilgilendiren yaşam alanlarıdır, etkinlik sahalarıdır. Dolayısıyla, bu bölgelerle ilgili görevlerimizi öyle dünyaya ilişkin genel görevlerimiz kapsamında tanımlamak, çok daha özel ve yoğun bir ilginin konusu yapmak lazım. Zira bizi ilgilendiren çok daha dolaysız siyasal alanlardır buralar. Dolayısıyla bu toplumları tanımak, bu toplumların iç politika yaşamlarını tanımak, buradaki toplumsal mücade-

leleri izlemek, buralardaki sol akımları tanımak ve onlarla mümkün merteye bağ kurmak, çok özel bir önem taşımadır.

Bu görevi nasıl somutlayacağız veya kongreden sonra MK bu görevi nasıl somutlayacaktır, ne yapacaktır? Tam bilemiyorum, ama bunu da gündemine almak zorundadır. Kongre, MK'nın önüne, MK şahsında partinin önüne, böyle bir görev koymak zorundadır.

Yaklaşık olarak altı maddelik bir görev alanı saydım. Buna yedinci bir nokta olarak ekleyeyim; uluslararası sorunlara ilişkin bugüne kadarki değerlendirmelerimiz ile yazılarımızın derlenmesini öneriyorum. Uluslararası sorunlara ilişkin değerlendirmelerimiz derken, 1. Genel Konferans'tan başlayan bir takım ana değerlendirmeleri (genel çizgileri, esas çerçeveyi veren yazıları) kastediyorum. Başta *Bugünün Dünyası: Süreçler ve Eğilimler* yazısı olmak üzere, *Yeni Dünya Düzeni ve Ortadoğu* değerlendirmesi, artı sonraki bir takım değerlendirmeleri ("*Dünyadan çizgiler*" vb.) ekleyerek, bugünün dünyası üzerine en temel değerlendirmelerimizi içeren bir kitap çıkarmalıyız.

Artı, bugüne kadar gerek *Ekim*'de gerek PYO'da dünya olaylarına ve sorunlarına ilişkin olarak çıkmış bütün yazıları birkaç kitap halinde bir an önce derlemeliyiz. Belki zayıf, çok geçici bir takım şeyleri bir ayıklamaya tabi tutmak kuşkusuz gerekecektir. Ama mümkün merteye geniş tutarak, kronolojik değil de belli esaslara göre (konu, bölge, ülke vb.) bir sınıflandırmaya tabi tutarak, birkaç kitap halinde yayınlamalıyız. Bu kitaplar bizim elimizde ve elbette devrimci okurun elinde güncel dünya olaylarını izlemek için temel kaynak kitaplar olacaktır, dünya olaylarına ilgi gösteren herkesin de ilgisini çekecektir.

Ayrıca, *Bugünün Dünyası: Süreçler ve Eğilimler* başta olmak üzere, çeşitli temel yazılarımızdan yararlanan, ama en son gelişmeleri de hesaba katan bir zly değerlendirme de parti

kongremiz adına kaleme alınmak durumunda. Temel metinlerimiz bu gündeme bağılı olarak delegeler tarafından yeniden incelendi. Eğer temel fikirler, temel yaklaşımlar (bir takım ayrıntıları kastetmiyorum, temel yaklaşımlardır esas olan) üzerinde kongrede bir rahatlık varsa, bunlar üzerinde anlaşılıyorsa, gerisi bu son gelişmelerin ışığında bunları biraz güncelleştirmek olacaktır. Bu konuda uluslararası durum üzerine ya da dünyada bugünkü durum üzerine maddeleştirilmiş, mümkün merteye özlü biçimde ele alınmış, bir kongre karar belgesi kongre adına yayınlanmalıdır, bunu öneriyorum.

Artı, Ulaş yoldaş sunduğu kongre raporunu mümkün merteye geliştirmeli, işlemeli, bir kitap formu halinde hazırlamalıdır. Bu, bu yeni biçimiyle kongre belgesi olarak sunulmayabilir. Tutanakları kongre belgesidir, ama raporu üzerinde daha serbest çalışılacağı için, daha ayrıntılandırılacağı için, kongrenin temel fikirlerini işleyen, onun arka planını veren ayrı bir çalışma olacaktır bu.

Sinan: Kısaca iki nokta eklemek istiyorum. Özellikle bizi çevreleyen bölgedeki bazı partilerle, yurtdışı örgütü üzerinden kurulmuş ilişkiler var. İran, Irak, Kıbrıs, Yunanistan, vb. Ama bunlar çok da amaca uygun bir biçimde kurulmuş ilişkiler değil. Bizi çevreleyen bölgenin devrimimiz açısından önemi açık. Parti aşamasından sonra bizim bu ilişkileri gerçekten amaca uygun bir biçimde kurmamız, şu anda onlarla ilişkide olan yoldaşların şekilsiz ve rastgele ilişkisi olmaktan çıkarıp, daha amaca uygun hale getirmemiz gerekiyor. Birincisi bu.

İkincisi; partimizin programının, yanısıra eski-yeni bir takım temel değerlendirmelerimizin diğer dillere çevrilmesi, bunların yaygın bir şekilde tanıtılması için, çeviri bürosu gibi bir şey kurmak gerekiyor. Şu anda bu düzeyde olmayabilir. Ama şimdiden bunun altyapısını döşemek için insanlarınımızı özel olarak teşvik etmek, yönlendirmek, görevlendirmek gerekiyor.

Aykut: Biz uluslararası ilişkilerimizi geliştireceksek, bu-

na ilk adım olarak, programın ve programa kısa bir sunuşun (ki bu sunuşun uluslararası devrimci örgütlere ilişkin bir boyutu da olmalı) bir an önce çevrilmesi gerekir. Bunun internet aracılığıyla iletilmesi zor bir şey değil. Bununla ilk anlamlı adım olmuş olur. Bizi şu ya da bu hareket tanıyacaksa, en temel metinlerimizden, en başta da programımızdan tanıyabilmelidir. Böylece, kendi pratik girişimlerimizden bağımsız olarak, bir diyalog kanalı açılacaktır. İleriki sürece yönelik bir dizi şeyi çevirebiliriz, ama en temel belge olarak programımızı çevirerek başlarsak, daha anlamlı ve işlevsel olur. Başta program olmak üzere, bütün temel metinlerimizin bir kitap olarak beş dile (Almanca, İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Rusça) çevrilmesi hedeflenmelidir, bu bir karar olmalıdır.

Bahtiyar: PYO'muzun yurtdışı sayfalarında bir takım ülkelerle ilgili yayınlanan kimi değerlendirmeler, o ülkelerde yaşayanlar için de oldukça anlamlı olabilecek değerlendirmeler. Teknik alanda bir takım adımlar atacağımız bir durumda, PYO'nun yurtdışı baskısının yurtdışı sayfalarını, çalışmamızın olduğu ülkenin dilinde yayınlamayı tercih edebilir miyiz? Ayrıca yurtdışı çalışmamızın olduğu ülkelerde, tabii ki bu ülkelerin örgütüymüş gibi yönlendirmek anlamında değil, ama genelde bir perspektif sunmak gibi bir görev de çıkarabilir miyiz? Bunu yabancı dilde ek sayfalar yayınlamak çerçevesinde soruyorum.

Cihan: Belli konulardaki en önemli değerlendirmelerimiz elbette çevrilebilir. Örneğin Arnavutluk'ta bir ayaklanma olmuş ve biz bunu anında değerlendirmiştik. Bu konudaki değerlendirmemizi güncelliği geçmeden çevirip yayınlatabiliriz.

III. KISIM

Bölgesel Durum Üzerine Değerlendirmeler

I. BÖLÜM

Türkiye'ye çevreleyen bölgenin devrimci açıdan stratejik önemi

Cihan: Türkiye'yi kuşatan coğrafyada bugün neler olduğuna girmeden önce, bu coğrafyayla ilişkimizin ilkesel ve politik önemini yeniden vurgulayarak, bu konuda bazı yinelemeler yaparak başlayacağım söze.

Türkiye'yi kuşatan bir coğrafya var; bu bizim çevre bölgemiz. Stratejik bakış açısıyla ele alındığında, her ülke devriminin çevre bölgesi devrimin seyri ve geleceği için çok önemlidir. Öncelikle bunu belirtmek gerekiyor.

İkincisi; tarihsel olarak bakıldığında, bizi çevreleyen halklarla, Türk burjuvazisinin kötüye kullandığı deyimle, "tarihsel-kültürel bağlarımız" var. Ortadoğu üzerinden de, Kafkasya

üzerinden de, Balkanlar üzerinden de bu böyle. Araya giren dönem bu ülke halkları arasında belli mesafeler oluşturmuş olsa bile, halkların birbirine tarihi kökleri olan bir yakınlığı var. Balkanlar ve Ortadoğu sözkonusu olduğunda, bunun bir yüzünde feodal-askeri Osmanlı despotizminin köleci, baskıcı, yayılmacı egemenliği var. Fakat öte yandan zora dayalı olarak gerçekleşmiş olsa da, yüzyılları bulan bir süre içinde halkların içiçe yaşamışlığının getirdiği olumlu etkileşim ve yakınlık, bunun oluşturduğu bir tarihi ve kültürel miras var. Biz bunu devrimci amaçlar için bir imkan olarak kullanmasını bilebilmeliyiz. Burjuvazi bu “tarihi bağları” hep kendi gerici-yayılmacı amaçları doğrultusunda kullanıyor. Türk devleti örneğin iç Asya Türki Cumhuriyetleri üzerinden şovenist bir propaganda yürütebiliyor. Gericici bir takım hesaplarını, bir takım taşeron etkinliklerini, iç Asya halkları ile olan tarihi ve kültürel bağları ile ilişkilendirmeye, başarı için bunlardan yararlanmaya çalışıyor. Bizzat ABD emperyalizmi ve siyonist İsrail, halklar arasındaki bu tarihi ve kültürel bağları, Türk burjuvazisini kendilerine taşeron tutarak değerlendirmeye, istismar etmeye çalışıyorlar.

Biz tersinden, bunu ilerici amaçlar için, ileriye dönük hedefler için değerlendirebilmeli, bu imkanlara bu gözle bakabilmeliyiz. Bu, bu ülkelerin ilerici-devrimci güçleriyle daha yakın bir ilişki, etkileşim ve işbirliği demektir. Bölgesel düzeyde gericiliğin ilişkiler ağının karşısında devrimci-enternasyonalist bir halklar arası ilişkiler ağı oluşturmalıyız. Devrimimiz kendini çevreleyen siyasal coğrafyaya bu gözle bakabilmeli, partimiz buna uygun bir çaba içerisinde olabilmelidir.

Üçüncü nokta bununla bağlantılı. Bir siyasal coğrafyadan söz ediyoruz. Örneğin partimizin adını saptarken de bir siyasal coğrafyada yaşadığımızı gözönünde bulunduruyoruz. Türkiye Cumhuriyeti devleti adını taşıyan bir sınıf devleti ile karşı karşıyayız; dolayısıyla kendimize mücadele alanı olarak bu siyasal coğrafyayı tanımlıyoruz. Ama aynı mantığın bir de dış

uzantısı var. Bu devletin kendini çevreleyen coğrafyada bir etkinliği var. Özellikle gelinen yerde Türk burjuvazisi palazlandı, belli bir güç oluşturdu. Kuşkusuz bu gücü bağımsız bir kuvvet olarak bölgesel etkinlik doğrultusunda kullanabilme imkanından yoksun. Bu noktada bölgenin büyük devleti olduğu söylemlerinin, buna dayalı bir takım emperyalist hedeflerin dayanaksız olduğunu biliyoruz. Ama özellikle ABD emperyalizmine daha etkin bir taşeronluk yapmak alanında belli bir güce ve imkanlara sahip olduğu da bir gerçek. Gerek iktisadi gelişmişlik düzeyi, gerek kültürel düzeyi, gerek askeri gücü, gerek doğal ve insani kaynakları, bölgede iyi bir taşeron devlet olarak üstlenebileceği roller olduğunu gösteriyor. Biz, özellikle '90'lı yıllar başında Türk burjuvazisi tarafından bilinçli bir tutumla estirilen "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türklük dünyası" rüzgarının soldaki yankısı olan "emperyalist Türkiye" üzerine sözde tahlilleri reddettik, iç sorunları gölgelemeyi ve kitlelerin gözünde gizlemeyi amaçlayan bu cereyanı göğüsledik. Ama bu, Türk burjuvazisinin yine de bu bölgede kendine göre bir gücü olan ve dolayısıyla emperyalizmin bir uzantısı, bir ileri karakolu olarak bölge düzeyinde etkinlik mücadelesi veren bir kuvvet olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor.

Türk devletinin kendini çevreleyen coğrafyada emperyalist yayılmacı hedefler ve hevesler doğrultusunda belli bir aktivitesi var. Herşeyden önce Ortadoğu'da, biraz kendi iç sıkıntılarının, özellikle de Kürt sorununun bir yansıması olarak, ama asla bundan ibaret olmayan hedefler çerçevesinde ve ABD'nin doğrudan yönlendirmesiyle, İsrail'le bir siyasal-askeri mihver kurdu. Bunun ne anlama geldiğini, ne kadar tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini, ileride devrim için ne tür tehlikeler, riskler ifade edebildiğini, örneğin son Suriye krizi üzerinden görebiliyoruz.

Yine bu devlet, Güney Kürdistan'ı kendi etkinlik bölgesi, kendi nüfuz alanı sayarak, buradaki gelişmelerde kendisinin de

dolaysız söz hakkı olduğunu iddia ederek ve uluslararası hukuku da çiğneyerek, Güney Kürdistan'a sürekli bir müdahalede bulunabiliyor. Sadece iki de bir oraları işgal etmesini kastetmiyorum. Yanısıra, buradaki Türkmenlere hamilik yapmaya kalkıyor. Buradaki Kürtlerin iç işlerine karışıyor, bunların savaşına, barışına, tercihlerine müdahale ediyor, yönlendirici bir kuvvet olarak hareket etmeye çalışıyor. Onları Ankara'ya çağınıyor, "Ankara süreci" başlatabiliyor. Özetle bu bölgeyi kendisi için bir dış politik etkinlik alanı haline getirmiş bulunuyor.

Öte yandan bakıyoruz, Kıbrıs'ı işgal altında tutuyor. 20 küsur yıldır kendi dışındaki bir siyasal coğrafyaya fiili müdahalesi var. Yunanistan'la sürekli problemlili bir devlet. Balkanlar'da taşeronluk yapıyor. Bu ülkenin cumhurbaşkanı kalkıp Makedonya'ya gidiyor, Genelkurmay Başkanı kalkıp iki de bir Arnavutluk'a gidiyor. Arnavutluk subayları Türkiye'de eğitiliyor. Bunlar ABD'den de alınan destekle yaratılmış bölgesel nüfuz alanları. Şu bir gerçek; Türk devletinin Arnavutluk üzerinde kendi çapında bir etkisi var, aym şekilde Makedonya üzerinde de. Bulgaristan, Romanya, Ukrayna, Rusya, vb. ülkelerle Türk devleti "Karadeniz Bölgesel İş Birliği" türünden ilişkilere giriyor. Kosova'ya aktif müdahale öneriyor. Yugoslavya'nın iç işlerine müdahale ediyor, asker göndermekten söz ediyor ve aktif müdahalede taraf oluyor, savaş çıkırtkanlığı yapıyor. NATO'nun bölgeye fiili müdahalesini, bölgedeki bir NATO ayağı olarak aktif biçimde savunuyor.

Türk devletinin Rusya'nın içişlerine karışmaya bile cüret edebildiğini, Çeçenistan üzerinden biliyoruz, Çeçenistan'a ordu eliyle yapılan silah yardımından biliyoruz. Bugün ordu bunun sorumluluğundan sıyrılmaya çalışıyor, *Aydınlık* gibi yayınlar da bu çabaya soldan destek sunuyor. Ama bütün bunların o dönemin devlet politikası olduğu da bir gerçek. Sadece bunun faturası hissedilmiştir; Rusya'yı Kürt sorununa daha dolaysız bulaşmaya kışkırttığı farkedilmiştir. Ordu bugün faturayı Güreş-

Çiller ikilisine kesip bunun sorumluluğundan sıyrılmak istiyor. D. Güreş, bilinen boşboğazlığıyla, Bosna'nın içişlerine ve Bosna'daki çatışmaya doğrudan müdahale ettiklerini açıklamış oldu, silah gönderdiklerini söyledi.

Bu devlet Kafkasya'da Azerbaycan'a hamilik iddiasında, üstelik bunu Hazar petroleri ve doğal gaz konusunda pay sahibi olmak üzere yapıyor. Gürcistan ile benzeri ilişkileri var. Bu çerçevede Ermenistan'a karşı hasmane ve kışkırtıcı tavırları var. İran'la zaten ABD hizmetinde sürekli bir gerginlik politikası izledi, bugün Suriye'ye yaptığı türden olmasa bile, zaman zaman İran'a tehditler savurdu. Bugün ABD-İran ilişkileri belli bir yumuşama dönemine girmiş görüldüğü için bu alanda problem biraz yatışmış görünüyor. Irak komşu bir ülkedir; kendi çapında hükümranlığı olan bir ülkeydi. Emperyalistler bir gövde gösterisi olarak, dünyanın yeni durumuna bir düzen verme planı çerçevesinde, Irak'a çok hoyratça, çok vahşice bir müdahalede bulundular, Türk devleti bunda aktif bir taraf oldu, Türkiye'deki üsler kullanıldı, vb., vb...

İşte böyle, emperyalizmin hizmetinde, saldırgan ve yayılmacı, bölgede nüfuz kurmaya yönelik bir dış politika alanı ve çizgisi var Türk burjuvazisinin. Türk devletinin bütün bu etkinlik alanları, karşı cepheden ve karşı amaçlarla, bizim için de siyasal ilgi alanlarıdır. Oradaki halkların iç işlerine mi karışılıyor, oralara müdahale mi ediliyor, o ülkelerin burjuvazileri ile gerici işbirliği mi geliştiriliyor, ittifaklar mı kuruluyor; tersinden, bölge halkları aynı çerçevede kendi burjuvazimize karşı yürüttüğümüz mücadelede bizim müttefiklerimizdir. Kendi mücadelelerinin, kendi devrimlerinin bağımsız öznelidir onlar, ama bizim kendi toplumumuzdaki sınıf mücadelesinin de dolaylı destekleridir, bu anlamda söylüyorum. Bu nedenle bizi çevreleyen coğrafyadaki olayları yakinen izlemeli, bu ülke halklarını tanımalı, buradaki toplumsal mücadeleleri anlamalı, desteklemeli ve buradaki sol akımlarla yakın ve çok yönlü iliş-

kiler kurabilmeliyiz. Bence bugün önemli olan, “bölgede ne oluyor?” sorusundan çok, bu bakışaçısıdır. Bu da üçüncü önemli noktadır.

Yineliyorum; birincisi, bir ülkeyi çevreleyen coğrafya devrim süreci için her zaman, her halükarda önemlidir. İkincisi, bu halkların çoğu ile bizim tarihi-kültürel bağlarımız vardır. Mesele biz Ulaş yoldaşla bir uluslararası konferansta Yugoslavya temsilcisi bir yaşlı komünist yoldaşla tanıştık. Tito döneminde 20 yıla yakın zindanda kalmış dirençli ve inançlı bu komünist, bize çok özel bir yakınlık gösterdi, onunla çok rahat kaynaştık. Bunu kendisi de dile getirdi. Bunun çok doğal bir şey olduğunu, tüm Balkan halkları arasında daha özel bir yakınlığın tarihi ve kültürel temelleri bulunduğunu ifade etti. Yani biz kültürleri, yaşam tarzları birbirine benzeyen, geçmişte içiçe olmuş halklarız. Sözüünü ettiğim Yugoslav yoldaş bunun altını özellikle çizdi. Bu halklar arasında, bu halkların devrimci akımları arasında özel bir birlik kurulması, benim en büyük özlemim diyordu. Bunun pratik yansımasından bağımsız olarak, insanların bunu düşünmesi ve özlemesi bile bir şey anlatıyor.

Bizi çevreleyen bölgeye böyle bakmasını başarabilmeliyiz.

Sorunun stratejik ve politik önemini böylece belirledikten sonra, bölgedeki güncel durum hakkında söyleyeceklerim kısaca şunlar:

Yeniden “balkanlaştırılan” Balkanlar...

Balkanlar’a bakıyoruz, Balkanlar emperyalizm tarafından bir kez daha balkanlaştırıldı. Nedir “balkanlaştırma”? Bu tarihin en iğrenç bir “böl ve yönet” politikasıdır. Böl, parçala, birbirine kırdırt, birbirine boğazlat ve sonra da zayıf düşmüş halkları teslim alarak yönet. Bu, 19. yüzyılın son çeyreği, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Balkanlar’a karşı izlenen emperyalist politikadır. Ve “balkanlaştırma”, uluslararası siyaset diline, böl-

mek, parçalamak, birbirine kırdırmak ve böylece kolayca hükmetmek anlamına gelen bir kavram olarak yerleşmiş bulunuyor. Maalesef '89 yıkılışında sonra Balkanlar bir kez daha balkanlaştırıldı; ülkeler paramparça edildi, halklar milliyet ayrımına göre, etnik ayrımlara göre, hatta giderek dini ayrımlara göre küçük parçalara bölündü, un ufak edildi ve birbirine kırdırıldı. Emperyalizme, onun hakemliğine ve sözde koruyuculuğuna muhtaç hale getirildi.

20. yüzyılın ilk birkaç on yılında Balkan halkları birbirlerine kırdırıldı, fakat ardından Balkanlar, bu halkları birleştiren mücadelelere sahne oldu. Özellikle '30'lu ve '40'lı yıllarda, faşist işgale karşı, bu tarihsel düşmanlıkları silen ve bu halkları birbirine yakınlaştıran, kendi iç gerici hakim sınıflarına ve emperyalizme karşı kaynaştıran bir süreç yaşandı. Arkası muzaffer devrimler oldu. Devrimler, belli problemler taşısa da, eşitlik temeli üzerinde halklara ortak ve kardeşçe bir yaşam imkanı sundu. Hiç değilse ulusal sorun çerçevesinde gerçekten önemli adımlar atıldı. Bugün Yugoslavya hala bir federasyon. Bu federasyonun bugün içi boşaltılmış olsa da, gerici Sırp burjuvazisi tarihi egemenlik kurma çizgisine geri dönmüş olsa da, zamanında, devrimle birlikte ve devrimden sonra, ayrı ayrı cumhuriyetlerin federal birliğine dayalı bir Yugoslavya büyük bir tarihi adımdı. Devrimden önce Yugoslavya, Sırp Krallığı egemenliği altında bir halklar hapishanesiydi. Ama devrim sonrasında burası bir federasyon oldu, ayrı ayrı cumhuriyetler ve özerk bölgeler oluştu. Nüfusun çok küçük azınlıklarının bile kendi dillerini kullanmaları, kültürlerini geliştirmeleri güvence altına alındı. Yıkılışa kadar Belgrad'ta Türkçe gazete yayınlanabiliyordu, ki Türkler orada çok küçük bir azınlık oluşturduğu halde.

Bu halklar yıkılışın ardından birbirlerinin karşısına çıkartıldılar, aralarına olumsuz tarihi anıları da depreştiren yeni düşmanlık tohumları ekildi. Bosna'da bir trajedi sahnelendi.

Faşizme, gericiliğe, kendi egemen sınıflarına, Alman ve İtalyan faşist işgalcilerine karşı birlikte mücadele etmiş, bu mücadele içinde birleşmiş ve kaynaşmış, devrimle birlikte kendi ulusal ve sosyal kimliğini ve özgürlüğünü kazanmış halklar birbirlerinin düşmanları haline getirildiler. Kendi gerici burjuvazileri eliyle her birisi, bir emperyalist devletin şu veya bu biçimde eteğinin altına sığınarak kendilerine bir çıkış yolu aramak durumunda bırakıldı.

Şimdi aynı şey Kosova'da yapılıyor. Kosova'daki olayın bir başka özelliği daha var. Kosova NATO'nun dolaysız bir müdahale alanı haline getiriliyor, getirilmek isteniyor. Yani halklar birbirine kırdırılmakla, düşmanlıklar körüklenmekle kalınmıyor, emperyalistlerin buraya müdahale etmesi ve bu halkların fiilen yönetilmesi sorunu gündeme getiriliyor. Ki Bosna'da sorun zaten böyle bir çözüme bağlanmıştı. Şimdi aynı oyun Kosova üzerinden sergileniyor.

Türk devleti de emperyalizmin bu doğrultudaki politikasını en çığırta, en kışkırtıcı, en rezil bir biçimde destekliyor. "Derhal ve bir an önce müdahale" istiyor. Bosna'ya da istiyordu, şimdi Kosova'ya istiyor. Kosova halkı burada sadece bir bahanedir, asıl sorun bölge hakimiyetinde ABD emperyalizmine uşakça hizmettir. Bilindiği gibi Arnavutluk halkının Berişa çetesine karşı silahlı başkaldırısını Türk devleti büyük bir gericilikle karşıladı. Gelişmeleri karalamak için elinden gelen herşeyi yaptı. Bu çizginin temsilcisi Kosova halkının dostu olabilir mi? Türk devleti bugün Balkanlar'da en gerici, en rezil, en alçakça rolü oynuyor.

Balkanlar milli açıdan, etnik açıdan, kültürel açıdan gerçekte çok zengin bir mozaik. Ve tarih gösteriyor ki, gerici sömürücü sınıfların ve emperyalistlerin egemen olduğu her dönemde, halklar birbirlerine düşman ediliyorlar, birbirlerine boğazlatılıyorlar. Ve bu halkları ancak ve ancak devrim birleştirebiliyor. Onlar arasındaki sorunların gerçek ve kalıcı

çözümünü ancak devrim sağlayabiliyor. Biz yakın zamanda birkaç ay önce, Haziran'da bunu politik yayın organında Kosova üzerine bir değerlendirme yazısında da vurguladık.

Balkan halkları için bunun dışında, devrim ve sosyalizm dışında bir çözüm yolu yoktur. Başka bir çözüm yolu olmadığını tarih göstermiştir. Bu halkların kardeşçe yaşadıkları, kaynaştıkları, bir taraftan kendi dillerini, kültürlerini ve kimliklerini korudukları, öte yandan birbirlerini olumlu biçimde etkiledikleri dönem, yalnızca devrimci direniş dönemleri, artı devrim dönemleri, artı devrim sonrası dönemler olabilmiştir. Ne zaman ki bu imkan ortadan kalkmış, ardından çok geçmeden bu bölge yeniden balkanlaştırılmıştır. Halklar etnik ve kültürel açıdan birbirlerinden koparılmış, birbirlerine kutuplaştırılmış, birbirlerine düşman edilmiş ve nihayet birbirlerine kırdırılmıştır. Bugün emperyalist dünyanın timsah gözyaşlarına konu olan Bosna, Kosova vb. trajediler, emperyalizmin ve gerici Balkan burjuvazilerinin kendi öz ürünleridir.

Emperyalizm bugün Balkanlar'ı balkanlaştırma politikasını boyutlandırarak hayata geçirmeye çalışıyor. Balkanlar'da yaşanan sorunlara ilişkin en önemli nokta bu. Yayın faaliyetimizde Balkanlar'daki gelişmeleri bu tarih bilinciyle izlememiz, yaşanan sorunları bu tarihsel arka planla işlememiz, emperyalizmin buradaki politikasını iyi teşhis etmemiz ve teşhirimizi de bu teşhis üzerine oturtmamız, dolayısıyla çözümümüzü de bu çerçevede ortaya koymamız gerekiyor. 20. yüzyıl tarihi, burada sorunun nereden doğduğunu, çözümünün nerede yattığını yeterli açıklıkta göstermiştir. Biz soruna ona göre teşhis koymalı, çözümü de ona göre propaganda etmeliyiz. Ve Türk devletinin burada oynamaya çalıştığı rezil rolü sistematik bir biçimde teşhir etmeliyiz.

Bulgaristan ve Romanya'da ise halklar derin ve çok yönlü bir iktisadi-toplumsal ve kültürel yıkımı yaşıyorlar. Belki etnik sorunlar temeli üzerinde bir iç karışıklık henüz yok. Ama böyle

bir karışıklığın potansiyellerine sahipler. Yarın Romanya'yı Macar sorunu üzerinden karıştırmak emperyalistler için her an kullanılabilir bir potansiyel olanak, çünkü orada güçlü bir Macar azınlığı var. Bulgaristan'ın ise Makedonya üzerinde hak iddiası var. Bunlar içiçe geçmiş, milli açıdan, kültürel açıdan sınırlara bölünemeyecek tarzda birbirine karışmış olan halklar. Ancak gerçekten devrimci bir barış bu halkları birleştirebilir ve aralarındaki sorunları çözebilir. Bu ise proletarya devrimi ve sosyalizm ile olanaklıdır. Milli ve etnik bir iç karışıklığı halihazırda yaşamıyorlar dedim, ama eski rejimlerin yıkılışının ardından büyük bir toplumsal ve kültürel yıkım yaşadı bu iki ülkenin halkları.

Bulgaristan öyle bir duruma düşürüldü ki, ekonomisi ve maliyesini şimdi doğrudan emperyalistlerin uzmanları yönetiyorlar. Meksika'dakinden daha beter bir biçimde! Bu bizim yayın organlarımızda da çıktı. Dünyada çok duyulmuyor, devrimciler nedense yeterince ilgi göstermiyorlar bu gelişmelere. Basbayağı maliyesini emperyalist uzmanlar yönetiyorlar. Bu bir tür sömürgeleştirmedir. Bulgaristan bu duruma düştü, düşürüldü. Yakın zamanda ölen T. Jivkov'un cenazesine onbin kişinin katılması az bir şey değil, küçük bir ülke olduğu da düşünülürse. Bir şey anlatıyor bu! Bulgaristan kendi çapında kişiliği olan bir ülkeydi. Sovyetler Birliği'ne bağımlı olduğu dönemde bile bu böyleydi. Şimdi çok kişiliksiz bir ülke haline getirildi. Ve bugün Türk devleti, Türk azınlığı üzerinden, orayı kendisi için bir tarihi etkinlik sahası sayıyor. Bu ülkenin iç işlerine dolaylı bir biçimde karışıyor. Muhtemelen, oradaki Türk-müslüman azınlığın da içinde yer aldığı Haklar ve Özgürlükler Hareketi adlı partinin bir kısım yöneticileri Türk devletinin hizmetindeki ajanlar.

Türk devletinin Romanya ile ilişkilerini yakından izlemiyoruz. Sık sık gidip geliyorlar. Romanya ilginç bir ülke, örneğin PKK için bir etkinlik sahası. Gerek Bulgaristan'ın gerekse

Romanya'nın PKK ile bazı dolaylı ilişkileri var sanıyorum. Her iki ülke de bazı imkanlar sağlıyor PKK'ye. Bunun gerisinde tam ne var, bilemiyorum. Yani bu devletler Türk devleti ile resmi düzeyde haşır neşir görünüyorlar, ama bir güvensizlik de var anlaşıldığı kadarıyla. Bu durumları daha yakından izlemeli ve değerlendirmeliyiz.

Yunan ilerici-devrimci akımlarıyla ilişkilere çok özel bir önem vermek durumundayız

Yanıbaşımızda Yunanistan var. Yunan halkı zengin bir tarihe ve kültüre sahip çok değerli bir halk. Tarihine baktığımız zaman, insanlık kültürünün temel tarihsel kaynaklarından biri durumunda olduğunu görüyoruz. Avrupa'da Rönesans'a kaynaklık eden kültür Yunan kültürüdür. Araya çağlar girdiğini ve Yunan halkının bugünkü haliyle o kültürün taşıyıcısı olmaktan çıktığını varsaysak bile (ki belli bakımlardan saymak mümkün), Yunan halkının modern tarihi de fazlasıyla yüz ağırtıcı bir tarih.

Daha 1830'larda, dünyada siyasal iklimin alabildiğine durgun olduğu bir dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun bünyesinden kopmayı, kendi ulusal kimliğini, ulusal bağımsızlığını kazanmayı ilk olarak başarmış bir halktır sözkonusu olan. 1820'ler ve '30'lar, Avrupa'da ölü bir dönemdir. Jakobenler'in düşüşü ve çok geçmeden Napolyon egemenliği üzerinden alırsanız, '48'e kadar olan dönem, özellikle de 1815-1848 arası dönem, Fransa'da zaman zaman gerçekleşen çıkışları saymazsanız, bir durgunluk dönemidir. Böyle bir dönemde bağımsızlığını kazanmış bir halktır Yunan halkı. Tabii ki işin içinde bir yanıla Ortodoks kilisesi, bir yanıla Rusya'nın oyunları, bir yanıla da İngilizlerin kışkırtması ve desteği var. Bunları kabul ediyorum, ama neticede özgürlük o halkın hakkıydı ve temelde onu kendi öz direnişiyle ve gücüyle kazandı.

Bu halkın 20. yüzyıl tarihine bakıyoruz, Yunanistan bir yandan faşizmi ve işgali, ama öte yandan büyük bir devrimci direnişi yaşamış bir ülke. İngilizlerin müdahalesi olmasaydı, Yunanistan ikinci emperyalist savaş sırasında kendi özgücü ile devrimini yapmış ülkelerden biri, hatta birincisi olacaktı. İkinci Dünya Savaşı dönemini ve iç savaş dönemini incelediğimizde, Yunanistan'daki bütün bir direnişi komünistlerin temsil ettiğini görüyoruz. İş Yunanistan'ın kendi iç toplumsal güç dengesine kalsaydı, komünistlerin rahat bir biçimde iktidarı alan bir kuvvet olduğunu, ama İngiltere'nin müdahalesinin, bunun karşısında Sovyetler Birliği'nin pasif tutumunun, bu halkın yenilgisinde özel bir rol oynadığını biliyoruz.

Yunan halkının büyük bir ilerici-devrimci tarihi birikime sahip bir halk olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Faşizmin ağır yükünü taşımış bir halk. Sadece savaş öncesi Metaksa dönemini ve savaş dönemini kastedmiyorum. İç savaşın arkası da ağır bir gericilik dönemiydi Yunanistan'da. Bir parça '60'larda soluklanmaya başladı, çok geçmeden '67'de faşist Albaylar Cuntası geldi, halk yeni acılar çekti. Onurlu ve ilerici değerleri güçlü olan bir halk. Bugün Atina'da ya da Selanik'te anti-emperyalist gösteriler yapıldığında, zaman zaman yüzbinleri bulan bir insan kitlesi katılabiliyor. 8-9 milyonluk bir ülke için bunlar gerçekten etkileyici rakamlar. Yunan Komünist Partisi hala %10 civarında oy alabiliyor, ayrıca başka bazı sol akımları var. Yunanistan sınıf mücadelesinin canlı seyrettiği, her çalışan sınıftan emekçi yığınların sürekli hareketlilik içinde olduğu bir ülke bugün.

İşte bu halk bizim en yakın komşularımızdan biri. Bu ilerici değerleri ile, bu ilerici tarihi birikimi ile bizim için önemli bir halk. Bizim halkımız henüz bir devrim girişimi yaşayamadı. Onlar yaşadılar, bu açıdan bizim için çok önemli bir komşu ülke, bu birinci nokta. İkincisi; gerek Türk gericiliği, gerek Yunan gericiliği bu iki halk arasında düşmanlığı tarihsel bir

çizgi olarak sürekli körüklüyorlar. Kendi gerici anlaşmazlıklarını iki halkı birbirine düşman etmek için kullanıp duruyorlar.

Evet, 1920'lerde Yunanistan Türkiye'yi işgal etti, ama işgali gerçekleştiren, emperyalistlerin denetimindeki Yunan gericiliği idi. Bugün TRT'de gösterilen "Kurtuluş" dizisine bakın, Genelkurmay denetimindeki bu resmi yapımda bile, Yunan ordusundaki komünistlerin savaşa ve işgale karşı etkinlikleri anılabiliyor. Yunan ordusundaki komünistlerin bildiri dağıttığı Türk karargahında tartışılabilir, küçücük bir sahne de olsa buna yer verebilir. Zira işgal esnasında komünistlerin Yunan ordusu içinde gerçekten yaygın bir çalışması var. "*Benden Selam Olsun Anadolu'ya*" romanında da bu etkinlik çok daha canlı bir biçimde veriliyor. Bunlarla Yunan halkının tavrını anlatmaya çalışıyorum. Biz henüz böyle bir şeyi yaşayamadık. Türk gericiliğinin herhangi bir ülkeye müdahalesi karşısında bizim devrimcilerimiz bugüne kadar anlamlı bir tepki koyabilmiş değiller henüz.

Bu halk aslında Türk halkına fazlasıyla da yakın bir halk. Türk halkına yönelik düşmanlığı yok kesinlikle. Bence Türk halkında Yunan halkına karşı çok daha güçlü önyargılar ve düşmanlıklar var. Yunan halkı bu konuda çok daha yumuşak, çok daha ölçülü. Çok ilginçtir; bir takım televizyonların, gazetelerin, radyoların Türkçe bilen Yunan muhabirleri Atina'dan iki ülke arasındaki anlaşmazlıkların haberlerini nesnel bir biçimde verebiliyorlar. Hiçbir Türk gazeteci Ankara'dan Yunan televizyonlarına bu tarzda haber veremez. Bu çok önemli ve bir şey anlatıyor. Yunanistan'la ilişkilerimiz ve Yunanistan'a bakışımız bu açıdan büyük bir önem taşıyor.

Aynı şey Kıbrıs için geçerli. Orada 20 küsur yıllık bir işgal var. Bu işgal gayri meşru ve son bulmak zorundadır. Ayrıca Kıbrıs Türk iç politikasında çok kullanılan bir sorundur. Yunan gericiliği, Türk gericiliği, İngiliz emperyalizmi, ABD emperyalizmi, tümü Kıbrıs'tan ellerini çekmek zorundalar. Kıb-

rıs bu açıdan bizim için çok özel ilgi konusu olmalıdır.

Ortadoğu'da saldırgan ABD-Türkiye-İsrail mihveri

Ortadoğu'ya gelince, Ortadoğu'ya ilişkin pek çok değerlendirmemiz var. Ortadoğu'nun önemi nedir, Ortadoğu'da sorunlar nelerdir, çelişkiler nelerdir? Bunlar bilindiği için üzerinde çok fazla durmayacağım. Nihayet Körfez Savaşı vesilesiyle Ortadoğu'ya dair yapılan değerlendirmelerimizde de var tüm temel noktalar.

Ama Ortadoğu'da bugün yeni bir durum var. İsrail Ortadoğu'nun kalbine saplanmış bir hançerdir; bölgedeki halklara, mazlum uluslara, ilerici hareketlere karşı sapını emperyalizmin tuttuğu bir kanlı hançerdir siyonist devlet. Türk devleti şimdi işte bu devletle, siyonist İsrail'le stratejik bir siyasal ve askeri ittifak kurdu. Ve bu stratejik ittifak bölgedeki barış, öteki devletlerin güvenliği ve halkların ilerici-devrimci dinamikleri açısından büyük bir önem taşıyor, büyük bir tehdit kaynağı oluşturuyor. Fakat daha önemlisi, bu ittifak, en başta bizim kendi devrimimize, devrimci gelişme sürecimize karşıdır. Türk burjuvazisi bölgenin en saldırgan devleti ile bu ittifakı niçin kurdu? Elbette kendi çıkarları, güvenliği ve geleceği için. Bu demektir ki, bu Türkiye devrimine karşı kurulmuş bir ittifaktır. Gelecekte Türkiye devrimi böyle bir sorunla çok dolayısız olarak karşı karşıya kalacaktır. Böyle bir durumda İsrail'in Türkiye'ye askeri müdahalesi, Türk burjuvazisine kendi egemenliğini koruyabilsin diye dolayısız askeri desteği mümkün olabilecektir. Nitekim İsrail kendi savaş aygıtını, istihbarat gücünü, öteki imkanlarını devrime karşı daha bugünden Türk gericiliğinin hizmetine vermektedir.

İsrail, mesela Kürt hareketine karşı, bu düşmanlığı aynı ölçüde yapmayabilir. Kürtlere karşı belli bakımlardan esnek

davranabilir, daha ölçülü bir politika izleyebilir. Çünkü Kürt sorunu İran'ı, Irak'ı, Suriye'yi karıştırmak, gerektiğinde bölmek için İsrail'in elinde bir koz. İsrail bugün PKK'ye yönelik bir şeyler yapar, Türk devletine belli sınırlar içinde yardım ve destek sunar, ama pekala yakın gelecekte Kürtlerle uzlaşma imkanları aramaya kalkabilir. Ama bir toplumsal devrime karşı bunu asla yapmaz. İsrail siyonizminin devrime karşı hesaplı, ölçülü, dikkatli davranmasını gerektirecek hiçbir şey yok. Bu ittifak belki bugün radikal Kürt hareketleri için ciddi bir handikap-tır; ama stratejik açıdan bakıldığında, asıl olarak Türkiye devrimine ve bölge devrimlerine yönelmiştir, devrimci gelişmeleri boğmayı hedefleyen büyük bir karşı ittifaktır. Parti basınıımız bu olay üzerinde çok özel bir tarzda, döne döne durmalıdır. İç ve dış politika çizgisinde bu mesele gündemimizde çok özel bir yer tutabilmelidir.

Bunun dışında, Ortadoğu'da uzun bir dönemdir, nerdeyse 20 yıllık bir süredir, yani Filistin hareketinin çözülmeye başladığı zaman diliminden beridir, toplumsal muhalefette islami hareketin etkinliği önplana çıkıyor. Ve bugün bu işin bayraktarlığını yapan bir takım islami akımlar, Ulaş yoldaşın da konuşmasında belirttiği gibi, gerici kaynaklı akımlardır. Bunlar emperyalizmin, siyonizmin doğrudan ya da dolaylı desteklediği güçlerdir. Kendisi Hamas'ı, İslami Cihad'ı örnek verdi, buna çıkış itibarıyla bir Amerikan-CIA örgütlenmesi olarak Müslüman Kardeşler eklenebilir.

İslami akımların toplumsal muhalefet üzerindeki bugünkü denetimi nedir? Bunun geleceği nedir? İlerici devrimci akımların buradaki muhalefet içinde şekillenme şansları nedir? Bu açıdan bizim duruma çok daha yakından ve derinlemesine bakmak ve çok yönlü anlamak gibi bir sorunumuz var.

Bu bölgede bir takım imkanlar var. Geçmişte devrimci akımlar bu imkanları belli sınırlar içerisinde kullandılar. Ama burası tehlikeli ve kaygan bir alan. Zamanında Filistin devrimi

ayaktayken, etkili bir güçken, kendi özerk alanlarına sahipken, burası Türkiyeli devrimci akımlar için anlamlı bir mevzi olabiliyordu. Bugün olabildiğini zannetmiyorum. PKK evet, buradaki bir takım imkanları kullanıyor, ama kesinlikle bunun bir bedeli var ve gelecekte de olacaktır. PKK'nin oradaki etkinliği belli bir biçimde Suriye'nin denetimindedir ve Suriye'nin bunu kendi devlet çıkarları için kullandığı bir gerçektir. Bu bir sır değil, herkesin bildiği bir olgu. PKK'nin kendi bağımsızlığını zedeleyen bir takım ilişkiler içerisinde olduğundan en ufak bir kuşku duymamak gerekiyor. Ayrıca Suriye devleti kalleş bir devlettir de. Biliyorsunuz, Filistin kuvvetlerini ezdi Beyrut'ta, katliamlar yaptı '76 yılında. Kendi denetimini aştığı anda bir devrimci hareketi nasıl acımasızca ezdiğini Tel Zatar katliamı üzerinden gösterdi. Bu katliamda binlerce insan öldürdü. Suriye devleti bizzat Filistinli devrimci akımı ezmek yolunu tutabildi. Üstelik bu güya en ilerici dönemiydi, yani arkasında Sovyetler Birliği'nin olduğu, bu çerçevede rejimin kendisini ilerici anti-emperyalist yaftalarla sunduğu bir dönemdi. Suriye işte böyle bir devlettir.

Dolayısıyla, devrimci-siyasal mücadele açısından böyle özel mevziler, gerilla hareketi alanları vb., bunların çok güvenilir, amaca ve ilkesel tutuma çok uygun imkanlar olduğunu düşünmemek gerekir. Ama buradaki halklarla dayanışmak önemli, buradaki ilerici-devrimci dinamiklerle birleşmek ve dayanışmak önemli. Biz soruna bu açıdan bakmalıyız.

Güney Kürdistan'da ABD barışı

Güney Kürdistan'a geçerse, burada bir Kürt sorunu var. Pek çok değerlendirmemizin konusu olan bir sorun. Sadece son gelişmeye değinmekle yetineceğim. Amerika buradaki iki Kürt savaş ağasını yeniden kendi barışı çerçevesinde biraraya getirdi. Amerikan emperyalizminin belli planları var, bunları hayata

geçirmeye çalışıyor. Bu planlar tutar mı, şimdiden bir şey söylenemez. İzlemek gerekecek. Ama Amerika'nın girişiminin ciddi bir girişim olduğu kesin. Irak bünyesinde bir federal cumhuriyet olarak bunları yeniden kendi denetiminde devletleştirmeye çalışıyor. Bundaki başarı Kürtler için bir başarı anlamına gelmiyor, tersine bu bir Amerikan başarısı olacaktır ve Kürt sorununun beslediği devrimci dinamikler bu yolla boğulacaktır. Amerika'nın ne olduğunu, neyi ne için yaptığını biliyoruz.

ABD'nin Güney Kürdistan planları elbette Ortadoğu'ya yönelik daha genel hesapların bir parçası, fakat ben konuya Kürt sorunu sınırları içinde değiniyorum. Kürtlerin buradaki adımlar üzerinden kapılacağı her hayali acımasızca, sertçe, suçlayarak teşhir etm eliyiz. PKK bu adıma karşı, PKK bu adımın aynı zamanda kendisine karşı atılmış bir adım olduğunun da bilincinde. Ama bir sürü Kürt var bu hayale kapılan. Ya da "olsun da ABD denetiminde olsun, onun kuklası olsun, ama yeter ki Kürtlerin olsun" diyen bir sürü dönek eski solcu Kürt var. Solculuğu, devrimciliği, ilericiliği bırakmış, ama Kürt davası güden bir sürü burjuva milliyetçi Kürt var.

Kuşkusuz bu Türk devletini sıkıntıya sokan bir gelişme. Dış politika üzerine kalem oynatan bir takım yazarlar devleti uyarıp duruyorlar, bu duruma bir biçimde müdahale edilmelidir, diyorlar. Bu olayın kendi eteklerinin altındaki bir alanda fakat kendi dışlarında kotarılmış olmasına da bir tepkileri var. ABD emperyalizmi Türk devletinin keyfini kaçırmamak, gönlünü hoş tutmak için bir biçimde onu da bu işe bulaştırıyor, ama temelde orada kendi politikasını uygulamaya çalışıyor. Ve şu da açık ki, özellikle Türk generalleri bu konuda ABD'ye çok da güvenmiyorlar. ABD'nin planlarını biliyorlar ve gerektiğinde burada bir Kürt devleti kurma/kurdurtma yoluna gideceğini düşünüyorlar. Bu onlarda derin kuşku ve kaygılar yaratıyor, zira bunun Türkiye'deki Kürt hareketi üzerinde nasıl bir etki yaratacağını biliyorlar. Haksız da sayılmazlar. Güneyde

ABD güdümünde bile olsa kurulacak bir Kürt devleti, mevcut statükoya büyük bir darbe olacaktır ve bu Türkiye'deki Kürt hareketine de apayrı bir itilim kazandıracaktır. Kürt halk hareketlerinde bir bağımsızlık duygusu, ayrı bir devlet olarak var olma isteği uyandıracığı için, Türk devleti bu türden bir gelişmeden büyük bir rahatsızlık duyuyor. Hatta bazı Kürt yurtsever kâlemleri, son Suriye krizini buraya da bağıyorlar; TC Suriye ile kriz yaratarak, böylece Güney Kürdistan'a müdahale edip buradaki gelişmeleri engellemeye çalışıyor, diyorlar. Böyle bir boyutu da olabilir. Şu günlerdeki Suriye krizinin farklı boyutları olan karmaşık bir olay olduğu açık.

İran: Tarihi ilerici birikim ve güçlü bir işçi sınıfı

İran'a geçerse, İran gerici bir islami diktatörlük rejimi altında, temel demokratik hak ve özgürlüklerden yoksun bir ülke. Ama İran önemli bir ülke. İran, köklü tarihi ve güçlü bir kültürü olan kişilikli bir toplum. Bir dönem, islami gerici bir yöneliş çerçevesinde de olsa, ABD emperyalizmini karşısına alabilen ve onun karşısında ayakta durabilen bir ülke. Bu çok şaşırtıcı değil. Yunanlılar için söylediğimi bir başka biçimde İran halkı için de söyleyebilirim. Bu halkın tarihinde de önemli devrimci hareketlenmeler var, örneğin daha 1908'de böyle bir hareket var. Bu öyle bir ülke ki, 1950'lerde Musaddık isimli bir milliyetçi burjuva-demokratı çıkıyor, emperyalist petrol tekeline, ABD'ye ve İngiltere'ye kafa tutabiliyor, millileştirmelere gidebiliyor. Şah'ı devirmeye bile sonuçlanabiliyor bu. Ancak emperyalizmin doğrudan müdahalesiyle, gerçekleştirdiği darbelerle püskürtülebiliyor bu ilerici adımlar. Bizim yakın tarihimizde burjuva demokratlarından gelen bu nitelikte bir gelişme göremezsiniz. Böyle sunulan en kabadayı girişim 27 Mayıs'tır; anında NATO'ya, CENTO'ya vb.'ne bağımlılığını ilan etmiştir.

İran'da güçlü bir işçi sınıfı var. Birkaç sene önce kendi basınımızda buna ilişkin bir belge de yayınladık; İran işçi sınıfının ciddi bir mücadelesi var, 1978 İran devriminde işçi sınıfının çok özel bir yeri var. İran devrimiyle ilgili incelemelere bakınız, bu döne döne belirtiliyor. Ama dışardan görünen hep islami gericilik oldu, hep Mollalar oldu, hep Humeyni oldu. Daha da ilginç bir nokta, İran'da güçlü bir komünist birikim de var. Zamanında Şah diktatörlüğü, ardından islami gericilik bu birikimi ne kadar hunharca yok etmeye çalışırsa çalışsın, İran güçlü devrimci birikimi olan bir ülke. Ve İran Komünist Partisi'nin program üzerine ön tartışmalar esnasında incelediğimiz '80 yılı başlarına ait bir programı var, bu program bile İran solunun bir temsilcisinin Türkiye'deki geleneksel sol gruplardan daha ileride olabildiğini gösteriyor. Bu yine bir demokratik devrim programı, ama bir takım kalıpların dışına çıkabildiğini, bir takım gerçekleri nesnel bir biçimde tespit edebildiğini de gösteriyor. İran gibi bir ülkede bir Kürt hareketi olan Komala kalkıp kendini feshederek, İran'daki sınıf mücadelesini kucaklamak üzere İran Komünist Partisi'ne dönüşebiliyor. İran Komünist Partisi, programından sözettiğim parti bu. Bunlar bu toplumdaki düzeye ve birikime bir örnek. Ve bazı belirtiler gösteriyor ki, liberal öğeler de taşısa, İran'da gerçekten geçmişi sorgulamaya, kendini yenilemeye yönelik belli eğilimler de var. Sonuçta savrulmalar da yaşansa, İran'da bir sorgulayıcılık var. İran bu açıdan önemli bizim için. Öte yandan, Türk devletiyle problemleri de olan bir ülke, sık sık gerilimlere, gerici-şoven kampanyalara konu olan bu problemlerin bize yüklediği siyasal sorumlulukların ise sözünü etmiyorum.

Kafkaslar: Emperyalist nüfuz mücadelelerinin kızıştığı alan

Kafkaslar'a geçiyorum. Ulaş yoldaş da vurguladı, Kafkas-

lar önemli bir emperyalist rekabet alanı. Çok zengin petrol ve doğal gaz yatakları var. Bütün emperyalist büyük tekeller kendi devletleri aracılığıyla buradaki konsorsiyum içerisinde yer almaya ve pay kapmaya çalışıyorlar. Son yıllarda burası sertleşen bir emperyalist rekabet alanına dönüştü. Rusya'nın eski bir etkinlik alanı olarak korumaya, petrolünden ve petrol taşımacılığında pay almaya çalıştığı bir bölge. Ve burada, Türk devletinin bir sürü açık-gizli faaliyeti var. Azerbaycan'da Amerikan taşeronluğunda bir darbe yapmaya bile çalıştılar, başaramadılar, dönüp Haydar Aliyev'le ilişkilerini düzelttiler. Şimdilerde hamilik yapmaya soyunsa da, Azerbaycan, Türk devletinin boyunu çok aşan önemli bir ülke. Petrolün ve doğal gazın olduğu bir yerde, Türkiye ancak küçük bir taşeron olabilir. Aldığı pay %6,5 civarında zaten. O da güvenceye alınabildiyse eğer.

Bu bölgede Azeriler ile Ermeniler arasındaki sorunlar var, bunlar gerici bir biçimde kışkırtılıyor. Türk devleti, batıda Yunan halkına karşı yaptığı rezilce düşmanlığı doğuda Ermeni halkına karşı yapıyor. PKK'ye, Kürt özgürlük mücadelesine karşı yaptığı düşmanlığı, aynı zamanda tarihi bir Ermeni düşmanlığı ile de birleştiriyor. Devletin resmi televizyonu "Ermeni tohumu" diyebiliyor. Resmi devlet televizyonu, komşu bir halkı bu derece aşağılayan iğrenç bir dil kullanabiliyor. Türk devleti Ermenileri tarihte büyük bir tehciye ve soykırıma tabi tutmuştur. Kardeş Ermeni halkına karşı buradan da gelen bir sorumluluğumuz var.

Türk devletinin Gürcistan'la ise yediği-içtiği ayrı gitmiyor. Orada kişiliksiz bir iktidar var, sırtını bir biçimde ABD'nin bölge taşeronu Türkiye'ye dayamaya çalışıyor.

Ve Kafkaslar, etnik çatışma ve kırıma çok müsait bir bölge. Yakın dönemde bu yaşandı da zaten. Şimdi biraz hız kesti. Bunu Rusya da kışkırtıyor. Rusya bölge üzerindeki etkinliğini korumak için buradaki etnik toplulukları bir biçimde birbirine karşı ya da egemen kimlik/devlet neyse, ona karşı yeri geldiğin-

de kışkırtıyor.

Neticede Kafkasya önemli bir bölge, dikkatle izlememiz gereken bir bölge, emperyalizmin dolaysız bir müdahale alanı, bir petrol sahası. Petrol tarih boyunca ve bugün hala en sert kavgaların konusu olan bir hammadde. Ve Azerbaycan ile Hazar Denizi de bir petrol ve doğal gaz deposu.

Ötesinde Türki Cumhuriyetler var. Evet, Türk burjuvazisinin gerici hesaplarına konu ettiği bu “tarihi-kültürel bağlar”-la biz de ilgilenmeliyiz. Bu bizim için de bir imkan olabilmeli. Biz de bu halkların iç yaşamına ilgi göstermeliyiz, onlarla devrimci amaçlara dayalı ilişkiler geliştirmeliyiz. Orta ve uzun vadede bakıldığında, devrimci amaca uygun önemli imkanlar ortaya çıkabilir bu alanda.

Bu ülkelerin bazılarında en büyük park ve meydanlarda hala Lenin’in heykelleri duruyor, yıkmıyorlar. Kimse de bu niye duruyor diye sormuyor. Bunu ancak *Türkiye* gibi bir gerici gazete sorabiliyor. “Kardeş diyoruz, bilmem ne diyoruz, ama hala Lenin’in heykelleri de en büyük meydanlarda duruyor” diyebiliyor. Evet yıkmıyorlar, çünkü bu halkların Lenin’e düşmanlık duymaları için hiçbir neden yok. Tersine, onlar Lenin’in önderlik ettiği sosyalist Ekim Devrimi’yle özgürleştiler ve sosyalizm sayesinde modern devrimci bir yaşama geçtiler. Bunlar devrim öncesinde ilkel kabile toplumlarıydı, ortaçağ koşullarında, mollaların cehaleti altında yaşıyorlardı. Lenin’in önderlik ettiği devrim bu halklara ulusal bir kimlik kazandırdı, özgürlük kazandırdı, cumhuriyet olma imkanı kazandırdı. Bir tarihi vefa duygusu bu toplumlarda kendini gösteriyor olmalı ki, Lenin’in heykellerine dokunmuyorlar. Ekim Devrimi sayesinde bu halklar modern ulusal bir kimlik kazandılar, uygarlığı tanıdılar, ortaçağdan modern çağa geçtiler. Laik toplumlar bunlar. Bir şey anlatıyor bu ama! İslami gericilik burada fazla güç olamıyor. Neden? Çünkü bunlar Sovyetler Birliği’nin mirasına sahip ülkeler. O kültürü almış, o süreçleri ya-

şamış halklar.

Türk gericileri devlet organizasyonu ile ikide bir buradan insanlar getirip Antalya'da, Bursa'da Türk zirveleri, "Ergenekon'dan çıkış" törenleri vb. düzenliyorlar. Kuşkusuz kitlelere işin sadece bu gerici boyutu, yani Türk burjuvazisinin konumu ve çıkarlarıyla bağlantılı alanı sunuluyor. Yani gericiiliğin bir etkinlik alanı haline getirdiği bir ilişki tarzı bu. Biz tersinden, halklar arasındaki tarihi, kültürel ve duygusal yakınlıkları kendi devrimci amaçlarımız çerçevesinde değerlendirmeli, bu halklarla kendi ilerici kanallarımızdan ilişkiler kurmalıyız.

Rusya ve Ukrayna konusunda bir şey söylemiyorum, Ulaş yoldaş gerekeni söyledi. Rusya'nın da, Ukrayna'nın da ne ifade ettiğini biliyoruz. Buradaki sınıf mücadelelerini biliyoruz. Kültürü ve ilerici birikimi, işçi sınıfı ve halkın yarın sosyalizm için ortaya koyacağı enerji vb. bakımından Ukrayna Rusya'dan çok ayrılabilir bir ülke değil, onun kadar önemli bir ülke.

Bölge halklarının geleceği bölgede devrimin geleceğine bağlı

Bu kadar çok gerici çelişki, çatışma ve boğazlaşma alanı olan, bu kadar çok emperyalist rekabetin konusu olan bir coğrafyanın bir silah deposuna dönüşmesi de son derece anlaşılırdır. Büyük bir silahlanma yarışı var bu bölgede. Yunanistan, Türkiye, İran, Irak, S. Arabistan, bunlar dünyanın en büyük silah alıcısı ülkeleri. En çok alanların başında muhtemelen S. Arabistan ve yanısıra Türkiye ve Yunanistan geliyor. Korkunç bir militarizm, korkunç bir silahlanma var burada.

Bölge halklarının bugünü ve geleceği açısından çok önemli bir sorun bu. Zira bakıyoruz, aym zamanda bu yoğun silahlanma bölgesinde durmadan gerici savaşlar var. İran-İrak savaşı var, Körfez savaşı var, Balkanlar'da savaş var, Kafkasya'da savaş oldu. Türkiye ve İsrail ile Suriye arasında savaş tehlikesi

var. Suriye ile Yunanistan arasında bazı anlaşmalar var. Bölge-
deki gerici devletler kendi aralarında bloklaşıyorlar. Muhteme-
len Suriye ve Yunanistan'ın aynı şekilde Ermenistan'la gizli
bir takım ilişkileri var. Yani karşı mihverler de var. Ama asıl
tehlikeli olanı, tehdit, şantaj ve saldırganlığa dayalı olanı öne
çıkıyorum. Gerçekten de bugün bölgenin saldırgan devlet-
leri, ABD emperyalizminin iki ileri karakolu olan Türkiye ile
İsrail.

Yunanistan saldırı kapasitesi olan bir devlet değil. Türki-
ye karşısında bir ölçüde savunmada olan bir devlet. Ege'de
Ege adaları üzerinden çıkan bütün tartışmalarda (6 mil, 12 mil
vb. tartışmalarda), sistemin bugünkü uluslararası hukukuna gö-
re, Yunanistan çok haksız da değil. Ama bir çözüm de değil
tabii onun dayattığı şeyler. Ege'nin gerçekten her iki halkın
özgürce kullanabildiği, o çok kullanılan deyimle bir "barış gö-
lü" olabilmesi, ancak devrimle mümkün olabilir. Ancak o za-
man Yunan halkı kendi adalarının oluşturduğu kıta sahanlığını
problem olmaktan çıkarır. Bugün Yunan gericiliği orayı Türk
gericiliğine karşı bir silaha dönüştürmek istediği zaman prob-
lem çıkıyor. Çünkü bu adalar, kıta sahanlığı kavramı çerçevesin-
de, bütün bir Ege Denizi'ni Yunan denizi haline getirebiliyor.
Bugünkü uluslararası hukuka göre Yunanistan kendi cephesin-
den haklı da görünüyor. Nitekim ısrarla Lahey Adalet Divanı'na
götürelim bu sorunu diyor, Türkiye buna bir türlü yanaşmıyor.
Çünkü götürse hukuki açıdan söyleyebileceği bir şey yok. O
kadar çok ada var ki, onların dört bir tarafına doğru 12 mil
uzattınız mı Türkiye'ye hiçbir şey kalmıyor. Kalmaması iyi
mi? Hayır, iyi değil kuşkusuz. Ama iş gerici ilişkilere, çelişki-
lere, çıkarlara kaldı mı sonuçta böyle oluyor. Ege'nin barış
gölü olması ancak Yunanistan ve Türkiye'nin sosyalist olma-
sıyla mümkün. Halklar bu meseleyi ancak devrimci temeller
üzerinde karşılıklı anlayışla çözebilirler. Doğal zenginlikleri ve
imkanları birbirlerine sunabilirler.

Türkiye'yi çevreleyen bölge hakkında genel olarak söyleyeceklerim şimdilik bunlar.

Tuna: Bugün Balkanlar ve Kafkasya, "balkanlaşma"yı da giderek aşan bir tarzda bir iç bölünme alanı durumunda. Buna '70-'80'lerdeki Lübnan örneği üzerinden "lübnanlaşma" da deniyor. Artık daha dar etnik sorunlar (mezhep, din, milliyet vb.) üzerinden bölünmeler yaşanıyor. Tabloya baktığımızda şunu görüyoruz: Yugoslavya'dan şimdilik altı devlet ya da devletçik çıkarıldı, 7.ve 8. için de hala çalışılıyor. Bir yandan Romanya'da Macar azınlığın bir ulusal sorunu sözkonusu, bir yandan da Moldavya'nın Rusya'ya katılması sorunu... Kafkasya'da sadece birlik cumhuriyetleri olarak Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'ı ayırmakla kalmadılar, bunların kendi içerisinden de Abhazları, Osetleri, Çeçenleri ve İnguşları ayırdılar, ayırmaya çalışıyorlar. Dahası şimdi Kuzey ve Güney Osetya arasında bile çatışmalar sürüyor. Bu tablonun, sosyalizmin gerilemesiyle ve kapitalizmin restorasyonu ile birlikte, bu temel üzerinde burjuva milliyetçiliğinin ideolojik olarak özel bir tarzda güçlenmesiyle, emperyalizmin doğrudan planlayarak devletleri etnik temel üzerinden bölmesi ve parçalamasıyla beraber düşünülmesi gerekiyor.

Hem Yugoslavya hem de Kafkasya örneği üzerinden bugün şunu çok güçlü bir tarzda söyleyebilmeliyiz: Birkaç yüzbin kişilik bir nüfusu olan etnik halklar, Sovyetler döneminde Kafkaslar'da 70 yıl, Yugoslavya'da 30-40 yıl kendi ulusal varlıklarını koruyabildiler. Kültürlerini ve dillerini özgürce geliştirebildiler. Üstelik bu, sosyalizmin dejenerasyonuna rağmen böyle olabildi. Yani dünyada kim Osetler diye bir halkın varlığından haberdardır? Ama bunların sınırları çizilmiş, dillerini ve kültürlerini geliştirmelerinin olanakları verilmiş ve kendilerinin rızası alınmadan sınırlarının değiştirilememesi Sovyet anayasasında güvence altına alınmış. Elbette ki saydıklarımın bir kısmı dejenerasyon döneminde, kapitalist restorasyona

doğru giden sürecin içerisinde, fiili planda mutlaka zedelenmiştir, bozulma ve eşitsizliklerin ilk sonuçları kendini göstermiştir. Ama buna rağmen de yıkılışa kadar büyük oranda bu hakların varlığı da bir gerçektir. Doğal olarak bizim güçlü bir tarzda bunu işlememiz, sosyalizmin propagandası için özel bir tarzda kullanmamız lazım.

Diğer bir sorun; buralarda emperyalizmin doğrudan yönlendiriciliği altındaki parçalanmalara karşı kesin bir tutum almak durumundayız. Biz bu tutumu Yugoslavya'nın emperyalistler tarafından parçalanması sorununda gösteriyoruz örneğin. Görebildiğim kadanyla yayınlarımızda bunu sürekli olarak işliyoruz. Aynı şekilde bu bölgelerdeki çatışmaların emperyalizmin yönlendirmesindeki gerici çatışmalar olduğu, bunlara ancak halkların emperyalizme ve yerli gericiliğe karşı birleşik bir mücadeleyle son verilebileceği vb. çerçevesinde değerlendirmelerimiz sürekli çıkıyor. Ama partili kimlikle birlikte giderek bölgedeki örgütlerle ilişkiye geçeceğimiz, onların karşısına çıkacağımız bir yerde, bu alana daha geniş planda ilgi göstermemiz gerekiyor.

Sovyetler Birliği sürecinde bu halklar federatif bir birlik içerisindeydi. Aynı şey Yugoslavya için geçerliydi. Biz bu ülkelerde barışın bugün de ancak sosyalizm temelinde var olabileceğini söylüyoruz. Bu temel önemde fikrin sürekli bir propagandası çok çok önemli. Ülkelere burjuvazi egemen olduğu sürece, bugünkü gerici çatışmalar tablosunda bölgeye bir barışın gelme olasılığının doğal olarak olmayacağı gibi, yarın Türkiye'de ya da bölgenin herhangi bir ülkesinde bir devrim olsa bile, diğerlerinin hepsinde sermaye iktidarlarının olduğu koşullarda da barış mümkün değil. Çünkü sermaye iktidarlardan doğal olarak bu devrimi boğmaya çalışmak çerçevesinde çatışmalara gireceklerdir.

Doğal olarak bizim, Balkanlar ve Kafkaslar için her birinin kendi içerisinde sosyalist federatif birliği üzerine bir şey-

ler söylememiz gerekiyor. Bu sadece dün Yugoslavya'da olduğu gibi bir federatif birlik çerçevesinde değil, daha geniş bir çerçevede düşünülmeli. İki savaş arası dönemde komünistlerin "Sosyalist Balkanlar Federasyonu" diye bir talepleri var. Bu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluk arasında çok güçlü bir olanaktı. Faşizme ve faşist işgalcilere karşı ortak bir mücadele verdikleri, bunun nerdeyse yer yer askeri birlikteliklere vardığı ve zaferin de bu temelde kazanıldığı bir yerde, bu gerçekten çok güçlü bir olanaktı. Bu olanak neden kullanılmadı, bilmiyorum. Bunda bir parça Enver Hoca'nın Tito'ya güvenmemesinin (ne kadar doğru olduğundan bağımsız olarak söylüyorum), çizgi farklılıklarının farkında olunmasının, Dimitrov'un bu işi özel bir tarzda gündeme getirip ama sonra farklılıkları farkederek bir zorlamaya gitmemesinin payı olduğuna dair söylenen şeyler var. Sonuçta meselelerin özü; devrimci bir temelde bakıldığında, bunun özel bir ortam ve olanaklarının olduğudur. Bugünkü tablo içerisinde, bütün bu gerici çatışmalara rağmen bu bugün de böyle. Biz, Yugoslavya ya da Kafkasya'daki dünkü barış ve kardeşlik ortamını herşeye rağmen bir ölçüde buna tarihsel bir temel sayabiliriz.

Bugün Kosova sorunu yaşanıyor. Yayın organlarımız bu sorunu sistematik tarzda izliyor ve işliyor. Biz bir yandan Kosova'da Amerikan bayrakları altında bir ulusal çözümün çözüm olmadığını, tersine bunun daha beterinden bir ulusal kölelik getireceğini, dahası Balkanlar'a emperyalist müdahaleyi meşrulaştırdığı ölçüde bölge halklarına da ihanet olacağını söylüyoruz. Ama bir yandan da ulusların kendi kaderini tayin hakkı, ulusların meşru hakları var. Bizim bunun bugünkü sahte ve karşı-devrimci temellerde gerçekleşme biçimine aldığımız politik tutum, dönüp bir demagoji alanına giriyor. Bu yalnız anlamayı bazı sol gruplar bile yaşayabiliyorlar. "Bir ulus Sırp baskısına karşı tutum alıyor", ya da Kafkasya için, "Çeçenler

Rus baskısına karşı tutum alıyor” deniliyor. Sonuçta bizim, sadece çatışmayı ya da bu çatışmadaki gericiliği değil, kendi kaderini tayin hakkının hangi temelde gerçekleştirilebileceğini de güçlü bir tarzda söylememiz lazım.

Bugün Türk devleti bu sorunlar alanını kullanarak bütün bölgede gericilik yapıyor, bunları demagojik olarak kullanıyor. Devrimci hareket ise bu sorunlar alanına ilgisiz kalabiliyor. Yunanistan’da ve Bulgaristan’da Türk azınlık sorunu, Çeçenistan sorunu, bunlar bu ülkede ya milliyetçilere ya da islamcılara kalan savunu ve politika alanları. Bizim, bu temelde söyleyeceğimiz şeylerle birlikte daha bütünlüklü bir hat oluşturabileceğimizi düşünüyorum.

Diğer yanıyla, Fransız Devrimi’nden beri iç savaşların dış savaşlara dönüştüğü temel bir veridir. Bu gerçeklik, Kürdistan gibi dört parçaya yayılmış bir sömürgecin varlığıyla birlikte düşünüldüğünde, Türkiye’de sosyal devrimin dış savaşlara dönme eğilimini şimdiden görmek bir güçlük taşımıyor. Bu, ülke sınırları dışında bir devrim olanağını gözetmenin de özel imkanlarından biri. Sadece Türkiye siyasi coğrafyası üzerinden düşünülürse, Kürdistan’ın büyük ve aslında daha dinamik bir parçasında bir devrimin, Kürdistan üzerinden doğrudan İran, Irak toplumlarının içine yönelik çok güçlü bir devrimci iddia olacağı açık olmalı. Bu oralardaki Kürt parçalarını da sarsacak, bu ülkelerdeki devrim dinamiklerini güçlendirecektir.

Bu aynı şey Kıbrıs sorunu üzerinden geçerli. Kıbrıs sorunu için, Kıbrıs’ın bağımsızlığı, “ne enosis ne taksim”, deniliyor. Ne Yunan ne de Türk sermaye gericiliğinin Kıbrıs’ı kendi egemenliği altına alması, ne adanın bütününe ne de parçalı haliyle varolan durumun korunduğu bir tablo, Kıbrıs sorununun çözümü olabilir. Ama sorun Kıbrıs’ın kendi içerisinde idealleştirilmiş bir bağımsızlığı sorunu değilse, bugünkü tabloda Türkiye’de bir devrimin ardından (Kıbrıslıların alacakları bir bağımsızlık tutumundan, bunun meşruluğundan bağımsız olarak

söylüyorum), bugünkü fiili durum altında bizim oradan çekilmemiz demek, devrimci bir Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'tan çekilmesi demek, Yunan gericiliğine orayı bir işgal alanı olarak bırakmak da demek. Muzaffer bir Türkiye devriminin etki ve imkanlarını bu açıdan da düşünmek durumundayız. Kıbrıs sorunu üzerine daha özel ne tür bir anlamı var, diye düşünüyorum. Kıbrıs'ta mesela "*Sosyalist Gerçek*" gibi bir yayın var. Bağımsız demokratik bir Kıbrıs tutumu içerisinde, yer yer böyle sloganları var. Sık sık konuya ilişkin tartışmalar da aktarılıyor. Oradaki sınıfsal dinamiklerin zayıflığı üzerinden bu sınırlarda bir hedefin kuşkusuz daha da değişik bir anlamı var. Ama bölgenin toplamından bakıldığında, gerçekten daha değişik olanaklar da var. Ben meselenin temel yönlerinden biri bu, diye düşünüyorum.

Bizim bugünkü teorik değilse bile pratik tutumumuz, genel olarak halkların tam eşitliği ve kardeşliği genel ekseninde duruyor, diye düşünüyorum. Halbuki bir devrimci akım olarak bizim, tüm dünyada ve bölgede daha özel bir tarzda, halkların mücadele birliğini işlememiz, buna uygun pratik çabalar içinde olmamız lazım. Biz emperyalizmin Kosova'ya karşı saldırısını gündemleştirdiğimiz, yayınlarımızda yer verdiğimiz gibi, bölgedeki ülkelerin kendi içerisindeki sınıf mücadelesine, onların devrimci örgütleriyle de temas halinde, daha özel bir ilgi göstermemiz lazım. Bunu pratik planda da konuşuyoruz zaten, konuşan yoldaşlar buna konuşmalarında yeterince değindiler.

Bir diğer alan Türkiye'deki bu Susurluk gündemi üzerinden bakılırsa daha da açık görülüyor. Kontr-gerilla yapılması sadece ülke içerisindeki devrimci dinamiklere karşı kullanılan ve öyle planlanan bir yapı değil. Azerbaycan'daki darbe girişimine karışmak bir örnektir. Şimdiki ABD-İsrail-TC bloku üzerinden düşünülürse, muhtemel ki daha geniş alanda, bütün bölgede gericiliğin daha açık yapıldığı bir dönem ve gelişmeyle karşılaşacağız. Azerbaycan'da darbe girişimi, Kıbrıs'ta kontr-gerilla eğitim kampları, Bosna'da ve Çeçenistan'daki oyunlar,

Afganistan'la benzer ilişkiler, MİT'in girişimleri -bunların hepsi aslında aynı zincirin halkaları. Kontra-gerilla yapılanmasının finansmanının uyuşturucu ticaretinden sağlanması bile kendi başına bir fikir veriyor. Afganistan'dan batıya taşınmasına kadar, bu uyuşturucu akışında bizzat Türkiye'deki kontra-gerilla yapılanmasının rol oynadığı, kendini de finanse ettiği bir süreç söz konusu. Kıbrıs, Afganistan, Azerbaycan'a yönelik gericilik girişimlerine toplamda bizim bu gözle de bakmamız lazım.

Bugünkü güncellik üzerinden buna göre bakmanın ayrı bir önemi var. Yanılmıyorsam şimdi PKK Avrupa'da Türk devleti ve uyuşturucu arasındaki bağlantıyı teşhir kampanyası yürütüyor, bu gerçekten anlamlı bir girişim. Bu, bizim pratik olarak neler yapacağımızın ötesinde, devletin siyasi planda kontra-gerilla devleti olması ile uyuşturucu ya da mafya ekonomisi arasındaki güçlü bağlantının işlenmesinin önemini de gösteriyor.

Aslında bölge açısından bakılırsa, emperyalizme taşeronluğu çerçevesinde Türkiye'nin jandarmalığının geldiği gerçekten yeni bir boyut var. Bu sadece TC-ABD-İsrail bloku çerçevesiyle de sınırlı değil. Bosna ve Çeçenistan'a bu devlet el altından subaylarını yolladı ya da Büyük Birlik Partisi vb. üzerinden cihat kampanyası ile muhtemel ki hem gönüllülerini, hem MİT görevlilerini yollayarak pratik planda da bu gerici savaşlara girdi. Doğrudan Somali'ye asker de gönderdi. Ortada böyle bir tablo var.

Tablonun bu tarafını, daha özel bir tarzda anti-militarizm ve barış konusundaki tutumla birleştirmemiz gerekiyor. Bunu zaten TC-ABD-İsrail bloku çerçevesinde son dönemde yapıyoruz da. Yayın organlarımız bu konuda yeterli hassasiyeti gösteriyorlar.

2. BÖLÜM

Ortadoğu'da islami akımlar üzerine tartışma

Tuna: Ortadoğu'ya ilişkin olarak belli noktalarda tartışma ihtiyacı duyuyorum.

Birincisi; bu ülkelerde, Filistinli bazı örgütler ile bazı devrimci akımlar dışta tutulursa, laik-devrimci bir hatta olan yapılar bulmak zor. Bu ülkelerin toplumsal yapısı, son yirmi yıldır anti-emperyalist dinamikleri islami motiflerle birleştirerek karşımıza çıkarıyorsa, mecut islami örgütler, başlangıçta onları kimin kurduğundan bağımsız olarak bir anlam kazanıyor demektir. Hamas'ın, İslami Cihat'ın, Müslüman Kardeşler'in, ister Suriye'nin içerisini karıştırmak, ister Irak'ta BAAS rejimini devirmek, ister Filistin Kurtuluş Örgütü'nü zayıflatmak

için olsun, doğrudan CIA tarafından kurdurulması benim açımdan çok anlaşılmasın bir şey değil.

Ama bunlar daha sonra bu toplumların kendi dokusu içerisinde özellikle laik yapıların, Suriye’de, Irak’ta iktidarda olanların, Filistin davasında FKÖ’nün o laik ve solcu hattıyla reformize olduğu, mücadeleyi geriye çektiği bir yerde, halkın radikal mücadelesinin temsilciliğini üstlenmek doğrultusunda adımlar attılar. Daha doğrusu, böyle bir yerle buluşmaları açısından güçlü bir temel görüyorum. Bu bence Türkiye’de MİT’in PKK’ye karşı Hizbullah’ı örgütlemesi, ama bir temel bulunduğu noktada da aynı Hizbullah’ın kendi içerisinde “İlim” ve “Menzil” diye bölünmesine benziyor.

Bu oradaki toplumsal dokunun emperyalist müdahale karşıtlığının yansıması bir radikalizm ise, bizim bunu güçlü bir tarzda sahiplenmemiz gerekir. Sadece şöyle bir durum olabilir; bu ülkelerde gerçekten devrimci, daha radikal, islami motiflere daha uzak bir akım varsa, bunu desteklemek tercih edilmelidir. Ama bunun olmadığı yerde, dün kimin tarafından kurulduğu üzerinden ya da ideolojisindeki islami öğeler yüzünden bu hareketlere karşı alacağımız tutum, yarın Ortadoğu’da kendi karşımıza gereksiz düşmanlar çıkarmamız ya da devrimci olanakları boşa çıkarmamız sonucu doğurur.

Bugünkü tabloya bakıldığında, Filistin’de FKÖ’nün tuttuğu rol konusunda ya da Hamas’ın tuttuğu rol konusunda çok büyük bir tartışma olabileceğini düşünmüyorum. Bugün FKÖ bir devlet örgütlenmesine girdi. Filistin polisi yeri geldiğinde İsrail ordusuna da ateş açtı, ama bu çok istisnai bir durum. Ama intifada içerisinde Hamas’ın ya da İslami Cihat’ın tuttuğu bir yer var. Bütün bir Lübnan işgali sürecinde, bu hareketler temelde Filistinli laik örgütlerle değil, İsrail’le çatışmışlardır, ki Lübnan hergün Şiiler ile Sünnilerin savaştığı da bir yer.

Son 15-20 yılın bu akımları siyonizme karşı mücadele te-

melinde şekillenenen akımlar. Bunlar radikal bir mücadele çizgisi izliyorlar, İsrail'le barışan kendi ülkelerindeki iktidarlara karşı da mücadele ediyorlar. Suriye'deki Müslüman Kardeşler örgütünü bir parça dışta tutuyorum, onun rolü konusunda çok bilgim yok. Ama bir Mısır'da Enver Sedat'a karşı alınan tutumun bir mantığı var. Camp David ihaneti üzerine alınan bir tutumdur bu.

İran'da yaşanan sürece rağmen bizim bu tabloya böyle bakmamız gerekiyor. Kendine özgü bir toplumsal dokuya bu, onların siyasi öncülerini islami motifleri üzerinden teşhir etmek, tutum almak ya da onlardan daha uzak durmak, neye ne kadar karşılık geliyor?

İran'da kapitalizmin gelişme düzeyini biliyoruz. Güçlü bir laikliğin, güçlü bir sol damarın varlığı açısından İran, Irak'tan, Suriye'den, Ürdün'den (Mısır belki dışta tutulabilir) farklı bir ülke. Ama Suriye için, Irak için, Ürdün için, yani bölgenin diğer ülkeleri için de aynı şey geçerli mi? Ben böyle düşünmüyorum.

Bölgedeki taktik olanaklar nedir? Bugün bazı örgütlerin Suriye ile girdiği ilişkiler var. Daha doğrusu Suriye'nin kontrol ettiği alanlarda fiili varlıkları var. PKK'nin girdiği ilişkinin içeriği nedir, tam nereye oturuyor? Bu konuda bir tartışmadan bağımsız olarak söylüyorum. Yarın biz bir parça gelişip güçlendiğimizde, ister Avrupa'nın bir ülkesinde, isterse Suriye'de bulacağımız olanaklar zaten taktik olanaklardır. Bunların mutlaka sonuçları vardır. Ne kadardır, bunu bilemiyorum. Ama yarın bir parça geliştiğimiz bir yerde, bu olanaklardan mutlaka yararlanmak zorunda kalacağız.

Bu devletlerin hangi hesaplarla olanak sundukları, Türk devletini zayıflatma çerçevesinde planları vb., bunlar ayrı bir sorun. Mutlaka kişiliksiz bir ilişki çerçevesinde böyle bir ilişki mümkün olur diye düşünmüyorum. PKK'nin Suriye devleti ile girdiği ilişki ile DHKP'nin girdiği ilişki bile ne kadar

aynıdır? Bunlara bakmak gerekir.

Örneğin Lenin'in Almanya'dan Rusya'ya gidişine izin verilmesi tekil bir olay değildir, bunun bir mantığı var. Alman devleti, Rusya'nın yenilmesi için çalışan Bolşevikleri kendi topraklarından üstelik kendi ayarladığı bir özel trenle göndermeyi hiç problem etmiyor. Almanya'da komünistlerin güçlenmesini, muhtemel bir-iki yıl sonra kabarcak toplumsal hoşnutsuzluğun açık belirtilerini görmesine rağmen, taktik planda böyle davranıyor. Tabloya böyle bakıldığında, yarın Suriye'nin nasıl hesaplayacağından bağımsız olarak, bizim bu tür taktik olanakları düşünmemiz gerekiyor. Başka türlü zaten hiçbir taktik olanak elde edilemez.

Osman: Ben ABD emperyalizminin Irak'taki burjuva-feodal Kürt ağalarıyla yaptığı son antlaşmaya değinmek istiyorum. Bir süre önce YNK ve KDP'nin liderleri Washington'a çağıldı. Muhtemeldir ki bunlar yeni Ortadoğu planları doğrultusunda bir antlaşmanın altına imza attılar. Burada gözönünde bulundurmanız gereken önemli bir nokta var. Washington dönüşünde KDP lideri hemen Türkiye'yi ziyaret etti ve yapılan antlaşmanın PKK'nin bölgede kesinkes imhasına dönük olduğunu da ifade etti. Böylece Türk devletinin Güney Kürdistan'daki gelişmelere tepkisi belli ölçülerde yatıştırılmaya çalışıldı.

Ben bu olayı şu noktadan tartışmak istiyorum: ABD bugün Ortadoğu planının iki temel ayağını bulmuş durumda. Bunlar Türkiye ve İsrail'dir. Fakat Arap devletleri ile aynı süreci götürmede belli zorlukları var. Zira Arap halklarında islami motiflerle de olsa geçmişten bugüne anti-emperyalist bir birikim var. İsrail'le açıkça yanyana gelme konusunda Arap devletlerinin güçlükleri var. Yanyana gelmeye eğilimli olanlar dahi bunu belli ölçülerde yapabiliyorlar. Zira kendi halklarının tepki ve öfkesinden korkuyorlar.

Görüldüğü kadarıyla ABD Ortadoğu'da kendi planlarını rahatlıkla uygulayabilecek bir üçüncü sağlam ayak peşinde. Bu

da kendi denetiminde kurulacak bir kukla Kürt devletidir. Böyle bir oluşum Irak üzerindeki basıncın daha da genişletilmesinde ABD emperyalizmi tarafından kullanılacaktır. Bu Kürt devletiyle aynı zamanda İran-Kürdistan'ı üzerinde de doğrudan kontrol kurmanın hesapları yapılıyor. Benzer bir durum Suriye-Kürdistan'ı açısından da geçerli. Güney Kürdistan'da böyle bir Kürt devleti oturtulduğu koşullarda, bölgesel düzeyde (dört parçadaki) PKK'yi boğmaya da yönelinecektir.

Bunlar önümüzdeki dönemde yakından izlememiz, politik pratik-sonuçlar ve görevler çıkarmamız gereken gelişmeler.

Semih: Bölgesel gelişmelere yakın ilgi konusuna değineceğim. Şu anda biz Irak'taki, Suriye'deki gelişmeleri yakından biliyoruz ve takip ediyoruz. Bunun arkasında, Kürt hareketinin süreçlerine duyulan ilgi var. PKK'nin oradaki Kürt hareketleriyle ilişkiye girmesi, oradaki dinamiklerin bizdeki Kürt hareketiyle yakın ilişkisi vb., bizde somut bir ilginin oluşmasını sağlıyor.

Aslında yönelmemiz, ilgi göstermemiz gereken başka alanlar da var. Ama biz bunları bir parça ihmal ediyoruz. Örneğin Balkanlar böyle bir alan. Oysa burada da ciddi bir potansiyel var. Mesela bir milyondan fazla Bulgar göçmeni var bugün Türkiye'de ve bunlar oradaki yakınlarının sorunlarına ilgi duyuyorlar. Yine Yugoslav göçmenleri var, ordaki sorunlara ilgi duyuyorlar, sürekli ilişkileri var. Türkiye ile Bulgaristan, Yugoslavya vb. ülkeler arasında sürekli bir trafik var. Ama biz oraya yönelik yeterli bir bilgiye sahip değiliz. Bu alanları daha çok MHP, Refah gibi faşist ve gerici partiler kullanıyorlar. Bu tür sorunlara ilgisizlik sol harekette de bir parça gelenekselleşmiş durumda.

Tuna: Bu alan bizim sınıf çalışmamız açısından da önem taşıyor. Örneğin Bulgaristan'dan gelen göçmenler sosyalizmi belli ölçülerde tanıyorlar, birlikte hareket etme vb. özellikler taşıyorlar. Balkanlar'a ilgi göstermek bu tür bir kitlenin kaza-

nılması için de bir ihtiyaç. Ama ne kadar abartıldığından bağımsız olarak, Jivkov döneminde yaşanan Bulgar şovenizmine karşı tutum almamızın kazanıcı müdahale açısından önemi var. Politik çalışmada bu bütünlüğün, sadece dış politika açısından değil, sınıf çalışmamızda fabrikalardaki Türk ve Bulgar işçiler arası gördüğümüz her bölünme eğilimini gidermek açısından da önemi var.

Temmuz: Göçmen işçilere ilişkin sorunun bir yanı şu. Cihan yoldaşın değindiği gibi, tarihi-kültürel yakınlığımızın gerici amaçlarla kullanılmasına karşı, biz de tersinden, ilerici muhteva taşıyan bu imkanları devrimci amaçlarla kullanmalıyız.

Bir de sorunun şöyle bir yanı var. Türkiye kapitalizmi bölgede ulaştığı düzey üzerinden bugün belli bir çekim gücüne sahip. Türkiye bir taraftan dışarıya işçi veriyor, ama bir taraftan da göçmen işçi alıyor. Kaçak olarak çalışan küçümsenmeyecek sayıda göçmen işçi var. Bölgenin değişik ülkelerinden yoksul insanlar, zor durumda kalmış insanlar, iş bulmak için ya da başka bazı nedenlerle Türkiye'ye geliyorlar. Çok daha sınırlı da olsa Arap ve Afrika ülkelerinden bile gelenler olabiliyor. Mesela İstanbul'da daha çok da küçük atölyelerde kaçak çalışan çok sayıda Romen işçi var. Onbinlerle ifade edilebilecek yabancı kaçak işçiden sözediliyor. Bulgaristan'dan gelen göçmen işçilerin zaten hangi koşullarda çalıştığı az-çok belli.

Gerek Türkiye'ye yerleşmiş göçmen işçiler, gerekse işçilik için geçici olarak gelmiş olanlar, hem tarihsel-kültürel yakınlık çerçevesinde, hem işçi sınıfının mücadelesi açısından, hem de bunun üzerinden Türkiye'yi çevreleyen bölgeye karşı yapabileceklerimiz açısından bizim için bir imkan olabilmelidir.

Genel planda söylenenlere ekleyeceğim temel noktalardan biri şu: Bu aslında dün konuştuğumuz tabloyla da ilişkili. Dünya kapitalizminin bir çöküntüye, genel bir yıkıma doğru gittiği bir evredeyiz. Emperyalistler arası çelişkinin giderek derinleşeceği bir süreçtir bu. Türkiye, bölgesinde ABD emperya-

lizminin doğrudan taşeronu olarak davranıyor, kendi çıkarlarını burada görüyor, burada buluyor. Emperyalistler arasında çıkar çatışmaları derinleştiği, ekonomik alandan politik ve askeri alanlara yayıldığı ölçüde, bunun kendisini öncelikli olarak ortaya koyuşu, emperyalistlerin kendi iç çatışmalarından önce, muhtemel bölgesel çatışmalar ve savaşlar biçiminde olacaktır. Türkiye'nin, Kürt sorunu vesilesiyle veya başka nedenlerle Suriye veya bölgedeki başka ülkelerle yaşayacağı gerici çatışmaların ötesinde, emperyalistler arası çelişki keskinleştiği ölçüde, Türkiye'nin şu veya bu nedenle, Ortadoğu'da, Kafkaslar'da ya da Balkanlar'da çatışmaların içine çekilmesinin, doğrudan dünya kapitalizminin içine girdiği süreç açısından bir mantığı var.

Bu açıdan bakıldığında, devrimimiz, bir yönüyle iç savaşın dış savaşa dönüşmesi anlamına gelecekse, aslında bir yönüyle de devrim öncesi Rusya'sında olduğu gibi, yayılmacı amaçlarla girilmiş bir dış savaşın bir iç savaşa çevrilmesi gibi bir yön de taşıyabilecektir. Bu çerçevede, ordu içinde çalışma perspektifinin özel ve ilkesel önemi ortaya çıkıyor. Sadece Kürt sorunu çerçevesindeki görevlerimiz açısından değil, bir bütün olarak Türkiye devriminin stratejik önemi ve gerekleri açısından da çok temel ve ilkesel bir sorun bu. İçine girdiğimiz evrede Türk devletinin yönelimleri, emperyalistler arası çelişkiler açısından bu böyle. Bunun altını önemle çizmek, sorunu bu boyutuyla işlemek durumundayız.

Bir de Tuna yoldaşın değindiği, Ortadoğu'daki dinsel akımların ne ifade ettiğine ilişkin tartışma var. Biz, Latin Amerika'da, belki belli ölçülerde Güney Kore'de, kilisenin veya Kurtuluş teolojisini savunan, doğrudan Marks'ı referans alan, belli bir ilericiliği olan dinsel akımların olabildiğini biliyoruz. Ortadoğu'daki akımlar hiçbir biçimde böyle değil. İran devriminde devrimcilerin neyle karşı karşıya kaldıkları, bunun ne anlam taşıdığı yeterince açık. Bunların sosyal devrime karşı aldıkları tutumla emperyalizme karşı aldıkları tutumun farklı-

lık taşıdığı yerlerde, gerçekten bizim taktik bağlaşıklarımız olabilirler mi? Sosyal devrim açısından bakıldığında, Türkiye’de doğrudan bizim düşmanımız olan akımlar bunlar.

Ama muzaffer bir sosyal devrim koşullarında, emperyalizmin saldırısını püskürtme, ayakta kalma, kendine kurulan çemberi kırma sorunlarıyla karşı karşıya kalındığında, taktik olarak belli bazı ittifakların yapılabileceği akımlar. Benim görebildiğim kadıyla herhangi bir ilerçilik taşımıyorlar, sosyal devrime her açıdan düşmanlar. Ama herşeye rağmen, emperyalizm karşısında aldıkları tutumlarla yer yer bizim taktik bağlaşıklarımız olabileceklerini düşünüyorum.

Ortadoğu’da devrimci dinamikler ve devrimci imkanlar

Cihan: Özellikle islami motiflere ya da dini ideolojiye dayalı “anti-emperyalist, anti-şovenist akımlar”la ya da siyonizm ve emperyalizme karşı da mücadele eden, ama kuşkusuz anti-emperyalizmleri çok tartışmalı olan akımlarla taktik ittifak imkanları nelerdir? Tanımı önden böyle yapar, soruyu da bu tanımlar çerçevesinde sorarsanız, elbette böyle bir tartışmaya kategorik olarak karşı çıkmak mümkün olmaz. Oysa bu tümüyle somut bir sorun; bu konuda soyut spekülasyonlara ya da varsayımlara dayalı bir tartışmanın bir anlamı ve yararı yok. Bu sorun somut biçimde karşımıza çıktığı ölçüde ve durumlarda, durup incelenmesi ve değerlendirilmesi sözkonusu olan bir sorun.

Ama eğer burada gerçekten stratejik perspektifler, uzun dönemli perspektifler oluşturmaksa mesele, biz başka şeyler de umabiliriz pekala. Kendimize başka stratejik görevler veya hedefler de saptayabiliriz pekala. Nasıl ki Balkan halklarının sorununun çözümü için biz bir “Sosyalist Balkan Federasyonu”nu bir çözüm olarak düşünebiliyorsak, aynı şekilde

Ortadoğu için de başka bazı hedefler, olanaklar umabilmeliyiz.

Evet, Ortadoğu'da bugün somut bir durum var, ama bu bugünkü durumdur. Bugün gerçekten bölgede modern devrimci ve sosyalist hareket çok büyük darbe almış durumda. İran'da bir gücü vardı, büyük ölçüde Mollalar tarafından kırıldı ve tasfiye edildi. Irak'taki büyük ölçüde benzer bir akıbete uğradı, gelinen yerde önemli ölçüde Kürt hareketlerinin yedeğine düşmüş durumda. FKÖ bünyesinde marksist eğilimli Filistinli akımlar vardı, Filistin barışının ardından bağımsız bir tutum ve pratik tavır ortaya koyamadılar. Türkiye devrimci hareketi 12 Eylül'le birlikte önemli bir darbe yedi. Oysa önemli bir etki kaynağıydı, '70'li yıllarda. Örneğin, somut olarak biliyorum, İranlı devrimciler üzerinde çok iyi bir etki ve sempati yaratabiliyordu.

Ama eğer bugünden geleceğe ilerleyecek bir devrim süreci üzerinden bakacaksak, esas yönelmemiz gerekeni gözelebilmeliyiz. Kaldı ki böyle bir perspektifimiz de var. Örneğin, '90 tarihli Ortadoğu değerlendirmelerimizde, bu perspektif şöyle dile getiriliyor:

"ABD'nin Ortadoğu'daki son girişimleri Arap halkları arasında büyük ve heyecanlı tepkilere yol açmış, kitlelerin anti-emperyalist bilincinde sıçramalar yaratmıştır. Bu tepkinin bugün için Irak gericiliği, Arap milliyetçiliği ya da çeşitli İslami akımlar tarafından yönlendiriliyor olması, bizi bu son derece önemli olguyu küçümseme noktasına düşürmemelidir. Gerek emperyalizmin Ortadoğu'daki 'yaşamsal çıkarları', gerekse gerici işbirlikçi rejimler için önemli bir tehdit oluşturan bu olgu, emperyalizm ve işbirlikçi rejimler tarafından net olarak algılanmakta, onlar için önemli bir kaygı ve sıkıntı konusu olmaktadır. Olaylar gösteriyor ki, ABD'nin Ortadoğu'daki pervasız girişimlerini bir ölçüde sınırlayan hiç de Saddam'ın savaş makinası değil, ama tam da Arap halklarının bu devrimci kaynaşmasıdır. Aynı hassasiyetin İran halkları arasında da güçlü ve yaygın olduğunu biliyoruz.

"Bu olgu (Körfez krizinin oluştuğu atmosfer kastediliyor) üzerinde önemle durmalıyız. Dünya devrimci süreçleri açısından önem taşıyan bu olgunun, kuşku yok ki Türkiye devrimi için ayrı bir önemi vardır. Türkiye devriminin gelişme olanakları için olduğu kadar, yarınki muzaffer devrimin emperyalist kuşatma ve müdahaleler karşısında, kendini savunabilmesi bakımından da, İran ve Arap halklarının desteği yaşamsal önemdedir. Öte yandan, omurgasını güçlü bir işçi hareketinin oluşturacağı ve modern sosyalist düşünce ve akımların yönlendiriciliğinde gelişeceği şimdiden hemen hemen kesin olan Türkiye devrimi, Arap ve İran halklarının bugün için gerici milliyetçiler ya da islamcılar tarafından yönlendirilen ama özünde devrimci olan tepkilerinin bilinçli ve devrimci bir muhtevaya kavuşmasında, bölgedeki devrimci akımları ve süreçleri bu bakımdan kuvvetle etkilemede önemli olanaklara da sahiptir.

"Bugün için, Arap halklarının yaşamakta olduğu anti-emperyalist kaynaşmanın yarattığı siyasal olanakları en iyi şekilde kullanabilen Irak gericiliğinin, yarın elindeki savaş makinasını emperyalizmin hizmetinde ve tam da bu kaynaşmaların besleyeceği devrimci gelişmeleri boğmak için kullanacağından da kuşku duyulmamalıdır. Bizzat Irak gericiliğinin kendi dünkü bu doğrultudaki karşı-devrimci misyonu kadar ilerici geçinen Suriye gericiliğinin geçmiş ve bugünkü davranış çizgisi de buna iyi bir örnektir. Dün Lübnan'da karşı-devrimci bir rol oynayan, Filistin halkına karşı Tel Zaatar katliamlarını gerçekleştiren Hafız Esat gericiliği, bugün ise ABD'nin bölgedeki emperyalist girişimlerini onaylamakta ve desteklemekte, onunla politik-askeri işbirliğine girebilmekte, Arap halklarının çıkarlarına açıkça ihanet etmektedir. (Bu o zaman Irak'a yapılan müdahaleye Suriye'nin de tank birlikleri vermesi, güç desteği göndermesine ilişkin bir değerlendirme oluyor.) Siyonist İsrail olgusunun da etkisiyle Arap BAAS rejimlerinin emperyalizmle zaman zaman belli çelişkileri olmuştur. Sovyetler Birliği'nin etkisi ve desteği sayesinde bu

çelişkilerin uzun sürdüğü de görülmüştür. Fakat bölgedeki statükoyu tehdit eden her ciddi devrimci gelişme karşısında BAAS gericiliğinin emperyalizmle çıkar ve davranış birliği içinde hareket ettiği de yine olayların kanıtladığı bir gerçektir. Bu deneyimi gözönünde bulundurmak, Ortadoğu'daki devrimci süreçlerin geleceği bakımından yaşamsal önemdedir.” (Yeni Dünya Düzeni ve Ortadoğu, Eksen Yayıncılık, s.28-29 -Red.)

Uzun bir pasaj oldu, ama burada belirtilen düşünceyi yeniden okumak istiyorum. *“Dünya devrimci süreçleri bakımından önem taşıyan bu olgunun (Arap halklarının Batı emperyalizmine karşı hassasiyetinin) kuşku yok ki Türkiye devrimi için ayrı bir önemi vardır. Türkiye devriminin gelişme olanakları için olduğu kadar, yarınki muzaffer devrimin emperyalist kuşatma ve müdahaleler karşısında kendini savunabilmesi bakımından da İran ve Arap halklarının desteği yaşamsal önemdedir. Öte yandan, (en kritik bölümü bu!) omurgasını güçlü bir işçi hareketinin oluşturacağı ve modern sosyalist düşünce ve akımların yönlendiriciliğinde gelişeceği şimdiden hemen hemen kesin olan Türkiye devrimi, Arap ve İran halklarının bugün için gerici milliyetçiler ya da islamcılar tarafından yönlendirilen ama özünde devrimci olan tepkilerinin bilinçli ve devrimci bir muhtevaya kavuşmasında, bölgedeki devrimci akımları ve süreçleri bu bakımdan kuvvetle etkilemede önemli olanaklara da sahiptir.”*

Buradaki perspektifin çok özel bir önem taşıdığını ve bu perspektifin Eylül '90 yılına ait olduğunu, burada yaptığımız tartışmaya karşılık düşen bazı önemli öğelerin olduğunu şimdi okurken de farkediyorm. Gerçekten de şimdi burada bu kaynaktan bağımsız olarak yaptığımız tartışmalarla örtüşen bazı kritik noktalar var.

Okuduğum pasajın vurgusu şudur; eğer Türkiye'de sınıf eksenli kuvvetli bir devrimci hareket gelişirse, bu gelişme, Ortadoğu'da modern kimlikli, sosyalist düşünceye eğilimli akımların gelişmesi için de uygun bir atmosfer oluşturacaktır.

Ben inanıyorum ki, İran, Afganistan, Pakistan ve Cezayir gibi ülkelerde yaşanan olaylar, islami rejimleri ve islami akımları yıpratacaktır. İslami akım çok geçmeden bir geriye düşüş yaşayacaktır. Bizim yükselişimiz onun düşüşüyle paralel gerçekleşecektir. Bizim derken, sadece Türkiye'yi kastetmiyorum. Genelde bölgede yer edinecek modern devrimci akımların, marksist akımların güçlenmesi islami akımların gerilemesi ile üstüste düşecektir. Olayın bir de böyle bir boyutu var. Yani olayı bir de bu perspektifle kavramalıyız.

Halkın Mücahitleri örgütü vardı İran'da, bu aslında islami bir akımdı, ama kendisini marksist bir islami akım olarak tanımlıyordu. Bu anti-emperyalist islami akımlar bile kendilerini Marksizm üzerinden ifade etmek ihtiyacı duyabiliyorlardı. Kuran'da ortaya konulan düşünceyle sosyalizm özleminin bağdaştığını kanıtlamaya çalışıyorlardı. Bu dün bu bölgede Marksizmin gücüne bir göstergeydi, ama bugün bir gerileme yaşadı. Bugün İslami akımlar geniş çapta taban bulabiliyorlar. Ama bu durum değişecektir, buna da inanmak lazım. İslami akım halkların muhalefet ihtiyacına, emperyalizme karşı mücadele potansiyeline yanıt veremediğini çok geçmeden gösterecektir.

Bunun böyle anlaşılması ve stratejik açıdan bakıldığında daha geniş, daha ileri olanakların umulması kaydıyla, şu veya bu ölçüde bir anti-emperyalist muhalefetin taşıyıcısı olabilen belli islami akımlar eğer gerçekten varsa, bunlara bu çerçevede taktik bir esneklik içerisinde yaklaşmak gerektiği düşüncesine prensip olarak karşı çıkılmaz.

Taktik ittifaklar üzerine

Nadir: Genel planda politik esnekliğe sahip olmak gerektiği, bunu gerek bölge düzeyinde gerek uluslararası planda hep gözetmek, kalıpcı, şematik, şabloncu olmamak gerektiği

yönündeki kaygılara katılıyorum. Vurgulara ilişkin bu çerçevede bir itirazım yok. Ama Tuna yoldaş tarafından somut olarak tanımlanan çerçeve bence son derece yanlış ve son derece kaygan bir zemin döşüyor. Sözkonusu olan Ulaş yoldaşın da raporunda ismini verdiği üç islamcı örgüttür. Yoldaş bunların değişik amaçlarla bizzat CIA tarafından örgütlendiğini söylüyordu.

Anlayabildiğim kadarıyla Tuna yoldaş şöyle bir çerçeve çizdi: Bunlar böyle devreye sokulmuş olsalar bile, bu toplumlardaki sorunlardan hareketle bu örgütlerin dokusu giderek değişebiliyor. Değiştirdiği ölçüde bunlar hedeflerinden bağımsız bir yere de gelebiliyorlar. Sözgelimi başlangıçta ilerici bir FKÖ'nün etkisini sınırlamak için devreye konulmuş oluyorlar, ama bir Filistin sorunu olduğu ölçüde de sosyal tabanı zamanla genişliyor ve yapısı değişebiliyor. Buna Türkiye üzerinden Hizbullah ve onun bölünmesini örnek verdi. Dolayısıyla bunlarla, elbette stratejik planda değil ama, bu sosyal gerçekliği gözeterik, taktik planda belli ilişkilerin, hatta ittifakların olabileceğini yadsımamak gerektiğini ifade etti. Hiç değilse ben böyle anladım. Temmuz yoldaş da buna bir ekleme yaptı ve onay vermiş oldu.

Ben bunun son derece yanlış olduğunu düşünüyorum. Buradaki soruna bu akımların kendisi üzerinden bakmamak gerekiyor. Eğer bunlar belli bir davayı istismar ediyor ve bunun üzerinden de ilerici bir toplumsal tabanı kendi peşlerinde sürükleyorsa, bir devrimci partinin burada gözeteceği en önemli şey, Türkiye'de gelişecek toplumsal mücadelenin etkisini buraya da yayarak, onun o gerici önderliğini təcrit etmek olabilir. Politika bu olabilir, bunun ötesinde bir politika olamaz. Taktik planda onunla girişilebilecek herhangi bir ittifak olamaz.

Marksist olmayan, ama anti-emperyalist ilerici özellikler taşıyan hareketler açısından söylenenlerin bir mantığı var. Ama bunun ötesinde, basbayağı gerici amaçlarla kurulan ve gerici amaçlar doğrultusunda etkinlik gösteren, toplumsal sorunları

istismar ederek bir taban bulan hareketlere böyle yaklaşmamız mümkün değil. Bu bir.

İkincisi, bölge devletleri arasında gerici amaçlara dayalı çıkar çatışmaları var. Türk devleti ile komşu devletler arasında da var. Ve kuşkusuz ki, Türkiye’de siyasal iktidar mücadelesi veren bir parti olarak biz, bu çelişki ve çatışmalardan kendi bağımsız platformumuzu korumak koşulu ile mümkün mertebe yararlanmaya çalışırız. Bunun ötesinde zımni ya da açık bir anlaşma temeline dayalı herhangi bir ilişki bizim ilkelerimize tümüyle aykırıdır. Bu derece hassas konularda taktik esneklik adı altında bu denli kolay konuşmaktan kaçınmak lazım. Bu tür muhakemelerin iyi düşünülmemiş gereksiz ve anlamsız bir fikir cimmastiği olduğunu düşünüyorum.

Cihan: Hiçbir gerici burjuva devletle bu türden bir ilişki kurulamaz. Yoldaş bunu kastetmiş olamaz, bunu kastettiğini sanmıyorum.

Nadir: Kastetmese de bu konuda son derece muğlak bir platform ortaya koyuyor, en azından ben böyle anlıyorum. Pozitif açıdan söyleyeceğim şu. Biz bu tip olanakları komşu ülke halklarının ilerici hareketleri ile birlik ve dayanışma üzerinden, somut bir diyalog üzerinden kullanabiliriz, kullanmalıyız, bunu zorlamalıyız. Bizim politikamız yalnızca bu olabilir.

Temmuz: Ülkesinde devrimci iktidarını kuran bir sınıfın taktik tutumlarından, taktik ittifaklarından neyi anlamamız gerekiyor? Bir karışıklık varsa, bir ayrılık varsa burada var.

Sovyetler Birliği emperyalistler arasındaki çelişkiden yararlanarak, Almanya’nın Sovyetler Birliği’nde silah üretmesini, böylelikle Alman emperyalizminin silahlanmasını, ama aynı şekilde Sovyet Birliği’nin de silahlanmasını sağlama yoluna gidebilmişti ‘20’li yıllarda. Burada bir anlaşma var mı, yok mu? Bir anlaşma olmaksızın yapılabilir mi bu?

Nadir: Bu farklı bir durum. Bir proleter iktidarın gösterebileceği bu türden esnek tutumlar üzerinden konuşmuyo-

rum ben.

Temmuz: Benim konuşmam muzaffer bir devrimin emperyalist tecrite alınması durumu üzerinden oldu. Devrim sürecinde böyle bir ittifaka hiçbir biçimde giremeyiz, taktik olarak herhangi bir dinsel akımla ittifak yapamayız.

Anti-emperyalist bilinci geliştirmeliyiz

Sinan: Ben en son dikkat çekilen noktadan başlamak istiyorum. Başından itibaren biz, Türkiye devriminin kendi sınırlarına sığmayacağını, "misaki-milli" sınırlarının ötesine taşacağını hep söyledik, bu vurguyu hep yaptık. Bu özellikle Kürt özgürlük hareketinin yükseldiği dönem sonrası birçok değerlendirmemizde de vurgulandı. Kuşkusuz bunun bir nesnelliği var. Bizim devrimimizi çevreleyen bölge emperyalizm için stratejik öneme sahip olduğu gibi, bizim devrimimiz için de stratejik bir öneme sahiptir. Bölgeyle ilgili tartışmanın bu açıdan da bir anlamı var. Bu tartışma böyle bir çerçeveye de oturuyor.

Biz başından itibaren emperyalizmle kesin bir hesaplaşmanın devrimimiz açısından önemini sık sık vurguluyoruz. Bunu Kürt hareketini uyarmak için de söylüyoruz. Emperyalizmle hesaplaşmadan, onun bir uzantısı olan sermaye iktidarıyla tutarlı bir hesaplaşma yapılamayacağını söylüyoruz.

Devrimimiz için stratejik bir önemi olan Ortadoğu'da şu anda tek başına hakimiyet peşinde olan bir emperyalist güç olarak ABD var. ABD'nin burada Türkiye ve İsrail gibi iki müttefiği var. Bir dönemdir ABD-TC-İsrail ittifakına ve bunun saldırgan karakterine, bölge açısından ve devrimimiz açısından taşıdığı anlama ve tehlikeye işaret ediyoruz. Yayınlarımızda da bu sorunu işliyoruz. Parti olarak önümüzdeki dönemde bu sorunun propaganda, ajitasyon ve teşhir faaliyetinde çok daha etkin ve sürekli bir biçimde işlenmesi gerekiyor.

ABD-İsrail-TC ittifakına ve bölgeye ilişkin emperyalist

planlara sürekli vurmak, en başta devrimimiz açısından gerekli. Yanısıra, Ortadoğu'daki anti-emperyalist, ilerici, devrimci dinamiklerin yeniden uyarılması, harekete geçirilmesi ve cesaretlendirilmesi açısından önemli. Bunu en fazla Türkiye'deki devrimci gelişme sağlayabilir. Çünkü Türkiye bölgede gelişmişlik düzeyi en ileri ülke. Türkiye'deki devrimci gelişmeye proleter ve emekçi kitle hareketi damgasını vuracaktır. Bu açıdan partimize önemli sorumluluklar düşüyor.

Bunun için, Türk ve Kürt emekçileri içerisinde anti-emperyalist bilinci uyarmamız ve geliştirmemiz gerekiyor. Bunu eylemliliklerle de birleştirerek yapmalıyız. Özellikle geçmişte az-çok belirgin bir anti-emperyalist bilinç, bir anti-ABD'cilik vardı. '60'larda ve '70'lerde bunun nasıl ortaya konulduğunu biliyoruz. Özellikle '71 devrimci hareketinde bu çok belirgindi. Anti-ABD'cilik '71 devrimci hareketinin karakteristik özelliklerinden biriydi. Bu sadece Türkiye'de değil, genel olarak Ortadoğu'da vardı. Bugün de hala bir biçimde kendisini ifade ediyor. Bizim de ülkemizde anti-emperyalist duyarlılığı geliştirmek gibi temel bir sorumluluğumuz var.

Geçmişte İsrail karşısında Filistin kurtuluş hareketini desteklemek, onunla enternasyonal dayanışma içerisinde girmek somut-pratik karşılığı olan bir tutumdur. Filistin'e dönük bir saldırı anında pratik bir tutumla karşılanıyordu. Bunda da büyük bir gerileme oldu. Türkiyeli devrimciler Filistin kamplarına gidiyor, burada İsrail'e karşı savaşıyorlardı. Nitekim İsrail Filistin'de dayanışma içerisinde olan birçok Türkiyeli devrimciyi katletti. Yaşanan süreci biliyoruz. ABD'nin Ortadoğu barış süreci denen emperyalist girişimi hedefine ulaşabildi. Ama Ortadoğu halklarında bu konuda hala duyarlılık var. Türkiye'de de Filistin konusunda yeniden özel bir duyarlılık oluşturmak gerekiyor. Devrimimizin stratejik bir engeli ve amansız bir düşmanı olan ABD-TC-İsrail mihverini sürekli teşhir etmeli, güncel planda özel bir biçimde öne çıkarılmalı ve sürekli işlemeliyiz.

Hem Türkiye’de hem Ortadoğu’da anti-emperyalist ilerici dinamikleri uyarmakta partimize özel bir rol düşüyor. Bu bölgedeki devrimci partilerle somut ve amaca uygun ilişkiler içerisine girmek için önemli bir yanı. Bölgedeki sosyal mücadeleleri, ilerici dinamikleri, ülkelerin iç süreçlerini buradaki devrimci partilerle gireceğimiz somut ilişkiler üzerinden izleyebilmeliyiz. Bu bölgedeki gelişmelere karşı, bu şu an nerede gerçekleştirilebiliyorsa (örneğin yurtdışında gerçekleştirilebilir), eylemli dayanışma içerisine girebilmeliyiz. Ortadoğu’daki devrimci akımların bu konuda bir duyarlılıkları da var. Bunu, şu anki durumlarından, yaşamış olabilecekleri gerilemeden bağımsız olarak söylüyorum. Mesela geçmişte İran partisiyle yaptığımız görüşmeyi hatırlıyorum. Kurduğumuz ilişki onları son derece heyecanlandırmış, partinin genel sekreteri, “yıllardır biz böyle bir şey arıyoruz” diye sevincini belirtmişti.

Ama bunun ötesine de bakabilmeliyiz. Geline yerde gerileyen ve zayıflayan bu güçler besbelli ki oradaki dinamikleri de kitlelerin tepkilerini de kucaklayamıyorlar. Mevcut potansiyeller başka güçler tarafından değerlendiriliyor. Hatta bazen anti-emperyalizm ya da anti-ABD’cilik adına İran’daki molla rejiminin yedeğine düşülüyor. Somut bilgilere ulaşabilirsek, buna müdahale etme imkanımız da olacaktır. Bu ise somut bir yönelim içine girilerek, ilişkiler geliştirerek yapılabilecek bir şeydir.

Biraz önce yapılan tartışmaya kendi içinde girmek istemiyorum. Şu kadarını söyleyeyim. Burada adı geçen İslami yapılar hakkında somut bir fikre sahip olmadan bir şey söylenmemesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca geçmişte bir İran örneği yaşandı. Anti-emperyalist, anti-ABD’ci bir Humeyni vardı, AEP dahil herkes buna başka şeyler atfetmeye çalıştı. Bir dönem TUDEH partisi, Fedai örgütü, hatta Mücahitler vb. yapılar vardı. Bütün örgütler Humeyni’nin anti-emperyalistliğini, ilericiliğini, anti-ABD’ciliğini öne çıkarıyor ve destekliyorlardı. Ama onların nasıl bir akıbetle karşı karşıya kaldıklarına

bizzat tanık olduk. Dolayısıyla çok atak davranmamak gerekiyor. Halkların kardeşliği çerçevesinde emperyalizme, bugünkü saldırgan ittifaka karşı mücadelenin bütün potansiyellerine dönük pozitif bir bakış, bir politika sahibi olmak daha farklı bir şeydir.

Ortadoğu'ya dönük emperyalist planlar ve Kürt hareketini bekleyen tehlike

Güney Kürdistan'la ilgili son gelişmelere ve gündemdeki Türkiye-Suriye krizine de kısaca değinmek istiyorum. Son dönemdeki gelişmelerin hiçbiri birbirinden kopuk değil. İsrail, Türkiye ve ABD aynı anda genel bir Ortadoğu hareketine giriştiler. Bu hareketliliği ABD'nin Ortadoğu'ya dönük planları çerçevesinde görmek gerekiyor. Bir takım gelişmeler aynı süreçte ve değişik kollardan cereyan ediyor. ABD'nin Talabani ve Barzani'yi Washington'a çağırıp orada "mutabakat belgesi" imzalatıldığı günlerde, sömürgeci burjuvazi de Güney Kürdistan'la ilgili bir hareketlilik sürecine girdi. Şemdin Sakık'ın mahkemede söyledikleri, Hatay'da bizzat Kara Kuvvetleri Komutanının yaptığı konuşma, Şükrü Elekdağ'ın yaptığı açıklamalar, Mesut Yılmaz'ın Filistin, Ürdün, İsrail ziyareti sırasında gene Suriye'ye dönük tehditleri ve bu arada yeni bir saldırgan pakt oluşturma girişimleri, Amerika büyükelçiliğinden bazı görevlilerin Irak'taki muhalif güçlerle yeni planlar çerçevesinde görüşmeleri, Ortadoğu barış sürecinin yeniden canlandırılması doğrultusunda ABD'nin Arafat'la görüşmesi -tüm bunlar aynı tarihlerde gerçekleşti ve hiçbir biçimde rastlantı değil. Türk devletinin Suriye'ye girdi-girecek denildiği tarihte, ABD'nin "bu Ortadoğu barış sürecini baltalayabilir, daha sakin olun" sözleri ve İsrail'in ortaya koyduğu tutum, bunlar hep aynı süreçte cereyan ediyor.

Her birinin kendine dönük hesapları var, buna girmeyeceğim. Burada benim açımdan tartışmaya açık bir yan var. Cihan

yoldaş da değindi. Bölgede Suriye'nin emperyalist planlar açısından yarattığı sorunlar var. "Ortadoğu barış süreci"nin bir gereği olarak İsrail önce Filistinlilerle barış imzaladı, sonra Ürdün'le. Ardından Suriye'yi de buna dahil edip sorunu kökten çözmeye çalıştılar. Ama bu süreç fazla ilerleyemedi. Şimdi Suriye'yi dizginlemeye çalışıyorlar.

Öte taraftan işin başka bir cephesi var ki, bu Kürt hareketi için büyük bir tehlike. Kürt hareketi eğer "siyasal çözüm" sürecinin kendisini nereye götürdüğünün farkına varıp başka bir çıkış yapamazsa, çok büyük bir kuşatmaya alınmış durumdadır. Bu durumda onun güvенеbileceği en son "destek"lerden biri Suriye'dir. Bunu Cihan yoldaş da ifade etti zaten. Bir dönem Filistinli örgütlerin hepsi yine Suriye'deydiler. Habbash'tan, Havetme'den Arafat'a kadar hepsinin en büyük dostları Suriye'ydi. Fakat Suriye önce bunları çıkarları doğrultusunda kullandı, daha sonra da ortada bıraktı. Filistin hareketini hem içeriden hem dışarıdan kuşattılar. Özellikle İsrail'in saldırısı ve emperyalistlerin kuşatması vardı. Filistin orta sınıfları da bir zamanlar Filistin meclisi, sürgün hükümeti kurmuşlardı. Bu içeriden kuşatmayla '82'deki Şatilla katliamına kadar gelindi ve burada Filistin hareketi askeri olarak da büyük bir darbe yedi. Filistin hareketinin güçleri Ortadoğu'nun çeşitli yerlerine dağıldılar, bir kısmı Ürdün'e sığındı. Sonuçta İsrail Ebu Cihat'ı aldı getirdi ve Filistin hareketinin peşpeşe darbeler yemesinden de yararlanarak Filistin meclisinin inisiyatifini sürekli öne çıkardı. Filistin hareketi böyle bir süreç izleyerek adım adım bugünkü noktaya geldi.

Bugün yine böyle bir tehlike var. Suriye devleti kendi çıkarlarını her zaman kollayacaktır. Gerektiğinde PKK'yi kendi kaderi ile başbaşa bırakabilecek çıkarıcı bir devlettir. Eğer Suriye'nin çıkarlarına olan bir antlaşma gerçekleştirilirse, ki buradaki kuşatma da ister istemez onu buna zorlayacaktır, bu bir kere büyük bir tehlikedir.

İkincisi; "siyasal çözüm" çizgisi üzerinden PKK'nin geldiği noktayı hesap ederek, inisiyatifi ele geçirmeye çalışıyorlar. PKK'yi sürekli izliyorlar. Almanya'nın PKK'ye dönük adım adım hayata geçirdiği politikalar tesadüfi değildir. Bunlar genelde hareketi ehlileştirmek, PKK'yi FKÖ'leştirmek, kuşatıp, yorup, yıpratarak sonuçta Kürt sorununu kontrol altına alabilecek bir noktaya getirmek çabalarıdır.

Üçüncüsü; Kürt hareketi, özellikle Kürdistan Parlamentosu üzerinden İtalya'da gerçekleştirilen toplantıyı, elde edilen imkanları bir can simidi gibi görüyor. Oysa bu da büyük bir tehlike aslında. Doğal bir süreç yaşansa, Kürt Parlamentosu türü kurumlaşmalar bu çerçevede gerçekleşse neyse. Ama böyle değil. Bu toplantının gerçekleştirilmesine izin verilmesi yine belli bir amaca dönük. İtalyan devletinin ve o ülkedeki partilerin ne olduğunu biliyoruz. Emperyalist güçlerin herbirinin Ortadoğu'da kendi çıkarları peşinde olduğu yeterince açık. Bu da böyle bir amaca dönüktür. Sürgünde Kürt Parlamentosu'nun gerçekleştirmesinin hemen ardından Öcalan'ın Kürt orta sınıflarına ve Kürt reformizmine dönük çok sert uyarıları oldu. Bu hiç de tesadüfi değildi, büyük bir rahatsızlığı dile getiriyordu. Nitekim Kürt orta sınıfları; siz artık durun, biz bu işi çözeriz; Almanya zaten devrede, İtalya da geldi yardıma; inisiyatifi bize bırakın, biçiminde bir çıkış yaptılar. İşte içerden kuşatma budur.

Kürt hareketi için bir başka tehlike de son Suriye krizi süreci. Türk devletinin ciddi bir tehlike taşıyan Suriye'ye dönük saldırı tehdidinde İsrail fiilen arka çıkmıyor, ama birçok açıdan önemli yardımlar yapıyor. Öte yandan, PKK'nin savaş karargahına saldırılıp ona etkili bir darbe vurulması ABD'nin de işine gelir. Dolayısıyla böyle bir saldırının olabileceği düşünülmelidir.

Bizim süreci ve buradaki gelişmeleri çok iyi izlememiz gerekiyor. Kürt hareketinin karşı karşıya olduğu tehlikelere ve "siyasal çözüm" çizgisinin çıkmazına işaret ederek, Kürt hareketini bu konuda uyarmalı, karşı karşıya olduğu saldırılarda

onunla politik dayanışma içerisinde olmalıyız. Devrimci bir çizgide yürüdüğü dönemde Kürt hareketinin bizim çok önemli bir müttefiğimiz olduğunu söylüyorduk. Kuşkusuz şimdi daha farklı bir noktada. Ama hala silahlı direnme çizgisini sürdürüyor. Tüm eleştirilerimize, uyarılarımıza ve “siyasal çözüm” yönelimini mahkum etmemize rağmen bu dinamiği sahiplenmeliyiz. Filistin hareketinin ehlileştirilip kendi halkına karşı yerel bir polis gücüne çevrilmesi bölge açısından nasıl olumsuz bir gelişme olduysa, Kürt hareketi üzerinden bunun bir diğer ayağının tamamlanması en başta bizim açımızdan son derece olumsuz bir gelişme olacaktır.

Tuna: Bölgedeki gelişmeler içerisinde Filistin barış sürecine kısaca değinmek istiyorum. Bu sorunla ülkemizdeki ulusal sorun arasında, emperyalizmin ulusal akımı “siyasal çözüm” çizgisine çekme ve bunun üzerinden ehlileştirme girişimleri çerçevesinde belli paralellikler söz konusu. Filistin sorununa, sadece bölgemizdeki bir olgu olması yüzünden değil, bu paralellik yüzünden de ilgi göstermeliyiz. Bugün Batı Şeria ve Gazze üzerinden otonom bir Filistin devleti kurulmuş olsa bile, ekonomik planda bu toplumlar arasında belli bir ilişki var. Filistinliler işçi olarak hergün sınırı geçip İsrail topraklarındaki fabrikalarda çalışıyorlar ve akşam yine Filistin'deki evlerine dönüyorlar. Yarın görece özerklikten daha bağımsız bir konuma ilerlese bile, burada güçlü bir ekonomik ilişki temeli var. Filistin halkının işgücü olarak kullanılması İsrail ekonomisi için çok vazgeçilebilir değil.

İsrail ikinci emperyalist savaş sırasında bir bakıma masa başında kurulduğu ve kuruluşunun daha ilk aşamasından itibaren Araplara karşı bir savaş yürüttüğü için, Arapların ve Filistinlilerin İsrail sorunundaki temel tezi İsrail devletinin ortadan kalkması. Ulaş yoldaş da dinsel akımların aynı zamanda anti-semitist hareketler olduğunu söylüyordu. Oysa sorun Yahudilerin o topraklardan kovulup başka yerlere sürülmesi de-

ğil. Bizim için sorun, Yahudilerin devleti olarak İsrail devletinin ortadan kalkması, Yahudilerle Filistinlilerin ortaklığı temelinde laik bir devletin kurulması, yani bir federasyondur.

Sürekli savaş halinde olmanın etkisi ne olursa olsun, İsrail toplumu kendi içerisinde sınıflara bölünmüş bir toplum. Bu emekçi bir kitle hareketinin zeminini anlatıyor. İşte bu zemin Filistinlilerle ortak bir devlet çatısı altında birliğin de temeli. Yayınlarımızda sorunun bu yanını ele almalı, emperyalizmin barışı karşısında Filistinliler için devrimci çözüm nedir, bunu ortaya koyabilmeliyiz.

ABD-İsrail-TC ittifakı ve Suriye krizi

Ulaş: Türkiye-Suriye arasındaki savaş gerilimine kısaca değinmek istiyorum. Bugün Ortadoğu'da ABD'nin uzun vadeli stratejik çıkarlarını garantileyen bir ittifakın kurulduğu açık. Bu geçmişte açıktan İsrail üzerinden yapılıyordu, son dönemde Türkiye de dahil oldu. Türkiye'nin İsrail'le ittifaka girmesi, askeri antlaşmaları imzalaması sonucu bu üçlü çete bölgede gelişmelere biçim vermeye çalışıyor. Bu açık. Ama Türkiye'nin Suriye'ye saldırma girişimi karşısında şu anda ortak bir tutum yok gibi geliyor bana. Türkiye Suriye'ye saldırmak istiyor. Saldırma gücü var mı, bunu başarabilir mi, bu ayrı bir şey. Bugün PKK neden gösteriliyor buna. Ama Türkiye'nin başka kaygıları da var. Türkiye bu üçlü anlaşma çerçevesinde kendisinin yerel bir güç olduğunu kanıtlama ihtiyacı duyuyor. Türk ordusunun sınırdışı operasyonlarda ne kadar yetenekli olduğunu ispatlamaya çalışıyor. Su meselesi de var işin içinde. Suriye ve diğer Arap ülkeleri su meselesini er geç tartışma masasına getirecek, bunun çözümünü önerecekler. Türkiye Suriye'ye saldırarak bu tür bir girişimi önden bloke etmek niyetinde olabilir. Bu Türkiye cephesinden soruna bakış.

ABD Türkiye'nin Suriye'ye savaş açmasını zamanlama

açısından isabetsiz buluyor, bu nedenle ihtiyatlı davranılması gerektiğini hatırlatıyor olabilir. Onun başka hesapları var ve bu hesaplar da Türk devletininkiyle çakışmayabilir. Ama özünde istiyordur. Çünkü ABD yakın döneme kadar Suriye'yi terörist devletler listesine koymuştu. Ama doğrudan Suriye ile hesaplaşmadı, bunun için fırsat doğmadı. ABD'nin öncelikleri vardı; önce İran'dı, sonra Irak devreye girdi. Irak'ın ardından da Suriye'ye sataşmak mümkün olmadı. Zira bu, bölgedeki dengeleri altüst edebilirdi. Biraz Suriye'nin Ortadoğu'daki rolünü sineye çeker bir politika izledi ABD. Özellikle Lübnan'ın Suriye tarafından ilhak edilmesine sonuçta pek karşı çıkamadı. İhtiyatlı davranması belki bundan kaynaklanıyordu, başka bazı hesapların yanısıra.

Bir de Türkiye'ye karşı Arap cephesinde gelişecek bir bloklaşmanın başka sonuçlar yaratmasından çekiniyor olabilir. Çünkü Saddam'ın Arap cephesinde böyle bir bloklaşmayı kendi lehine kullanarak ABD'yi zora sokması gibi bir risk var. ABD bu nedenlerle zamanlama açısından ihtiyatlı davranıyor olabilir.

Ama İsrail için mesele daha farklı. Türkiye'nin ittifaka dahil edilmesi İsrail için büyük bir kazanımdır. Yakın döneme kadar İsrail Ortadoğu'da tek başınaydı. İsrail Türkiye'nin Suriye'ye saldırmasını çok istiyor. Böyle bir saldırı objektif olarak onun çıkarlarına denk düşüyor. Türkiye Suriye'ye saldırırsa Arap dünyası Türkiye'ye karşı blok oluşturacaktır. Bu bloklaşma sayesinde İsrail daha rahat nefes alma imkanı bulabilecektir. Arap ülkelerinin pasif de olsa kendi üzerinde oluşturduğu baskıdan kısmen kurtulabilecektir. İsrail Oslo Antlaşması'ndan bu yana Arap ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini ciddi biçimde geliştirdi. Netanyahu hükümetinin Filistin sorununun çözümünü çıkmaza sokması sıkıntıları artırsa da, Mısır, Ürdün vb. Arap ülkeleriyle ilişkilerini epeyce geliştirdi. Bugün Türkiye'nin devreye girmesiyle Arap dünyasından gelen basıncın kısmen de olsa Türkiye'ye yönelmesi, İsrail'i rahatlatacaktır.

"Dünya gerçekten çok küçülmüş bulunuyor. Yüzyılın başında dünyanın henüz büyük görüldüğü, iletişim ve ulaşımın bugünkü düzeyde olmadığı, halklar arası, ülkeler arası ilişkinin bu derece yakınlaşmadığı bu dönemde, marksistlerin dünya olaylarını çok büyük bir dikkatle izlediğini ve değerlendirdiğini görüyoruz. (...) Bu marksistler pasına 19. yüzyıldan itibaren ticaretin uluslararasılaşması, dünya pazarının oluşması, kapitalist ilişkiler sayesinde halkların ve ülkelerin kaderlerinin giderek birbirine bağlanması zemini üzerinde ortaya çıkan bir davranış tarzı...

"Dünyanın küçüldüğü, ülkeler arası ilişkilerin yüz yıl öncesiyle, elli yıl öncesiyle kıyaslanamayacak kadar içiçelik kazandığı, halkların kaderinin her zamankinden çok birbirine bağlandığı, dahası dünyanın emperyalist efendilerinin ulaşım ve iletişim alanındaki dev gelişmelerin imkanlarıyla dünyayı gündelik olarak kontrol etmeye başladıkları bir evrede, artık şu veya bu ülkede, şu veya bu bölgedeki olaylara doğrudan polislik yapmayı kendilerine meşru bir hak olarak görebildikleri bir evrede, dünya olaylarına ilgisizlik olacak şey değil...

"Kendine müdahale edecek kuvvetler hakkında, halkların buna karşı direnme gücü, biçimleri, olanakları hakkında, çeşitli ülkelerdeki devrimci mücadeleler hakkında bir fikri olmayan, bunları değerlendirmeyen ve bunları kendi devrimi açısından hesaba katmayanların devrimcilik hedefinin bir ciddiyeti olamaz."

ISBN 975-7271-25-X

9 789757 271253

Fiyatı: 2 000 000 TL. (KDV dahil)